

AŠ – ANTROKAS!

(Praktiniai patarimai, kaip ugdyti lietuvių kalbą II klasėje)

LITUANISTINĖS MOKYKLOS
II KLASĖS MOKYTOJO KNYGA

Pataisytas leidimas

Elektroninė versija

Čikaga – Vilnius

2018

Projekto vadovė
Autorė

LAIMA APANAVIČIENĖ
ELENA MARCELIONIENĖ

Pasiūlymus teikė:

Čikagos lituanistinės mokyklos mokytojos **RITA GUDZEVIČIENĖ, VILMA POLIUVIENĖ**; Lemonto Maironio lituanistinės mokyklos mokytojos **ASTA ALINKEVIČIENĖ, REGINA MIELDAŽYS, LINA USANOVAS**; Naujojo Džersio Dr. Vinco Kudirkos lituanistinės mokyklos mokytoja **JURGITA GALAVACKIENĖ**; Australijos Sidnėjaus lituanistinės mokyklos mokytoja **DALIA ELENA SOLOVJOVIENĖ**

Mokytojo knyga „Aš – antrokas“ turi tą patį kaip ir pirmos klasės mokytojo knygos „Aš – pirmokas“ tikslą – supažindinti pedagogą su naujausia kalbos ugdymo plačiąja prasme kryptimi – vidine integracija, kai kalbos mokymuisi pasitelkiama literatūra, kai formalus gramatikos mokymasis keičiamas „gyva“ kalba – tikslingai parinktų tekstų analize, kai mokiniai, remdamiesi pavyzdžiais, taisykles atranda patys.

Šioje mokytojo knygoje aiškinama vadovėlio komplekto „Aš – antrokas“ sandara, paskirtis, sudarymo principai, kaip dirbti su vadovėlio komplektu, atkreipiamas dėmesys į II klasėje aktualius kalbos teorijos dalykus, apžvelgiama kiekvienos kalbinės veiklos – klausymo, kalbėjimo, skaitymo ir rašymo – mokymo/si sistema. Kad mokytojui būtų lengviau organizuoti ugdymo procesą, siūlomas mokomosios medžiagos teminis planas visiems mokslo metams.

Knygoje aptariamos visos 33 vadovėlio „Aš – antrokas“ temos. Jos parinktos atsižvelgiant į lituanistinių mokyklų programą ir į mokytojų pageidavimus, be to, susietos su I klasės temomis, kad vaikai įtvirtintų tai, ką išmoko pirmaisiais mokslo metais. Aptariant kiekvieną temą suformuluotas jos tikslas ir uždaviniai, nurodyta mokomoji ir pagalbinė medžiaga, aptarta visa mokomoji veikla. Metodiniai paaiškinimai pateikiami kitaip nei I klasės mokytojo knygoje. Gal mokytojams bus patogiau ir naudingiau gauti nuosekliai aprašytas temas nagrinėjimo dalis tarsi mokymo/si proceso žingsnius. Taip pateikiant metodinius paaiškinimus, iš karto integruojamos ir aptariamos visos kalbinės veiklos rūšys (apie jas išsamiai aiškinta I klasės mokytojo knygoje), mokytojui pakanka tik sekti tą aprašymą ir dirbti su komplekto mokomąja medžiaga, žinoma, pasirenkant, kas jo klasei aktualu, ir atmetant, praleidžiant, kas, jo manymu, nereikalinga, papildant savomis idėjomis. **Nei vadovėlio, nei pratybų sąsiuvinių medžiaga, nei mokytojo knygos patarimai nėra privalomi.**

Šiai mokytojo knygai pasirinkta elektroninė versija. Autorė pasilieka teisę knygą papildyti, plėsti, tobulinti. Pavyzdžiui, gavusi autorių leidimą, įdėti įvairių tekstų, kad mokytojas galėtų juos skaityti mokiniams, praplėsti ir papildyti metodinius paaiškinimus, pateikti mokytojų pasiūlymų, darbo patirties aprašymų. Autorė būtų dėkinga, jeigu mokytojai jai parašytų apie pastebėtas korektūros klaidas, netikslumus, pareikštų savo nuomonę, pateiktų siūlymų, pasidalytų savo darbo patirtimi. Prašome rašyti adresu *marcelioniene@gmail.com*

TURINYS

KAŲ TURĖTŲ ŽINOTI MOKYTOJAS, DIRBANTIS SU VADOVĖLIO KOMPLEKTU „AŠ – ANTROKAS“	P.
Vadovėlio komplekto sandara	4
Vadovėlio sudarymo principai	6
VADOVĖLIO MOKOMOSIOS MEDŽIAGOS TEMINIS PLANAS.....	9
METODINIAI PATARIMAI, KAIP NAUDOTIS VADOVĖLIO KOMPLEKTU.....	22
1 tema. MES VĖL MOKYKLOJE.....	22–25
2 tema. VASARĄ BUVO SMAGU!	26–29
3 tema. AUGAME IR KEIČIAMĖS.....	30–32
4 tema. GERIAUSIAS MANO DRAUGAS	33–35
5 tema. AŠ JAU GALIU, MOKU.....	36–38
6 tema. KADA ATEINA RUDUO?.....	39–42
7 tema. RUDENĖLIS IR AŠ.....	43–46
8 tema. JEIGU SKRISTUM VIRŠ LIETUVOS RUDENĮ... ..	47–51
9 tema. VĖLINĖS. IR NE TIK	52–54
10 tema. PADĖKOS DIENA	55–57
11 tema. LAIŠKAI SENELIAMS.....	58–60
12 tema. ŽIEMOS DŽIAUGSMAI.....	61–63
13 tema. MŪSŲ KALĖDOS	64–67
14 tema. ŽIEMOS PASAKOS	68–71
15 tema. ŪKININKO SODYBOJE	72–75
16 tema. KAS MIŠKE GYVENA?	76–79
17 tema. ŽIEMOS RŪPESČIAI	80–83
18 tema. JEI DRAUGAS SERGA... ..	84–86
19 tema. KVIEČIAME Į SVEČIUS. EINAME Į SVEČIUS.....	87–90
20 tema. MUMS BRANGIOS DATOS	91–93
21 tema. KADAISE MILŽINAI GYVENO... ..	94–97
22 tema. „ŽIEMA, ŽIEMA, BĖK IŠ KIEMO!“	98–100
23 tema. TEATRAS MŪS KLASĖJE	101–103
24 tema. JIE IR MES	104–106
25 tema. MANO SAUJOJ – GINTARĖLIS.....	107–109
26 tema. KOKS TAS PAVASARIS?	110–112
27 tema. „NE AŠ PLAKU – VERBA PLAKA“	113–115
28 tema. „RID RID RID MARGI MARGUČIAI“	116–118
29 tema. PAVASARIO DARBAI	119–122
30 tema. PAVASARIS IR AŠ	123–125
31 tema. KIEKVIENAM JO MAMYTĖ – BRANGIAUSIA	126–128
32 tema. JEIGU AŠ BŪČIAU... ..	129–131
33 tema. VASAROS KALENDORIUS	132–136

KAŲ TURĖTŲ ŽINOTI MOKYTOJAS, DIRBANTIS SU VADOVĖLIO KOMPLEKTU „AŠ – ANTROKAS“

Vadovėlio komplekto sandara

Lietuvių kalbos vadovėlio II klasei komplektą sudaro: **vadovėlis** – iliustruota daugkartinio naudojimo knyga, du **pratybų sąsiuviniai** ir **mokytojo knyga**. Kadangi kol kas nėra galimybių prie šio komplekto išleisti kompaktinės plokštelės su įgarsintais tekstais, dainomis ir kita medžiaga, mokytojas turėtų naudotis įvairiais kitais įrašais: liaudies dainų rinkiniais, internete talpinama medžiaga.

Pagrindinė komplekto knyga – vadovėlis

Pagrindinė komplekto knyga-vadovėlis yra gausiai iliustruota linksmomis dailininkės Martos Žuravskajos piešiniais. Ši dailininkė vaikams jau pažįstama iš pirmos klasės vadovėlio. Knygoje taip pat daug nuotraukų, kuriose užfiksuoti išeivijos mokyklų, vaikų gyvenimo epizodai, Lietuvos gamtos, miestų, istorinių paminklų vaizdai.

Visa knygos medžiaga suskirstyta į 33 temas – kiekvienai mokslo metų savaitei skirta viena tema. Temos parinktos pagal lituanistinių mokyklų kalbos programą, be to, atsižvelgta ir į mokytojų pageidavimus. Visos temos glaudžiai susietos su Lietuvos pažinimu: gamta, geografija, istorija ir etnografija. Vadovėlyje pateikiami tekstai leidžia vaikams plačiau praverti duris į lietuvių tautosakos, literatūros lobyną ir tęsti pažintį, kuri prasidėjo I klasėje, su lietuviškomis pasakomis, dainomis, mįslėmis, lietuvių rašytojų kūriniais.

Knygoje pateikiama medžiaga visoms kalbinės veiklos rūšims. Pirmą, **klausymui**: sutartiniu ženklu „atidžiai klausyk“ pažymėti tekstai, kuriuos skaito mokytojas arba gerai skaitantis mokinys. Klausymuisi ypač svarbi poezija, todėl prie dažno eilėraščio yra ir klausyimosi ženklas. Namie vieną kitą vadovėlio tekstą gali vaikui perskaityti tėvai, kiti suaugusieji. Mokiniai dalyvaus pokalbiuose, diskusijose, klausysis mokytojo, klasės draugų pasakojimų pagal vadovėlio vaizdinę medžiagą, siūlomas ar pačių pasirenkamas temas, toliau mokysis atidžiai įsiklausyti į jų kalbos intonacijas.

Antra, **kalbėjimui**: paveikslėliai, jų serijos, nuotraukos, kitos iliustracijos skirtos aptarimams, pasakojimams. Mokiniai pagal iliustracinę medžiagą patys kalbės, pasakos. Taip pat daug kalbės aptardami skaitytus tekstus: atsakys į teksto klausimus, žodžiu atpasakos tekstą, jį prikurs, perkurs, atliks kitokias kūrybines užduotis žodžiu.

Trečia, **skaitymui**: vadovėlyje pateikiama geriausių praeities ir šiandienos lietuvių rašytojų kūrinių arba jų ištraukų, yra ne tik prozos, poezijos, bet ir dramos, informacinių tekstų pavyzdžių. Prie visų kūrinių sudaryti klausimai, numatytos ir siūlomos užduotys. Skaitinio teksto labai svarbus vaiko žodyno turpinimui, todėl prie ženklo „aiškinkis žodį“ iškelti tos temos supratimui svarbūs žodžiai, kuriuos mokiniai aiškinsis padedami mokytojo, draugų ar pasitelkdami kontekstą. Labai specifiniai žodžiai paaiškinti, kad mokytojui nereikėtų jų ieškoti žodyne. Vadovėlio puslapio viršuje, kaip ir I klasėje, išryškinta vaikams svarbi tema, o apačioje – pamokos tema ir potėmės mokytojui. Skaitymui skirta medžiaga diferencijuota – ženklas „įveik šį tekstą“ kviečia skaityti sunkesnius tekstus. Jie skirti geriau skaitantiems mokiniams, tačiau bandyti gali kiekvienas. Kaip jau minėta, nurodyti tekstai, kuriuos skaito mokytojas, tačiau šiuos tekstus gali skaityti ir mokiniai.

Ketvirta, **rašymui**: vadovėlyje siūloma įvairių rašymo užduočių: atsakyti į klausimus, atpasakoti ar nurašyti teksto dalį, kurti pagal skaitytą tekstą, rašyti pasakojimą pagal paveikslėlių seriją, aprašyti objektą pagal spalvingą piešinį ar nuotrauką. Daug kūrybinių užduočių. Tačiau nebūtina visus siūlomus rašto darbus atlikti. Jeigu klasės mokiniams tokios užduotys per sunkios,

jas gali atlikti žodžiu. Be to, kiekvienas mokytojas, atsižvelgdamas į klasės poreikius, gali pasiūlyti mokiniams ir kitokių rašto darbų, pavyzdžiui, nurašyti patikusią kūrinių ištrauką, sakinį, išrašyti kuriuos nors žodžius, sukurti teksto tęsinį arba žodinę užduotį paversti rašytine ir t. t. Penkta, **kalbos sandaros pažinimui**: vadovėlyje kiekvieno nelyginio puslapio apačioje gelsvame plote pateikta medžiaga kuriai nors konkrečiai kalbos mokymo (siaurąja prasme – gramatikos) temai. Jeigu antrojai kartoja I ar jau II klasėje išmokus dalykus, siūloma PRISIMINK! Jeigu mokomasi visai naujos kalbos temos, rašoma MOKOMĖS! arba SUSIPAŽĪSTAME! Kai siūloma pasitikrinti ir įsivertinti, kaip išmoko naują medžiagą, rašoma PASITIKRINK! Vadovėlyje, remdamiesi pavyzdžiais iš skaityto teksto, vaikai tik pradeda pažinti vieną ar kitą lietuvių kalbos ypatybę, pavyzdžiui, priebalsių minkštumo žymėjimą, ką kalbos moksle vadiname daiktu, į kokius klausimus atsako daiktų, veiksnių pavadinimai, kas padeda pasitikrinti žodžių rašybą ir kt. Toliau šių temų mokomasi pratybų sąsiuvinyje.

Pratybų sąsiuviniai

Prie vadovėlio išleisti du pratybų sąsiuviniai. Svarbiausia jų paskirtis – tęsti vadovėlyje pradėtą kalbos temą ir ją įtvirtinti bei mokyti lietuvių kalbos rašybos. Todėl pratybų sąsiuvinuose daug pratimų, su kurių tekstais dirbdami antrojai įtvirtina supratimą apie kurią nors kalbos ypatybę, pavyzdžiui, atpažįsta ir pabraukia balses, spalvina dvibalsių raides, kelia sakinio žodžiams klausimus ir juos parašo ir t. t. Rašybos mokymuisi skirti įvairūs įrašymo, rašymo pagal pavyzdį, sakinių sudarymo ir kt. pratimai. Dalis pratimų skirti teksto sudarymui, kūrybiniais darbams. Kaip jau minėta, šiame vadovėlyje, susipažįstant su kalbos reiškiniiais, remiamasi „gyva“ kalba, t. y. tekstu. Todėl vaikai skaitys pratybų sąsiuvinio tekstus, mokysis suprasti jų prasmę, turtins savo žodyną. Kad antrokams nepabostų rimtos užduotys, veikla pajvairinama kryžiažodžiais, laiptažodžiais ir kitokiais žaidimais. Tik mokytojas turi žinoti, kad kiekvienas žaidimas kalbos pamokoje tarnauja mokymuisi. Žaidimas tik dėl žaidimo atima iš mokinių labai brangų laiką ir duoda mažai naudos.

Pratybų sąsiuvinų medžiaga suskirstyta temomis: vienai vadovėlio temai paprastai skiriami keturi sąsiuvinio puslapiai, vienas iš jų, mokytojų pageidavimu, numatytas namų darbams. Išimtį sudaro tik kelios temos – joms skiriami trys arba du puslapiai, nes jose siūlomos įvairios kūrybinės užduotys, kurios atliekamos ne pratybų sąsiuvinyje. Be abejo, mokytojas siūlys mokiniams ir paprastą rašymo sąsiuvinį įvairioms kūrybinėms ar reikalingoms papildomoms užduotims atlikti, diktantams rašyti.

Mokytojo knyga

Ši mokytojo knyga – tai pagalba pedagogui, ypač tam, kuris neturi filologinio ar pedagoginio išsilavinimo, kuriam trūksta lietuvių kalbos žinių, metodinės patirties. Kad mokytojas nesivadovautų nuostata „mane taip mokė, ir aš taip mokau“, o susipažintų su naujausiais kalbos ugdymo būdais, plėstų savo supratimą apie lietuvių kalbą, vaikų literatūrą, šioje mokytojo knygoje pateikiama ir teorinių paaiškinimų (būtinai perskaitykite pabrauktas pastraipas Mokytojui), ir praktinių patarimų. Būtų puiku, jei II klasės mokytojas susipažintų ir su I klasės mokytojo knyga, ypač jos teorine dalimi. Šioje II klasės mokytojo knygoje analizuojamos visos 33 vadovėlio temos. Labai svarbu, kad kiekvienas mokytojas labai atidžiai perskaitytų pirmuosius šios knygos skyrius, o ruošdamasis savaitgalio pamokoms kiekvieną kartą išstudijuotų temai skirtą medžiagą. Kiekvienos temos aprašyme pirmiausia suformuluotas pagrindinis kalbos ugdymo tikslas, kuris yra gana platus, kadangi, susitinkant su vaikais tik vieną kartą per savaitę, reikia tikrai daug aprėpti. Tikslui įgyvendinti keliami labai konkretūs uždaviniai. **Ir tikslą, ir uždavinius mokytojas gali koreguoti, plėsti arba siaurinti, t. y. pritaikyti savo klasės poreikiams.** Toliau aptariama kiekviena tema, bet ne taip, kaip I klasės mokytojo knygoje. Gal mokytojams bus patogiau ir naudingiau gauti įvardytas (kursyvu parašėse) bei detalios aprašytas temas nagrinėjimo dalis tarsi mokymo/si proceso žingsnius: I, II, III, IV, V ir t. t. Baigiama namų darbų aptarimu (ND). Taip pateikiant metodinius paaiškinimus iš karto integruojamos ir analizuojamos visos kalbinės veiklos rūšys, mokytojui pakanka tik sekti tą aprašymą ir dirbti su komplekto mokomąja medžiaga, žinoma, pasirenkant, kas jo klasei aktualu, ir atmetant, praleidžiant, kas, jo manymu, nereikalinga, papildant savomis idėjomis. Taigi mokytojo knygoje aptariamoms visoms užduotims, patariama, kaip jas atlikti. Pristatant literatūros kūrinių ištrauką pateikiamas šaltinis, iš kurio ji paimta, kad mokytojas, jeigu

turės galimybių, galėtų paskaityti daugiau. (Visi kūriniių šaltiniai nurodyti ir vadovėlio bei pratybų sąsiuviniių gale.) Suprantama, kad mokytojui būtų patogiau, jeigu literatūriniius tekstus rastų pačioje mokytojo knygoje, bet tai kol kas neįmanoma dėl autoriniiių teisių – kiekvieną kūriniių reikia pirkti. Nors kiekviena tema aprašoma detaliiu ir nuosekliai, tačiau mokytojas turi teisę savaip susidėlioti kiekvienos temos žingsnius, t. y. numatyti kitokią užduočių, pratimiių seką, pasirinkti jo klasei tik tinkamiausius darbus, o dalii praleisti, kalbos ugdymo procesą papildyti savomis užduotimis, naujais tekstais ir pan. Tačiau mažiau patyrusiam pedagogui siūlytume „neišradinėti dviračio“, o naudotis aprašyta darbo eiga, pateiktais patarimais.

Mokytojo knygoje kiekviena tema pradedama naujame puslapyje, o temos analizės pabaigoje likusi tuščia puslapio dalis paliekama pedagogo pastaboms, individualiam jo veiklos planui (trūkstant vietos užrašams, mokytojas visada nesunkiai ją papildys baltu lapu).

Šios knygos, kaip ir I klasės, turinyje nurodyti kiekvienos temos pradžios ir pabaigos puslapiai. Todėl naudojantis elektronine versija nereikės ieškoti temos koordinaciių, tereikės kompiuteryje įrašyti nurodytus puslapius ir atsispausdinti.

Naudodamasis mokytojo knygos medžiaga, pedagogas turi suprasti, kad tai tik patarimai, o ne privalomi nurodymai. Kiekvienas mokytojas į šiuos patarimus turėtų žiūrėti kūrybiškai: vienus, tinkančius jo klasei, priimti, kitus atmesti ar savaip interpretuoti.

Vadovėlio sudarymo principai

Kalbos ugdymo integracija – pagrindinis vadovėlio sudarymo principas

Pagrindinis šio vadovėlio sudarymo principas – **vidinė kalbos ugdymo integracija**, t. y. jame integruotos, sujungtos visos lietuvių kalbos ugdymo/si sritys: mokymasis **klausyti** lietuviškos šnekos ir **kalbėti**; mokymasis **skaityti** ir pažinti lietuvių tautosaką bei vaikų literatūrą, etnokultūros, Lietuvos istorijos, geografijos elementus; mokymasis **rašyti** – stengtis taisyklingai rašyti lietuvių kalbos žodžius, sakinius, neilgus tekstus; **lietuvių kalbos sandaros pažinimas** (gramatika) – elementariai pažinti programoje numatytus kalbos reiškinius. Kaip ir I klasės vadovėlyje, ši integracija po vadovėlio pavadinimu išreikšta žodžiais: „Klausau“, „Kalbu“, „Skaitau“, „Rašau“. I klasės mokytojo knygoje buvo detaliiu aptartos visos

šios integracijos dalys, todėl, kaip jau minėjome, ir antros klasės mokytojas turėtų susipažinti su ta medžiaga. Šioje antros klasės mokytojams skirtoje knygoje tik priminsime pačius svarbiausius dalykus, susijusius su klausymu, kalbėjimu, skaitymu, o detaliiu paaiškinsime kalbos sandaros pažinimą bei rašybos, teksto sudarymo mokymą.

„Klausau“ „Kalbu“

Antroje klasėje mokiniai toliau lavina savo klausymo ir kalbėjimo gebėjimus. Klausyti ir išgirsti lietuviškų žodžių skambesį, kaip jie tariami, labai svarbu.

Todėl mokytojas turėtų stengtis kalbėti, skaityti kuo taisyklingiau, aiškiai tarti visus lietuvių kalbos žodžių garsus. Visada reikėtų „išnaudoti“ tą mokiniių,

kurio lietuvių kalba pati taisyklingiausia, kad draugai jo klausytųsi, pakartotų jo tarimą. Tačiau dėl daromų tarties, kirčiavimo klaidų negalima stabdyti vaiką pasakojant, atsakant į klausimą, kitaip sakant, negalima jo pertraukinėti. Tik vėliau mokytojas turėtų paaiškinti vieno ar kito žodžio tarimą, pasiūlyti visiems kartu choru ar grandinėle pasimokyti. Kaip ir I klasėje, didžiausią dėmesį skirkime lietuvių kalbos ilgųjų ir trumpųjų balsių, dvibalsių *ie*, *uo* tarimui, nes šie įgūdžiai labai svarbūs mokantis rašyti žodžius pagal tarimą.

Labai daug naudos taisyklingam tarimui teikia eilėraščių mokymasis. Eiliuotos kalbos skambėjimą vaikai lengviau pagauna ir įsimena. Todėl eilėraščiai vadovėlyje svarbūs ne tik temai, literatūrinei analizei, bet ir taisyklingos tarties lavinimui. Jų antroki galėtų skaityti ir išmolti daugiau, jeigu mokyklos ar klasės bibliotekoje yra poezijos knygų. Tik nepatartina naudotis daugeliu internete skelbiamų eilėraščių, kadangi jie dažnai yra prasto meninio lygio. Taigi mokytojas turėtų ugdyti ir savo, ir mokiniiių literatūriniių skoniių.

Antrokai toliau pratinasi suprasti sakinio intonaciją pokalbiuose, skaitomų kūrinių dialoguose. Pastarieji ypač svarbūs, tegul vaikai kuo dažniau skaito vaidmenimis, vaidina veikėjų pokalbius, improvizuoja. Neišlavinus vaiko jautrumo lietuviško žodžio skambėjimui sunku tikėtis gerų kalbėjimo, skaitymo ir rašymo rezultatų.

„Skaitau” Literatūrinis lavinimas

Skaitymo procesą mokiniai jau įsisavino I klasėje. Po atostogų kai kurių vaikų skaitymo gebėjimai būna gerokai suprustėję, todėl pirmosiomis savaitėmis reikės nemažai skaitymo pratybų. Ir pirmieji vadovėlio tekstai lengvesni, ilgesni žodžiai suskiemuoti.

Antroje klasėje jau daugiau laiko galima skirti literatūriniam skaitymui, kūrinių aptarimui. Žinoma, daug tikėtis iš vaikų negalima, bet jie jau gali pasakyti savo nuomonę apie kūrinį (patiko, nepatiko, kas buvo įdomu, netikėta). Antrokai tęsia pažintį su lietuvių tautosaka: pasakomis, sakmėmis, padavimais, smulkiąja tautosaka. Kaip ir I klasėje, pateikiami kūriniai nesudėtingi, trumpi, nesunkiai išmokstami. Labai svarbu, kad vaikai tautosakos mokytūsi natūraliai – klausydamiesi pasakų, jas sekdami, varžydamiesi mįslių konkursuose, žaisdami garsų pamėgdžiojimais ir pan.

Antrokai, skaitydami grožinius tekstus, jų ištraukas, toliau susipažįsta su geriausiais lietuvių vaikų poetais ir prozininkais. Užsienio rašytojų kūrinių vadovėlyje sąmoningai nepateikiama. Į vadovėlį stengtasi atrinkti vaikams suprantamus, meniškus tekstus, kurie tiko pasirinktai pagrindinei temai, kalbos mokymosi problemai išsiaiškinti. Antrokai toliau susipažįsta su lietuvių klasikų kūryba vaikams: B. Buivydatės, J. Degutytės, K. Jakubėno, Just. Marcinkevičiaus, P. Mašiot, A. Matučio, E. Mieželaičio, V. Miliūno, M. Vainilaičio, A. Žukausko kūriniais. Plečia pažintį su išeivijos rašytojų kūryba: V. Frankienės, A. Kašiubienės, J. Minelgos, J. Švabaitės-Gylienės, Vytės Nemunėlio ir kt. Daug siūloma skaityti šiuolaikinių Lietuvos poetų, prozininkų kūrinių arba jų ištraukų: G. Adomaitytės, S. Ach, R. Černiausko, L. Gutausko, O. Jautakės, A. Jurašiaus, D. Kandrotienės, K. Kasparavičiaus, N. Kepenienės, V. Kukulo, J. Liniausko, G. Morkūno, Č. Navakausko, V. Palčinskaitės, S. Paltanavičiaus, S. Poškaus, V. Račicko, R. Sadausko, K. Sajos, R. Skučaitės, M. Sluckio, U. Uliūnės, A. Zurbos, V. Žilinskaitės, ir kt. Taigi mokiniai išgirsta daug kūrėjų pavardžių ir taip po truputį plečia savo literatūrinį akiratį, lavina skonį, atranda labiausiai patinkančius autorius. Mokytojas ir antroje klasėje neturėtų nuogąstauti dėl kai kurių lyrinių eilėraščių, kad jie vaikams sunkiau suprantami – tegul antrokai ne viską supranta iki galo, bet tegul pratinasi prie tikros poezijos, o ne skaito primityvius siužetinius eilėraščius. Antroje klasėje reikėtų paraginti mokinius daugiau skaityti namie lietuvių grožinės literatūros knygų.

„Rašau”

Pirmoje klasėje mokiniai jau išmoko rašyti spausdintinėmis raidėmis, todėl antros klasės pradžioje jas tik pakartoja. Mokytojui labai svarbu suprasti, kad šiais mokslo metais bus siekiama dviejų tikslų: a) kiek galima geriau išmokti rašyti žodžius, kurie rašomi pagal fonetinį principą – taisyklingai tariau, taisyklingai rašau; b) mokytis rašyti žodžius keliant jiems klausimus *ką? ko? kur? ką veikia? ką veikei?* ir kt. Suprantama, kad nei pirmas, nei antras atvejis nebus išmoktas iki galo – šeštadieninės mokyklos antrokams tai per sunku. Ypač sunku jiems rašyti pagal tarimą, kadangi daugelio vaikų tartis jau nelietuviška. Todėl ir antroje klasėje bus labai svarbu mokytis taisyklingai tarti žodžius, išgirsti jų garsus.

Pirmame pratybų sąsiuvinyje daug įvairių užduočių, skirtų ilgųjų ir trumpųjų balsių, dvibalsių, žodžių su priebalsių minkštumo ženklu rašymui. Antrame sąsiuvinyje daugiau dominuoja žodžių, kurių rašyba tikrinama keliant klausimus, rašymas. Abiejuose pratybų sąsiuvinuose vaikai mokysis ne tik rašyti žodžius, bet ir sudaryti sakinius, tekstus, atliks kūrybinius darbus, žaidybines užduotis. Kadangi antrokų rašymo įgūdžiai dar silpni, pratybose prie užduočių pateikiami pagalbiniai žodžiai, sakiniai, klausimai, pavyzdžiai, iš kurių mokinys gali pasirinkti. Mokytojui nereikėtų nuogąstauti dėl teksto kūrimo užduočių, kad jos antrokams dar per sunkios. Jeigu mokinys parašys tris rišlius sakinius – jis jau sukurs tekstą. Rašymas siejamas su kalbėjimu, kalbinės klausos lavinimu, skaitymu, žodyno plėtimu, jis integruotas į pagrindinę pamokos temą, jai tarnauja. Daug užduočių mokiniai atlieka visi kartu (rašo lentoje ir sąsiuvinuose), grupėse ar porose, tačiau reikia skatinti

vaiką nebijoti rašyti ir savarankiškai, jo nebarti už daromas klaidas.

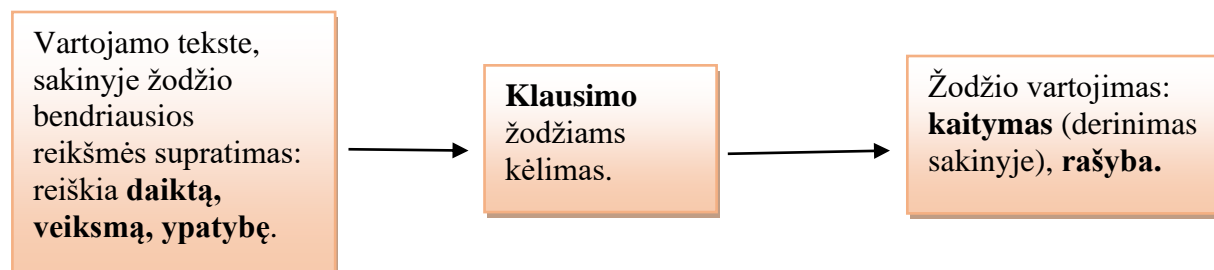
Kalbos sandaros supratimas

Pagal programą jau pirmokai susipažino su elementaria fonetikos teorija: lietuvių kalbos garsais: *balsiais, priebalsiais, dvibalsiais, ilgaisiais balsiais, trumpaisiais balsiais*, sužinojo, kas yra *balsė, priebalsė, netariama i*.

Tačiau tikrai jie visko tvirtai neišmoko. Todėl antroje klasėje pirmą pusmetį vėl mokomasi lietuvių kalbos fonetikos (galima sakyti, kad ji kartojama).

Vadovėlio kalbos ploteliuose pateikiama elementari teorija, ji kartojama ir pratybų sąsiuvinuose, kad mokinys ją matytų ir tarsi nejučia įsidėmėtų, kad jam prieš akis visada būtų svarbūs kalbos dalykai. **Tik nereikia iš vaikų reikalauti „kalti“.** Svarbiausia – **suprasti ir atpažinti vieną ar kitą kalbos ypatybę**, pavyzdžiui, kurie žodžio balsiai yra ilgieji, o kurie trumpieji, kur žodyje *i* yra priebalsių minkšumo ženklas, o kur – garso ženklas. Mokytojams pageidaujant pratybose daug dėmesio skiriama dvibalsiams *ie, uo*.

Antroje klasėje pradedamas elementarus morfologijos kursas. Pagrindinis tikslas – parengti vaikus mokytis kalbos dalių III klasėje. Labai svarbu, kad mokytojai suprastų, jog **šiam vadovėlio komplekte siūlomas ne formalus kalbos dalių pažinimas, ne taisyklių, apibrėžimų kalimas, bet sąmoningas, prasmingas kalbos reiškinių supratimas, kurį vaikai formuojasi analizuodami tikslingai parinktus pavyzdžius, dažniausiai tekstus.** Taip mokantis svarbu suprasti patį mokymosi procesą:

Vadovėlyje, skaitydami tikslingai parinktus tekstus, antrokai pirmiausia mokosi skirti **daiktų pavadinimus**, sužino, kad kalbos moksle daiktas yra ne tik stalas, kuprinėje sudėti mokinio daiktai, bet ir augalas, ir gyvūnas, ir žmogus, ir vėjas, ir jausmas. Mokosi kelti šiems žodžiams pagrindinį klausimą *kas?* ir kitus klausimus *ko? ką, kame?* Vėliau susipažįsta su **veiksma reiškiančiais žodžiais**, išsiaiškina, kad jie gali reikšti veiksmą, kuris vyksta dabar, vyko praeityje, arba vyks ateityje, kad veiksmo žodžiai atsako į klausimus *ką veikia? ką veikė? ką veiks?* ir kt. Su **žodžiais, reiškiančiais ypatybes, požymius, būdą**, antrokai tik pradeda pažinti, mokosi kelti klausimus *koks? kokia?* Kad išmoks kelti ir kitus šių žodžių klausimus, mažai tikėtina. Tegul jie tik atpažįsta tuos ryškiausius žodžius (spalvų, ypatybių pavadinimus). **Mokant morfologijos pradmenų pats svarbiausias uždavinys – išmokyti antroką suprasti žodžio reikšmę: ar tai daikto, jo ypatybės pavadinimas, ar veiksmą reiškiantis žodis.** Jeigu mokiniai to nesupras, jie nemokės teisingai kelti klausimų, rašyti žodžio galūnės. Mokytojai skundžiasi, kad yra mokinių, kurie veiksmo žodžio gale rašo nosinę raidę. Tai ženklas, kad vaikai nesupranta žodžio reikšmės arba nepamąsto apie ją.

Vadovėlyje su sintaksės sąvokomis nesupažindinama, tačiau **mokomasi kelti sakinio žodžiams klausimus**, pateikiama paprasčiausių pavyzdžių, **mokomasi sudaryti sakinius.**

Vadovėlio komplekte pateikiama labai elementari **pasakojimo** ir **aprašymo**, kaip teksto tipų, samprata bei jų sandara. Šios praktinio pobūdžio užduotys padės antrokams mokytis kurti savo tekstus: pasakojimus pagal paveikslėlių serijas, pagal klausimus, pateiktą planą, iš asmeninės patirties; aprašyti paukštį, kitą objektą. Elementariai supažindinama ir su **atpasakojimu**, mokoma jį rašyti.

Pagrindinė literatūra, kuri gali suteikti II klasės mokytojui žinių apie kalbą:

1. Dabartinės lietuvių kalbos gramatika. V.: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2006.
2. Pakerys A. Lietuvių bendrinės kalbos fonetika. V.: Žara, 1995.

3. Paulauskienė A. Lietuvių kalbos morfologijos pagrindai. K.: Technologija, 2006.
4. Lietuvių kalbos žinynas. Kaunas: Šviesa, 1998.

Metodinės pagalbos mokytojas ras internetinėje svetainėje www.saltinis.lt

VADOVĖLIO MOKOMOSIOS MEDŽIAGOS TEMINIS PLANAS

Šiame plane kalbos ugdymo/si darbai suskirstyti pagal kalbinės veiklos sritis, kad mokytojas matytų kiekvienos srities sistemą, nepraleistų svarbių dalykų. Tačiau ugdymo/si procese visos šios sritys persipina, jas sunku atskirti, pavyzdžiui, skaityto teksto aptarimas vyksta žodžiu, todėl šį darbą reikėtų rašyti klausymo ir kalbėjimo skiltyje. Bet jis rašomas skaitymo skiltyje, kadangi yra svarbus skaitomo teksto supratimui, taigi yra skaitymo dalis. Kalbos sandaros pažinimas taip pat vyksta per visas kalbines veiklas, tačiau jis čia išskirtas į atskirą skiltį, kad mokytojas aiškiai matytų visas gramatikos temas, jų seką ir pasikartojimą.

Svarbiausi kiekvienos temos darbai plane paryškinti, o kalbos teorijos dalykai pateikti kursyvu. Žinoma, mokytojas svarbiausiais gali pasirinkti ir kitus darbus. Be to, dalį medžiagos gali praleisti, keisti.

Kalbinė veikla Tema	Klausymas Kalbėjimas	Skaitymas, kūrinio supratimas, kūrybiniai darbai pagal skaitytą kūrinį	Rašymas, kūrybiniai darbai raštu	Kalbos sandaros pažinimas
1. MES VĖL MOKYKLOJE!	Pasakojimas pagal nuotrauką. Sveikinimosi žodžiai. Eilėraščio klausymas, atsakymai į klausimus. Lietuvių kalbos mokymosi tikslų aptarimas.	Susipažinimas su vadovėliu ir pratybų sąsiuviniiu, jų sutartiniais ženklais. Skaitymo įgūdžių atgaminimas – vardų, žodžių skaitymas, V. Račickas „Pažintis“; veikėjų elgesys, mintys. Skaitymo gebėjimų įsivertinimas.	Žmonių vardų, pavardžių, gyvūnų vardų, miestų, kitų pavadinimų rašymas. Sveikinimo šūkio rašymas. Raidžių kartojimas. Klasės taisyklių kūrimas. Diktantas. Rašymo gebėjimų įsivertinimas.	Kartojimas: <i>žodis, žodžio skiemenys.</i>
2. VASARĄ BUVO SMAGU!	Pasakojimas apie praėjusią vasarą pagal paveikslą ir iš asmeninės patirties, „spaudos konferencija“. Įsiklausymas į	Ištraukos iš vaikų dienoraščių, S. Ach „Vasarą“; atsakymai į tekstų klausimus, fantazavimas	Datos rašymas. Žodžiai apie vasarą, sakinių sudarymas. Pratimai balsiams, priebalsiams,	Kartojimas: <i>kalbos garsai. Garsas ir raidė. Garsinė žodžių analizė. Balsiai, priebalsiai,</i>

	žodžio garsus, taisyklingas jų tarimas. Eilėraščio posmo mokymasis atmintinai, taisyklingos tarties pratybos.	pagal skaitytą kūrinį ir iliustraciją. R. Skučaitė „Atsitikimas jūroj“; pasakojimas pagal eilėraščių, eilėraščių vaidinimas.	dvibalsiams prisiminti. Rašinėlis apie praėjusią vasarą.	<i>dvibalsiai.</i>
3. AUGAME IR KEIČIAMĖS	Kaip pasikeitėme per vasarą? Žaidimas kūno dalių, drabužių pavadinimais (kartojimas). Pasakojimas pagal paveikslėlius. Pasakojimas, kaip įsivaizduojame save po 10 arba 30 metų. Žodžiai, kuriais apibūdinamos žmogaus būdo savybės.	J. Erlicko eilėraščio ištrauka, K. Saja „Kaip greičiau užaugti“; pasakojimo pratęsimas pagal paveikslėlius. Komiksas pagal G. Morkūno kūrinį „Baisiai gudri programa“. E. Mieželaičio poemos „Zuikis Puikis“ ištrauka; veikėjo elgesio vertinimas.	Kūno dalių pavadinimų rašymas, sakinių sudarymas. Teksto sudarymas iš pateiktų sakinių. Pratimai ilgiesiems ir trumpiesiems balsiams, dvibalsiams įtvirtinti. Trumpas rašinėlis apie save.	<i>Trumpieji balsiai, ilgieji balsiai.</i> <i>Dvibalsiai.</i> <i>Sakinys ir tekstas.</i>
4. GERIAUSIAS MANO DRAUGAS	Pokalbis apie draugus, draugystę iš asmeninės patirties ir pagal skaitytus kūrinius. Žodžiai apie draugą, draugystę.	V. Miliūnas „Draugo pagalba“; veikėjų poelgių vertinimas. J. Liniauskas „Kas atima draugus?“; pavaizduotų įvykių tolesnės eigos numatymas. R. Černiauskas „Nepakeičiamas draugas“; fantazavimas pagal skaitytą kūrinį.	Sakinių apie draugą sudarymas. Pratimai priebalsių minkštumo ženklui atpažinti, žodžių rašybai mokytis. Atsakymai į teksto klausimus raštu.	Kartojimas: <i>netariama i.</i> <i>Susipažinimas su kalbos mokslo terminu</i> priebalsių minkštumo ženklas i. Žodžių su priebalsių minkštumo ženklu <i>i</i> garsinė analizė.
5. AŠ JAU GALIU, MOKU	Pokalbis apie kasdieninius mokinio daiktus.	Mįslės apie daiktus, naujų mįslių kūrimas.	Sakinių sudarymo žaidimas.	<i>Priebalsių minkštumo ženklas i</i> prieš

	<p>Pokalbis pagal skaityto teksto klausimus.</p> <p>D. Kondrotienės kūrinio „Pasaiba ir jo kutuliukai“ klausymas ir fantastinio pasakojimo pagal jį kūrimas žodžiu.</p>	<p>J. Degutytė „Dvi rankelės“, K. Jakubėnas „Molio Motiejukas“; eilėraščių lyginimas.</p> <p>N. Kepenienė „Talka“; kūrinio aptarimas.</p>	<p>Kartojimas: žodžių, kurie atsako į klausimą <i>ką veikia?</i>, rašymas. Žodžių su priebalsių minkštumo ženklų <i>i</i> rašymo pratimai. Fantastinis rašinėlis pagal skaitytą kūrinį.</p>	<p>dvibalsį <i>au</i> ir žodžiuose, kurie atsako į klausimą <i>ką veikia?</i></p>
6. KADA ATEINA RUDUO?	<p>Pasakojimas apie rudenį, kaip jį sutinkame, kaip rengiamės. Mėnesių, metų laikų pavadinimų kartojimas.</p> <p>S. Ach pasakos „Kaip į Vėjų miestą atėjo ruduo“ klausymas. Vaidinimas pagal šį tekstą. Žodžiai apie rudenį.</p>	<p>A. Baltrūnas „Kada ateina ruduo“; veikėjo elgesio aptarimas.</p> <p>Just. Marcinkevičius „Rudens skundas“; eilėraščio, aptarimas, mokymasis atmintinai.</p> <p>S. Paltanavičius „Klaida“; kūrinio veikėjo klaidos taisymas.</p>	<p>Žodžių su <i>j</i>, priebalsių minkštumo ženklu <i>i</i>, dvibalsiais rašymas.</p> <p>Rašinėlis apie rudenį.</p>	<p><i>Priebalsių minkštumo ženklas <i>i</i>, žodžiai su <i>j</i>. Lietuvos kalbos dvibalsiai (kartojimas).</i></p>

7. RUDENĖLIS IR AŠ	<p>Kaip jaučiamės rudenį, kokia mūsų nuotaika? Pokalbis apie skaitytus kūrinius.</p> <p>Pasakojimas pagal paveikslėlių seriją.</p>	<p>Savo ir bendraamžių rašinėlių apie rudenį skaitymas, lyginimas.</p> <p>V. Palčinskaitė „Rudens kraitelė“; eilėraščio vaizdai, rimo supratimas. Rudens galvosūkių: M. Vainilaitis „Mūsų daržas“, R. Skučaitė „Grybai“. K. Kasparavičius „Grybai“;</p>	<p>Žodžių, kurie atsako į klausimus <i>ką? ko?</i>, kitų išmoktų rašybos atvejų kartojimas. Eilėraščio kūrimas.</p> <p>Pasakojimo pagal paveikslėlių seriją rašymas.</p>	<p><i>Pasakojimas. Pasakojimo sandara. Pasakojimo veikėjai, įvykiai, veiksmo vieta ir laikas.</i></p>
--------------------	--	---	---	---

		pasakojimo sandaros analizė.		
8. JEIGU SKRISTUM VIRŠ LIETUVOS RUDENĮ	<p>Pokalbis apie rudens orus Lietuvoje. Patirtų įspūdžių iš kelionių po Lietuvą (jeigu ten buvo) pasakojimas.</p> <p>Mokytojo ar tėvų skaitomos „Melagių pasakos“ klausymas, jos vaidinimas, tęsinio kūrimas. Žodyno turtinimas naujais žodžiais, lietuviškais pavadinimais.</p>	<p>Informaciniai tekstai apie Lietuvos gamtą, jos išžymybes: „Ruduo Lietuvoje“, „Stelmužės ažuolas“, „Ventės Ragas“, „Puntuko akmuo“; atsakymai į klausimus, informacijos supratimas. Padavimai apie akmenis: „Punktukas“, „Velnių pamestas akmuo“; jų sekimas.</p>	<p>Dažniau vartojami įsidėmėtinos rašybos žodžiai. Atsakymai į klausimus raštu. Žodžių, kurie atsako į klausimą <i>ka?</i>, rašybos kartojimas. Aiškinamasis diktantas.</p>	<p><i>Lietuviški skaitmenų pavadinimai. Pasakojimo sandaros įtvirtinimas.</i></p>
9. VĒLINĒS. IR NE TIK	<p>Pokalbis apie Vēlines, artimųjų kapų lankymo tradicijas, apie Heloviną. Patirtų įspūdžių pasakojimas. Mokytojo skaitomo dalykinio teksto „Kryžių kalnas“ klausymas. Atsakymai į šio teksto klausimus.</p>	<p>Dalykiniai tekstai: „Vēlinēs“, „Rasų kalnelyje“, kun. A. Saulaitis „Apie Heloviną, Vēlines ir kitas šventes“; <i>ka</i> naujo sužinojome. Grožiniai tekstai: A. Matutis „Žvakutė“, L. Gutauskas „Juozulis kalbasi su seneliu“, padavimas „Kodėl pastatė pirmąjį kryžių“; kūrinių nuotaika, perteikiami jausmai. Žodyno turtinimas skaitytų tekstų žodžiais.</p>	<p>Atsakymai raštu į skaitytų tekstų klausimus. Mokymasis rašyti žodžius, kurie atsako į klausimus <i>ka veikia? kur?</i> Išmuktų žodžių rašybos atvejų kartojimas. Tikrinamasis diktantas. Vēlinēms skirto atviruko gaminimas.</p>	<p><i>Pasakojimo sandaros įtvirtinimas.</i></p>

<p>10. PADĖKOS DIENA</p>	<p>Pokalbis apie Padėkos dieną. Patirtų šventės įspūdžių pasakojimas. Padėkos žodžių vartojimas, nevirtotini žodžiai. Žodyno plėtimas paukščių, jų kūno dalių, valgių pavadinimais.</p>	<p>Informaciniai tekstai: „Padėkos diena Amerikoje“, „Moliūgų pyrago receptas“; informacijos supratimas. Grožiniai tekstai: A. Kašiubienė „Kalakutas“, V. Poliuvienė „Padėkos dienos pyragas“. V. Račickas „Mūsų šventinis stalas“; atsakymai į klausimus, kūrinų aptarimas.</p>	<p>Vaizdingų pasakymų rašymas. Pyrago receptas. Kaip reikia valgyti desertą. Pratimai išmoktiems žodžių rašybos atvejams kartoti. Žodžių su dvibalsiais rašybos kartojimas.</p>	<p><i>Dvibalsių kartojimas.</i></p>
<p>11. LAIŠKAI SENELIAMS</p>	<p>Pokalbis apie šeimą, apie senelius. Pasakojimai apie savo senelius.</p>	<p>Teksto apie šeimą skaitymas, supratimas. Laiško seneliams skaitymas ir aptarimas. Laiško rašymo taisyklės. R. Sadauskas „Patarimas“ ir „Kaip gerti girą“; atsakymai į klausimus, veikėjų poelgių vertinimas.</p>	<p>Mokymasis rašyti laišką seneliams, kitiems žmonėms. Kūrybinė užduotis – parašyti laišką kūrinio veikėjo vardu. Žodžių su dvibalsiais, priebalsių minkštumo ženklų i, sakinių rašymas.</p>	<p><i>Dvibalsių įtvirtinimas.</i></p>
<p>12. ŽIEMOS DŽIAUGSMAI</p>	<p>Pokalbis apie žiemą, žiemos pramogas. Patirtų įspūdžių pasakojimas. Pasakojimas apie lenktynes rogutėmis pagal paveikslėlių seriją. Pasakos kūrimas pagal skaitytą eilėraščio ištrauką.</p>	<p>V. Miliūnas „Slidininkas“; pokalbis apie veikėją ir pagal nuotrauką. Mįslės žiemos tema; jų minimas. Vaikų kūryba apie žiemos pramogas, jos vertinimas. Teksto planas. Teksto atpasakojimas pagal pateiktą</p>	<p>Mokymasis planuoti tekstą, pasakojimo kūrimas pagal duotą pradžią, pagal gairinius žodžius. Žodžių su priebalsių minkštumo ženklų <i>i</i>, su <i>au</i> rašymas.</p>	<p>Kaip atpažįsta <i>priebalsių minkštumo ženklą i, trumpuosius ir ilguosius balsius.</i></p>

		planą.		
13. MŪSŲ KALĖDOS	Pokalbis apie ateinančias šv. Kalėdas , jų prasmę ir simbolius. Dramos kūrinio – V. Frankienės vaizdelio „Miško eglutė“ klausymas , vaidinimas.	L. Gutausko miniatiūra apie Jėzų. Dalykinis tekstas pagal Biblijos enciklopediją apie Kalėdas ; ką naujo sužinojome. R. Skučaitė. „Sidabrinė pasaka“ ; eilėraščio nuotaika, vaizdai, spalvos. Skaitymo gebėjimų įsivertinimas.	Kalbos gebėjimų įsivertinimas : kaip geba sudaryti sakinį, rašyti išmokus atvejus. Kalėdinio sveikinimo rašymas.	Pasitikrins, ar atpažįsta <i>balsius, priebalsius, dvibalsius, priebalsių minkštumo ženklą i</i> .
14. ŽIEMOS PASAKOS	Pokalbis apie pasakas, jų veikėjus . Pasakos tęsinio kūrimas žodžiu. Pasakos su dainuojamuoju intarpu sekimas. K. Kasparavičiaus pasakos „Ruoniai“ pabaigos klausymas , jos vaidinimas, iliustravimas.	Pasaka be galo „Sušalęs vilkas“ ; jos sekimas. O. Jautakė „Musė su pačiūžomis“ , K. Kasparavičius „Ruoniai“ (ištrauka); įdomūs veikėjai, jų elgesys. Lietuvių pasaka su dainuojamaisiais intarpais „Žąselės su plunksnelėm“ ; mokymasis sekti šią pasaką.	Atsakymai raštu į skaitytų pasakų klausimus. Pasakos plano rašymas . Žodžių, kurie atsako į klausimą <i>ką?</i> , rašybos kartojimas.	<i>Žodžiai, kurie reiškia daiktų pavadinimus, ir ką jie gali pavadinti. Klausimo kas? kėlimas. Į dar kokius klausimus gali atsakyti žodžiai, kuriais pavadiname daiktus?</i>
15. ŪKININKO SODYBOJE	Pokalbis apie kaimą, ūkininkus ar fermerius (pagal situaciją). Pasakojimas apie gerai pažįstamą gyvulį ar paukštį. Mįslių apie naminius gyvulius, paukščius konkursas . Naujų mįslių kūrimas.	Mįslės apie gyvūnus ; kaip įminti mįslę. J. Minelga „Kaime“ ; eilėraščio aptarimas, žodyno plėtimas gyvulių jauniklių pavadinimais. Lietuvių pasaka „Jaučio trobelė“ ; jos tęsinio kūrimas, vaidinimas.	Kryžiažodis. Atsakymų į klausimus apie gyvūnus rašymas. Žodžių, kurie atsako į klausimą ką?, rašybos įtvirtinimas .	<i>Apibendrinimas: kurie žodžiai kalbos moksle įvardija daiktus ir į kokius klausimus tie žodžiai atsako.</i>

<p>16. KAS MIŠKE GYVENA?</p>	<p>Pokalbis apie Lietuvos miškų žvėris, pasakojimai apie juos. Žodyno plėtimas šia tema. Pasakos „Dangus griūva“ klausymas, jos sekimas.</p>	<p>K. Jakubėnas „Mano pasakėlė“; kokie žvėrys joje minimi. Informaciniai tekstai „Ar žinai, kad...“, „Briedis“, „Meškinas Timas (pratybų sąs.); atsakymai į tekstų klausimus. Briedžio apibūdinimas. Lietuvių saktė „Genys kalvis“; jos vaidinimas.</p>	<p>Kryžiažodis „Lietuvos žvėrys“. Žodžių skirstymas pagal daiktų skaičių: vienas ir daugiau negu vienas. Žodžių, kurie atsako į klausimus ka? ko? kur? kame?, rašymas.</p>	<p><i>Žodis, kuris reiškia vieną daiktą ir kuris reiškia daugiau negu vieną daiktą (praktinis supažindinimas su vienaskaita ir daugiskaita).</i></p>
<p>17. ŽIEMOS RŪPESČIAI</p>	<p>Pokalbis apie paukštelių ir žvėrelių globą žiemą. Pasakojimas pagal paveikslėlių seriją. Žodžių reikšmių aiškinimasis. Žaidimas žvirblio pamėgdžiojimais.</p>	<p>A. Matutis „Aš ir žvirbliukas“; kas kalbasi eilėraštyje, apie ką. Improvizuotas paukštelio ir vaikų pokalbis. Vaikų skelbimas; jo plano aptarimas. J. Sokas. „Mikutis ir kiškiai“, tekstas be pavadinimo; pasakojimo įvykiai, pabaigos kūrimas.</p>	<p>Skelbimo rašymas. Pasakojimo pagal paveikslėlius rašymas. Žodžių, kurie atsako į klausimus ka? į ka? (kur?), rašymas.</p>	<p><i>Pasakojimo sandaros kartojimas. Kaip rašyti pasakojimą pagal paveikslėlius.</i></p>
<p>18. JEI DRAUGAS SERGA...</p>	<p>Pokalbis apie sveikatą, ligonio lankymą. Kaip pasiteirauti draugo apie sveikatą, savijautą? Ko palinkėti ligoniui? Pasakojimas apie sergančio draugo lankymą. Žodyno plėtimas.</p>	<p>Vaikų pokalbio telefonu skaitymas; ką iš jo sužinome. A. Zurba „Ramintos laukiant“, Just. Marcinkevičius „Greitoji pagalba“ (ištraukos), V. Miliūnas „Saulutė“;</p>	<p>Žinutės draugui rašymas. Sakinių sudarymas ir rašymas. Linksmas pasakojimas pagal piešinį atstatant sumaišytus sakinius. Žodžių, kurie atsako į</p>	<p><i>Kaip rašyti sakinį, tekstą.</i></p>

		atsakymai į klausimus, situacijų vaidinimas, veikėjų poelgių vertinimas.	klausimus <i>kur? ką? ko?</i> , rašymas ir gebėjimų įsivertinimas.	
19. KVIEČIAME Į SVEČIUS. EINAME Į SVEČIUS	Pokalbis apie svečius, svečiavimąsi. Kaip reikia rengtis einant į svečius, kaip elgtis prie stalo, valgyti desertą? Tekstų apie elgesį prie stalo klausymas. Savaitės dienų, mėnesių pavadinimų kartojimas. Žodyno plėtimas.	Vaikų sukurtas kvietimas į gimimo dieną; jo plano aptarimas. J. Švabaitė-Gylienė „Netikėti svečiai“; pavaizduotos situacijos analizė, veikėjų elgesys. D. Kandrotienė „Kaip valgome desertus ir uogas“, „Prie stalo beždžionė“; ką turime žinoti, ko pasimokėme. A. Zurba „Svečias“; veikėjo poelgio vertinimas.	Kvietimo į gimimo dieną rašymas. Savaitės dienų, mėnesių pavadinimų, datos rašymas. Mokymasis atpažinti veiksmą reiškiančius žodžius, kelti jiems klausimus.	<i>Veiksmą reiškiantys žodžiai (veiksmo žodžiai).</i> <i>Veiksmo žodžių klausimai: ką veikia? ką veikė, ką veiks?</i>
20. MUMS BRANGIOS DATOS	Pokalbis apie Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimą 1918 metais (ką sužinojo I klasėje). Pasakojimas, kaip švenčia Vasario 16-ąją. Dalykinio teksto apie Kovo 11-ąją, apie Sausio 13-ąją klausymas. Nežinomų žodžių reikšmės aiškinimasis.	Informaciniai tekstai: „ Kas yra Kovo 11-oji? “, „ Kas yra Sausio 13-oji? “, D. Dilytė „Kodėl Lietuva – didvyrių žemė?“, ką kiekvienas lietuvis privalo žinoti. Grožiniai tekstai: V. Račickas „Sausio tryliktąją“, R. Černiauskas „Tautų kalėjimas“, Vytės Nemunėlio eilėraščio ištrauka ; tekstų	Uždavinių sprendimas, didvyrių sąrašo sudarymas, laisvės šūkių kūrimas. Atsakymai raštu į teksto klausimus Kas ką veikė? Kas ką veikia? Kas ką veiks?	<i>Laiko juosta – mokysis suprasti įvykio, arba pasakojimo, laiką: praeitis, dabartis, ateitis.</i> <i>Klausimai: ką veikė? ką veikia? ką veiks?</i>

		aptarimas, atsakymai į klausimus.		
21. KADAISE MILŽINAI GYVENO...	Pokalbis apie skaitytus padavimus. Kūrybinė užduotis – kurti naują padavimo variantą pagal paveikslėlius. M. Vainilaičio eilėraščio „Milžinas ir pelė“ klausymas , jo lyginimas su skaitytu padavimu.	Lietuvių padavimai: „ Milžinas ir artojas “, „ Apie Girgždūtę “, „ Vilkas ir milžinas “, „ Milžinas ir pelė “; nepaprasti veikėjai. Kodėl mūsų protėviai kūrė padavimus? Žodyno plėtimas žodžiais apie senovę.	Naujo padavimo rašymas pagal skaitytąjį. Veiksmo žodžių, kurie atsako į klausimus ką veikia? ką veiks? ką veikiau? ką veikei? , vartojimas rašant tekstą.	<i>Pasakojimo laiko supratimas. Klausimai ką veikė? ką veikiau? ką veikei? ir kt.</i>
22. „ŽIEMA, ŽIEMA, BĖK IŠ KIEMO!“	Kaip I klasėje išvarėme žiemą, kokią dainelę dainavome? Užgavėnių kaukių, papročių aptarimas, žodyno plėtimas. J. Kudirkos teksto „Užgavėnių pokštai“ , Užgavėnių dainos klausymas. Mokymasis dainuoti Užgavėnių dainą.	Dalykiniai tekstai: „ Užgavėnių gyvuliukai “, B. Buračas „Užgavėnių paprotys“ , vaiko laiškas ; atsakymai į tekstų klausimus, mums įdomi informacija.	Sakinių sudarymas, atsakymai raštu į klausimus. Užgavėnių šventės įspūdžių aprašymas laiške. Veiksmo žodžių radimas tekste. Mokymasis rašyti žodžius, kurie atsako į klausimą ką veikiau? ką veikei?	<i>Veiksmo žodžių klausimai ką veikė? ką veikia? ką veiks? ir kt.</i>
23. TEATRAS MŪSŲ KLASĖJE	Pokalbis apie teatrą, matytus spektaklius. Kas sudaro teatrą, kas rašoma biliete? Nauji žodžiai teatro tema. Stalo teatro lėlių gaminimas, kūrinio vaidinimas.	Instrukcijos: „ Kaip pasigaminti stalo teatrą “, „ Kaip pasigaminti stalo teatro lėles “; jų skaitymas, supratimas. Dalykinis tekstas „ Lėlių teatras “ (pratybų sąsiuvinyje); ką naujo sužinojome.	Klausimų ir atsakymų rašymas. Teatro bilietų kūrimas. Mokymasis rašyti veiksmo žodžius, kurie atsako į klausimus ką veikiau? ką veikei? ką veiksiu? ir kt.	<i>Veiksmo žodžių klausimai.</i>

		Dramatizuota pasaka „Gužutis ir gervė“; jos vaidinimas. Kuo ypatingas dramos kūrinys.		
24. JIE IR MES	Pasakojimai apie augintinius, kitus gyvūnus. Mokymasis nuosekliai pasakoti įvykį, pasakoti pagal paveikslėlius.	V. Kukulas „Tigras obely“, B. Buivydaitė „Kuosiukas“, U. Uliūnė „Šleivakojė Mirksė“, S. Paltanavičius „Lyg sapnas, lyg ne“; kuo ypatingi skaitytų kūrinių veikėjai, gyvūnų poelgių ir žmonių elgesio su jais vertinimas.	Lentelės apie augintinius pildymas. Atsakymai į klausimus raštu. Fantastinis pasakojimas. Veiksmo žodžių rašymas.	<i>Kaip pasakojame įvykį (pasakojimo sandaros įtvirtinimas). Kaip atpažįsta veiksmo žodžius, kelia jiems klausimus ką veikė? ką veikia? ką veiks? ir kt.</i>
25. MANO SAUJOJ – GINTARĖLIS	Pokalbis apie gintarą. Mokymasis apibūdinti daiktą, pasirinkto daikto apibūdinimas. Eilėraščio deklamavimas.	M. Vainilaitis „Mano gintarėlis“; eilėraščio vaizdai, spalvos. V. Miliūnas „Gintarėlis“; pasakojimo veikėjai, įvykiai, vieta, laikas. S. Poškus Apie gintarą“ , „ Ar žinai, kad...“; atsakymai į tekstų klausimus, tikra ir išgalvota.	Atsakymai į teksto klausimus raštu. Žodžių junginių sudarymas, sakinių su jais rašymas. Rašinėlis apie pasirinktą daiktą.	<i>Kaip apibūdiname daiktą: pasakome, kas tai yra, kaip atrodo, kaip patinka. Klausimai koks? kokias? kokias? kokių? kokių?</i>
26. KOKS TAS PAVASARIS?	Žaidimas žodžiais apie pavasarį. Pavasario mėnesių pavadinimų kartojimas. Pasakojimai apie pavasarį. V. Palčinskaitės eilėraščio „Lietučio pasaka“	Žaidimo „Pavasario žodžių lietus“ instrukcijos skaitymas; jos supratimas; žaidimas. Mįslės pavasario tema, naujų mįslių kūrimas. M. Sluckis „Ciku ciku!“; teksto skirstymas dalimis, aptarimas.	Atsakymai raštu į klausimus, saulės, vėjo apibūdinimas. Kryžiažodis, sakinių sudarymas. Žodžių, kuriais apibūdinama žiema, pavasaris, rašymas. Klausimų koks?	<i>Žodžiai, kuriais apibūdiname daiktą. Klausimai koks? kokie? kokias? kokios? kokių? kokių? (mokymosi pradžia – tik supažindinimas)</i>

	klausymas, girdimųjų įspūdžių aptarimas.		<i>kokie? kokia? kokios? kokių? kokių? kokių?</i> kėlimas, žodžių, kurie atsako į šiuos klausimus, rašymas. Rašinėlis „Lietaus nykštukas“.	
27. „NE AŠ PLAKU – VERBA PLAKA“	Pokalbis apie Verbų šventę, pasakojimai, kaip ją švenčia. Verbų ryto linkėjimų mokymasis, naujų kūrmas. Verbų apibūdinimas, žodyno plėtimas spalvų pavadinimais.	Verbų ryto linkėjimai; jų mokymasis. Dalykiniai tekstai: „Kas yra verba?“, „Vilniaus krašto verbos“, „Verbų spalvos“, „Kadagys“ (pratybų sąsiuvinyje), B. Buračas „Vaikai laukia Verbų sekmadienio“ ir „Senelio aiškinimai“; ką naujo sužinome iš šių tekstų, atsakymai į klausimus. Verbų piešimas.	Sakinių, žodžių junginių sudarymas, rašymas. Spalvų kryžiažodis. Mokymasis rašyti žodžius, kurie atako į klausimus kokia? kokių? kokių? Verbos spalvų apibūdinimas.	<i>Ką kalboje vadiname daiktu (kartojimas). Žodžiai, kuriais apibūdiname daiktus. Tekstas, jo pavadinimas.</i>
28. „RID RID RID MARGI MARGUČIAI“	Pokalbis apie šv. Velykas, pasakojimai, kaip švenčia šią šventę. Spalvų pavadinimų kartojimas, margučių apibūdinimas. Linksmas pasakojimas žodžiu pagal paveikslėlių seriją.	V. Nemunėlis „Margučiai“; eilėraščio mokymasis atmintinai. Lietuvių sakmė „Kodėl dažo kiaušinius“; kodėl buvo sukurta ši sakmė. „Klausimai ir atsakymai“; ką naujo sužinome iš šių kunigo ir vaikų pokalbio?	Žodžių junginių, sakinių rašymas. Pasakojimo pagal paveikslėlių seriją rašymas. Velykinis sveikinimas.	<i>Kaip pasakyti maloniai, gražiai? (žodžiai su -elis, -elė, -ėlis, -ėlė ir kt.)</i>
29. PAVASARIO DARBAI	Pasakojimai apie gamtos pokyčius pavasarij: saulę, augalus, gyvūnus. Žodyno plėtimas. Pokalbis apie žmonių darbus senovėje ir	Pavasario darbų sąrašo skaitymas, papildymas. A. Zurba „Inkilas“; pasakojimo įvykiai, pabaigos prikūrimas. P. Mašiotas „Jurgutis gano“;	Pasakojimo „Inkilas“ tęsinio kūrimas pagal paveikslėlių seriją. Sakinių sudarymas, klausimų sakinio	<i>Supažindinimas su atpasakojimu. Sakinio žodžių klausimai (apibendrinimas).</i>

	dabar. Mokymasis pasekti sakmę.	pasakojimo laikas. Lietuvių sakmė „Vieversys“ ; ką aiškina ši sakmė. „Traktorius“ ; apie ką šis tekstas, jo lyginimas su I klasėje skaityta pasaka apie vilką ir duoną.	žodžiams kėlimas. Žodžių, kurie atsako į klausimus <i>ką? ko? ką veikia?</i> , rašybos kartojimas.	
30. PAVASARIS IR AŠ	Pasakojimas, kaip vaikai sutinka pavasarį, savo išpūdžių, jausmų perteikimas. Drabužių pavadinimų kartojimas. Pasakojimas, kaip rengiasi pavasarį. Vaikų žaidimo mokymasis.	Č. Navakauskas „Šoka gatvėj burbulai“ ; raiškūs eilėraščio skaitymas, vaidinimas. „Ką keiti pavasarį? Kuo?“ ; drabužių, apavo pavadinimai. L. Darbutaitės eilėraščio ištrauka , žaidimas žodžiais. „Linksmi pavasario būrimai ir žaidimai“ , vaikų žaidimas „Žaselės“ ; žaidimų mokymasis. A. Žukauskas „Vaikų darbai“ ; veikėjų vertinimas, raiškūs dialogo skaitymas.	Nuotaikingo plakato apie pavasarį kūrimas. Klausimų sakinio žodžiams kėlimas, atsakymai į klausimus. Išmuktų rašybos atvejų kartojimas.	Kartojimas: <i>sakinio žodžių klausimai; veiksmo laiko supratimas: Ką veikė vakar? Ką veikia šiandien? Ką veiks rytoj? Laiko juostos kartojimas. Klausimas kada?</i>
31. KIEKVIENAM JO MAMYTĖ – BRANGIAUSIA	Pasakojimai, kaip jį, ją globoja mamytė, močiutė, savo jausmų perteikimas. Patys gražiausi žodžiai, pasakymai apie motiną, močiutę. Eilėraščio deklamavimas.	Vaikų sveikinimai mamytėms, močiutėms ; jų aptarimas. E. Selelionis „Mano dienos“ ; eilėraščio perteikiami jausmai, jo mokymasis atmintinai. V. Misevičius „Keturi vyrai?“ ; veikėjų elgesio, jausmų aptarimas.	Eilėraščio, sveikinimo mamytei, močiutei kūrimas. Ilgųjų ir trumpųjų balsių, priebalsių, dvibalsių radimas žodžiuose.	Kartojimas: <i>lietuvių kalbos garsai: balsiai, ilgieji ir trumpieji balsiai, priebalsiai, dvibalsiai.</i>

<p>32. JEIGU AŠ BŪČIAU...</p>	<p>Pasakojimai apie tai, kuo norėtų būti. Fantazavimas pagal skaitytą tekstą ir paveikslėlių seriją. D. Kandrotienės pasakojimo „Sofija ir Pasaiba tampa sekliais“ klausymas, jo aptarimas (detektyvo elementai, ypatinga kalba), pastabumo ugdymasis.</p>	<p>R. Skučaitė „Jeigu būčiau...“; kas netikėta, gražu eilėraštyje. A. Jurašius „Akmeninis žmogeliukas“; netikėtas kūrinio veikėjas, pasakojimo pabaigos prikūrimas. Kūrinys ir jo iliustracija. Užduotis vasarai.</p>	<p>Plakato „Norėčiau būti...“ kolektyvinis kūrimas. Skaityto teksto, kuriame yra daug žodžių su priebalsių minkštumo ženklu <i>i</i>, atpasakojimo rašymas. Rašinėlis apie tai, kuo norėtų tapti. Išmoktų rašybos atvejų kartojimas ir įtvirtinimas. Diktantas.</p>	<p>Kartojimas: <i>priebalsių minkštumo ženklas i.</i></p>
<p>33. VASAROS KALENDORIUS</p>	<p>Pokalbis apie ateinančią vasarą, atostogas, savo svajones. Kokios šventės yra švenčiamos vasarą? Kaip lietuviškai pasakyti laiką? Vasaros užduočių aptarimas.</p>	<p>S. Poškus „Užduotis vasarai“; įvykio veikėjai, veiksmo vieta, veikėjų elgesio aptarimas. Vaikų sudaryta dienotvarkė „Kiškių būrio diena“; kaip patinka tokia dienotvarkė. Stovyklos pašto dėžutės, vardai abėcėlės tvarka. Skaitymo pasiekimų įsivertinimas: skaitymo technika, teksto supratimas.</p>	<p>Datos rašymas, vasaros kalendoriaus kūrimas. Atsakymai į teksto klausimus. Rašymo pasiekimų įsivertinimas: sakinio rašymas, klausimų sakinio žodžiams kėlimas, išmokti rašybos atvejai. Diktantas.</p>	<p><i>Lietuvių kalbos abėcėlė (kartojimas).</i></p> <p><i>Lietuvių kalbos garsai (kaip išmoko juos atpažinti).</i></p>

METODINIAI PATARIMAI, KAIP NAUDOTIS VADOVĖLIO KOMPLEKTU

1 tema

MES VĖL MOKYKLOJE!

Tikslas – džiaugtis susitikimu su draugais, mokytoja, mokykla, galimybe bendrauti lietuvių kalba, prisiminti, ką primiršo per vasarą.

- prisimins, kaip reikia sveikintis, mandagiai bendrauti lietuvių kalba;
- klausysis eilėraščio ištraukos, reikš savo emocijas (kaip kuris gebės);
- kurs ir aptars elgesio klasėje taisykles;
- susipažins su vadovėliu „Aš – antrokas“, 1-uoju pratybu sąsiuvinio;
- aptars, ko sieks per lietuvių kalbos pamokas, kalbės, kodėl nori mokytis lietuvių kalbos;

- pasitikrins skaitymo gebėjimus;
- rašys raides, trumpą diktantą, pasitikrins rašymo gebėjimus;
- kartos vardų, pavardžių, vietovių pavadinimų rašymą;
- kartos žodžių skiemenavimą, žais žodžiais;
- aiškinsis žodžių, susijusių su pamokos tema, reikšmę, išmoks naujų žodžių;
- namie pasirengs pasakoti vasaros atostogų įspūdžius.

Priemonės: Vadovėlis „Aš – antrokas“ (toliau bus trumpinama Vad.) P. 1–7, 1-asis pratybu sąsiuvinis (Pr. sąs.1) P. 1–5

I

Tema „Mes vėl mokykloje“ plečia ir gilina mokinių gebėjimą pasakoti apie mokyklą, mokymąsi, bendravimą. Ji susisieja su I klasės temomis „Sveika, mokykla!“, „Susipažįstame“.

Eilėraščio posmo – pasisveikinimo su mokykla – klausymas. Emocijų, grįžus į mokyklą, reiškimas. Sveikinimosi žodžiai. Elgesio taisyklės.

Pirmoji mokslo metų tema skirta džiaugsmui: vaikai susitinka po vasaros atostogų, sveikinasi vienas su kitu, su mokytoju, su mokykla. Labai gražiai tos emocijos išreikštos poetės J. Degutytės eilėraščio posme (vad. P. 4). Tegul mokytojas jį raiškiai perskaito, o vaikai pasiklauso. Šis posmas labai talpus: jame yra sveikinimosi žodžiai, lietuviško rudens vaizdas („Jau šviečia geltoni klevai / ir jurginai raudoni.“) ir gražiausias žodis – **Lietuva**. Šia J. Degutytės eilėraščio ištrauka ir pradėkime pokalbį, kaip vaikai jaučiasi susitikę, kaip laukė šios dienos. Pasisveikinkime ir susipažinkime su naujais mokiniais, jeigu jų atėjo į klasę. Visi kartu aptarkime nuotrauką (P. 4), perskaitykime šūksnius pratybu sąsiuvinyje (1 pratimas) ir paraginkime, kad kiekvienas sukurtų dar vieną (nesvarbu, jeigu parašys su klaidomis), o paskui nurašytų jam labiausiai patikusį sveikinimą (2 pratimas).

Jeigu reikia, galima prisiminti elgesio klasėje taisykles, sukurti naujų taisyklių (prat. sąs. 4 ir 5 pratimas).

Toks pirmasis šios temos žingsnis. Mokytojas gali paraginti padainuoti I klasėje mėgtą dainą, padeklamuoti eilėrašį, visiems apsikabinti, pasisveikinti ir pan. Svarbu, kad klasėje vyrautų džiugi nuotaika, kad visi džiaugtųsi ir tai išreikštų žodžiais, mimika, judesiais – kaip kas moka.

II

Atgaminame

Po atostogų vaikai būna primiršę ne tik skaityti, bet ir kai kurias raides. Todėl pirmiausia siūlomos labai lengvos skaitymo ir rašymo pratybos: perskaityti vaikų vardus vadovėlyje (P. 5) ir parašyti raides pratybu sąsiuvinyje (3 pratimas). Draugai ir mokytojas klausosi, kaip kiekvienas skaito. Vardus siūlykime

skaitymo ir rašymo įgūdžius, įsivertinamą gebėjimus.

perskaityti silpniau skaitantiems mokiniams, o stipresnieji vėliau perskaitys tekstą „Pažintis“ (P. 6). Jeigu ir labai sunkiai kuris vaikas skaito, pagirkime jį už pastangas, padėkime jam. Būtinai visi kartu pasitikrinkime, ar teisingai parašė raides (galima rašyti lentoje). Kadangi vaikai skaito vardus, prisimenama vardų, pavardžių, pavadinimų rašymas (vad. P. 5). Šiek tiek pakartoję raides, atgaminę skaitymo įgūdžius, antrojai gali įsivertinti patys save: kiekvienas individualiai atlieka 7 pratimą – perskaito lengvą Just. Marcinkevičiaus eilėrašį ir nusprendžia, kurį įvertinimą sau parašys.

Diktantų pavyzdžiai.

Dar viena svarbi užduotis – įsivertinti rašymo gebėjimus (jeigu mokytojas mano, kad ši užduotis jo mokiniams per sunki, gali jos atsisakyti). Siūlome pasirinkti diktanto tekstą pagal klasės mokinių lygį. Diktantų pavyzdžiai:

I variantas: žodžių diktantas:

Upė, laivas, krantas, vanduo, smėlis, pieva, teka, plaukia, neša, medis, krūmai, saulė, bangos, gili, plati, mėlynas, sala, valtis, žuvis.

II variantas: sakinių diktantas:

Upė teka. Laivas plaukia. Aš esu lietuvis. Mano gimtinė – Lietuva. Močiutė Ada labai gera. Močiutė kepa pyragus ir seka pasakas. Aistės senelis yra Jonas. Senelis Jonas turi smuiką.

III variantas: teksto diktantai:

- 1. Ant kalno stovi pilis. Ji labai sena. Pilies sienos storos. Bokštai aukšti. Priešai puolė pilį. Vyrai gynėsi. Pilis liko.*
- 2. Upė teka. Jos vanduo švarus. Nardo žuvys. Ant kranto daug vaikų. Vaikai maudosi. Smagu nardyti. Tik negalima eiti toli. Stipri srovė.*
- 3. Vasara. Karšta diena. Mieste karšta. Visi žmonės skuba prie ežero. Ir Joris su mama ir tėčiu nori važiuoti prie Mičigano. Ten smėlis, kopos. Joris maudysis.*

Diktantą mokytojas diktuoja labai aiškiai, lėtai, kiekvieną sakinį pakartoja

kelis sykius. Vaikai rašo pratybų sąsiuvinyje (8 pratimas). Parašę visi kartu su mokytoju tikrinasi kiekvieną žodį, išsitaisto ir suskaičiuoja klaidas bei parašo įvertinimą.

III

Lietuvių kalbos ugdymosi tikslų II klasėje aptarimas. V. Račicko kūrinio ištraukos apie mokymąsi skaitymas.

Kai kiekvienas vaikas įsivertins skaitymo ir rašymo gebėjimus, pakalbėkime su mokiniais apie lietuvių kalbos ugdymosi tikslus antroje klasėje – ko kiekvienas norėtų išmokti (9 pratimas). Patirti sunkumai skaitant, padarytos klaidos rašant turėtų motyvuoti vaikus mokytis. Pasiūlykime mokiniais perskaityti V. Račicko tekstą „Pažintis“: visi skaito pirmą dalį (gali pirmiausia kiekvienas perskaityti tyliai ar pusbalsiu, paskui skaityti garsiai poromis, chorą ar po sakinį), po to tik stipresnieji – antrą, o silpnesnieji tegul pasiklauso (jeigu mokytojas mano, kad šis tekstas per sunkus visiems mokiniais, gali pati jį perskaityti garsiai). Teksto klausimus skaito mokytojas, pagal juos ir aptariama ši ištrauka iš V. Račicko knygos „Patricija, Antanas, jo tėtis ir mama“ (V, 2009. P. 7–8). Vaikų atsakymai į pirmos dalies klausimus parodo, kaip suprastas teksto turinys. Reikėtų pasiaiškinti žodžio *mokslinukė* reikšmę, kiti žodžiai mokiniais turėtų būti suprantami. Antra dalis skatina vaikus kalbėtis apie norą mokytis, kodėl jie nori (nenori) eiti į šeštadieninę mokyklą. Šioje dalyje yra vaizdingų žodžių, pasakymų (*čiulba – kalba, nė per nago juodymą – nė trupučio, miegos kaip ežys – ilgai, nes ežys miega visą žiemą*).

IV

Žaidimas žodžių skiemenimis.

Po rimtos pamokos vadovėlyje siūloma pažaisti žodžių skiemenimis (P. 7). Kaip žaisti, paaiškinta puslapio viršuje (užduotis perskaitoma garsiai, išsiaiškinama). Iš supainiotų skiemenų perskaitomi šie žodžiai: 1. KOMPIUTERIS. 2. LENTYNA. 3. PIEŠTUKAS. 4. KNYGA. 5. ŽIRKLĖS. 6. LENTA. 7. SAŠIUVINIS. 8. GAUBLYS. 9. FLOMASTERIS. 10. SPINTA. Tai klasėje esantys daiktai, mokinio reikmenys. Galima pratęsti šį sąrašą – tegul antrojai pasako daugiau panašių žodžių, įvardija kuo daugiau klasėje matomų daiktų. Taip plečiamas žodynas, mokomasi naujų žodžių.

Žodžių skiemenavimas

Žaidžiant šį žodžių žaidimą prisimenamas žodžio skiemenavimas (žr. kalbos plotelį PRISIMINK!). Mokiniai atlieka pirmą užduotį, paskui sugalvoja daugiau žodžių, juos suskiemenuoja.

Mokytojui: I klasės mokytojo knygoje yra paaiškintas žodžių skiemenavimo dėsnis: kai susiduria keli priebalsiai, naujas skienu prasideda tokiu priebalsių junginiu, kokiu gali prasidėti lietuvių kalbos žodis: *pie-štu-kas, nes štai, ver-sti, flo-ma-ste-ris, nes stalas, alk-snis, nes sniegas ir pan.* Tai natūralus skiemenavimas, jokių taisyklių mokytis nereikia.

ND

Vaiko skaitymo gebėjimus vertina tėvai.

Būtų puiku, jeigu namie vaikai pažaištų su tėvais žodžių skiemenimis ar pasimokytų skaityti vaidmenimis tekstą „Pažintis“. Pratybų sąsiuvinyje šį kartą namų darbams skirti du puslapiai. P. 4-ame įtvirtinama tai, ko mokėsi klasėje: mokinio prašoma pasimokyti skaityti eilėraščio posmą, o paskui juos perskaityti tėveliams, kad jie parašytų įvertinimą (1 pratimas). Su tėveliais aptariama, ko norėtų sūnus ar dukra mokytis ir išmokti antroje klasėje (3 pratimas) – mokiniui reikia išsirinkti tinkamus atsakymus ir parašyti. O 2 pratimo užduotis prašo atsakyti į klausimus. Jeigu vaikui per sunku, gali atsakyti ne į visus pateiktus klausimus.

Vasaros įspūdžių prisiminimas.

Pratybų sąsiuvinio 5-as puslapis skirtas pasirengti kito savaitgalio darbui mokykloje – prisiminti vasarą, kas įdomaus nutiko, kur buvo, ką matė. Mokinys piešia gražiausią dieną ar įdomiausią įvykį, parašo vietovių, kuriose buvo, pavadinimų ir keletą žmonių, su kuriais bendravo vasarą, vardų. Taigi pakartoja ir įtvirtina vardų, vietovardžių rašymą didžiąja raide.

Tikslas – mokyti pasakoti patirtus įspūdžius, nutikimus, skaityti kūrinius apie vasarą, plėsti žodyną šia tema, pakartoti lietuvių kalbos garsus.

- aptars vadovėlio dailininkės nupieštą paveikslą, pasakos, ką jame mato, fantazuos;
- prisimins vasarą, patirtus įspūdžius, stengsis juos pasakoti lietuvių kalba (kaip kuris gebės);
- skaitys ištraukas iš vaikų dienoraščių, pasitikrins, kaip jas suprato;
- skaitys grožinį tekstą apie vasarą, pagal jį kurs pasakaitę ir iliustraciją;
- klausysis linksmo R. Skučaitės eilėraščio apie nuotykį jūroje, pasakos pagal jį;
- plės savo žodyną vasaros temos žodžiais;
- rašys žodžius, sakinius;
- išmoks rašyti datą;
- kartos lietuvių kalbos garsus, prisimins sąvokas: *raidė, garsas, balsis, balsė, priebalsis, priebalsė, dvibalsis*;
- toliau mokysis taisyklingai tarti žodžius su dvibalsiais *ie, uo*;
- namie aprašys vasaros atostogų įspūdžius.

Priemonės: Vad. P. 8–11, Pr. sąs.1. P. 6–9

Mokinių, mokytojos atsineštos nuotraukos

Popieriaus juostelės arba lipnūs lapeliai rašymui

Žaisliniai mikrofonai

Veidrodėliai garsų tarimui stebėti (nebūtinai)

I

Tema „**Vasarą buvo smagu!**“ tarsi tęsia I klasės temas „Mūsų kelionės“ ir „Vasara! Vasara!“, todėl vaikams daug kas žinoma, kai ką reikia tik prisiminti, atgaminti žodžių reikšmes.

Vasaros įspūdžiai pirmiausia aptariami žodžiu. Mokytojas gali labai įvairiai pradėti pamoką: aptarti nupieštą iliustraciją (P. 8), surengti vaikų atneštų nuotraukų parodą ir paprašyti, kad kiekvienas pasakytų, kas užfiksuota tose nuotraukose.

Vaikų pasakojimams reikalingas pakankamas žodynas vasaros, atostogų tema. Todėl pirmiausia galima atlikti pratybių sąsiuvinyje 1-ą pratimą. Kiekvienas mokinys sąsiuvinyje parašo tuos žodžius, kuriuos žino. Tuos pačius žodžius, mokytojui padedant, reikėtų rašyti ir lentoje. Keletas pavyzdžių:

Saulė, bangos, jūra, vėjas, kalnai, karštis, lietus, šiluma, vėjelis, kelias, gėlės, pliažas, maudytis, šilta, smėlis, nardyti, miškas, grybai, Lietuva, kaimas, ežeras, pieva, kalnai, upelis, malonu, degintis, kaitintis, kriauklė, akmenukas, gintaras, meškerė, žvejoti, uogos, gera, ...

Vadovėlio paveiksle vaizduojama šeima, kuri automobiliu grįžta iš kelionės. Nuo kiekvieno šeimos nario kyla burbuliukai prie atitinkamo prisiminimų vaizdo. Antrokams reikės įsižiūrėti ir pasakoti, kokius įspūdžius „savo lagamine vežasi“ tėtis (prisimena, kaip pagavo didelę žuvį), mama ((jai patiko degintis saulėje ir skaityti knygas), sūnus (jis šauniai nardė), dukra (ji prisirinko gražių kriauklyčių ir iš jų suvėrė vėrinį) ir katinas (jam patiko šeimnininko sugautos žuvis). Pagrindiniai žodžiai surašyti puslapio paraštėje. Žinoma, jų prireiks daugiau. Šį darbą galima skirti ir grupelėms: kiekviena grupė pasirenka, kurio šeimos nario įspūdžius pasakos, pasirengia ir pasakoja.

Labai svarbūs pačių antrokių įspūdžiai. Jeigu turi, parodo atsineštas

Atsakymai į klausimus apie vasarą.

Žodyno plėtimas žodžiais apie vasarą.

Pasakojimas pagal paveikslą.

Įspūdžių

pasakojimas
arba
improvizuota
„spaudos
konferencija“.

nuotraukas. Kiekvienas vaikas pasakoja pagal savo galimybes, mokytojas jam padeda. Galbūt kai ką vaikas pasakys ir angliškai, tuomet būtina išversti į lietuvių kalbą.

Jau ne kartą išbandytas ir pradinukams labai patinka žaidimas „spaudos konferencija“: vaikai iš eilės sėdasi prie improvizuoto mikrofono, o kiti, tarsi žurnalistai, jų klausinėja. Tik reikia susitarti, kiek klausimų gali užduoti vienas „žurnalistas“.

Pokalbis apie vasarą baigiamas trumpomis rašytinėmis užduotimis (2 ir 3 pratimas): kiekvienas sugalvoja ir parašo po sakinį (gali būti labai trumpas, dviejų trijų žodžių) ir, jeigu rengiama nuotraukų paroda, parašo po sakinį popieriaus juostelėje arba lipniame lapelyje ir pritvirtina prie nuotraukos.

II

Kalbos garsų
kartinėjimas.
Garsas ir
raidė.

Pasakodami įspūdžius mokiniai ir kalbėjo, ir rašė. Todėl labai natūraliai galima pereiti prie temos apie kalbos *garsus* ir *raides*. Mokytojas kelia du klausimus, kurie pateikti vadovėlio kalbos plotelyje PRISIMINK! (P. 9). Apie kalbos garsus ir raides vaikai mokėsi I klasėje. Todėl jie turėtų tik prisiminti, kad žodžiai, kuriuos tariame, sudaryti iš garsų, o žodžiai, kuriuos rašome, – iš raidžių. Pratyboms siūloma pasakyti savo ir draugų vardų garsus, pavyzdžiui: *V-a-n-e-s-a*, *R-y-t-i-s*. Jeigu mokinys garsą pasakys netaisyklingai, pataisykime tik jam baigus vardyti visus vardo garsus, nepertraukinėkime. Labai svarbu atkreipti dėmesį į taisyklingą ilgųjų ir trumpųjų balsių, dvibalsių tarimą: *y – i, ū – u, uo – o, ie – ė* (jeigu šių garsų bus varduose). Garsų ir raidžių lyginimui atliekama antra vadovėlio užduotis – nurašyti sakinius (įsitinkime, ar vaikai supranta jų prasmę), suskaičiuoti žodžių raides, tada juos tarti ir suskaičiuoti garsus.

Žydi ramunės.

4 raidės 7 raidės
4 garsai 7 garsai

Dūzgia bitės.

6 raidės 5 raidės
5 garsai 5 garsai

Kodėl žodyje *dūzgia* yra 6 raidės, bet tik 5 garsai? Žodį tariame keletą kartų, kol mokiniai išgirs, kad jo gale *ia* girdime kaip vieną garsą *e*. Gal prisimins, kad čia yra netariama *i*.

III

Datos rašymas
lietuviškai.

Mokytojai pageidavo antroje klasėje mokyti vaikus lietuviškai parašyti datą. Šiam tikslui vadovėlyje pateiktos dvi ištraukos iš vaiko dienoraščio, prie jų yra ir datos (P. 9) Pasirinktu būdu (tyliai, individualiai, grandinėle, chorą ar kitaip) skaitomi tekstai, išsiaiškinami nežinomi žodžiai, atsakoma į tekstų klausimus. Labai svarbu, kad vaikai atsakymus rastų tekste ir dar kartą perskaitytų – geriau supras teksto prasmę, mokysis rasti informaciją tekste, o ne spėlios. Aptariame, kaip parašytos datos, tada skaitomas paaiškinimas kalbos plotelyje IŠMOK! ir atliekamos užduotys. Pirmoji – parašyti savo gimimo datą. Vaikai užduotį atlieka paprastame sąsiuvinyje, mokytoja rašo ir aiškina lentoje. Lietuvių kalboje mėnesio pavadinimą rašome mažąja raide. O kaip anglų kalboje? Palyginkime. Antroji užduotis – aptarti, kodėl Vytuko dienoraštyje mėnesių pavadinimai parašyti didžiąja raide. Nes jais pradedami tekstai – pasakojimai apie dvi vasaros dienas. Taigi jeigu mėnesio pavadinimas bus sakinio pradžioje, jį rašysime didžiąja raide, jeigu viduryje – mažąja, pavyzdžiui: *Rugsėjo mėnesį dar šilta. Jau atėjo rugsėjis.*

Rašyti datą moko ir 4 pratimas pratybų sąsiuvinyje. Pirmiausia aptarkime kiekvieną sakinį, paskui rašykime visi kartu, nes rašant datas sakiniuose reikės pakeisti žodžių galūnes: *Mano atostogos prasidėjo birželio 1 dieną. Liepos 6*

dieną su mamyte išskridome į Lietuvą. Nuo liepos 15 iki 25 dienos ilsėjomės Palangoje. Į Čikagą grįžau rugpjūčio 2 dieną. Nesiuolome antrokams prie skaičių pridėti galūnes – vaikams per sunku.

IV

S. Ach teksto „Vasarą“ skaitymas, aptarimas, atsakymai į klausimus.

Vaizduotės lavinimas – fantastinis pasakojimas pagal paveikslėlį.

Rašto darbus vėl keičia skaitymo pratybos. Joms vadovėlyje parinktas fantastinis S. Ach tekstas „Vasarą“ (P. 10). Pirmą dalį skaito visi mokiniai, antrą – tik gerai skaitantys. Pastarieji pasirengia ir ją garsiai perskaito visai klasei.

Skaitymo būdas priklauso nuo klasės mokinių lygio. Mokytojas pats sprendžia, ar iš pradžių jis garsiai perskaitys tekstą visai klasei, ar skirs laiko mokiniams jį savarankiškai skaityti tyliai. Paaškindime vaikams, kad šis tekstas iš S. Ach knygos „Šuo Ambrozijus, katinėlis Purkius ir Angelo kelionė namo“ (V.: Nieko rimto, 2002. P. 31–35). Ją iliustravo pati autorė, vieną jos iliustraciją matome ir vadovėlyje (būtinai aptarkime ją, o jeigu turime knygą, parodykime). Katinėlis ir šunelis vasarą guli pievoje ir pamato ... debesinį dramblių. Ar vaikams taip nebūna? Ar kuris nors iš jų danguje nepamato keistų gyvūnų, daiktų? Perskaite tekstą, mokiniai atsako į du klausimus. Labai svarbu rasti tekste ir dar kartą perskaityti debesies aprašymą (paskutinė pastraipa). Dar viena užduotis siūlo vaikams išmokti pasekti šią trumpą pasakaitę. Ji gali būti labai trumpa, iš dviejų trijų sakinių – kaip kuris vaikas gebės. Svarbu, kad suprastų ir pasakytų kūrinio ištraukos esmę: *Šuo ir katinas gulėjo pievoje. Jie pamatė debesį. Tas debesis buvo panašus į dramblių.* Geriau kalbantieji vaikai galbūt atpasakos tekstą smulkiau.

Stipresniesiems skirtas sudėtingesnis tekstas – pasakojimas apie Indijoje gyvenantį dramblių. S. Ach sugalvota labai įdomiai: drambliai gyvena Indijoje, ten karšta, ašaros išgaruoja, virsta debesiniais drambliais, o vėjas juos išnešioja po pasaulį. Pagal šią pasakaitę vaikams siūloma sukurti naują pasaką. Iliustracijoje nupieštas „krokodilinis“ debesis. Kaip jis galėjo atsirasti? Tegul vaikai fantazuoja (Afrika arba Amerika, ten, kur gyvena krokodilai, irgi karšta, irgi gali garuoti ašaros ir t. t.).

V

R. Skučaitės eilėraščio „Atsitikimas jūroj“ klausymas, jo turinio supratimas.

Kalbos garsų kartojimas.

Dar vienas labai svarbus šios savaitės uždavinys – prisiminti lietuvių kalbos garsus, su kuriais vaikai jau susipažino I klasėje. Pasiūlykime mokiniams patogiai atsisėsti, užsimerkti ir pasiklausyti R. Skučaitės eilėraščio „Atsitikimas jūroj“ (P. 11). Tai linksmas kūrinys, vaikai turėtų nesunkiai suprasti jo turinį, o jeigu kas neaišku, mokytojas turėtų paašškinti, be to, yra ir iliustracija. Išklause kūrinio, mokiniai trumpai pasakoja, kas nutiko eilėraščio berniukui, kurio vardu ir kalba poetė. Sunkiau mokiniams lietuvių kalba įrodyti, kad ši istorija išgalvota, bet jeigu jie pasakys, kad berniukui norėjo įkasti silkę (tokia maža žuvis!), o nuo jos apgynė banginis, kad to negali būti – tokio įrodymo pakaks. Pagal šį eilėrašį galima ir improvizuoti – vaidinti ir pašokinėti klasėje pasiskirsčius į vaikus, silkes ir banginius.

Analizuojami garsais iš eilėraščio paimti žodžiai: išvardijami balsiai ir priebalsiai (juos būtina taisyklingai tarti). Paskui nurodytuose žodžiuose randami dvibalsiai. Panašios užduotys tęsiamos pratybų sąsiuvinyje, kad visi mokiniai prisimintų balsius, priebalsius ir dvibalsius.

Mokytojui. Labai svarbu mokyti antrokus nepainioti garsų ir raidžių. Todėl sąsiuvinyje nuosekliai vartojamos sąvokos balsiai, balsės, priebalsiai, priebalsės. Kalbos moksle vartojama sąvoka dvibalsis, bet nevartojama „dvibalsė“, todėl vadovėlio komplekte rašoma „dvibalsių raidės“, kad vaikams būtų aišku ir jie nebūtų klaidinami.

Detaliau paaškinsime svarbiausius pratimus. 6 pratimo žodžiai: *lapas, gėlė, ežys*; vaikai nurodytomis spalvomis spalvins schemų langelius, aptars, aiškins. Svarbu, kad jie išsižūrėtų, kaip tariami balsiai (gali turėti ir veidrodėlius

Tikslas – mokyti pasakoti apie save, plėsti žodyną žmogaus kūno ir drabužių tema, skaityti kūrinius apie augimą, elgesį, pakartoti ilguosius ir trumpuosius balsius, dvibalsius.

- pasakos, kaip ir kiek, vaiko manymu, kiekvienas paaugo per vasarą;
- skaitys linksmus tekstus apie augimą, juos aptars, reikš savo nuomonę;
- pasakos, kaip įsivaizduoja save po 10 ar daugiau metų;
- kalbės apie žmogaus būdo savybes, plėš savo žodyną ypatybių pavadinimais;
- susipažins su E. Mieželaičio poemėle vaikams „Zuikis Puikis“, aptars veikėją;
- rašys žodžius, sakinius;
- kartos lietuvių kalbos garsus, prisimins sąvokas: *ilgasis balsis, trumpasis balsis, dvibalsis*;
- toliau mokysis taisyklingai tarti ir rašyti žodžius su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais, dvibalsiais;
- mokysis nuosekliai pasakoti, atstatyti deformuotą tekstą;
- namie trumpai aprašys save.

Priemonės: Vad. P. 12–15, Pr. sąs. 1. P. 10–13
Ilga popieriaus juosta

I

*Pokalbis apie
augimą.
Humoristinio
eilėraščio
ištrauka.*

*Žmogaus kūno
dalių, drabužių
pavadinimų
kartojimas,
žodyno
plėtimas.*

Tema „**Augame ir keičiamės**“ susisieja su I klasės tema „Susipažįstame“, kai ką kartoja iš temos „Alio! Reikia daktaro!“.

Pokalbio įžangai tiks J. Erlicko eilėraščio posmas, kurį mokiniai galėtų perskaityti su suolo draugu ar drauge. Bet prieš tai paklauskime: kodėl eilėraščio klausimas juokingas? Perskaitę posmą vaikai klausia nežinomų žodžių, išsiaiškina jų reikšmes. Aptariant posmą svarbu, kad mokiniai suprastų poeto pašmaikštavimą: vaikas auga, nes auga jo kojos, o batai neauga (jie nebepaveja kojų). Pakalbėkime, ką reiškia žodis *nepaveja*, kai kalbama apie augimą. Juk mes galime nepavyti draugo, kai jis labai greitai bėga. Tačiau *nepaveja* galima sakyti ir tokiuose sakiniuose: *Šis vaikas taip greitai auga, kad jo niekas nepaveja (matyt, bus krepšininkas). Pernai pasodinau medelį. Jis greitai auga. Šiomet sodinti medeliai jo nepaveja*. Linksmas poeto klausimas *Kodėl mama neauga, kai palyja?* (Juk palijus auga grybai, gėlės). Tegul antrokai atsako į šį klausimą ar tiesiog linksmi pasijuokia.

Pokalbis pagal piešinį „Kas ką išaugo?“ ir jame surašytus žodžius. Skaitome po vieną porą žodžių ir aiškinamės, taigi mokiniai kartoja žmogaus kūno dalių, drabužių pavadinimus. Pratybų sąsiuvinyje 1 pratimą – didelėje ilgoje popieriaus juostoje nupiešti klasės mokinių kontūrą – galima atlikti pamokos pabaigoje. Svarbesnis 2 pratimas: vaikai surašo, kokius žmogaus kūno dalių pavadinimus prisiminė, dalijasi žiniomis su draugais, parašo savo vardą (mergaitės žodžius rašo prie mergaitės piešinio, berniukai – prie berniuko). O paskui pasako, ką, jo manymu, jis išaugo per vasarą (batus, sportbačius, kelnes, suknutę, paltą, striukę ir t. t.). 3 pratimą vaikai atlieka taip pat kolektyviai, bet kiekvienas gali rašyti šiek tiek kitaip, jam tinkamus žodžius. Parašius perskaitoma, jeigu reikia, taisoma, pagiriama už įdomiai pabaigtus sakinius. Visas darbas apibendrinamas trumpais pasakojimais, kaip kiekvienas pasikeitė per vasarą: ne tik kiek paaugo, bet ir kaip sustiprėjo, ko išmoko (pasako nors po

vieną pavyzdį).

II

K. Sajos pasakojimo „Kaip greičiau užaugti“ skaitymas, aptarimas.

K. Sajos pasakojimo tęsinio kūrimas pagal paveikslėlių seriją.

Augimo temą tęsia ir skaitymo pratybos – ištrauka „Kaip greičiau užaugti“ iš vienos gražiausių lietuvių vaikų literatūros knygų K. Sajos „Ei, slėpkitės!“ (V.: Alma littera, 1999. P. 129). Autorius „pagavo“ labai būdingą detalę – liaudišką sapno paaiškinimą. Rasutė nori kuo greičiau užaugti, kad galėtų eiti į mokyklą, šis jos noras ir vaizduojamas pasakojime. Klasė renkasi, kaip skaitys tekstą. Bet kuriuo atveju skirkime vaikams laiko pasimokyti skaityti. Tada atliekamos teksto užduotys. Kad būtų aišku, ar visi mokiniai suprato teksto prasmę, pratybų sąsiuvinyje atliekamas 4 pratimas, kolektyviai pasitikrinama. Atkreipkime mokinių dėmesį į priešdėlinius žodžius (šio termino nevertiname), padėkime jiems suprasti, kad ta dalelė žodžio pradžioje gali pakeisti jo reikšmę, pavyzdžiui: *augti – užaugti, kristi – nukristi* ir t. t.

Kūrybinis darbas pagal skaitytą tekstą. Mokiniais tikrai įdomu, ką Rasutė darys toliau. Jos nuotykis pavaizduotas dviem piešiniais: a) mergaitė užlipa ant šiaudų stirtos (paaiškinkime žodžius), atsisėda ir čiuožia žemyn, b) jos koja sugipsuota, matyt, stirtos apačioje atsitrenkė į kietą žemę ir susižeidė koją. Visi kartu perskaitykime žodžių junginius po paveikslėliais, išsiaiškinkime jų reikšmę ir kurkime pasakojimą žodžiu. Pradėti gali mokytojas: *Rasutė nusprendė būtinai nuo ko nors kristi, kad greičiau augtų. Už daržinės ji rado šiaudų stirtą. Prie jos buvo kopėčios. Mergaitė ėmė lipti kopėčiomis aukštyn. Ji užlipo...* Toliau pasakoja mokiniai panaudodami aptartus (gairinius) žodžius. Mokytojas gali jiems padėti pagalbiniais klausimais. Po pasakojimo žodžiu dar kartą grįžkime prie šio mergaitės nuotykių. Pratybų sąsiuvinyje reikia sunumeruoti papasakotos istorijos sakinius, nes jie pateikti ne iš eilės (5 pratimas). Taip antro kartą mokosi pasakoti nuosekliai, be to, dar kartą skaito tekstą, geriau supranta jo turinį.

III

Trumpųjų ir ilgųjų balsių kartojimas.

Kartojama viena iš svarbiausių lietuvių kalbos fonetikos temų – trumpieji ir ilgieji balsiai.

Kalbos plotelyje PRISIMINK! (vad. P. 13) antro kartą skaito ir baigia sakinius: *Trumpai tariamus balsius vadiname trumpaisiais balsiais. Ilgai tariamus balsius vadiname ilgaisiais balsiais. Mokytojui. Šiek tiek problemiška pradinukams taisyklėse pateikti ilguosius balsius a ir e, kadangi tomis pačiomis raidėmis žymimi ne tik ilgieji, bet ir trumpieji balsiai a, e (vasara, senelis). Iš tiesų reikėtų transkripcijos ženkliuko – brūkšnelio virš a, e, bet pradinėse klasėse to atsisakome. Todėl vadovėlyje rašoma „balsiai, jų raidės“.*

Mokiniai pasako, kokiomis raidėmis žymimi trumpieji balsiai (*a, e, i, u* ir *o* žodžiuose iš kitų kalbų), sugalvoja pavyzdžių (vaikai gali ir klysti, mokytojas turėtų pataisyti). Po to aptariamos ilgųjų balsių raidės: *a, q, e, ė, ė, ė, y, ū, ū, o*. Galime pasakyti vaikams, kad lietuviškuose žodžiuose garsai *ė* ir *o* visada yra ilgi. Ilgieji garsai tariami maždaug du kartus ilgiau negu trumpieji. Kolektyviai atliekama antra užduotis:

– A-ak! – sušuko Rasutė, krisdama į ežerą.

Pasiūlykime mokiniams savarankiškai atlikti 6 pratimą, o paskui visi kartu pasitikrinkime. 7 pratimas – žodžių žaidimas ilgais ir trumpais skiemenimis.

IV

Komikso skaitymas ir

Toliau tęsiama augimo tema: skaitomas komiksas pagal vaikams jau girdėto rašytojo G. Morkūno kūrinį „Balsiai gudri programa“ iš knygos „Blusyno

Tikslas – kalbėtis apie draugystę, mokytis pasakoti apie savo draugą, plėsti žodyną draugystės, bendravimo tema, skaityti kūrinis apie draugiškumą, pagalbą, susipažinti su priebalsių minkštumo ženklu *i*.

- pasakos apie savo draugus, kalbės apie tikrą draugystę, diskutuos;
- skaitys vaikų pasakymus apie draugus, juos vertins;
- skaitys tekstus apie draugus, draugiškumą, juos aptars, reikš savo nuomonę;
- kalbės apie kompiuterinių žaidimų naudą ir žalą;
- fantazuos pagal skaitytą tekstą;
- plės savo žodyną skaitytų tekstų žodžiais, vaizdingais pasakymais;
- raštu atsakys į klausimus, papildys sakinius;
- susipažins su sąvoka *priebalsių minkštumo ženklas i*;
- analizuos ir mokysis rašyti žodžius su priebalsių minkštumo ženklu *i*;
- namie atsakys į skaityto teksto klausimus, mokysis rašyti žodžius su priebalsių minkštumo ženklu *i*.

Priemonės: Vad. P. 16–19, Pr. sąs.1. P. 14–17

I

Pokalbis apie draugus, draugiškumą, draugystę.

Pirmos klasės vadovėlyje buvo tema „Mano draugai ir žaidimai“. Ši tema gilinama bei plečiama ir temoje „**Geriausias mano draugas**“. Tik iš antrojų tikimasi jau daugiau savarankiškumo, turtingesnio žodyno, išsamesnių pasakojimų. Siūlome pakartoti vadovėlio 16-ame puslapyje nupieštą situaciją – susėsti ratu ir kalbėtis apie draugus, draugiškumą, draugystę. Mokytojas gali padėti vaikams klausimais: *Kas tavo geriausias draugas (draugė)? Kodėl taip manai? Kodėl jis (ji) tau patinka? Kaip seniai draugaujate? Ką mėgstate kartu veikti?* ir pan.

Po pokalbio grandinėle perskaitomi vaikų pasisakymai vadovėlyje. Palyginkime juos ir klasės mokinių išsakytas mintis. Kuo panašios, kuo skiriasi? Reikėtų mėginti padiskutuoti su vaikais, kodėl geriausias draugas gali būti ne tik žmogus, bet ir gyvūnas, daiktas, o ypač knyga.

Nauji žodžiai apie bičiulius, bičiulystę.

Perskaitykime garsiai 1 pratimo tekstą „Bičiulis“, išsiaiškinkime šio žodžio reikšmę. Tada mokiniai tegul savarankiškai arba kartu su draugu (drauge) atlieka 2 ir 3 pratimą. Būtinai garsiai perskaitykime mokinių sudarytas žodžių poras (2 pratimas). Kad vaikai išmoktų vartoti naujus žodžius apie bičiulystę, tegul žodžiu sugalvoja vieną kitą sakinį.

Ar visi mokiniai suprato temą, parodys savarankiškai atlikti 4 ir 5 pratimas. Tik nepamirškime aptarti, kaip juos atliko.

II

V. Miliūno pasakojimo „Draugo pagalba“ skaitymas, draugo poelgio vertinimas.

Temai ir skaitymo pratyboms skirtas V. Miliūno pasakojimas „Draugo pagalba“ iš knygos „Evalduko metai“ (V.: Versus aureus, 2007. P. 212–213). Visi mokiniai skaito pirmą dalį, stipresnieji dar ir antrą, paskui garsiai perskaito visai klasei. Pasakojimas analizuojamas pagal pateiktus klausimus: vaikams reikia patiems pamąstyti ir vertinti draugų poelgį. Atkreipkime mokinių dėmesį į vaizdingus pasakymus *ausimis netikėti, visos blusos apmirė*, sugalvokime su jais sakinių.

Iš skaityto teksto išrinkta keletas žodžių su netariama *i*, raskime ją tuose pavyzdžiuose, paskui atlikime kitas užduotis: suskaičiuokime, kiek žodžiuose yra raidžių, kiek garsų (visuose žodžiuose bus vienu garsu mažiau negu raidžių,

Žodžiai su netariama i.

nes visuose yra netariama *i*). Papildomai mokiniai atlieka 6 pratimą sąsiuvinyje – iš 5 pratimo išrašo žodžius su netariama *i*. Mokytojui. Galima sakyti, kad šiais darbais ir baigiasi „ikiteorinis“ priebalsių minkštumo žymėjimo etapas, toliau antroakai jau susipažins su tikru kalbos mokslo terminu – priebalsių minkštumo ženklui *i*.

III

J. Linausko tekstas „Kas atima draugus?“
Kompiuterio nauda ir žala.
R. Černiausko „Nepakeičiamas draugas“
skaitymas ir fantazavimas pagal jį.

Skaitymo įgūdžiams lavinti, žodynui plėsti dar skirtas J. Linausko tekstas „Kas atima draugus?“ iš knygos „Maža tamsa, arba Augimo nerimas“ (V.: Vaga, 2004. P. 10–12). Skaitymas diferencijuotas. Pirmos dalies analizei galima pasirinkti vadinamąją numatymo strategiją – vaikai turi numatyti, kaip baigsis bebriuko susitikimas su voveraitėmis, paaiškinti, kodėl taip mano. Kai perskaitomas visas tekstas, padiskutuojama apie kompiuterio naudą ir žalą. Kam iš klasės mokinių kompiuteris svarbiau už draugus? Kodėl?

Dar vienas tekstas apie nepaprastą draugą – R. Černiausko „Nepakeičiamas draugas“ iš knygos „Vaikai ir vaiduokliai“ (V.: Versus aureus, 2009. P. 31–32). Pasiūlykime šį tekstą perskaityti savarankiškai, paskui visi kartu fantazuokime.

Kaip matome, draugystės temai vadovėlyje parinkta nemažai tekstų. Nebūtina juos visus skaityti klasėje, pavyzdžiui, paskutinį galima palikti namų skaitymui, namie fantazuoti su tėveliais.

IV

Susipažinimas su priebalsių minkštumo ženklui *i*.

Labai svarbi šios savaitės tema – susipažinimas su kalbos mokslo terminu *priebalsių minkštumo ženklas i*.

Vaikai jau I klasėje mokėsi skaityti žodžius su netariama *i*, ją atpažinti žodžiuose, rašyti paprastus atvejus. Antroje klasėje ši kalbos (fonetikos) tema nagrinėjama giliau. Vadovėlio 19 puslapyje kalbos plotelyje MOKOMĖS! pateikta elementari teorija apie priebalsių kietumą ir minkštumą. Paaiškinta vaikiškai, pradedant nuo to, ką antroakai jau žino ir moka – juk visus pirmuosius metus mokytojai stengėsi, kad vaikai taisyklingai tartų žodžius su kietaisiais ir minkštaisiais priebalsiais. Tikriausiai to pasiekė ne visi, todėl ir toliau reikėtų kreipti dėmesį į priebalsių tarimą (pasirinkti vieną kitą žodinį pratimą ar paprasčiausiai pažaisti žodžiais, taisyti vaikų klaidas).

Straipsnelį „Priebalsių minkštumo ženklas *i*“ skaitykime visi kartu po pastraipą (silpnoje klasėje gali skaityti pats mokytojas) ir aiškinimės, kol vaikai supras, pavyzdžiui, tegul vaikai įrodo teiginį, kad jie moka tarti parašytus žodžius kietai arba minkštai – tegul ištaria. Įsiklausykime, prieš kokius balsius ir kaip tariami priebalsiai – tegul bando įvardyti. Tada skaitykime antrą pastraipą ir įsitinkime, kad sakėme teisingai, o jei ne, pasitaisykime. Trečia pastraipa labai svarbi, ją perskaitome lėtai ir atidžiai analizuojame pavyzdžius. Labai svarbu, kad vaikai išgirstų ir pajustų tą priebalsio minkštumą! Galima vaikams paaiškinti, kad tariant minkštą priebalsį liežuvis kyla į viršų, prie gomurio (teglu pabando). Paskutinė pastraipa – apie *j* tarimą ir rašymą, taip pat tarkime pavyzdžius, jauskime, kaip tariama *j*. Išsiaiškinus šią elementarią teoriją, kolektyviai atliekamos vadovėlio užduotys, surašytos už brūkšnio (jeigu vaikai nurodyto teksto neskaitė, galima dirbti su kitu skaitytu tekstu).

Dar kartą temą įtvirtiname dirbdami pratybų sąsiuvinyje. 7 pratimą atlikime būtinai kartu. Nepamirškime, kad schemose žymime garsus, o ne raides (vienu paukščiuku bus mažiau negu žodyje yra raidžių):

Mokomės išgirsti kietai ir minkštai tariamus priebalsius.

Pratimai priebalsių minkštumo ženklui *i* mokyti

kačiukas	liūtas	balionas	kelias
V V V V V V V	V V V V V	V V V V V V V	V V V V V

Tikslas – kalbėtis apie kasdien naudojamus daiktus, kasdieninius vaiko darbus, darbštumą, pareiagingumą, plėsti žodyną tų daiktų ir darbų pavadinimais, skaityti kūrinis apie darbštumą, pagalbą vieni kitiems, fantazuoti, mokytis rašyti žodžius su priebalsių minkštumo ženklu *i*, kurti tekstą.

- pasitiks, ar žino kasdien naudojamų daiktų pavadinimus, pasakos, kaip naudojasi tais daiktais;
- skaitys ir kurs mįsles apie tuos daiktus;
- skaitys tekstus apie darbštumą ir priešingai – tinginystę, juos aptars, reikš savo nuomonę;
- skaitys fantastinį tekstą, fantazuos pagal jį;
- plės savo žodyną daiktų, darbų pavadinimais, skaitytų tekstų žodžiais, vaizdingais pasakymais;
- prisimins ir toliau mokysis rašyti žodžius, kurie atsako į klausimą *ką veikia?*;
- mokysis rašyti žodžius su priebalsių minkštumo ženklu *i* prieš dvibalsį *au*;
- įsivertins, kaip moka rašyti žodžius su priebalsių minkštumo ženklu *i*;
- namie pieš ir fantazuos: kurs pasakaitę pagal skaitytą kūrinį.

Priemonės: Vad. P. 20–23, Pr. sąs.1. P. 18–21
Maži popieriaus lapeliai
Didelis popieriaus lapas

I

Tema „**Aš jau galiu, moku**“ šiek tiek kartoja I klasės vadovėlio temas „Mano diena“, „Senovėje žiemos vakarais“ ir kt. Šią temą pasiūlė Lemonto Maironio lituanistinės mokyklos mokytoja Jovita Čepronienė. Iš tiesų labai svarbi tema, nes vaikai plės savo žodyną įvairių buityje, jų gyvenime naudojamų daiktų pavadinimais, mokysis pasakoti apie kasdieninius darbus, ką jie jau moka ar gali.

Žaidimas žodžiais ir mįslėmis apie daiktus. Trumpi pasakojimai apie tuos daiktus.

Tema pradeda nuo savotiško žaidimo: vadovėlio 20 puslapyje nupiešta daug daiktų, prirašyta žodžių, bet jie yra „pasiklydę“. Reikia rasti ir perskaityti kiekvieno nupiešto daikto pavadinimą. Paskui perskaitykime mįsles ir raskime jų įminimus (šepetys, adata, šaukštas dubenyje, kamuolys). Pasiūlykime kiekvienam vaikui pasirinkti daiktą (galima jų pavadinimus iš anksto surašyti lapeliuose ir traukti burtus) ir papasakoti, kaip, kur juo naudojasi, pavyzdžiui: *Kai mano rankos nešvarios, aš imu muilą ir juo muiluoju rankas, paskui nuplaunu šiltu vandeniu.* Gal vieni vaikai tik trumpai pasakys, ką veikia su tuo daiktu (*Su kompiuteriu aš žaidžiu. Dantų šepetėliu valausi dantis.* ir pan.), o kiti gebės papasakoti plačiau.

Būtų puiku, jei vaikai sugebėtų sugalvoti mįslių apie nupieštus daiktus. Šią užduotį gali atlikti grupelėse ar porose.

Sakinių sudarymas.

Pokalbį apie daiktus, su jais atliekamus veiksmus, kasdieninius darbus papildoma pratybų sąsiuvinio 1 pratimas: skirkime laiko, kad kiekvienas mokinys perskaitytų sakinių pradžias ir jas sujungtų su jų pabaigomis. Tada skaitoma iš eilės, aptariama. Papildoma užduotis – nuspalvinti priebalsių minkštumo ženklą *i* (2 pratimas).

II

Priebalsių minkštumo ženklo

Pratybų sąsiuvinyje kartojama žodžių, kurie atsako į klausimą *ką veikia?*, rašyba (3 pratimas). Jį siūloma atlikti su suolu draugu ar drauge. Vaikams reikia perskaityti ir įminti minkles (vėjas, voras, debesis, mėnulis, raktas), paskui pasitarti ir nuspręsti, į kokį klausimą atsako pabraukti žodžiai.

*i rašymas
žodžiuose, kurie
atsako į klausimą
ką veikia?*

*Kryžiažodžio
sprendimas.*

III

*J. Degutytės
eilėraščio „Dvi
rankelės“
skaitymas,
patarlės
aiškinimasis.*

Jie visi atsako į klausimą *ką veikia?* Perskaitykime ir aptarkime taisyklę (prie pratimo plotelyje MOKYKIS!) Ši taisyklė svarbi, bet dar svarbiau antrokams išmokti kelti klausimą *ką veikia?* Jį visada prisiminkime, kai tik tekste sutiksime tokį atvejį.

Kryžiažodžius vaikai sprendžia su malonumu. Bet 4 pratimo kryžiažodžio atsakymus (PEILIS, SRAIGĖ, SNAIGĖ, LĖKŠTĖ, LANGAS, ŠAKUTĖ, vertikaliai – PRAŠAU) verta aptarti ir kalbos požiūriu – tegul pasako visus šių žodžių dvibalsius. Svarbus žodis *prašau* padės vaikams pakartoti mandagumo žodžius, frazes. Penktas pratimas pirmiausia atliekamas individualiai (kas negeba parašyti, gali sakinį tik pasakyti), paskui kolektyviai.

Klausymosi užduotis: mokytojas raiškiai skaito J. Degutytės eilėrašį „Dvi rankelės“, vaikai klausosi. Jeigu klasė stipri, gali eilėrašį perskaityti patys vaikai. Paklauskime mokinių, kaip šis eilėrašis susisieja su pamokos tema, jeigu neatsakys, paaiškinkime ir kartu paanalizuokime, ką geba vaiko rankelės. Raskime svarbiausią, apibendrinančią eilutę (paskutinis sakiny). Siūloma tęsti eilėrašį (nereikia stengtis eiliuoti): tegul visi minutę pagalvoja, o paskui pasako savo sakinį, pavyzdžiui, *Aš turiu dvi rankeles, kad palakinčiau kačiuką. ...kad mamytę apkabinčiau.*

Visai kitoks K. Jakubėno eilėrašis „Molio Motiejukas“. Paaiškinkime vaikams retesnius žodžius ir skirkime laiko patiems pusbalsiu perskaityti šį eilėrašį, nes jis lengvas, skambus. Tada kartu aptarkime, palyginkime šį eilėrašį su J. Degutytės kūriniumi. Įdomu, ką vaikai patars Molio Motiejukui.

IV

*Priebalsių
minkštumo
ženklas i prieš
dvibalsį au.*

J. Degutytės eilėraščio žodžiai „išprovokuoja“ pokalbį apie priebalsių minkštumo ženklą *i* rašymą prieš dvibalsį *au*. Kartu atlikime kalbos plotelio MOKOMĖS! (P. 21) užduotis. Labai svarbu mokyti antrokus išgirsti žodžių su *iau* tarimą ir mokyti juos rašyti. Pažaiskime porose sakinių žaidimą (Pr. sąs. P. 19, 6 pratimas). Tegul antrokai mokosi vartoti šią žodžių formą, nes ji gana dažna pasakojant apie save, kalbant su draugais, kitais žmonėmis (mokomasi tik praktiškai, be jokių teorijų). Kiti pratimai (7, 8 ir 9) skirti mokyti rašyti žodžius su priebalsių minkštumo ženklu *i*, su *j* prieš dvibalsį *au*. Būtinai visi kartu pasitikrinkime, kaip sekėsi tuos pratimus atlikti, ištaisykime pasitaikiusias klaidas.

V

*N. Kepenienės
teksto „Talka“
skaitymas, jo
supratimas.*

Apie darbus, kuriuos vaikai jau geba atlikti, skaitome vadovėlio 22 puslapyje N. Kepenienės ištraukoje „Talka“ iš knygos „Išgelbėk mane“ (V.: Mažasis vytyrys, 2003. P. 51–53). Šiame tekste pasakojama, kaip kiemo draugai padėjo Adai suruošti jos mamos gimimo dienos šventę. Ką kiekvienas veikė, pasakyta tekste. Pirmą dalį skaito visi mokiniai, antrą – stipresnieji. Žodyno dalyje surašyti žodžiai, kurie įvardija ir kasdieninius daiktus, ir kasdieninius darbus. Išsiaiškinkime su vaikais jų reikšmę. Pasirinkime, kaip skaitysime tekstą. Ar jį vaikai suprato, padeda pasitikrinti 10 pratimas. Sujungę sakinių dalis mokiniai gali pasitikrinti vadovėlyje, ar gerai suprato tekstą. Toliau galima aptarti šį pasakojimą pagal po tekstu pateiktus klausimus. Nesitikėkime, kad antrokai įsimins visus čia pateiktus žodžius, bet jei išmoks vieną kitą – puiku.

VI

*Priebalsių
minkštumo ženklo
i rašymas*

Dar kartą grįžtame prie priebalsių minkštumo ženklo rašybos mokymosi. Pratybų sąsiuvinio 11 pratimas skirtas įtvirtinti žodžių, kurie atsako į klausimą *ką veikia?*, rašybai. Siūlome pasidaryti plakatą ir pasikabinti klasėje. Tačiau šiame plakate bus ne formali taisyklė, bet linksmas eilėrašio posmas,

žodžiuose, kurie
atsako į klausimą
ką veikia?

kurių vaikams bus nesunku įsiminti ir kuris padės mokytiis rašyti tų žodžių gale -ia arba -a po j. Užduotyje paaiškinta, kaip tą plakatą pasigaminti. Paskui visi išsiaiškinkime, kas šiame posme neatitinka tikrovės, juokinga, ir choru išmokime šį posmą atmintinai. 12 pratimą (pirmame pratybų sąsiuvinio leidime yra korektūros klaida – parašyta 11, visi kartu išstaisykime) kiekvienas mokinyis atlieka savarankiškai – tegul randa 13 klaidų ir jas ištaiso. Patikrinkime, ar visiems pavyko, aptarkime, kodėl taip reikia rašyti.

Kaip aš kepiu pyragą
Sekmadienį atsikėliu anksti. Visi dar miegojo.
Iškepsiu pyragą. Paėmiau miltų, kiaušinių, grietinės.
Viską sumaišiau, pakepiu. Ir štai jau kvepia, ant stalo
garuoja mano pyragas! Ragauju. Bet kodėl jis toks
kietas ir neskanus?

Gal mokiniams bus įdomu sužinoti, kodėl pyragas kietas ir neskanus. Galima šią užduotį skirti namams – tegul paklausia mamytės ar senelės. O galima patiems išsiaiškinti: vaikas į tešlą neįdėjo cukraus ir kepimo miltelių.

ND

D. Kandrotienės
tekstas „Pasaiba
ir jo kutuliukai“.
Priebalsių
minkštumo ženklo
i rašyba.
Fantastinio
pasakojimo pagal
kūrinį ir
klausimus
rašymas.

D. Kandrotienės knygos „Pasaiba“ (Kaunas: Debesų ganyklos, 2015. P. 17–19) ištraukos „Pasaiba ir jo kutuliukai“ vaikai klausosi klaseje (skaito mokytojas), trumpai aptaria, išsiaiškina tą keistą žodį Pasaiba (lygina su Pabaisa), o kūrybinį darbą atlieka namie. Galimas ir antras variantas: šį tekstą vaikai skaito namie kartu su tėveliais, o tada atlieka kalbos plotelio MOKOMĖS! užduotis. Po jų – 1 pratimą: pasižiūri po savo lova (gal po sofa ar dar po kuriuo nors baldu – ten kur yra erdvės dulkėms kauptis) ir sugalvoja fantastinę būtybę, kuri galėtų ten gyventi (tikriausiai vaikai mėgdžios D. Kandrotienės Pasaibą, bet tai ne bėda), paskui ją nupiešia, kad geriau įsivaizduotų, daugiau apie ją galėtų parašyti. 2 pratimas – fantastinis rašinėlis apie sugalvotą būtybę. Kad vaikui būtų lengviau, puslapio apačioje pateikti klausimai, atsakymų pradžių pavyzdžiai, bet galima rašyti ir visai savarankiškai, nenaudojant šios pagalbos. Vaikui gali padėti ir tėvai. Dar viena smulkmena: kadangi rašiniuose mokiniai linkę vartoti šalutinius sakinius su jungtuku *kad*, plotelyje MOKYKIS! parodyti pavyzdžiai, kad prieš *kad* visada rašome kablelį. Po truputį mokykime antrokus šio skyrybos atvejo.

Kitą šeštadienį būtinai paprašykime mokinių, kad jie garsiai perskaitytų savo pasakaites apie palovio padarą. O jeigu kuris negebės parašyti, tegul bent piešinį parodo ir pasako, ką sugalvojo.

Mokytojo užrašams

Tikslas – mokytis pasakoti apie rudenį, kaip jį sutinkame, rengiamės, pakartoti mėnesių, metų laikų pavadinimus, skaityti grožinius kūrinius ar jų ištraukas apie rudenį, vaidinti pagal skaitytą tekstą, plėsti žodyną rudens tema, rašyti žodžius su *j*, priebalsių minkštumo ženklų *i*, sakinius, tekstą, kartoti dvibalsius.

- pasitikrins, ar žino rudens mėnesių, metų laikų pavadinimus, mokysis juos pasakyti iš eilės;
- pasakos apie rudens gamtą, kokiais drabužiais rengiasi rudenį, mokysis naujų žodžių;
- skaitys grožinius kūrinius, jų ištraukas apie rudenį, aptars juos, mėgins pratęsti;
- klausysis pasakos, vaidins joje aprašytą situaciją;
- mokysis Just. Marcinkevičiaus eilėraščių „Rudens skundas“ atmintinai;
- mokysis sudaryti sakinius;
- prisimins dvibalsius ir toliau mokysis rašyti žodžius su jais;
- toliau mokysis rašyti žodžius su *j*, priebalsių minkštumo ženklų *i* ir kitus atvejus;
- pasirengs rašinėliui apie rudenį;
- namie pasirinks konkrečią temą apie rudenį ir rašys rašinėlį.

Priemonės: Vad. P. 24–27, Pr. sąs. 1. P. 22–25

Lietuviško rudens vaizdai

Piešti arba natūralūs sudžiovinti įvairių spalvų klevo lapai

Ant popieriaus juostų surašyti rudens mėnesių pavadinimai

I

*Ką jau žinome,
mokame
pasakyti apie
rudenį?*

Tema „**Kada ateina ruduo?**“ gilina ir plečia antrojų žinias, žodyną apie lietuviško rudens gamtą. Pirmos klasės vadovėlyje buvo panašios temos „Ruduo atėjo“, „Rudens gėrybės“ ir „Paukščius palydint“. Taigi mokiniai jau turėtų žinoti rudenį apibūdinančių žodžių, mokėti šiek tiek pasakoti apie šį metų laiką. Tegul atsiverčia 22-ą pratybų sąsiuvinio puslapį ir atlieka du pirmuosius pratimus. 1 pratimo laiptažodyje turėtų rasti rudens mėnesių pavadinimus ir nuspalvinti jų langelius. 2 pratimas padės patikrinti, ar antroji geba suvokti rudens mėnesių seką. Jeigu negebės, reikėtų išsiaiškinti, praverstų ir čia pat pagaminta vaizdinė priemonė (jeigu pasiruoštume tris popieriaus juostas su mėnesių pavadinimais, galėtume jas greitai pritvirtinti mėnesių eilės tvarka prie lentos ar kitoje klasės vietoje).

RUDENS MĖNESIAI:

RUGSĖJIS

SPALIS

LAPKRITIS

*Pokalbis apie
rudenį.*

A. Baltrūno

Temą galima tęsti trumpu pokalbiu apie rudenį, kad išsiaiškintume, ką mokiniai jau geba pasakoti. Vaikams padėtų gamtos vaizdų nuotraukos, kita vaizdinė medžiaga. Šiai temai parinktas identiško pavadinimo A. Baltrūno kūrinys „Kada ateina ruduo“ (vad. P. 24). Kadangi tema vaikams jau žinoma,

kūrinio „Kada ateina ruduo“ skaitymas ir aptarimas.

Pasakojimo apie rudenį planavimas, pasakojimo kūrimas.

II

G. Adomaitytės pasakos „Kaip į Vėjų miestą atėjo ruduo“ klausymas, dialogo vaidinimas.

pasiūlykime savarankiškai perskaityti tą kūrinį (darbas diferencijuotas). Kai mokiniai perskaito, išsiaiškinkime, kurių žodžių, pasakymų nesuprato, paaiškinkime juos. Aptarkime pirmą kūrinio dalį, kurią skaitė visi mokiniai. Reikia, kad mokiniai, atsakydami į klausimus, vėl grįžtų į tekstą, nekalbėtų iš atminties. Kūrybinė užduotis – numatyti, ką Vidutis darys, kad neateitų ruduo.

Stipresnieji, kurie skaitė ir antrą kūrinio dalį, ją garsiai perskaito visai klasei. Užduotis sunki – paaiškinti mažajam Vidučiu, kodėl atėjo ruduo, nors ir nepražydo jurginai. Gal mokiniai pasakys, kad ruduo ateina ne todėl, kad pražysta jurginai, o todėl, kad saulė mažiau šviečia, trumpėja diena ir pan. Tų argumentų gali pateikti kiekvienas, gal jie nebus labai svarūs, svarbu, kad mokiniai kalbėtų.

Dabar vaikai jau gali šiek tiek plačiau papasakoti apie rudenį, nes sužinojo apie jurginus, kalbėjosi apie šį metų laiką. Bandykime suplanuoti pasakojimą sunumeruodami paveikslėlius (3 pratimas). Vaikai patys renkasi, kokia seka pasakos apie rudens požymius: saulę, vėją, debesis, medžius, bet logiška būtų pradėti nuo saulės. (Galima pasinaudoti ir pratybų sąsiuvinio P. 25 klausimais (jais naudosis namie rašydami rašinėlių, bet perskaityti klasėje irgi nepakenks).

Labai atidžiai mokiniai turėtų klausytis G. Adomaitytės pasakos „Kaip į Vėjų miestą atėjo ruduo“ (vad. P. 25). Ją labai raiškiai, pasiruošęs skaito mokytojas. Reikėtų atkreipti vaikų akis į veikėjos vardą – Vėjukė (ji nupiešta ir iliustracijoje) bei į klevo lapų spalvas. Jeigu mokytojas pasirengtų žalios, raudonos, geltonos ir kitokių spalvų (rudos, pilkos, oranžinės ir pan.) klevo lapų, skaitydamas kūrinį galėtų pademonstruoti, kaip jie vienas po kito krenta. Jeigu atidžiai klausėsi, vaikai atsakys į pirmus du klausimus po tekstu. Paskui tegul suvaidina Vėjukės ir lapų pokalbį, gali jį pratęsti, pakeisti situaciją – nepaklusti Vėjukei – tegul vaikai laisvai improvizuoja.

III

Žodžių su *j* rašymas. Diktantas.

Dvibalsių kartojimas.

Po skaitymo ir klausymosi darbų pereikime prie kalbos. Kalbos plotelyje MOKOMĖS! toliau įtvirtinama žodžių su *j* rašyba. Visi kartu atlikime abi užduotis. Galima padiktuoti trumpą žodžių diktantą:

Jonas, jurginas, jūra, Janutė, jojo, joja, lojo, loja, ji, jie, mojo, moja.

Mokytojas pats sprendžia, ar tai bus aiškinamasis, ar tikrinamasis diktantas. Dar siūloma pakartoti dvibalsius – skaitytuose tekstuose rasti žodžių su dvibalsiais (galima atlikti žodžiu), bet galima šią užduotį perkelti į kitą lietuvių kalbos pamoką, kai dvibalsiams bus skiriama daugiau užduočių.

IV

J. Marcinkevičiaus eilėraščio „Rudens skundas“ skaitymas, mokymasis.

Labai meniškas Just. Marcinkevičiaus eilėraštis „Rudens skundas“ (vad. P. 26). Pirmiausia jį raiškiai perskaito mokytojas, išsiaiškinami nežinomi žodžiai. Tada mokiniai pusbalsiu pasimoko skaityti šį kūrinį (silpniesnieji pirmus du posmus, stipresnieji – visą). Aptarkime jį pagal klausimus. Įsiziūrėkime į dailininkės iliustraciją – ji tikrai pagauna eilėraščio vaizdą ir nuotaiką, todėl padės atsakyti į pirmą klausimą.

Eilėraštyje minimi rudenį nešiojami rūbai, apavas, raskime visus jų pavadinimus. Tegul stipresnieji mokiniai papasakoja, kaip įsivaizduoja rudens rūbus. O kaip rudenį rengiasi vaikai? Vėl yra proga prisiminti ir įtvirtinti drabužių pavadinimus.

Vadovėlyje siūloma eilėraščių „Rudens skundas“ išmokti atmintinai. Jeigu vaikai norės, pradėkime klasėje mokytis visi kartu, o namie liks tik pasikartoti. Be to, eilėraščių galima kartoti dar ne vieną šeštadienį iš ryto pirmos pamokos pradžioje kaip kalbėjimo, taisyklingos tarties pratybas.

V

Metų laikų pavadinimų kartojimas.

Paskutinis temos tekstas skirtas pakartoti metų laikų pavadinimus. S. Paltanavičiaus „Klaida“ (P. 27) verčia gerokai pagalvoti, ką supainiojo pelėdžiukas vardydamas metų laikus. Pasirinkime, kaip skaitysime tekstą, skirkime tam laiko, paskui aptarkime pagal klausimus po tekstu. Pelėdžiukas supainiojo rudens ir žiemos seką. Metų laikus mokiniai mato parašytus vadovėlio paraštėje. Bet nereikėtų jų iškalti, o siūlome pažaisti eilėraščio posmais (kaip nurodyta vadovėlyje) – bus daug įdomiau, linksmiau, vaikai geriau įsimins tuos lietuviškus žodžius.

Rašinėlio apie rudenį parengiamieji darbai.

Tęskime pasirengimą rašinėliui apie rudenį – atlikime tam skirtus pratimus. 4 pratimas skirtas žodžiams, kurie reikalingi apibūdinti rudens saulei. Visi kartu ar individualiai išrinkime tuos žodžius iš pateiktų lapelyje ir surašykime ant saulės spindulių (galima lentoje nupiešti saulę ir kartu rašyti). 5 pratimas panašus, tik renkami žodžiai vėjui, lietuvi, debesims apibūdinti. 6 pratimas padės prisiminti rudens spalvų pavadinimus: *ruda, rusva, raudona, rausva, oranžinė, geltona, gelsva, juoda, pilka, kaip ugnis ir kt.*

VI

Priebalsių minkštumo ženklų i, dvibalsių kartojimas.

Per praėjusias savaites pakartojome ir praplėtėme mokinių žinias apie lietuvių kalbos garsus, dabar reikia tai įtvirtinti. Šioje temoje kalbos plotelyje PRISIMINK! (vad. P. 27) siūloma toliau mokytis rašyti žodžius su priebalsių minkštumo ženklu *i*, su dvibalsiais (tai „amžinos“ temos, jas nuolat teks kartoti). Dvibalsių rašybai skirtas ir pratybų sąsiuvinio 7 pratimas. Jo tekste dvibalsiai turėtų būti įrašyti taip (paryškinti):

Į miestą ateina ruduo. Medžių lapai rausta ir krenta. Kokie jie puikūs! Vėjas siaučia po lapus. O vaikai renka juos į puokštes.

Išmoktų rašybos atvejų kartojimas.

8 pratimas sunkesnis, apima jau daugiau rašybos atvejų. Galima jį atlikti individualiai arba kolektyviai. Žodį *rudenį* vaikai ras pratybų sąsiuvinio 22 puslapyje (plotelyje MOKYKIS!). Šiuo pratimu pasitikriname: a) žodžių, kurie atsako į klausimą *ką veikia?*, rašybą (*trumpėja, šviečia, pasipuošia, raudonuoja, uždengia, lyja, pučia*); b) žodžių, kurie atsako į klausimą *ką?*, (*žolę, dangų*); žodžių, kurie atsako į klausimą *ko?*, (*medžių*); c) žodžių, kurie atsako į klausimą *kada?*, (*rudenį, dieną*) Mokytojui. Po truputį galime mokytis kelti šį klausimą, bet reikalauti išmokti nereikėtų. Galima supaprastinti šį atvejį – nors kalbos mokslo požiūriu ir neteisinga, kelti klausimą *ką?* – *rudenį, dieną*; d) žodžių su dvibalsiais (*ruduo, lauke*). 9 pratime pateikti pabiri žodžiai, iš kurių mokiniai sudarys sakinius, pavyzdžiui: *Auksinis rudenėlis man labai patinka. Man nepatinka šaltas rudens vėjas ir lietus* (žodžių tvarka gali būti ir kitokia). 10 pratimo eilėraščių posmuose yra gražių, vaizdingų pasakymų apie rudenį, kuriuos vaikai galės panaudoti rašydami rašinį – raskime juos. Be to, dar pakartojami dvibalsiai – nuspalvinamos jų raidės.

Sakinių sudarymas.

Vaizdingi žodžiai apie rudenį.

ND

Po klasėje atliktų užduočių mokiniams turėtų būti lengviau rašyti rašinėlį apie rudenį. Pirmiausia kiekvienas pasirenka, apie kokį rudenį rašys,

Tikslas – toliau plėsti žodyną rudens tema, mokyti vertinti bendraamžių rašinius apie rudenį, skaityti įdomius tekstus apie šį metų laiką, mokyti eiliuoti, susipažinti su elementaria pasakojimo sandara, mokyti jį rašyti, kartoti išmokus rašybos atvejus.

- skaitys ir vertins bendraamžių rašinėlius apie rudenį, juos lygins su savo ir klasės draugų rašiniais;
- išmoks naujų žodžių apie rudenį;
- klausysis V. Palčinskaitės eilėraščio „Rudens kraitelė“, grožės jo vaizdais, skambesiu;
- susipažins su eilėraščio rimu (tik praktiškai), mokysis eiliuoti;
- spręs eiliuotus galvosūkius apie rudens gėrybes;
- skaitys pasakojimą apie grybus, analizuos jo sandarą;
- susipažins su pasakojimo sandara;
- mokysis nuosekliai pasakoti pagal paveikslėlių seriją;
- toliau mokysis rašyti išmokus rašybos atvejus;
- namie kurs pasakojimą pagal paveikslėlių seriją.

Priemonės: Vad. P. 28–31, Pr. sąs.1. P. 26–29

I

Mokinių rašinių apie rudenį skaitymas ir aptarimas, jų lyginimas su vadovėlyje pateiktais vaikų rašiniais.

Tęsiama rudens tema, bet joje daugiau dėmesio skiriama pačių vaikų jausmams, mintims apie rudenį, todėl ir toks temos pavadinimas „**Rudenėlis ir aš**“. Pirmiausia tegul antrojai garsiai perskaito namie rašytus rašinėlius.

Pagirkime kiekvieną vaiką. Paskui skaitomi vaikų rašinėliai vadovėlyje (P. 28), aptariama, kas antrokams patiko, lyginama su klasės mokinių rašiniais. Pastebėjime, kuo skiriasi (gal ilgesni, daugiau parašyta apie save ir pan.) ir kuo panašūs (rašoma apie tuos pačius dalykus, vartojama tų pačių žodžių ir pan.).

Klasėje susitariama, ar vaikai tobulins savo rašinėlius, kiek tam skirsime laiko. Jeigu taip, po savaitės ar dviejų vaikai perrašo ištaisytus rašinėlius, sudeda į vieną klasės knygą arba išleidžia „laikraštį“.

II

V. Palčinskaitės eilėraščio „Rudens kraitelė“ skaitymas, vaizdų aptarimas, mokymasis atmintinai.

Nuteikime vaikus atidžiai klausytis (galime paprašyti vaikų užsimerkti ir įsivaizduoti, ką girdi) V. Palčinskaitės eilėraščio „Rudens kraitelė“, raiškiai perskaitykime jį. Paaiškinkime nežinomus žodžius (padės iliustracija). Labai svarbu, kad vaikai išgirstų šio eilėraščio skambėjimą, pasigrožėtų jo vaizdais: koks tas kelias, kokia kraitelė. *Kodėl poetė sako, kad kelias išauksintas (pauksuotas)? Kodėl kraitelė (pintinė) apkaišyta bruknėmis?* Paskaitykime dar kartą, tegul vaikai regi tuos vaizdus. Jeigu patiks, gali patys išmokti raiškiai skaityti šį eilėrašį arba atmintinai.

Kiti du eilėraščiai (P. 29) paprastesni, jie tarsi eiliuoti galvosūkiu. Galima pasiskirstyti į grupes ir pasirinkti M. Vainilaičio „Mūsų daržas“ arba R. Skučaitės „Grybai“. Pasirinktą eilėrašį reikia ne tik perskaityti, bet ir įvykdyti poetų pateiktas užduotis. Manytume, kad vaikai jas nesunkiai įveiks.

Skaitytų eilėraščių pavyzdžiu supažindiname antrokus su rimu. Pratybų sąsiuvinio 2 pratime reikia rasti vienodai skambančias eilučių pabaigas ir jas pabraukti (skirtingas poras braukime skirtingomis spalvomis arba skirtingais brūkšniais:

Rudenėlis nubrido
Per išauksintą kelią.

Klevo lapais apkrito
Rudenėlio kraitelė.

Eilėraščių rimas. Mokymasis eiliuoti.

Aptarę posmų rimus, pasimokykime patys rimuoti – kurti eilėraščių. 3 pratime pateiktos eilučių pradžios, vaikams tereikia rasti besirimuojantį žodį, pavyzdžiui:

Jau nukrito gelsvas **lapas**,
Rudenėliui sakau: **labas**.

Kiti žodžiai rimuojasi taip: *prinoko – sušoko, moliūgo – pabūgo, rauti – paragauti*.

4 pratimo užduotis siūlo sukurti eilėraščių. Reikėtų visiems susitarti, kaip šį kūrybinį darbą organizuosite – kiek laiko skirsite, kaip apiforminsite.

III

*Žodžių, kurie
atsako į
klausimus ką?
ko? ką veikia?,
rašybos
kartojimas.*

Po žaidimų eilėraščiais atliekamos rašymo užduotys: vadovėlio P. 29 kalbos plotelyje MOKOMĖS! prisimenamas žodžių skiemenavimas (jis pravers namie kuriant eilėraščių) ir kartojama žodžių, kurie atsako į klausimus *ką? ko?*, rašyba (reikia nurašyti sakinius įrašant paskutinio žodžio gale nosinę raidę). Visas pratybų sąsiuvinio 27 puslapis skirtas išmoktiems rašybos atvejams kartoti, įtvirtinti ar patikrinti. Kaip atlikti kiekvieną pratimą, sprendžiame pagal klasės mokinių lietuvių kalbos lygį: gal vaikai gebės atlikti savarankiškai, o gal reikės aiškintis ir rašyti kartu. 5 pratimas paprasčiausias – reikia įrašyti žodžius, kurie atsako į klausimus: *ką? (kopūstą, morką, obuolį, kriaušę), ko? (riešutų, grybų)*. (Žinome, kad ežys vaisių neėda, bet tegul čia būna taip, kaip tradiciškai ežys vaizduojamas su obuoliu ant spyglių). 6 pratimas padės mokiniams prisiminti ir patikrinti, ar moka rašyti žodžius, kurie atsako į klausimą *ką veikia?* Tegul šį pratimą atlieka savarankiškai, o paskui patikrinkime kartu. 7 pratimas sunkiausias, nes jame yra įvairių rašybos atvejų, todėl jį aiškinkimės labai atidžiai (pradėkime praktiškai mokyti kelti klausimą *kokių?*).

Aš mėgstu rudenį. Sode prinoko obuoliai ir kriaušės.
Ant šakų supasi mėlynos slyvos. Bet man labiausiai
patinka važiuoti pas ūkininkus pirkti moliūgų. Kokių tik
jų nėra! Didelių, mažų, geltonų, oranžinių, net raudonų ir
žalių! Tėtis vos įkelia tokį storulį milžiną į automobilį.

IV

*Susipažinimas
su pasakojimo
sandara:
autorius,
pavadinimas,
pradžia,
svarbiausia
dalis, pabaiga.*

Labai svarbi šios savaitės pamokų tema – susipažinimas su pasakojimo sandara. Jeigu mokiniai ją jau žino (gal mokėsi valstybinėje mokykloje), belieka tik prisiminti ir aptarti lietuvių kalba. Jeigu nėra nieko girdėję, teks išsiaiškinti, nes elementarios žinios apie pasakojimą palengvintų kūrybinių darbų, būtent pasakojimų, rašymą.

Suskirstykime mokinius į tris grupeles taip, kad vienoje būtų daugiau geriau skaitančių vaikų. Pirmoji grupė išmoksta skaityti pirmą K. Kasparavičiaus teksto dalį (vad. P. 30), stiprioji – antrą, pačią ilgiausią, trečioji – paskutinę trečią. Tada tegul grupių mokiniai skaito iš eilės pasakojimo dalis, neskaitantieji klauso, išsiaiškinti vaikams nežinomi žodžiai (jų daug neturėtų būti, nes vaikai jau ne kartą yra kalbėję apie grybus, skaitę tekstą). Labai svarbus aptarimas: perskaitoma, kas parašyta pirmoje antraštinėje juostoje, pasakoma, kas yra šio **pasakojimo autorius**, koks jo **pavadinimas**. Tada skaitoma pirma dalis, perskaitomi žodžiai šone, vaikai įsidėmi žodį **pradžia**. Taigi susipažįsta su

pasakojimo pradžia, sužino, kad kiekvienas pasakojimas turi pradžią, kurioje pasakoma, kaip viskas prasidėjo. Skaitoma antra **svarbiausia dalis**, ji pati ilgiausia, nes joje pateikiami svarbiausi įvykiai, svarbiausi dalykai, t. y. pasakoma, kas vyko toliau. Skaitoma pasakojimo **pabaiga**, kurioje pasakoma, kaip viskas baigėsi.

Supratimo apie pasakojimo sandarą įtvirtinimas.

Supratimas apie pasakojimo sandarą įtvirtinamas pratybų sąsiuvinio 28 puslapyje (šiuos pratimus buvo galima atlikti ir po kiekvienos dalies skaitymo). 8 pratimo klausimai padeda mokniams suprasti, **kur, kada viskas vyksta, kokie veikėjai veikia**. K. Kasparavičiaus teksto pradžioje nepasakyta, kad viskas vyko miške, bet tai lengva suprasti. Kada tai vyko, apibūdinta labai aiškiai – gražų rudenį, kai smarkiai lijo. Įvardyti veikėjai – grybai. 9 pratimas skirtas pasakojimo svarbiausiai daliai: vaikai piešia, **kas vyko** (pirmiausia piešia grybą tėtį, antrame piešinyje jį ir grybą mamą, trečiame dar tris grybukus. 10 pratime atsakoma į teksto klausimus – tęsiama svarbiausios dalies analizė. 11 pratimas – nurašyti du paskutinius teksto sakinius. Būtinai atkreipkime mokinių dėmesį į kalbos plotelius ATMINK!, kuriuose dar kartą paaiškinama, kas būdinga kiekvienai pasakojimo daliai. Po šios analizės galima apibendrinti:

I pasakojimo dalyje pasakome, kada, kur, kaip įvykis (istorija, nutikimas) prasidėjo, taigi trumpiau – **kaip viskas prasidėjo**.

II pasakojimo dalyje pasakome, kaip viskas vyko, t. y. **kas atsitiko**.

III pasakojimo dalyje pasakome, **kaip įvykis baigėsi**.

Klasėje galima turėti tokį plakatą, jo turinys pateiktas ir kalbos plotelyje SUSIPAŽĪSTAME! (P. 31):

PASAKOJIMAS

- I. **Kaip viskas prasidėjo?**
- II. **Kas atsitiko?**
- III. **Kaip viskas baigėsi**

V

Paveikslėlių serijos aptarimas pasakojimo sandaros aspektu.

Paveikslėlių serijos analizė (vad. P. 31). Aptarkime klasėje žodžiu, nepamiršdami paminėti pasakojimo dalių: I serijos paveikslėlis bus pasakojimo pradžia, paskutinis – pabaiga, o viduriniai – pasakojimo svarbiausia dalis, kurioje labai smulkiai pavaizduotas visas įvykis. Pasakojant pagelbės klausimai ir šone surašyti žodžiai. Jeigu šio darbo nespėsime atlikti klasėje, jį galima skirti namų darbams – vaikas savarankiškai pasirengtų rašytiniam pasakojimui.

ND

Pasakojimo rašymas.

Mokinys dar kartą išžiūri į paveikslėlių seriją ir atlieka pratybų sąsiuvinio P. 29 pratimus. Pirmiausia perskaito 1 pratimo tekstą, įrašo praleistus žodžius ir sunumeruoja pasakojimo dalis, kurios yra sumaišytos. Turėtų būti taip:

Sutvarkę pasakojimo dalių seką, gražiai, tvarkingai perrašo pasakojimą (2 pratimas). Galima pasiūlyti mokiniams šį pasakojimą parašyti savarankiškai pagal vadovėlyje pateiktus žodžius, bet tokią užduotį įveiktų tik labai gerai lietuviškai kalbantys ir neblogai rašantys vaikai.

Mokytojo užrašams

Tikslas – toliau turtinti mokinių žinias apie Lietuvos gamtą, supažindinti su kai kuriomis gamtos įžymybėmis, plėsti žodyną, mokytis suprasti informacinius tekstus, sekti padavimą, pasaką, atsakyti į teksto klausimus; kartoti skaitmenų pavadinimus, žodžių, kurie atsako į klausimą *ką?*, rašybą, dvibalsius, susipažinti su dažniau vartojamais įsidėmėtinos rašybos žodžiais.

- kalbės apie rudens orus Lietuvoje, pasakos patirtus įspūdžius iš kelionių po Lietuvą (jeigu ten buvo);
- klausysis mokytojo ar tėvų skaitomos pasakos, ją vaidins su namiškiais, kurs jos tęsinį;
- skaitys informacinius tekstus apie Lietuvos gamtą, jos įžymybes, atsakys į klausimus;
- skaitys padavimus apie įdomius akmenis, mokysis juos sekti;
- išmoks naujų žodžių, lietuviškų pavadinimų;
- pasitikrins, ar moka lietuviškus skaitmenų pavadinimus;
- susipažins su dažniau vartojamais įsidėmėtinos rašybos žodžiais;
- raštu atsakys į teksto klausimus;
- kartos žodžių, kurie atsako į klausimą *ką?*, rašybą;
- rašys trumpą aiškinamąjį diktantą.

Priemonės: Vad. P. 32–35, Pr. sąs.1. P. 30–33
Lietuvos žemėlapis
Orų prognozė

I

Pokalbis apie Lietuvos rudeninius orus, oro temperatūrą.

Temoje „Jeigu skristum virš Lietuvos rudenį“ ruduo yra tik fonas susipažįstant su Lietuvos įžymybėmis: Stelmužės ažuolu, Ventės Ragu, Puntuko akmeniu. Žinoma, antroka kalbės dalykine kalba apie oro temperatūrą, toliau plės žodyną lietuviško rudens tema, turės galimybę prisiminti išskrendančius paukščius.

Temą galima pradėti pokalbiu prie Lietuvos žemėlapiu, pakabinto klasėje ir atversto vadovėlyje (P. 32): kokius žemėlapyje pažymėtus miestus vaikai mato – tegul perskaito jų pavadinimus. Gal jų žino ir daugiau. Visi kartu aptarkime orų žemėlapi: jame surašytos nakties (juodai) ir dienos (raudonai) temperatūros. Tik reikia pastebėti, kad Lietuvoje temperatūra skaičiuojama kitaip nei Amerikoje. Mokytojui. Lietuvoje temperatūra matuojama pagal Celsijaus (C) skalę, Amerikoje pagal Farenheito (F). Verčiant Celsijaus duomenis į Farenheito taikoma formulė: $F = C \times 1,8 + 32$. Nereikia antrokams aiškinti šių dalykų, tik reikėtų pasakyti pavyzdį:

Lietuvoje Klaipėdoje naktį +7 +9, dieną +9 + 11 (C)

JAV Čikagoje ta pati temperatūra būtų: naktį + 45 + 48, dieną +48 + 52 (F) (čia pateikti suapvalinti skaičiai iki vienetų, atsisakyta dešimtųjų dalių).

Taigi vaikai gali žaisti orų pranešėjus; kokią temperatūrą praneš, renkasi patys. Kalbant apie Lietuvos orus, galima ir neperskaičiuoti tų rodmenų. O kokie orai dabar yra už klasės lango, jau turėtų pasakyti pagal JAV naudojamą temperatūros matavimo skalę. Mokytojas turėtų padėti – pasakyti šios dienos oro temperatūrą. Pagaliau jeigu antrokams ši „matematika“ dar per sunki, galima tų temperatūros laipsnių ir neakcentuoti, praleisti, o tik klausiti vaikų, šilta ar šalta, jų manymu, yra ši diena, papasakoti, kokia ši diena yra Lietuvoje (remiantis vadovėlio orų žemėlapiu).

Už pokalbio apie oro temperatūrą slypi svarbesnis tikslas – prisiminti lietuviškus skaitmenų pavadinimus. Tam skirtas pratybų sąsiuvinio 1 ir 2 pratimas.

Lietuviškų skaitmenų pavadinimai.

Pirmą pratimą atlikime visi kartu: rašykime skaitmenų pavadinimus lentoje ir sąsiuvinuose, pamokykime taisyklingai kirčiuoti (paryškinti skiemenys):

1 vienas	6 šeši	11 vienuolika	30 trisdešimt
2 du (tarti trumpai)	7 septyni	12 dvylika	40
3 trys (tarti ilgai)	8 aštuoni	20 dvidešimt	keturiasdešimt
4 keturi (kirčiuoti paryškintą skiemenį, jį tarti trumpai)	9 devyni	21 dvidešimt vienas	50
5 penki	10 dešimt	...	penkiasdešimt
			60 šešiasdešimt
			...
			100 šimtas

Jeigu mokytojas mato, kad jo mokiniams per sunku rašyti visus skaitmenų pavadinimus, galima juos mokyti tik žodžiu, o rašyti tik iki dešimties. Būtinai pažaiskime chorą skaičiuodami lietuviškai.

Antrame pratime temperatūros skaičiai pateikti jau JAV naudojama skaičiavimo skale (pagal Farenheitą). Mokiniai baigia rašyti sakinį: įrašo skaičių, kurį pasako mokytojas ar žinantis vaikas, ir žodžius *laipsnių šilumos*.

Taigi apibendrinant šias su matematika susijusias užduotis, reikia pasakyti, kad jos gali būti atliekamos labai supaprastintai arba sudėtingiau – renkasi kiekvienas mokytojas pagal klasės galimybes (be to, reikėtų žinoti, ar jo antrokai JAV mokykloje mokosi šių dalykų).

I

Dalykinio teksto skaitymas ir supratimas.

Vadovėlyje stipresniems mokiniams skirtas tekstas „Ruduo Lietuvoje“ (P. 32), tačiau jį galima paskirstyti skaityti visiems. Pavyzdžiui, du pirmus požymius skaito silpnesnieji, kitus – stipresnieji. Aptarkime kiekvieną rudens požymį, išsiaiškinkime naujus žodžius, verta stabtelėti prie pasakymo „bobų vasara“. Pratybų sąsiuvinyje 3 pratimą galima atlikti grupelėse, paskui aptarti, pasitikrinti. Vaikams neturėtų būti sunku įrašyti skaitmenis, o jeigu negebės, pasako mokytojas. Savarankiškam skaitymui skirtas 4 pratimo tekstas „Laimės paukštis“. Skirkime kelias minutes laiko jam perskaityti. Pirmoje klasėje mokiniai jau kalbėjo ir skaitė apie gerves, todėl teksto esmę turėtų suprasti ir pažymėti, kas kiekvieną stebina – pabraukti vieną kurį vaikui įdomų sakinį. Jeigu mokytojas mato, kad tekste vaikams daug nesuprantamų žodžių, tada reikėtų tekstą skaityti garsiai, išsiaiškinti, o tik tuomet kalbėtis apie tai, kas stebina. Tarsi pakeliui prisimenami dvibalsiai: tekste randami žodžiai su dvibalsiais, pabraukiamos jų raidės (5 pratimas). Dar labai svarbu šiuos žodžius visiems kartu garsiai perskaityti:

laimės, paukštis, rieda, saulė, kai, Lietuvoje, jeigu, kaimas, laimingas, gaisrų, žiemą, vanduo, šuliniuose, daug, medaus, taika, kaimė

Dvibalsių tarimas.

III

Informacinių
tekstų
„Stelmužės
ąžuolas“,
„Ventės
Ragas“
skaitymas ir
supratimas.

Kaip pagrindinius šios temos skaitymo tekstus galima pasirinkti „Stelmužės ąžuolas“ (Stelmužė – I kirčiuotė, pastovus kirtis ant *I*) ir „Ventės Ragas“ (vad. P. 33). Pirmąjį skaito silpniau skaitantys, antrą – stipresnieji (tačiau mokytojas gali paskirstyti ir kitaip). Pasirenkamas ir skaitymo būdas – savarankiškai tyliai ar skaitoma garsiai. Raskime žemėlapyje Zarasus ir Ventės Ragą (ir pratybų sąsiuvinyje – 6 pratimas). Ką svarbu suprasti antrokams? Kuo ypatingas Stelmužės ąžuolas (jo amžius, storis), kuo nepaprastas Ventės Ragas (per šią vietą skrenda labai daug paukščių, juk toliau – platūs vandenys, paukščiai čia gal ilsisi prieš ilgą kelionę, todėl ir buvo įsteigta paukščių žiedavimo stotis). Jeigu mokytojas turi daugiau šių objektų vaizdų, parodo mokiniams. Jeigu klasėje yra buvusių šiose vietose, jie gali papasakoti, ką matė. Labiausiai vaikus stebina ąžuolo storis. Kad jį įsivaizduotų, tegul sustoja 8–9 ir susikimba rankomis. O jų turėtų būti dar daugiau, nes vadovėlyje rašoma apie 8–9 vyrus. Taigi taip lengviau įsivaizduosime ąžuolo storį. Stipresnieji tegul pristato klasei įdomius faktus apie paukščių žiedavimą. Čia svarbu apžiūrėti nuotrauką (tegul ir labai mažą), išsiaiškinti, kodėl paukšteliai žieduojami, kaip, kiek daug jų kasmet sužieduojama (internete galima rasti daugiau žieduojamų paukščių nuotraukų).

Įsidėmėtinos
rašybos
žodžiai.

Kalbėdami ir skaitydami apie Stelmužės ąžuolą atkreipkime vaikų akis į žodžio *ąžuolas* ir dar kelių dažniau vartojamų žodžių rašybą: *ąsotis*, *mįslė* ir kt. Kalbos plotelyje PRISIMINK! yra nesudėtinga užduotis. Joje taip pat siūloma mokyti rašyti *j* (*j miestą*) bei *įnešti*, *įdėti*.

Mokytojui. Negalime tikėtis, kad antrokai išmoks rašyti žodžius su priešdėliu *j*, tačiau šiuos žodžius vaikai vartoja ne tik savo kasdieninėje kalboje, bet ir rašinėliuose, todėl privalome parodyti jiems šį rašybos atvejį, tegul po truputį mokosi. Įsidėmėtinų žodžių rašybai skirti 7 ir 8 pratimai sąsiuvinyje.

IV

Dalykinis
tekstas apie
Puntuko
akmenį,
padavimas
apie jį.

Dar viena Lietuvos gamtos įžymybė – **Puntuko** akmuo (I kirčiuotė, kirtis pastovus, tariama trumpai: Puntukas, Puntuko, Puntukui ir t. t.). Silpniesnieji skaito trumpą dalykinį straipsnį apie šį akmenį, stipresnieji – lietuvių padavimą (vad. P. 34). Kad antrokams būtų lengviau įsivaizduoti Puntuko dydį, pasinaudokime Lemonto Maironio lituanistinės mokyklos mokytojos Astos Alinkevičienės patirtimi: ji pasiūlo 16–18 vaikų sustoti ir susikabinti ištiestomis rankomis. Štai tokia yra Puntuko apimtis! Internete galima rasti informaciją apie palyginti neseniai Lietuvoje rastą dar didesnę už Puntuką akmenį – tegul vaikai paieško šios informacijos namie.

Labai gražus padavimas apie Puntuką. Geriau skaitantys mokiniai pasirengia ir perskaito šį padavimą visai klasei (žinoma, jį gali skaityti ir visi). Išsiaiškinami nežinomi žodžiai. Labai svarbu vaikams suprasti, kodėl mūsų protėviai sukūrė šį padavimą. Susiekime su šiandiena. Šiandien galingas kranas pakeltų Puntuko akmenį, todėl žmonėms nekiltų klausimas, kaip jis čia atsirado. Tačiau senovėje kranų nebuvo, todėl buvo smalsu, kas galėjo pakelti tokį svorį. Štai ir paaiškinimas – velnias, arba piktoji dvasia. Taigi padavimą mūsų protėviai sukūrė norėdami paaiškinti, kaip čia atsirado toks didelis akmuo. (O mokslininkai aiškina labai paprastai – akmenį prieš daug daug metų atrideną per šią teritoriją slinkę ledynai.) Padavimas apie Puntuką tinka ir pasakojimo sandarai geriau suprasti. Ją antrokai aptarė septintoje temoje. Paklauskime mokinių paprastų klausimų: *Kas buvo pradžioje?* (žmonės pastatė bažnyčią, bet ji nepatiko velniui...); *Kas vyko toliau?* (velnias surado didelį akmenį, susuko šiaudų raištį, ...); *Kaip viskas baigėsi?* (pragydo gaidys, velnias išsigando...) Toliau užduotys pratybų sąsiuvinyje. 9 pratimą mokiniai atlieka savarankiškai – pasitikrins, ar gerai suprato padavimo tekstą. Paaiškinkime, kad atsakyti reikia ne pilnais sakiniais, o tik žodžiais. Paskui visi kartu pasitikrina. 10 pratimas – dar vienas

Pasakojimo
sandaros
įtvirtinimas.

Dviejų padavimų lyginimas.

V

„Melagių pasakos“ klausymas, jos aptarimas.

Nosinių raidžių rašymas žodžių gale.

Diktantas.

panašus į skaitytąjį padavimas. Jis perskaitomas garsiai, paskui lyginami abu akmenys (11 pratimas). Jeigu vaikams sunku atsakyti, jie gali vis grįžti į tekstus ir rasti teisingus atsakymus. 12 pratimas skirtas pavadinimų rašymui didžiosiomis raidėmis prisiminti.

Šiai temai skirtas dar vienas tekstas – „Melagių pasaka“ (P. 35). Kodėl pasirinkta ši pasaka? Pirma, jos tema susisieja su I klasėje nagrinėta tema „Rudens gėrybės“, todėl antrojai turės galimybę prisiminti ir įtvirtinti kai kuriuos anksčiau išmokus žodžius. Antra, be abejonės pasakos veiksmas vyksta rudenį – nuimamas kopūstų derlius, todėl tinka mūsų temai. Trečia, labai norisi, kad vaikai išgirstų kuo daugiau lietuviškų pasakų, o ši pasaka yra viena iš retesnių pasakų, kurioje paprastas žmogus savo gudrumu įveikia karalių. Nepriimkime jos kaip pavyzdžio, kad galima meluoti, paaiškinkime vaikams, kad melų pasakos buvo mūsų senoliams tarsi žaidimas, visi suprato, kad pasakoje galima meluoti, o tikrame gyvenime meluoti negražu, melagiai smerkiami.

Pasaką klasėje siūloma tik išklaudyti, o ne patiems skaityti. Būtų puiku, jei mokytojas ją labai raiškiai perskaitytų arba pasektų. Reikėtų palikti šiek tiek laiko nežinomų žodžių aiškinimuisi. Kalbos plotelio PRISIMINK! užduotis skirta nosinių raidžių rašymui žodžių gale. Vaikai dar kartą prisimena klausimą *ka?* ir nurašo pavyzdžius. Be to, šią užduotį galima keisti: užversti vadovėlius ir tuos pabrauktus žodžius panaudoti diktantui – tuomet juos diktuoja mokytojas.

Jeigu yra laiko, galima rašyti trumpą aiškinamąjį diktantą. Rašant aiškinamąjį diktantą aptariama kiekvieno žodžio rašyba: mokiniai iš eilės aiškina, kaip rašyti žodį, rašo jį lentoje ir sąsiuvinuose.

Siūlome ir diktanto tekstą:

Aš matau qžuolq. Kranas kelia (arba – kėlė) akmenį. Katė paliejo pieną. Močiutė gavo laišką. Tėtis pagyrė sūnų. Jonas pagavo žuvį. Dėdė stato namą.

ND

„Melagių pasakos“ vaidinimas, perkūrimas.

Moliūgo apibūdinimas.

Skaičiuojame linksmi!

Namie mokiniai įtvirtina, ką mokėsi klasėje. Dar kartą grįžtama prie „Melagių pasakos“ : ji skaitoma savarankiškai arba su tėveliais. Būtų šaunu, jeigu tėvai įsitrauktų į šį darbą, kartu su vaiku suvaidintų melagių pokalbius su karaliumi – būtų puikios kalbėjimo pratybos. Dar įdomiau šią pasaką pratęsti ir pritaikyti ją šiai dienai, vaiko šeimos gyvenamajai aplinkai, pavyzdžiui, melagis prašo ne kopūsto, o moliūgo, kuris labai populiarus Amerikoje. Čia laisvės fantazijai, pokalbiams labai daug. Pratybų sąsiuvinyje (P. 33) mokinys savarankiškai turėtų atsakyti į pasakos klausimus (2 pratimas) dviem trim žodžiais. (Dar nereikalaukime pilnų atsakymų). 3 pratimas labai lengvas – rasti kopūstų apibūdinimą pasakos tekste ir nurašyti, nuspalvinti nosines raides (svarbu, kad mokinys suprastų, kodėl jos rašomos – aptarkime tai kitą šeštadienį dar kartą). 4 pratimas – kūrybinis: reikia sugalvoti, kaip melagis apibūdintų moliūgą. Kadangi ši daržovė vaikams labai gerai pažįstama, bus įdomu sužinoti vaikų apibūdinimus. Nesvarbu, jeigu parašys su klaidomis, o vienas kitas gal gebės paaiškinti tik angliškai. Čia svarbiausia pati idėja, palyginimas!

Skirdami namų darbus paaiškinkime vaikams, kad namie su namiškiais gali išmokti labai linksmi skaičiuoti (1 pratimas). Taip žaisdami skaičiuodavo mūsų seneliai, proseneliai. Šį eiliuotą skaičiavimą reikėtų šeimoje pakartoti kiekvieną savaitės dieną visiems kartu, pavyzdžiui, vakare.

Tikslas – plėsti mokinių žinias apie Vėlinių tradicijas Lietuvoje, palyginti jas su Helovino švente JAV, pasakoti savo išpūdžius apie šias šventes, mokytis skaityti ir suprasti tekstus religinėmis temomis, raiškiai skaityti eilėraštį, perteikti jo nuotaiką, plėsti mokinių žodyną; mokytis atsakyti į teksto klausimus, rašyti žodžius, kurie atsako į klausimus *ką? ko? kur? ką veika?*

- kalbėsisi apie Vėlines, artimųjų kapų lankymo tradicijas, apie Heloviną, pasakos patirtus išpūdžius;
- klausysis mokytojo skaitomo dalykinio teksto apie Kryžių kalną, atsakys į klausimus;
- skaitys grožinius ir negrožinius tekstus apie Vėlines, Kryžių kalną, Rasų kapines Vilniuje, juos aptars;
- išmoks naujų žodžių, lietuviškų pavadinimų;
- kartos įvairius žodžių rašybos atvejus;
- rašys tikrinamąjį diktantą;
- pasigamins Vėlinėms skirtą atviruką.

Priemonės: Vad. P. 36–39, Pr. sąs.1. P. 34–35
Nuotraukos, susijusios su Vėlinėmis, Helovinu

I

Pastabos mokytoji.

Mokytojui. Temos apie Vėlines, Kryžių kalną pageidavo kai kurios lituanistinių mokyklų mokytojos, nors, mano (vadovėlio autorės) manymu, šios temos antrokams dar per sunkios. Manau, kad jie labai paviršutiniškai viską supras, negebės apmąstyti to mirusiųjų ir gyvųjų ryšio, nesuvoks Kryžių kalno išskirtinumo, prasmės. Tačiau mokytojų noras įvykdytas – vadovėlyje pateikta tema „Vėlinės. Ir ne tik“, o joje yra medžiagos ir pokalbiams, ir skaitymui. Kaip ją mokytojas panaudos, lems ne tik jo išmanymas, bet ir religinės nuostatos, vidinė kultūra, dvasingumas. Ypač jautrus turėtų būti mokytojas, jeigu klasėje yra vaikų, neseniai netekusių labai artimų žmonių. Padedant kunigo Antano Saulaičio straipsniui, šiek tiek aptariama ir Helovino, kuris tarsi prieštarauja mūsų Vėlinių dvasiai, tema. Apibendrinant reikėtų pasakyti, kad ir vadovėlyje, ir pratybų sąsiuvinyje daugiau akcentuojama Vėlinių tradicija, Kryžių kalno istorija, o jų gilioji prasmė paliekama vyresniems mokiniams.

Pažintinių tekstų „Vėlinės“, „Apie Heloviną, Vėlines ir kitas šventes“ skaitymas, jų turinio analizė.

Pažintinių tekstų apie Vėlines skaitymas diferencijuotas. Tegul silpnesnieji skaito tekstą „Vėlinės“, o stipresnieji – „Apie Heloviną, Vėlines ir kitas šventes“. Pirmieji perskaitę turėtų pasakyti, ką jie sužinojo apie Vėlines, o antrieji paaiškinti, kuo skiriasi Vėlinės ir Helovinas. Toliau vaikai gali trumpai papasakoti, kaip jų šeimose prisimenami mirusieji: ar einama į kapines, ar degamos žvakutės ir pan. Tačiau nereikėtų vaikų versti tai pasakoti – tegul kalba tik norintieji. Be to, gal klasės mokiniai prieš Vėlines visi kartu aplankė kurias nors kapines, tuomet pakaks pasidalyti išpūdžiais: kas labiausiai įsiminė, ką jautė.

Teksto supratimo užduotys.

Šių tekstų skaitymą ir aptarimą lydi pratybų sąsiuvinio užduotys. 1 pratimo tekstas – vaiko pasakojimas, antrokams jis turėtų būti suprantamas. Pasirenkame, kaip skaitysime (individualiai, visi kartu po sakinį ar geriau skaitantis mokinius), paskui vaikai jau savarankiškai turėtų ieškoti tekste atsakymų į klausimus ir juos trumpai parašyti, po to pasitikrinama – atsakymai perskaitomi garsiai. 2 pratimas skirstomas grupelėms. Perskaičiusi savo sakinius kiekviena grupelė mėgina draugams pristatyti aprašytą Vėlinių paprotį. Visas darbas – tik žodžiu. Mokytoja būtinai padeda, paaiškina. 3 pratimas gali būti ir praleidžiamas arba atliekamas mokytojui padedant. Kad visiems

mokiniais nereikėtų skaityti viso teksto, mokytojas nurodo, kuriuose sakiniuose reikia rasti ir pabraukti žodžius su nosinėmis raidėmis.

II

A. Matučio eilėraštis „Žvakutė“.

L. Gutausko tekstas, verčiantis pamąstyti.

*Žodžių, kurie atsako į klausimą **ką veikia?**, rašymas. Tekstas apie J. Basanavičių.*

Lengviausias šios temos tekstas – A. Matučio eilėraštis „Žvakutė“ (vad. P. 37). Jį rekomenduojama išmokti raiškiai skaityti – perteikti Vėlinių nuotaiką (rimtį, susikaupimą, liūdesį). Tik nepamirškime išsiaiškinti rečiau vartojamų žodžių reikšmės! Jeigu klasė nori, galima eilėraštį išmokti atmintinai, jį deklamuoti chorą (tik nešaukti).

Daug sunkesnis stipriesiems skirtas L. Gutausko tekstas. Nors jis trumpas, bet labai gilus, prasmingas. Kiek antrokai pajėgs suprasti, tiek ir užteks. Močiutės jau nėra, o vaikai niekaip negali su tuo susitaikyti. Senelis jam pataria labai keistai. Tą patarimą galima suprasti labai įvairiai. Manytume, kad už jo slypi paprasta mintis – mirusio brangaus žmogaus daiktai gali padėti mums prisiminti jį, lengviau išsaugoti atmintyje. Todėl branginkime tuos daiktus, jeigu tai ir maži niekučiai.

Kalbos plotelyje PRISIMINK! vėl mokomasi rašyti žodžius, kurie atsako į klausimą *ką veikia?*. Šis darbas tęsiamas pratybų sąsiuvinyje (5 pratimas). Bet prieš jį mokiniai skaito 4 pratimo tekstą apie Joną Basanavičių. Mokiniai apie šį Lietuvai brangų žmogų, Nepriklausomybės šauklį, sužinojo I klasėje, dabar sužino, ir kur J. Basanavičius palaidotas, mato jo kapo nuotrauką. Labai svarbu, kad atsakymus į klausimus antrokai rastų tekste – taip dar kartą bus sąmoningai, motyvuotai skaitomas tekstas.

III

Teksto „Kryžių kalnas“ klausymas.

*Žodžiai, kurie atsako į klausimą **kur?** (**kame?**)*

Tekstą „Kryžių kalnas“ (vad. P. 38) skaito mokytojas, o mokiniai tik klauso. Mokytojas turėtų paaiškinti vaikams daugelį jiems nežinomų žodžių (apie valdžią, valstybę, istorijos, religijos sąvokas). Ar mokiniai suprato išgirstą informaciją, parodys jų atsakymai žodžiu į klausimus šalia teksto. Gali būti, kad kai kuriems bus aišku tik tiek, kad Lietuvoje yra toks kalnas, kuriame pastatyta labai daug kryžių, kad toks kalnas yra vienintelis pasaulyje. Dar galime susieti ir su Kryžių kalneliu JAV lietuvių Dainavos stovykloje – gal yra joje buvusių vaikų. O gal yra ir buvusių Lietuvoje Kryžių kalne.

Po truputį antrokai mokosi rašyti tas žodžių formas, be kurių jie negali išsiversti savo rašinėliuose, sudarydami sakinius. Todėl kalbos plotelyje MOKOMĖS! (P. 39), remiantis paprastais pavyzdžiais, parodoma, kaip rašomi žodžiai, kurie atsako į klausimą *kur?* (*kame?*). Parašykime tuos sakinius lentoje ir sąsiuvinuose.

IV

Mokomės rašyti diktantą.

Kadangi pratybų sąsiuvinyje šiai temai skirti tik du puslapiai, gali likti laiko diktantui parašyti. Diktantą vaikai rašo į paprastus sąsiuvinius, paskui mokytojas surenka ir ištaiso. Instrukciją, kaip rašomas diktantas, antrokai skaitys daug vėliau, dabar visą eigą detalai aiškina mokytojas: a) perskaito visą tekstą, b) išsiaiškinami nežinomi žodžiai (jeigu tokių būtų), c) mokytojas įsitikina, kad visi vaikai suprato teksto prasmę, d) diktuoja po sakinį, vaikai jį išklausę iki galo, e) diktuoja po žodį, kiekvienas vaikas jį sau tyliai kartuoja paraidžiui ir rašo (žodį mokytojas diktuoja bent du tris kartus), f) mokytojas dar kartą perskaito visą sakinį, kiekvienas mokiniys individualiai pasitikrina, ar ko nepraleido, g) parašius visą diktantą perskaitoma dar kartą, pasitikrinama, h) mokytojas sprendžia, ar skirti vaikams laiko dar kartą persiskaityti diktantą, pasitikrinti (kartais vaikai būtent tada padaro neteisingų taisymų, nes patys blogai taria).

Diktanto tekstas sudarytas iš žodžių, kuriuos vaikai jau tikrai žino, vartojo kalbėdami ir rašydami apie rudenį.

Tikslas – kalbėtis apie Padėkos dienos tradicijas Amerikoje, pasakoti savo įspūdžius apie šią šventę, skaityti ir suprasti informacinius tekstus bei grožinius kūrinius šia tema, valgio receptą, raiškiai skaityti eilėraštį, perteikti jo nuotaiką, plėsti mokinių žodyną; mokyti rasti informaciją, atsakyti į teksto klausimus, kartoti išmokus rašybos atvejus, dvibalsius.

- kalbėsies apie Padėkos dieną, pasakos patirtus įspūdžius;
- skaitys informacinius tekstus apie Padėkos dieną, atsakys į klausimus;
- skaitys grožinius kūrinius, juos aptars;
- kartos padėkos žodžius, paukščių, jų kūno dalių, valgių pavadinimus;
- mokysis suprasti valgio receptą, pasakoti, kaip valgomas pyragas;
- kartos išmokus žodžių rašybos atvejus, dvibalsius.

Priemonės: Vad. P. 40–43, Pr. sąs.1. P. 36–39.
Padėkos dienos nuotraukos

I

Pokalbis apie Padėkos dieną, asmeninių įspūdžių pasakojimas.

Informacinių tekstų skaitymas.

Dėkojimo žodžiai. Pavadinimo kilmė.

JAV gyvenantys vaikai tikriausiai gali daug papasakoti apie Padėkos dieną. Todėl temą „**Padėkos diena**“ galima pradėti nuo klausimo *Kaip jūs šeimoje švenčiama Padėkos diena?* Skatinkime vaikus kalbėti laisvai, džiaugtis. Galima aptarti ir Padėkos dienos parado nuotrauką (vad. P. 40), o gal mokytojas jų turi daugiau. Įdomu, ar antrokai žino šios dienos atsiradimo istoriją, ar supranta jos esmę. Apie tai gali sužinoti ir iš vadovėlio straipsnio „Padėkos diena Amerikoje“. Silpniau skaitantiems skirta pirma straipsnio dalis, geriau skaitantiems – antra. (Dėkoju mokytojai Jurgitai Galavackienei už pagalbą tvarkant šį straipsnį.) Išsiaiškinami nežinomi žodžiai – jų gana daug prie žodyno ženkle (daugelio jų reikšmę padės suprasti parado vaizdai). Po tekstu esančius klausimus gali skaityti mokytojas ir siekti, kad į juos vaikai atsakymų ieškotų tekste – taip dar kartą jį skaitys, geriau supras jo prasmę. Bandykime su vaikais apibendrinti: Padėkos diena atsirado kaip padėka indėnams, kurie padėjo naujai atvykusiems gelbėtis nuo bado. Šiandien Padėkos diena – tai dėkojimas Dievui ir visiems, kas augina derlių.

Kalbėdami apie Padėkos dieną prisiminkime mandagumo žodžius, kuriais yra dėkojama. Pratybų sąsiuvinyje (1 pratimas) mokiniai perskaitys dažniausiai vartojamus dėkojimo žodžius, sužinos, kurie pasakymai yra nelietuviški, netaisyklingi. Paskatinkime jų nevertoti. 2 pratimas skirtas Padėkos dienos pavadinimui suprasti. Perskaitykime panašius žodžius neaiškindami žodžio sandaros. Pakaks, jeigu antrokai supras, kad pavadinimai gali atsirasti iš paprastų, kasdien vartojamų žodžių. 3 pratimas padės vaikams pasitikrinti, ar suprato skaitytus tekstus, plėsti aktyvų žodyną.

II

Apie poetę Albiną Kašiubienę

Kadangi pagrindinis Padėkos dienos patiekalas yra keptas kalakutas, vadovėlyje siūloma perskaityti nuotaikingą JAV lietuvių poetės Albinos Kašiubienės eilėraštį „Kalakutas“ (P. 41). Mokytojui. A. Kašiubienė buvo mokytoja ir poetė. Ji, kaip ir daugelis JAV lietuvių, pasitraukė iš Lietuvos 1944 metais, kurį laiką gyveno Vokietijoje, 1949 persikėlė į JAV, dirbo mokytoja Iliojaus valstijos Cicero, Melroso parko lituanistinėse mokyklose, vėliau Lemonto aukštesniojoje lituanistinėje mokykloje (V. Auryla. Lietuvių egzodo vaikų ir jaunimo literatūra. 1945 – 1990. T. 2. Kaunas: Šviesa, 2003. P. 94). Taigi

Lemonto mokyklos vaikai galbūt bėgioja Poetės vaikščiotais takais.

*Kaip skaityti
eilėraščių.*

Eilėraščių pirmiausia turėtų rašikiai perskaityti mokytojas, perteikdamas nepaprastai gyvą paukščio vaizdą ir jo išdidumą, pagyrūniškumą. Tikrai labai gyvas, vaikams suprantamas kūrinys, kurį dar papildė kalakuto nuotrauka.

*Žodyno
plėtimo
darbai.*

Skirkime mokiniams laiko savarankiškai perskaityti visą eilėraščių. Tada jis skaitomas po posmą pakartotinai ir atliekamos užduotys, pateiktos po tekstu. Pratybų sąsiuvinyje 4 pratime prie kalakuto piešinio antroki turėtų nurašyti šiuos žodžių junginius: *storas kalakutas, nosis – skaros kutas* (žodžio reikšmė pavaizduota nuotraukoje), *galva plunksnų nebeturi*. Gali parašyti ir daugiau su paukščio išvaizda susijusių žodžių, kuriuos jau mokėsi ir I, ir II klasėje: *plunksnos, sparnai, kojos, nagai, uodega, akys, snapas*. Žaidybinė užduotis laukia mokinių skaitant antrą posmą: pavaizduoti, kaip kalakutas mina kojomis, pyksta. Trečiame posme kalakutas giriasi. Kuo? Tegul vaikai atsako. Ketvirtame jis lyginamas su gaidžiu, be to, poetė panaudoja tautosakinį kalakuto pamėgdžiojimą, kurį vaikai ras puslapio paraštėje (jį galima kartoti choru, išmokti atmintinai). Šis eilėraščių puikiai tiktų Padėkos dienos šventei – pagal jį galima sukurti linksmą vaizdelį, improvizuoti, vaidinti ar net šokti scenoje, tik reikia mokinius parengti.

*Žaidybinės
užduotys ir
improvizacijos.*

*Dvibalsių
kartojimas.*

Eilėraštyje dažnai kartojasi dvibalsis *ai*, yra ir kitų dvibalsių. Todėl siūloma juos prisiminti (užduotis kalbos plotelyje PRISIMINK! ir 5 pratimas). Labai svarbu, išrašius žodžius su dvibalsiais, tuos žodžius taisyklingai dar kartą perskaityti, ištarti choru.

*Diskutuotinos
užduotys.*

Dėl 6 pratimo kai kurie mokytojai suabejojo – ar galima jį siūlyti antrokams. Tai autentiškas vieno mokinio rašinėlis. Manau, kad labai puikus sumanymas – kalbėti kalakuto vardu. Kaip atsvara tam kalakuto „laiškui“ – 7 užduotis – visiems sugalvoti patarimą, kaip paukčiui likti gyvam. Prisiminkime, kaip kasmet JAV Prezidentas dovanoja kalakutui gyvybę. Jeigu mokytojui nepriimtina, galima šiuos pratimus praleisti. Bet gyvenimo realybė yra tokia, tokia tradicija.

III

*Savarankiškas
teksto
skaitymas
naudojant
numatymo
strategiją.*

Dar viena Padėkos dienos potėmė – moliūgų pyragas. Vaikams suprantamas ir pamokantis Čikagos lituanistinės mokyklos mokytojos Vilmos Poliuvienės tekstas „Padėkos dienos pyragas“ ir autentiškas „Moliūgų pyrago receptas“, pagal kurį vaikas su mamyte ar tėveliu gali mėginti iškepti šį patiekalą.

Pirmojo teksto skaitymui galima taikyti vadinamąją numatymo strategiją: perskaitoma pirma dalis ir bandoma spėti, kaip elgsis laiškinkas gavęs dovaną. Skatinkime vaikus savarankiškai perskaityti tą pirmą dalį ir žodžiu atsakyti į du klausimus. Paspėliojus, kaip bus toliau, savarankiškai skaitoma antra dalis (ją gali skaityti ne visi mokiniai), tada aptariama pagal šios dalies klausimus. Apibendrinkime su antrokais *ko mus moko šis pasakojimas*. Tikriausiai vaikai nesunkiai atsakys: gerumo, atjautimo, artimo meilės.

IV

*Amerikiečių ir
lietuvų
vaišių
lyginimas.
Valgių
pavadinimų
kartojimas,
žodyno
plėtimas
vaizdingais
žodžiais.
Rašybos*

Vaikai kalbėjosi ir skaitė apie Padėkos dienos Amerikoje vaišes. 8 pratimo tekste aprašytas vaišių stalas Lietuvoje. Tegul geriau skaitantys mokiniai garsiai perskaito tekstą „Mūsų šventinis stalas“, visi kartu išsiaiškinkime nežinomus žodžius (jų reikšmę nesunku suprasti iš konteksto ir dailininko nupieštų 9 pratimo paveikslėlių). Tegul mokiniai savais žodžiais mėgina papasakoti, kokį tą stalą įsivaizduoja. Kad būtų lengviau, randa ir pabraukia paminėtų valgių pavadinimus: *valgių, antis, lydeka, pyragas, riešutus*. Taigi lietuviškas vaišių stalas kitoks.

Labai graži V. Račicko kūrinio ištraukos kalba, todėl siūloma mokiniams rasti sakinius apie pyragą, antį ir lydeką ir juos nurašyti (9 pratimas). Būtinai perskaitykime dar kartą tuos vaizdingus pasakymus: *antis kiukso lėkštėje, lydeka viena akimi spokso į mane, gelsvas pyragas kaip šieno kupeta kūpso...* Pakeliui

Tikslas – toliau mokytis pasakoti apie šeimą, plėsti žodyną šia tema, skaityti tekstus apie vaikaičių ir senelių bendravimą, atsakyti į klausimus, mokytis rašyti laišką seneliams, įtvirtinti žodžių su dvibalsiais, priebalsių minkštumo ženklų *i* rašymą.

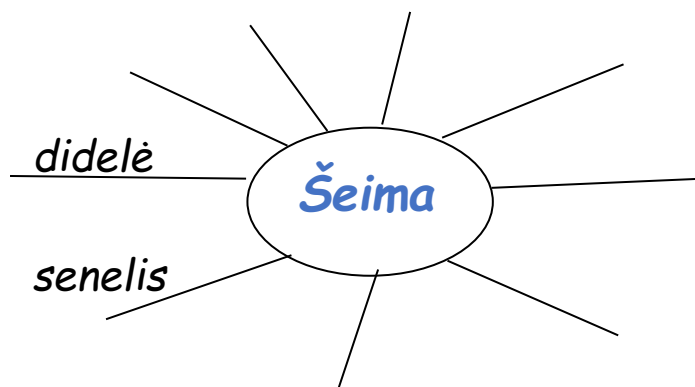
- kalbėsis apie šeimą, pasakos apie savo senelius;
- skaitys grožinius kūrinius apie vaikaičių išdaigas, senelių gerumą, juos aptars;
- susipažins su laiško rašymo taisyklėmis, mokysis rašyti laišką;
- sudarys sakinius, tekstą;
- kartos žodžių su dvibalsiais, priebalsių minkštumo ženklų *i* rašymą;

Priemonės: Vad. P. 44–47, Pr. sąs.1. P. 40–43
Popierius laiškams

I

Kokių žodžių šeimos tema žinome? Pokalbis apie šeimą, asmeninės patirties perteikimas.

Šeimos tema – pati artimiausia ir svarbiausia kiekvienam vaikui. Todėl ji tęsiama ir antroje klasėje – „Laiškai seneliams“ yra pirmųjų mokslo metų temos „Mano šeima“ tęsinys, gilinimas ir plėtimas. Pirmiausia galima pasiūlyti mokiniams susėsti ratu ir pažaisti „žodžių lietu“: tegul kiekvienas mokinys pasako nors po žodį apie šeimą. Tuos žodžius mokytojas rašo lentoje ant saulės spindulių. Taigi kartojamas ir plečiamas vaikų žodynas šeimos tema.

Tada pasiūlykime vaikams trumpai papasakoti apie savo šeimą: tėvus, brolius, seseris. Kiekvienas pasakos pagal savo gebėjimus, kai kuriems reikės padėti – paklausti, papildyti ar išversti iš anglų kalbos. Mokytojas turėtų bendrauti nuoširdžiai, pats irgi papasakoti, pavyzdžiui, apie savo tėvelius.

II

Teksto apie šeimą skaitymas, supratimas. Pokalbis apie senelius, jų vardų rašymas.

Teksto „Mano šeima“ skaitymas. Kaip skaityti, pasirenka klasė, tačiau labai svarbu, kad vaikai skaitytų labai atidžiai, nes klausimai po tekstu reikalauja šeimos ryšių supratimo: kas kam yra. Į šiuos klausimus atsako dirbdami porose. Sakinius siūloma užbaigti žodžiu: *Danielius ir Guoda yra brolis ir sesuo. Jų tėvelis yra Deividas, o mamytė – Laura. Juozas yra Deivido tėvelis, o Danieliaus ir Guodos senelis. Agnietė yra Deivido mamytė, o Danieliaus ir Guodos močiutė (senelė). Laurynas ir Laima yra Lauros tėveliai. Danieliui ir Guodai jie yra seneliai.*

Vadovėlyje yra užduotis pasakyti savo senelių vardus, kur jie gyvena, papasakoti apie juos. Taigi tęsiamas pokalbis apie šeimą, tik dabar daugiau dėmesio skiriama seneliams. Būtų puiku, jeigu vaikai lentoje ar dideliame popieriaus lape surašytų senelių vardus – įtvirtintų vardų rašymą, pamatytų jų įvairovę (tikriausiai bus ne tik lietuviškų, bet ir kitokių vardų).

III

*Kam rašomi
laiškai,
kokie jie gali
būti.*

Pereiname prie antro labai svarbaus tikslo – mokyti rašyti laišką. Siūlome pirmiausia atlikti pratybų sąsiuvinio 40 puslapio užduotis. Visi kartu aptarkime, kam apskritai žmonės rašo laiškus – kartu atlikime 1 pratimą. Vaikų siūlymai gali būti labai įvairūs, netgi fantastiški, pavyzdžiui, laišką galima parašyti ir Australijos kengūrai, nes fantazijose viskas įmanoma. 2 pratimas – ankstesniojo tęsinys – kiekvienas vaikas sprendžia, kam jo laiškas bus pats gražiausias (mamai, tėčiui, močiutei ar draugui...). Šiandien jau mažai kas rašo laiškus, dažniau siūnčia žinutes telefonu (dėl to daug prarandame), tegul kiekvienas individualiai atlieka 3 pratimą. O 4 pratimą atlikime vėl visi kartu – tai tarsi apibendrinimas, šiandieninės situacijos aptarimas.

IV

*Laiško
pavyzdžio
skaitymas ir
analizė.
Laiško
sandaros
aiškinimasis.*

Vaikaitės Guodos laiško seneliams Laimai ir Laurynui skaitymas (vad. P. 45). Skirkime vaikams laiko pasimokyti skaityti šį tekstą. Paskui garsiai skaitykime laišką dalimis ir aiškinkimės jo turinį. Aiškinkimės, ką mokiniai suprato iš kiekvieno sakinio. Ypač įdomu būtų aptarti sakinius apie praėjusios vasaros įspūdžius, močiutės numegztą kepurę, mergaitės mintis apie šeštadieninę mokyklą. Atkreipkime vaikų dėmesį, kaip pradedamas ir užbaigiamas laiškas, į **didžiausias raides viduryje sakinio**, perskaitykime paaiškinimą plotelyje ĮSIZIŪRĖK!

Pratybų sąsiuvinyje labai atidžiai visi kartu atlikime 5 pratimą – tai savotiška laiško rašymo instrukcija. Pirmiausia perskaitomas laiškas, aptarimas, toliau labai svarbu aptarti ir pažymėti laiško dalis, kurios nurodytos rodyklėmis šone. Žinoma, paaiškinkime antrokams, kad nebūtinai kiekviename laiške turi būti tokios dalys. Kartais laiškas būna labai trumpas, tik kaip kokia žinutė, klausimas ir pan. 6 pratime dar paaiškinta, ką svarbaus reikia žinoti apie laišką. Paimkime laiškinių popieriaus ir parodykime mokiniams, kaip reikia sulankstyti laišką. Dar būtų geriau, jeigu mokytojas pademonstruotų vaikams tikrą laišką, kad jie matytų, jog laiške paliekamos paraštės, nerašoma nuo pat viršaus, neprirašoma iki pat apačios.

V

*R. Sadausko
teksto
skaitymas,
aptarimas.
Atsiprašymo
laiškas.*

Kad mokiniams nepabostų visą savaitgalį kalbėtis tik apie laiškus, kituose vadovėlio puslapiuose pateiktos ištraukos iš Romo Sadausko knygos „Šarangė varangė“ (V.: Versus aureus, 2008). Prieš skaitant šias ištraukas reikėtų, kad mokytojas šiek tiek paaiškintų situaciją: Saulius nepaklauses paėmė vaškines senelės žvakes, kurios jai buvo labai brangios (mokytojas pats turėtų spręsti pagal klasės situaciją, ar sakyti, kad vaško žvakes paprastai dega prie numirusio žmogaus arba ant kapo). Skaitymas diferencijuojamas: silpnesnieji skaito tik pirmą dalį, stipresnieji – ir antrą. Priminkime mokiniams, kad būtinai pasižymėtų arba užsirašytų nesuprantamus žodžius (galima juos išsiaiškinti ir prieš skaitymą). Pagal klausimus po tekstu, trumpai aptarus ištraukas, mokiniai gali pasitikrinti, kaip suprato tekstą – savarankiškai atlikti 7 pratimą. O svarbiausia užduotis – parašyti senelei atsiprašymo laišką. Jo pradžia yra 8 pratime. Galima dirbti poromis, silpnesnėje klasėje – kolektyviai. Būtinai atkreipkime vaikų akis į 9 pratimo užduotį – antrokams bus smagu ištaisyti Sauliaus klaidas: *laiška* → *laišką*, *vėną* → *vieną*. Būtinai aptarkime su antrokais tokio laiško reikšmę. Atsiprašymo laišką galime parašyti ir draugui ar draugei, mokytojui ar kitam žmogui.

VI

*R. Sadausko
tekstas
„Kaip gerti
girą“.*

Vadovėlyje yra dar vienas tekstas iš tos pačios R. Sadausko knygos. Pasakojimą „Kaip gerti girą“ (P. 47) galima skaityti klasėje savarankiškai, o paskui trumpai aptarti. Tačiau jeigu trūksta laiko, jį galima skirti namų darbams. Teksto supratimui labai svarbi iliustracija: berniukai, išgėrę visą giros ąsotį, atsigulė po vežimu ir užmigo. Senelis ten juos ir pamatė, o šalia gulėjo tuščias ąsotis. Aptariant šį pasakojimą svarbu pakalbėti apie senelio gerumą, meilę vaikaičiams ir apie nelabai gražų, savanaudišką berniukų poelgį.

Tikslas – prisiminti, ką mokėsi apie žiemą, pasakoti apie žiemos pramogas, plėsti žodyną šia tema, skaityti tekstus apie žiemos pramogas, mįsles, atsakyti į klausimus, mokyti planuoti tekstą, pasakoti pagal paveikslėlius, apibendrinti ir pasitikrinti savo žinias apie lietuvių kalbos garsus, priebalsių minkštumo ženklą *i*.

- kalbėsisi apie žiemą, žiemos pramogas, pasakos patirtus įspūdžius;
- skaitys grožinius kūrinius apie žiemos sportą, vaikų kūrybą apie žiemos pramogas, juos aptars;
- skaitys mįsles žiemos tema (įdomiosios skaitymo pratybos);
- pasakos apie lenktynes rogutėmis pagal paveikslėlių seriją;
- kurs pasaką pagal skaitytą eilėraščio ištrauką;
- mokysis planuoti tekstą;
- pasitikrins, ar atpažįsta priebalsių minkštumo ženklą *i*, trumpuosius ir ilguosius balsius, ar moka rašyti žodžius su dvibalsiais;
- rašys sakinius, kurs tekstą.

Priemonės: Vad. P. 48–51, Pr. sąs.1. P. 44–47

I

Ką jau galime papasakoti apie žiemą?

V. Miliūno teksto „Slidininkas“ skaitymas.

Susipažįstame su pasakojimo planu ir pagal jį atpasakojame tekstą.

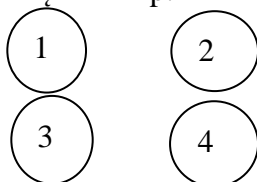
Tema „**Žiemos džiaugsmi**“ kviečia antrokus prisiminti pirmoje klasėje vykusius pokalbius apie žiemą, temas „Sveika, balta žiemužė“, „Smagu žiemą“. Taigi vaikai jau žino žodžių, gali nors šiek tiek pakalbėti žiemos tema. Antroje klasėje ir plečiame žodyną, ir mokome daugiau reikšti savo emocijas, pasakoti patirtus įspūdžius, kurti pasakojimą apie nuotykius su rogutėmis, slidėmis.

Mokytojas gali pasiūlyti mokiniams prisiminti, ką jie jau žino apie žiemą, ką gali papasakoti – pamoką pradėti pasakojimu. Galima ir kitaip – vadovėlyje pirmiausia skaityti V. Miliūno tekstą „Slidininkas“, įsižiūrėti į nuotrauką (P. 48). Perskaičius išsiaiškinami nauji nežinomi žodžiai. Tuomet susipažįstama su prie pirmos užduoties esančiu teksto planu: iš eilės skaitykime po plano dalį ir raskime atitinkamą teksto dalį. Paaiškinkime vaikams, kas yra planas (pateikta plotelyje ATMINK!). Paskui, žiūrėdami į planą, vaikai atpasakoja skaitytą tekstą. Kodėl siūloma tokia užduotis? Atpasakodami vaikai patys mokysis sudaryti sakinius, kurti tekstą, išmoks naujų žodžių, geriau supras pasakojimo sandarą ir teksto plano paskirtį. Antra užduotis prašo apibendrinti skaitinį: *Jeigu nori tapti geru slidininku, ...* Toliau jau savo mintis, remdamiesi skaitytu tekstu arba savo patirtimi, turėtų pasakyti vaikai, pavyzdžiui: *turi nebijoti kristi, turi drąsiai čiuožti nuo kalno, būti drąsus* ir pan.

II

Paveikslėlių planas. Teksto atpasakojimas pagal paveikslėlius.

Aptarkime dar vieną teksto planavimo būdą – paveikslėliai gali atstoti planą, tik jie turi būti sudėlioti nuosekliai. Visi kartu pratybų sąsiuvinyje atlikime 1 pratimą. Pirmiausia, pasirinkus skaitymo būdą, susipažįstama su tekstu, sugalvojamas pavadinimas (vaikai siūlo, išrenkamas tinkamiausias). Pasakojimas suskirstytas į keturias dalis. Tiek pat yra ir paveikslėlių. Mokiniams reikia dar kartą skaityti kiekvieną dalį ir rasti jai tinkantį paveikslėlį ir jo eilės numerį parašyti apskritime. Turėtų būti taip:

Ar atpažįstame
priebalsių
minkštumo
ženklą *i*?

Pagal klasės mokinių lygį pasirenkama, kaip vaikai pasakos (2 pratimas):
žiūrėdami tik į paveikslėlius ar ir į tekstą.

Pasiūlykime mokiniams pasitikrinti, ar jie atpažįsta priebalsių minkštumo ženklą – tegul kiekvienas savarankiškai atlieka 3 pratimą. Tada kolektyviai pasitikrinkime ir kiekvienas tegul padaro išvadą, kaip atpažįsta žodžius su priebalsių minkštumo ženklu *i*. Kartu prisiminkime klausimą *ką veikia?* (4 pratimas).

III

Pavyzdžių
skaitymas ir
aptarimas.
Pačių mokinių
pasakojimai
žodžiu.

Dar vienas tikslas – padėti vaikams išmokti pasakoti žiemą patirtus įspūdžius, t. y. gebėti pasakoti apie save, perteikti savo jausmus, išgyvenimus. Todėl vadovėlyje skaitomi pavyzdžiai – vaikų sukurti tekstai (P. 49). Darbas diferencijuojamas, paskui aptariama, vertinama. Patikrinkime, ar mokiniai suprato tekstus – pateikime klausimų: pirmam tekstui – *Kur Aras buvo? Ko jis mokėsi? Kaip jam sekėsi?*; antram – *Apie ką kalba eilėraštyje Monika? Kaip ji jaučiasi? Kas jai atsitinka?*

Tada paskatinkime vaikus pasakoti pačių patirtus įspūdžius ir pasiūlykime pagalbą – atlikti 5 pratimą žodžiu. Lentelėje pateikti svarbiausi klausimai ir atsakymų pavyzdžiai. Kiekvienas mokinys pasirenka jam tinkamus atsakymus, juos pabraukia ir gali panaudoti pasakodamas. Nesitikėkime iš vaikų labai sklandžių pasakojimų, tegul jie kalba nesivaržydami, galbūt su klaidomis. Svarbiausia – noras ir pastangos perteikti savo įspūdžius.

Toliau prisimenamas priebalsių minkštumo ženklas *i*. (Veikla kaitaliojama sąmoningai, kad vaikams nenusibostų.). Perskaitomi kalbos plotelio PASITIKRINK! klausimas ir pavyzdžiai, jie nurašomi, nuspalvinamas priebalsių minkštumo ženklas, dar kartą tariami nurašyti žodžiai, įsiklausoma, kaip skamba priebalsiai. Toliau pagal pavyzdį mokomasi rašyti žodžius su dvibalsiu *au* po priebalsių minkštumo ženklo *i* – atliekamas 6 pratimas sąsiuvinyje. Galima antroks priminti taisyklę, kad girdime *eu*, bet visada rašome *iau* (išimčių *Europa, euras, Eugenija* ir pan. galime kol kas ir nesakyti).

Toliau
įtvirtiname
priebalsių
minkštumo
ženklą *i*

IV

Pasakojimas
žodžiu pagal
paveikslėlių
seriją.

Galbūt ne visada vaikai turi ką papasakoti apie žiemos pramogas, nes nebuvo niekur išvykę ar tiesiog jų gyvenamojoje vietovėje neiškrito sniego. Patirtis sako, kad kai kurie vaikai labai sunkiai dalijasi įspūdžiais, jie mano, kad nėra ką pasakoti, kad kitiems bus neįdomu ir pan. Todėl vadovėlyje yra medžiagos sakytiniams pasakojimams apie žiemos pramogas. Be to, kartodami panašias temas vaikai pasakos vis drąsiau, plėš ir įtvirtins savo žodyną. Vadovėlyje (P. 50) yra piešinių serija „Lenktynės“: vaikų komandos „Kiškiai“ ir „Meškėnai“ prie starto linijos (I paveikslėlis); „Kiškiai“ lenkia „Meškėnus“ (II pav.), jie džiaugiasi, kad laimės lenktynes; tačiau prieš pat finišą „Kiškiai“ įskrieja į pusnį ir išvirsta iš rogučių, o „Meškėnai“ juos aplenkia, jie pirmi kerta finišo liniją (III pav.). Kaip antroks pasirengs pasakoti, nusprendžiama pagal klasės galimybes (vadovėlyje siūlomas grupinis darbas). Atkreipkime vaikų akis į pagalbinius žodžius prie žodyno ženklo.

Dar viena panaši užduotis žodžiu – kūrybinis darbas pagal A. Karosaitės eilėraščio posmelyje pavaizduotą situaciją (vad. P. 50). Tačiau pasakaitę apie kiškį-sportininką vaikai gali kurti ir namie kartu su tėvais.

Kūrybinis
darbas žodžiu.

V

Pasakaitės
kūrimas raštu.

Pasakojimus žodžiu galima pajvairinti rašto darbu – pasakaitės kūrimu pratybų sąsiuvinyje (9 pratimas). Bet prieš tai atlikime 7 ir 8 pratimą. Iš Ramutės Skučaitės eilėraščio antroks pasimokys gražios kalbos – tegul randa ir pabraukia vaizdingus, gražius pasakymus. Paskui trumpa 8 pratimo užduotis – dar kartą prisiminti žodžių su priebalsių minkštumo ženklu *i* rašymą. Devintas pratimas

atliekamas kolektyviai: perskaitoma rašinėlio „Kaip Zuikis Puikis čiuožti mokėsi“ pradžia, paskui vaikai galvoja ir siūlo sakinius, išrenkami tinkamiausi ir užrašomi lentoje ir sąsiuvinuose. Stiprioje klasėje galima šį rašinėlį kurti ir savarankiškai. Tik būtinai po to reikia pasitikrinti (10 pratimas).

VI

Skaitymo gebėjimų įsivertinimas – mįslių skaitymas ir minimas.

Pasitikrinimas, kaip mokiniai skiria ilgusius ir trumpusius balsius.

Įdomioji skaitymo užduotis – perskaityti vertikaliai parašytas mįsles nesukiojant knygos – siūlo antroksams pasitikrinti ir įsivertinti savo skaitymo gebėjimus (vad. P. 51). Lenktyniaujama su suolo draugu ar drauge. Vaikai patys nusprendžia, kaip jiems sekasi skaityti, įminti mįsles (jų įminimai: 1. Eglė. 2. Rogutės. 3. Pačiūžos. 4. Senis besmegenis. 5 Kalnų slidinėjimas. 6. Slidės. 7. Ledas ir ežeras. 8. Snaigė. 9. Sniegas.). Jeigu klasėje pritrūkstama laiko, šiuos darbus galima skirti atlikti namie, palenktyniauti su tėveliais, pažaisti mįslėmis.

Reikėtų palikti keletą minučių laiko prisiminti lietuvių kalbos garsus, o tiksliau – pasitikrinti, ar vaikai jau skiria ilgusius ir trumpusius balsius. Tam tikslui atliekama kalbos plotelio PASITIKRINK! užduotis. Parašykime lentoje tas dvi trumpas mįsles, o paskui mokiniai (galima chorą) labai aiškiai taria kiekvieną žodį ir apibūdina kiekvieną balsį – ilgas jis ar trumpas (nebūtina juos įvardyti tiksliais sąvokomis *ilgasis, trumpasis*). Rezultatas turėtų būti toks (ilgusius balsius žyminčias raides nuspalviname raudonai, trumpusius – geltonai, nenuspalvinti liko dvibalsis *ie* ir priebalsių minkštumo ženklas *i*):

Bėga ožkytė, riesta nosytė.
Tokia žiemą, tokia vasarą.

ND

Apibendrina, ką išmoko, piešia žiemos nuotykį, jį aprašo arba išmoksta pasakoti.

Namų darbų užduotys apibendrina, ką vaikai išmoko klasėje. Pirmiausia siūloma kiekvienam prisiminti patį smagiausią žiemos nuotykį ir nupiešti (1 pratimas). Tegul vaikas piešinyje parašo savo vardą, kitų nupieštų žmonių vardus (pakartos vardų rašymą), vietą (*ant kalniuko, kalnuose, čiuožykloje, kieme* ir pan.), kitų nupieštų daiktų pavadinimus (*slidės, rogės* ir pan.). 2 pratimas sunkesnis – reikia aprašyti, ką nupiešė. Vaikams pateikta daug pagalbinių žodžių, gali iš jų pasirinkti tinkamus, prikurti savų. Puiku, jeigu padės tėvai. Pagaliau silpnai kalbantys vaikai gali nerašyti šio rašinėlio, o tik nupiešti įvykį ir išmokti nors trumpai pasakoti apie jį.

Mokytojo užrašams

Tikslas – toliau mokytis kalbėti ir pasakoti apie šv. Kalėdas, jų papročius, plėsti žodyną šia tema, mokytis skaityti dramos kūrinio ištrauką, ją vaidinti, skaityti eilėraštį ir pajusti jo nuotaiką; įsivertinti pirmo pusmečio pasiekimus: kaip geba skaityti ir suprasti tekstą, sudaryti sakinį, rašyti išmokus rašybos atvejus, skirti lietuvių kalbos garsus.

- kalbės apie ateinančias šv. Kalėdas, jų prasmę ir simbolius;
- skaitys vaizdelį ir dalykinį tekstą apie Kalėdas, juos aptars;
- klausysis dramos kūrinio ištraukos, išmoks ją vaidinti;
- skaitys Kalėdoms skirtą eilėraštį, pajaus jo nuotaiką, lygins su dramos kūrinio ištrauka, fantazuos;
- įsivertins skaitymo gebėjimus;
- įsivertins kalbos gebėjimus: kaip geba sudaryti sakinį, rašyti išmokus atvejus;
- pasitikrins, ar atpažįsta balsius, priebalsius, dvibalsius, priebalsių minkštumo ženklą *i*,
- rašys kalėdinį sveikinimą.

Priemonės: Vad. P. 52–55, Pr. sąs. 1. P. 48–49

I

Pokalbis apie šv. Kalėdas. Tekstų skaitymas, aptarimas. Karpinys Kalėdų tema.

Kalėdų tema antrokiem žinoma – apie šią šventę jie kalbėjo ir pirmoje klasėje. Temą „**Mūsų Kalėdos**“ galima pradėti pokalbiu susėdus ratu, nuėjus prie eglutės ar dar kitaip. Skatinkime kiekvieną vaiką pasakyti nors po sakinį. O toliau galima dirbti su vadovėlio medžiaga. Ji ypatinga dviem kūriniais: Leonardo Gutausko miniatiūra ir Odetos Bražėnienės karpiniu. Atidžiai apžiūrėkime liaudies meistrės kūrinį, paaiškinkime vaikams, kad visa tai iškarpyta iš balto popieriaus – kiek kruopštaus darbo įdėta. Aptarkime, ką menininkė vaizduoja: prakartėlę, joje gulintį kūdikėlį Jėzų, jo tėvus – Mariją ir Juozapą, angelus, kalėdines eglutes ir Betliejaus žvaigždę. Čia nėra pavaizduotų tik gyvulėlių. Gal vaikai žino, kodėl jie turėtų būti? Pasiūlykime perskaityti vadovėlio tekstus (P. 52): silpnesnieji skaito L. Gutausko kūrinį, stipresnieji dalykinį tekstą apie Jėzų (jeigu mokytojas mano, kad šis tekstas jo klasės vaikams per sunkus, gali jį perskaityti pats – taip mokiniai, kurie nežino, išsiaiškins svarbiausius Kalėdų simbolius, jų prasmę).

Būtinai aptarkime L. Gutausko sukurtą vaikų dialogą: ko vaikas klausia, kuo jis susirūpinęs, koks šis vaikas. Išties kūrinėlis labai jautriai perteikia mažo vaiko mintis, jo nuotaiką.

II

Dramos kūrinio klausymas, aptarimas, vaidinimas.

Kadangi vaikus norėjome pradėti supažindinti su lietuvių išeivijos rašytojais, šiai temai panaudojome JAV gyvenusios rašytojos Vandos Frankienės dramos kūrinio ištrauką „Miško eglutė“ (Auryla V. Lietuvių egzodo vaikų ir jaunimo literatūra. 1945–1990. II t. P. 365). Ją pirmiausia skaito mokytojas, nes vaikams tikrai bus sunku įveikti tokios formos tekstą (P. 53). Nuteikime vaikus atidžiai klausytis – pateikime vieną užduotį, pavyzdžiui, atidžiai klausytis ir pasakyti, kokie veikėjai veikia šiame kalėdiniame vaizdelyje. Tuomet išsiaiškiname, kuo ypatingas šis tekstas (jis skirtas vaidinti, jame nurodomi veikėjai, kaip jie elgiasi, kaip kalba, jų žodžiai). Lentoje surašykime veikėjus ir pasiskirstykime vaidmenis. Reikės ANGELO, I ANGELIUKO, II ANGELIUKO, o likusieji bus MIŠKO ŽVĖRELIAI. Visi vaikai turėtų išmolti sklandžiai skaityti eilėraščio posmą. Pasimokę skaityti veikėjų žodžius, vaidina. Kartojama kelis kartus. Vaidindami sąstatą keiskime.

Kuo papuoštume eglutę miške?

Po kūrinio yra ir kūrybinė užduotis – sugalvoti, kuo vaikai papuoštų

Žodžiai su *-elis*,
-ėlis.

eglutę miške. Lietuvoje įprasta ją puošti daržovėmis ir vaisiais miško žvėreliams.

Kadangi tekste daug žodžių su *-elis*, *-elė*, *-ėlis*, *-ėlė*, pakeliui pasiaiškiname tokių žodžių rašybą; vaikams tereikia įsidėmėti, mokytis rašyti pagal pavyzdį, nes su priesagomis ir taisyklėmis jie susipažins aukštesnėse klasėse.

III

Kalėdinio
eilėraščio
skaitymas ir
aptarimas.

Vaizdelį „Miško eglutė“ antroakai gali palyginti su poetės Ramutės Skučaitės eilėraščio „Sidabrinė pasaka“ ištrauka (P. 54). Visas eilėraštis yra knygoje: Skučaitė R. Laiškas sekmadieniui. V.: Vaga, 1998. P. 82–83. Jeigu ją turime, perskaitykime mokiniams visą eilėrašį (čia jo skelbti negalime dėl autorinių teisių). Aptarkime kūrinį pagal vadovėlio klausimus. Ypač reikėtų akcentuoti eilėraštyje vyraujančią sidabrinę spalvą (raskime tekste: *sidabrinės gėlės*, *sidabriniai sapnai*, *sidabro snaigės*, *sidabrinis angelėlis*). Ši spalva nušviečia ir eilėraščio nuotaiką. Paklauskime vaikų, ką jie mato ir jaučia skaitydami kūrinio ištrauką. Nepraeikime ir pro dailininkės pieštą iliustraciją. Taigi nuotaika šviesi šviesi, nes šviesi pati Kalėdų naktis, šviesus stebuklo (ir dovanų) laukimas, šviesūs vaikų sapnai.

Tikrai verta išmokti atmintinai šio eilėraščio nors porą posmų, tačiau tai turėtų nuspręsti patys vaikai.

Prie eilėraščio yra ir kalbos plotelis PRISIMINK! Jame apibendrinti visi rašybos atvejai, kuriuos vaikai mokėsi pirmą pusmetį. Tai keturi svarbiausi klausimai, kuriuos keldami galime pasitikrinti žodžių rašybą.

Keturi svarbūs
klausimai
žodžių rašybai
pasitikrinti.

IV

Pirmo pusmečio
pasiekimų
įsivertinimas:

skaitymas,

teksto
supratimas,

sakinio
sudarymas,

žodžių rašymas,

garsų skyrimas.

Dar vienas šios temos tikslas – įsivertinti antrųjų mokslo metų pirmo pusmečio rezultatus. Tam skirtos pratybų sąsiuvinio užduotys. Pirmiausia įsivertinkime skaitymo ir rašymo pasiekimus. 1 ir 2 pratimas padės vaikui įsivertinti, kaip jis skaito ir supranta nesudėtingą tekstą, elementarią pasakojimo sandarą, apie kurią jau mokėsi. Mokiniai turėtų nuspalvinti paskutinę teksto „Paukštelių eglelė“ dalį, nes jos turinys ir vaizduojamas paveikslėlyje. Atsakydami į klausimus sujungs žodžius su klausimais: pirmą su *eglelę*, antrą su *trupinėlių*, trečią su *avižių pėdą*, ketvirtą su *paukšteliai*. 3 pratimas skirtas pasitikrinti, kaip iš pateiktų žodžių geba sudaryti ir parašyti sakinius (*Kieme auga garži eglutė. Vaikai puošė (puošia) eglutę. Prie eglutės stovi senis besmegenis.*). 4 pratime reikia įrašyti praleistas raides žodžiuose, kurių rašybą jau mokėsi: žodžiai, kurie atsako į klausimus *ką? ko? ką veikia?*. Veiklos pakeitimui skirtas kryžiažodis (5 pratimas). Jo atsakymus vaikai turėtų žinoti, nes visus dalykus jau mokėsi: 1. GRUODIS. 2. ŠALTIS. 3. SNIEGAS. 4. SAUSIS. 5. VASARIS.

Siūlome mokiniams pasitikrinti ir elementarias žinias apie lietuvių kalbos garsus. Aptarkime KALBOS GARSŲ EGLUTĘ (vad. p. 55) – tegul antroakai įsižiūri ir papasakoja, ant kokios spalvos burbulų surašytos balsės, priebalsės, dvibalsių raidės. Atliekamos labai paprastos praktinės užduotys kalbos plotelyje PASITIKRINK! Tada kiekvienas vaikas turėtų savarankiškai atlikti pratybų sąsiuvinio 6, 7 ir 8 pratimą. Jie taip pat labai nesudėtingi. Atlikę visas užduotis vaikai susumuoja rezultatus. Žinoma, jų nereikėtų labai sureikšminti, nes vaikai dar tik antroakai, dar daug ką mokysis ir ateityje. Būtinai pagirkime net ir už mažiausią pasiekimą.

ND

Kalėdinio
sveikinimo
rašymas.

Namų darbai Kalėdų atostogoms neskiriami. Vaikams siūloma sukurti kalėdinius sveikinimus namiškiams. Panašius jau kūrė I klasėje. Tačiau tai kiekvieno pasirinkimas, priklausantis nuo šeimos tradicijų.

Mokinių pirmo pusmečio pasiekimų vertinimas.

Mokytojui. Jeigu mokytojas nori, gali pirmo pusmečio mokinių pasiekimus apibendrinti lentelėje. Mokytojas jam suprantamomis santrumpomis ar ženklais pažymi kiekvieno mokinio pasiekimus: koks jo žodynas (turtingas, nelabai turtingas, labai siauras ir pan.); kokia skaitymo technika (skaito sakiniiais, žodžiais, žodžiais/skiemenimis, skiemenimis); kaip supranta tekstą (atsako į klausimus, atpasakoja, geba pratęsti, kurti pagal jį); kaip sudaro sakinį, jį rašo (taisyklingai, daro žodžių derinimo klaidų, sakinio ribų žymėjimo klaidų); ar nepraleidžia, nesukeičia raidžių (nepraleidžia, nesukeičia, daro nedaug klaidų, daro daug klaidų); kaip rašo žodžius su ilgaisiais ir trumpaisiais balsiais, su *e* ir *ė* (puikiai, padaro vieną kitą klaidą, daro daug klaidų); kaip rašo žodžius su dvibalsiais *ai, au, ei, ui*, su *ie, uo* (puikiai, su kuriais iš jų daro klaidų); kaip rašo žodžius su priebalsių minkštumo ženklu *i* (puikiai, padaro vieną kitą klaidą, daro daug klaidų); kitos klaidos. Žodžių, kurie atsako į klausimus *ką? ko? ką veikia?*, rašybos dar siūlome nevertinti, nes, mūsų manymu, to dar buvo per mažai mokyti, šiems atvejams daugiausia dėmesio bus skiriama antrąjį mokslo metų pusmetį.

_____ mokyklos II klasės mokinių pirmo pusmečio

pasiekimų lentelė

Pasiekimai Mokinio vardas	Žodynas	Kalbėjimas	Skaitymas	Teksto supratimas	Sakinio sudarymas	Praleidžia, sukeičia raides	Balsiai: <i>i – y</i> <i>u – ū</i> <i>e – é</i>	Dvibalsiai: <i>ai, au,</i> <i>ei, ui</i>	Dvibalsiai: <i>ie, uo</i>	Priebalsių minkštumo ženklas <i>i</i>	Kitos klaidos

Tikslas – tęsti pažintį su lietuvių pasakomis, aptarti jų veikėjus, atsakyti į klausimus, sudaryti pasakos planą, ją sekti, pratęsti; mokytis atpažinti tekste žodžius, kuriais įvardijami daiktai, t. y. *daiktų pavadinimus*, kelti jiems klausimą *kas?*

- skaitys liaudies ir autorių sukurtas pasakas, susipažins su jų veikėjais;
- atsakys į klausimus apie skaitytą pasaką, ją aptars;
- klausysis rašytojo sukurtos pasakos, mėgins ją suvaidinti, iliustruoti;
- rašys atsakymus į skaitytų pasakų klausimus;
- mokysis suprasti, kurie žodžiai reiškia daiktų pavadinimus ir ką jie gali pavadinti;
- mokysis sakinio žodžiams kelti klausimą *kas?*, kitus klausimus;
- prisimins žodžių, kurie atsako į klausimą *ką?*, rašybą.

Priemonės: Vad. P. 56–59, Pr. sąs.1. P. 50–53

I

Ką reikėtų antroksms paaiškinti apie pasakas.

Mokytojui. Antroje klasėje mokiniai toliau skaito lietuvių pasakas ir tęsia I klasės temą „Mūsų pasakos“. Ir pirmoje, ir antroje klasėje pasirenkamos neilgos, nesudėtingos pasakos apie žvėris, buitines pasakos, pasakos be galo, juokų pasakos. Dar nesiūloma stebuklų pasakų, kurias vaikai skaitys aukštesnėse klasėse ir kurios yra gana ilgos, o dažnai ir žiaurios. Atkreipkime mokinių akis į užrašus prie pasakų pavadinimų: prie vienu yra *pasaka be galo, lietuvių pasaka*, prie kitų – autoriaus pavardė. Paaiškinkime, kad pirmąsias seniai, labai seniai sukūrė mūsų proseneliai, jas sekė savo vaikaičiams, o šie užaugę ir pasenę jau savo vaikaičiams. Sakoma, kad šios pasakos buvo perduodamos iš lūpų į lūpas. Tik palyginti neseniai jos buvo užrašytos ir sudėtos į knygas. Antrąsias pasakas kūrė ir tebekuria rašytojai, mes žinome jų pavardes.

Temai „**Žiemos pasakos**“ skirtuose puslapiuose yra nemažai skaitymo medžiagos. Silpnesnei klasei jos gali būti per daug, tuomet mokytojas turėtų pasirinkti, ką skaitys, o ką praleis ar skirs savarankiškam skaitymui namie.

Silpniau skaitantys vaikai savarankiškai perskaito pasaką be galo „Sušalęs vilkas“ (P. 56). Išsiaiškinami nežinomi žodžiai, kokie veikėjai veikia. Tada aptarkime su mokiniais, kodėl ši pasaka vadinama *pasaka be galo*. Mėginkime visi chorų pasekti šią pasaką ir sekime, kol nusibos – taip mokiniai kartu mokysis taisyklingai tarti žodžius. Prisiminkime, kokias pasakas be galo skaitėme I klasėje („Molio katinėlis“, „Žvirblelis ant krantelio“). Gal mokiniai žino daugiau pasakų be galo. Paraginkime sukurti naują šio žanro pasaką. Galima kurti grupėse ar su suolo draugu, drauge. Paprasčiausias variantas – pakeisti vilką kitu žvėrimi ir pakartoti tuos pačius įvykius. Bet gali būti sukurta visai nauja pasaka be galo. Tokių pasakų esmė – sugalvoti pasikartojantį įvykį, pavyzdžiui: kas nors ką nors nusipirko, suvalgė ir vėl eina pirkti, nusiperka, suvalgo ir vėl eina pirkti ir t. t.

II

Autorinė pasaka, nepaprasta jos veikėja musė. Kas gali būti pasakos veikėju?

Geriau skaitantiems mokiniams vadovėlyje siūloma perskaityti Onos Jautakės pasaką „Musė su pačiūžomis“ (P. 56). Pasirenkę jie šią pasaką perskaito visai klasei. Ją aptardami akcentuokime keistą pasakos veikėją – musę. Pasiūlykime sukurti (žodžiu) pasakos pabaigą – kas gi toliau nutiko tai Musei. O kokių dar veikėjų galėtų būti pasakose? Tegul antroksms siūlo. Išties pasakos veikėju gali būti bet kas – tereikia su juo sugalvoti kokį nors pasakišką įvykį.

Supratimą apie pasakų veikėjus antroksms plės atlikdami 1, 2 ir 3 pratimą pratybų sąsiuvinyje (P. 50). Pirmiausia mokiniai surašo schemeje pasakos „Sušalęs vilkas“ veikėjus, paskui pasiskirsto į grupes ir lenktyniauja, kuri grupė

prisimins daugiau pasakų veikėjų (jie gali būti ne tik iš lietuviškų pasakų). Labai svarbus 3 pratimas: mokiniai apibendrina, kad pasakos veikėjais gali būti ir žmonės, ir gyvūnai, ir daiktai, ir augalai ir t. t. Taip antrojai rengiami daikto sąvokos kalboje supratimui.

III

Mokomės
sakinio
žodžiams kelti
klausimą *kas?*

Vienas iš svarbiausių šios temos tikslų – mokyti kelti žodžiams klausimą *kas?* Visi kartu atlikime 4 pratimą: skaitykime po klausimą ir parašykime atsakymą. Galima atsakyti vienu žodžiu: *Kas rado miške vilką? Senelis.* arba pilnu sakiniu *Vilką miške rado senelis.* Jeigu atsakome pilnu sakiniu, tą žodį pabraukiame. Pasiūlykime vaikams pažaisti: apsižvalgyti klasėje ir užduoti klausimų *kas?* draugams, o jie tegul atsako, pavyzdžiui: *Kas stovi klasės kampe? Spinta (kabykla, gėlė ir pan.) Kas sėdi pirmame suole? Jūratė ir Dovilė.* ir t. t.

IV

K.
Kasparavičiaus
pasakos
„Ruoniai“
skaitymas. Kas
tikroviška, o
kas pasakiška?
Pasakos
pratėsimas.

Pasirinktu būdu skaitoma šiuolaikinio lietuvių rašytojo ir žymaus dailininko Kęstučio Kasparavičiaus pasakaitė „Ruoniai“ (P. 57). Perskaičius ji trumpai aptariama. Visi kartu išsiaiškinkime, kas šioje pasakaitėje tikroviška, o kas pasakiška. Aptarkime, kas stebina skaitant šį kūrinį, ką vaikai jaučia skaitydami, kaip ruoniai deginasi ledynuose prieš mėnulį, ar nelaksto šiurpuliukai po nugarą. Šiuolaikiniai vaikai turėtų žinoti ruonius, kur yra šiaurė. Jeigu nežino, mokytojas paaiškina, gali parodyti ruonių nuotraukų, galima pasinaudoti dailininko pieštomis iliustracijomis. K. Kasparavičiaus knygoje „Mažoji žiema“ (V.: Niekio rimto, 2010. P. 72–76) jos didesnės, įspūdingesnės negu vadovėlyje. Gal žinos, kodėl šiaurėje žiemą nepateka saulė, o jei ne – pasakykime. Išanalizavus pasakaitę siūlomas kūrybinis darbas – sugalvoti kokį nors ruonių nuotyki. Dirbama grupelėmis, paskui kiekviena grupelė pristato savo versiją.

V

Toliau
mokomės kelti
klausimą *kas?*
Atpažįstame
žodžius –
įvairius
pavadinimus.

Skaitytoje pasakoje daug žodžių, kurie atsako į klausimą *kas?* Mokiniai jų randa ir 5 pratime, o išbraukia tuos, kurie neatsako į klausimą *kas?* (*neria, išsitiesia, skaito*). 6 pratime reikia parašyti nupieštų pasakos daiktų pavadinimus (*knyga, kėdė, akiniai, ledai*). Labai svarbus 7 pratimas. Mokiniai skaito po sakinį ir kelia klausimus pabrauktiems žodžiams – daiktų pavadinimams. Atkreipkime vaikų dėmesį į pabrauktus žodžius: *Adomas, pasakų, senelei, vaikai*. Argi jie pavadina daiktus? Tegul mokiniai pasamprotauja. O paskui galime paaiškinti, kad greit sužinos, jog kalbos moksle ir žmogus yra daiktas (paprastai vaikai labai nustemba). Mokiniai įsitikina, kad daiktus pavadinantys žodžiai gali atsakyti ir į kitus klausimus, pratybų sąsiuvinyje perskaito paaiškinimą kalbos plotelyje **MOKYKIS!**

Vadovėlyje svarbus 57 puslapyje kalbos plotelis **MOKOMĖS!** Skaitome po klausimą ir išsiaiškiname, kad pavadinimai gali būti žmonių, gyvūnų, baldų ir kt. Taigi po truputį antrojai toliau formuojasi supratimą apie daikto sąvoką kalboje.

VI

Klausosi
pasakos
„Ruoniai“
tėsinio, vaidina
veikėjų
pokalbį.

Mokiniai tikriausiai sugalvojo ne vieną ruonių nuotyki. Dabar tegul pasiklauso to varianto, kurį autorius K. Kasparavičius pateikė pasakoje. Nuteikime klausytis ir raiškiai perskaitykime (P. 58). Įsitikinkime, ar viską mokiniai suprato – tegul atsako į klausimus puslapio paraštės apačioje. Svarbiausius žodžius vaikai jau turėtų žinoti, kadangi pasakaitėje rašoma apie jiems labai gerai žinomą žaidimą. Ar vaidins Mėnulio ir Ruonių pokalbį, sprendžia mokytojas kartu su mokiniais. Nereikėtų iš mokinių reikalauti, kad jie viską pažodžiui kartotų – pakaks, jeigu perteiks pokalbio esmę savais žodžiais.

VII

Dar vieną „žemišką“ pasaką galima skaityti pratybų sąsiuvinyje (P. 52, 8

Pasakos plano rašymas.
Į kokius klausimus atsako sakinio žodžiai?

VIII

Pasakos „Žąselės su plunksnelėm“ skaitymas, aptarimas.

Pasakos pabaiga.

pratimas) (jeigu pakaks laiko). Aptarus šią K. Kasparavičiaus pasaką, iš pateiktų sakinių sudaromas jos planas (iš tiesų mokiniams reikia tik sunumeruoti ir nurašyti sakinius). Svarbus 9 pratimas. Mokiniai iš skaitytos pasakos išrenka įvairių pavadinimų. Kiekvieną įrašydami turėtų pasakyti, kieno tai pavadinimas, pavyzdžiui: žuvis – gyvūnas, žiema – metų laikas, batai – apavas arba avalynė, pačiūžos – čiuožimo, sporto priemonė arba paprasčiau – daiktas ir t. t. Taip vaikai plečia žodyną ne tik konkrečiais, bet ir apibendrinančiais žodžiais.

Savarankiškam skaitymui skirta lietuvių pasaka „Žąselės su plunksnelėm“ (P. 59). Skirkime skaitymui laiko, o paskui trumpai aptarkime pagal vadovėlio klausimus. Šis tekstas gali būti skiriamas skaityti ir namie. Vadovėlyje nėra pasakos pabaigos, tik pratybų sąsiuvinio 53 puslapyje yra jos santrauka (3 pratimas). Gali mokytojas perskaityti mokiniams šios pasakos pabaigą (šiek tiek taisyta kalba – atsisakyta kai kurių svetimybų, tarmybių):

Skrenda trečias pulkelis žąselių. Anūkė išėjo ir vėl gieda:

– *O žąselės, o gulbelės,
Išmeskit man po plunksnelę –
Aš jum duosiu po bandelę.*

Kaip ėmė mėtyti: duonos išmetė ir bandelių, ir pyragų, ir dešrų, ir mėsos – viso ko. Ir išmetė porą arklių, ir karietą gražią, ir gražų berniuką, jauną jauną. Ir nesurenka anūkė viena. Išėjo senelė – surinko visa. O tas berniukas tą arklių įsikinkė į karietą – ir jaunikis atvažiavo. Ir iškėlė dideles vestuves. Ir giminių daugel, svečių buvo. Ir dainavo, šoko, net nuo dainų upėj vanduo į viršų šoko, o medžių viršūnės žemėn linko. Ir aš ten buvau, alų midų gėriau, per barzdą bėgo, lūpose neturėjau. Ir viskas.

(Pasakos su dainuojamaisiais intarpais. Surinko ir parengė Jurgis Dovydaitis. V.: Vaga, 1987. P. 138–139)

Klausimai kas? ką? ko?

ND

Supratimo apie daiktų pavadinimus plėtimas, žodžių su nosinėmis gale rašymas.

Kalbos plotelyje MOKOMĖS! Dar kartą primenami klausimai *kas? ką? ko?*, nes labai svarbu, kad antrokai išmoktų juos kelti. Tik tai mokėdami gebės sudaryti sakinius (derinti žodžius), rašyti nosines raides žodžio gale, o ateityje atpažinti daiktavardžius ir taikyti įvairias daiktavardžių taisykles.

Namų darbų užduotys susietos su pasaka „Žąselės su plunksnelėm“. Kad jas atliktų, namie reikės dar kartą skaityti šią pasaką. 1 pratimo piešiniuose reikės atpažinti pirmą žąselių pulką (jis išmetė visokių plunksnelių – nupieštas viduryje), antrą – jis nupieštas trečias, ir trečią – jis nupieštas pirmas (abu atpažįstame pagal greta nupieštus daiktus). 2 pratimas – rašybai mokytis: įvardyti, kokių daiktų numetė žąselės: plunksnų, šalikų, sijonų ir t. t. Taigi klausimas *ko (daug)?* Šių žodžių gale rašome nosinę. 3 pratime vaikai ras daug įvairių pavadinimų, juos pabrauks ir viršuje parašys klausimus. Sunkiau, kad žodžiai vartojami su prielinksniais (sąvokos vaikams žinoti nereikia), todėl teisingai keliamas klausimas irgi bus su tuo žodeliu. Jie surašyti šone lapelyje. Šiuos atvejus tik pradėdame mokyti, ir tik grynai praktiškai. 4 pratimas pats linksmiausias – išmokime visi sekti šią pasaką. Paraginkime mokinius pasikviesti į talką tėvelius, kitus namiškius.

Galima skirti užduotį kitos savaitės temai – sužinoti, kokius gyvulius, paukščius augina ūkininkai Lietuvoje, Amerikoje, išmokti apie juos vieną kitą mįslę.

Tikslas – kalbėtis ir pasakoti apie ūkininko darbus, naminius gyvulius ir paukščius, skaityti apie juos mįsles, eilėraščių, pasaką, plėsti žodyną šia tema, mokyti įminti mįslę, vaidinti pasaką; išsiaiškinti, ką kalbos moksle vadiname daiktu, toliau mokyti atpažinti daiktų pavadinimus, kelti sakinio žodžiams klausimus *kas? ką?*

- skaitys mįsles apie gyvūnus, mokysis jas įminti, kurs naujas mįsles;
- skaitys eilėraščių apie kaimą, jį aptars;
- skaitys pasaką apie naminius gyvūnus, ją papildys, vaidins;
- rašys atsakymus į klausimus apie gyvūnus;
- apibendrins, kurie žodžiai kalbos moksle įvardija daiktus ir į kokius klausimus tie žodžiai atsako;
- toliau mokysis sakinio žodžiams kelti klausimus *kas? ką?*;
- prisimins žodžių, kurie atsako į klausimą *ką?*, rašybą.

Priemonės: Vad. P. 60–63, Pr. sąs.1. P. 54–57

I

Pokalbis apie naminius gyvulius ir paukščius. Kokius pažįstame, mokame pavadinti?

Mįslės apie naminius gyvulius, paukščius. Kaip įminti mįslę?

Pirmoje klasėje mokiniai daugiau kalbėjo apie paukščius ir mažuosius savo draugus: šuniuką, kačiuką, papūgą. Antroje klasėje susipažįsta su naminiais gyvūnais – gyvuliais, naminiais paukščiais, bitėmis. Galima temą pradėti pokalbiu apie gyvulius – tegul vaikai pasako, kokius gyvulius, paukščius augina kaime Lietuvos ar Amerikos ūkininkai (vaikai turėjo paklausti tėvų, senelių). Gal sužinojo ir gali užminti mįslių apie kurį nors naminį paukštį, gyvulį. Paaiškinkime, kad lietuviai yra sukūrę mįslių apie kiekvieną jų kieme, sodyboje gyvenantį gyvūną, nes jie žmogui visada buvo labai svarbūs: padėjo dirbti žemę, auginti grūdus duonai, davė pieno, mėsos, kiaušinių, vilnos drabužiams, plunksnų patalams ir t. t.

Tema „**Ūkininko sodyboje**“ pradedama mįslėmis apie naminius gyvūnus. Individualiai ar visi iš eilės mokiniai skaito mįsles. Išsiaiškinami nežinomi žodžiai. Būtinai perskaitykime instrukciją, kaip įminti mįslę, ir nors vieną pavyzdį išanalizuokime. Pavyzdžiui: štai kažkas su plunksnine kepure, burna iš rago, o barzda iš mėsos. Aišku, kad tai gyvas daiktas, nes turi burną, barzdą. Plunksninė kepurė primena paukštį, kaulinė burna – paukščio snapą, nes jis tikrai kietas, raginis. Taigi tą daiktą lyginame su paukščiu. O koks paukštis turi mėsinę barzdą? Gaidys. Štai ir mįslės įminimas – gaidys. Taip įmenamos ir kitos mįslės (*arklys, karvę melžia, jautis, šuo, žąsis, antis, bitė, avis, katė*).

Galima klasėje surengti mįslių konkursą, paskatinti mokinius sugalvoti savų mįslių. Jeigu sunkiai sekasi lietuviškai, gali kurti angliškai, paskui tokios mįslės išverčiamos į lietuvių kalbą.

II

Tikrinamės žinias apie naminius gyvūnus.

Pratybų sąsiuvinyje tęsiama pažintis su naminiais gyvuliais ir mokomasi atsakyti į klausimą *kas?(Kas tai?)* Vaikai porose sprendžia kryžiažodį apie gyvulius (1 pratimas). Jo atsakymai: ŽIRGAS, OŽYS, AVIS, JAUTIS, KIAULĖ, TRIUŠIS, KARVĖ, ASILAS. 2 pratime mokiniai keletą kartų savarankiškai atsako į klausimą *kas?* vienu žodžiu (*karvė, šuo, bitė, arklys, kiaulė, višta*) – pasitikrina savo žinias apie naminius gyvūnus. Žinoma, kai kurių atsakymų gali būti ir daugiau variantų, pavyzdžiui pieno duoda ir ožka, vežimą gali traukti ir jautis, kiaušinius gali dėti ir antis, kalakutė ir kt. paukščiai. Aptarkime su vaikais kiekvieną atsakymą, paaiškinkime, jeigu ko nežino. Pagal 3 pratimo paveikslėlių schemą sudaromi sakiniai: *Karvutė duoda pieno. Iš pieno gamina grietinę,*

III

Eilėraščio skaitymas, supratimas. Dvibalsių krtojimas.

Kaip vadinami gyvulių jaunikliai?

varškę, jogurtą. Iš varškės spaudžia sūrį.

Pirmiausia mokytojas raiškiai perskaito Jono Minelgos eilėraščių „Kaime“ (P. 61), pasiaiškinami nežinomi žodžiai. Paskui skiriama laiko mokiniams išmokti skaityti šį eilėraščių. Iš tiesų tai nesudėtingas kūrinys, jame vaikai randa viską, apie ką skaitė, kalbėjo. Jo tekstas naudojamas ir dvibalsių kartojimui – perskaitykime ir atlikime žodžiu užduotį kalbos plotelyje PRISIMINK! (puslapio apačioje).

Vadovėlyje numatytas ir žodyninis darbas – perskaityti, kaip lietuvių kalboje vadinami gyvulių jaunikliai (P. 61) Paanalizuokime žodžių grupes prie žodyno ženklų, atkreipkime vaikų akis į žodžius *veršiukas, ėriukas, kumeliukas, paršiukas*.

IV

Daikto sąvokos kalbos moksle supratimas.

Svarbiausia kalbinė temos užduotis – apibendrinti, ką jau žinome apie daiktų pavadinimus. Jau kalbėta, kad vieni žodžiai pavadinami daiktus, kuriuos turime, matome, pavyzdžiui, mokinio daiktai – pieštukas, sąsiuvinis. Kiti žodžiai pavadinami baldus, įrankius, įvairiais mašinas. Dar kiti – žmones, gyvūnus, augalus. Perskaitykime labai svarbius paaiškinimus kalbos plotelyje MOKOMĖS! (P. 61). Kai norime sužinoti daikto pavadinimą, klausiamo *kas?* Kitaip sakant, daikto pavadinimui tinka klausimas *kas?* Bet – dėmesio! *Kas?* tinka ir šiems žodžiams: *saulė, diena, miegas, pyktis, liūdesys, meilė...* Paaiškinkime mokiniams, kad kalbos moksle jie irgi laikomi daiktais. Mokytojui. Toliau į teorinius aiškinimus nesileiskime, svarbu, kad antrojai mokytusi kelti klausimą *kas?* ir suvoktų pačią bendriausią sąvokos *daiktas* reikšmę, kad aukštesnėse klasėse būtų lengviau suvokti *daiktavardžio* terminą. Vaikai gali šiek tiek painingai sąvokas *daiktų pavadinimai, vardai* su vietovių, miestų pavadinimais, žmonių, gyvūnų vardais. Mokykime skirti tik praktiškai: daikto pavadinimas įvardija daiktą, tuo pačiu žodžiu vadiname daugybę tų pačių daiktų, pavyzdžiui, akmuo, miestas, mergaitė. O vieną kurį daiktą išskiriame jam suteikdami vardą, pavadinimą, pavyzdžiui: Stelmužės ažuolas, Kaunas, Jūratė. Antroje klasėje dar nekalbėkime apie bendrinius ir tikrinius daiktavardžius.

V

Kūno dalių, baldų pavadinimai irgi yra daiktų pavadinimai.

Toliau daikto supratimą įtvirtiname atlikdami pratimus sąsiuvinyje (P. 55). Pasirenkame, kaip – savarankiškai ar visi kartu – perskaitome 4 pratimo tekstą „Ožkelė“, išsiaiškiname nežinomus žodžius. Tekste daug gyvūno kūno dalių pavadinimų, juos mokiniai pabraukia, kartu plečia savo žodyną. 5 pratimo užduotis – skaitytame tekste rasti sakinį, kuriame yra baldų pavadinimų. Tekste apie ožkytę tai netikėta, todėl vaikams turėtų būti įdomu (*Užšokdavo ant suoločių, ant suolų, ant stalo*). Atlikdami 6 pratimą antrojai kartos vardų rašymą. Įdomią užduotį vaikai ras 7 pratime. Poetė R. Skučaitė (Sukit sukut galveles. Nr 2) ragina pasukti galveles ir išspręsti galvosūkį. Netinkamai pavartotus žodžius vaikai nesunkiai pakeis, jeigu žino eilėraštyje aprašomus dalykus. Žodžiai turėtų būti pakeisti taip: *avytės → mergytės, triušis → Andrius, mergytės → avytės, voriuokai → bitutės, bitutės → voriuokai*. Ištaisę raiškiai perskaitykime eilėraščių:

VI

Daiktų pavadinimų apibendrinimas.

Dvi *mergytės* skarą ardo,
Audrius kamuolį sau spardo,
 Dvi *avytės* žolę peša,
 Trys *bitutės* – medų neša.

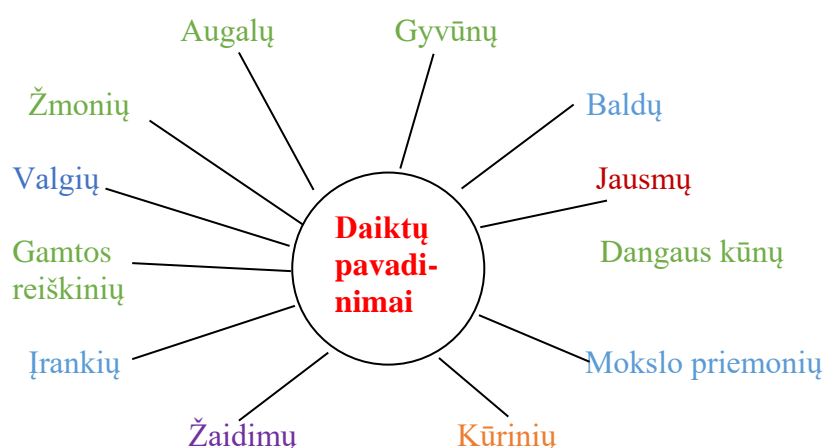
Triušis straksi po gardelį,

O *voriuokai* – ten, kampely,
 Stropiai stropiai neria tinklą –
 Palubėj pačioj...
 Netinka?
 Tai pasukit galveles,
 Ištaisyt klaidėles!

Apibendriname ir įtvirtiname antrojų supratimą apie daiktų pavadinimą atlikdami pratybų sąsiuvinio 56 puslapio užduotis. 8 pratimo tekstas sukurtas specialiai, kad jame būtų anksčiau aptartų visų daiktų grupių pavadinimų. Visi kartu skaitome sakinį po sakinio ir keldami klausimą *kas?* randame tuos žodžius. Nereikia pabraukti žodžių, kurie neatsako į klausimą *kas?*, nors jie irgi yra daiktų pavadinimai. 9 pratime jau pateikta apibendrinanti schema, ją užpildome taip pat visi kartu. 10 pratimas dar kartą primena klausimą *ka?* ir į jį atsakančių žodžių rašymą.

Jeigu mokytojas mano, kad daikto kalbos moksle supratimas yra labai svarbus jo mokiniams, galima visiems kartu susikurti plakatą ir jį pakabinti klasėje. Vaikai siūlo viską, ką galima laikyti daiktu ir pritaikyti klausimą *kas?* Pateikiame pavyzdį, bet ši schema kiekvienoje klasėje gali būti kitokia.

Schema.

VII

Pasakos „Jaučio trobelė“ skaitymas, vaidinimas, pratęsimas.

Temą „Ūkininko sodyboje“ baigiame pasaka „Jaučio trobelė“. Ji vadovėlyje (P. 62–63) pateikta pusiau kaip komiksas. Skaitome pirmą pasakos dalį, kurioje vaizduojama, kokie naminiai gyvūnai ir kaip susitiko. Tekstas nesunkus, nes daug pasikartojančių frazių. Pasiskirsčius vaidmenimis galima greitai suvaidinti šią pasakos dalį – vaikai lavintūsi tartį, sakinio intonacijas. Antroje dalyje pasakojama, kaip jautis kvietė gyvūnus trobelę statyti, bet šie visi atsisakė. Taip pat perskaitoma ir suvaidinama ši dalis (jeigu mokiniams sunku atsiminti veikėjų žodžius, gali juos skaityti). Paskutinė pasakos dalis nebaigta. Stipresnieji mokiniai perskaito avino ir jaučio dialogą, o paskui jau reikia patiems sugalvoti, ką sakė kiaulė, žąsinas ir gaidys, kad jautis juos priimtų į trobelę. Tegul vaikai kuria laisvai. Jiems būtų lengviau sugalvoti, jeigu jie žinotų tų veikėjų ypatybes, elgesį. Todėl jeigu nesiseks, galima vaikams paaiškinti, kad kiaulė moka knisti žemę (gali išknisti trobelės pamatus), žąsinas turi stiprų snapą (gali išpašyti visas samanias, kurias senovėje dėdavo tarp sienų rąstų, kad nebūtų plyšių ir neitų šaltis), gaidžio stiprūs kojų nagai (gali nukapstyti žemes, kurias užpylė ant lubų, kad būtų šilta). Tačiau šiandien šie dalykai vaikams gali būti visai nesuprantami, todėl viską palikime jų fantazijai.

Mokytojas gali perskaityti ar pasekti mokiniams ir pasakos „Jaučio trobelė“ pabaigą.

Ileido visus, gyvena visi šilumoje. Gaidys užskrido ant trobelės ir gieda savo giesmes.

Užgirdo lapė, nulėkė pas vilką ir mešką ir sako:

– *Aš įsinorėjau gaidžio mėsos, eikime visi kartu.*

Sutarė visi ir nuėjo prie grytelės. Lapė pasibeldė ir įėjo gryčion. Jautis paėmė lapę, prispaudė ragais prie sienos, o avinas, lakstydamas aplinkui, davė davė ragais, kol lapė nustojo dūsuoti.

Vilkas su meška, stovėdami už durų, ir kalbasi:

– Kodėl ji taip ilgai nesusidoroja su gaidžiu? Reikia ir mums eiti pažiūrėti.

Meška sako:

– Eik tu, Mikalojau!

Įėjo vilkas, o meška laukia. Jautis paėmė vilką, prispaudė ragais prie sienos, o avinas, lakstydamas aplinkui, mušė ir mušė – vilkas net dūsuoti nustojo. Ėjo meška į vidų – tokie pietūs teko ir meškai. Jautis paėmė mešką, prispaudė ragais prie sienos, avinas, lakstydamas aplinkui, kad ėmė jai duoti ragais, tai net plaukai dulkėjo. Užmušė ir mešką.

Tada gyvuliai, tokiame kare nugalėję, visi linksmi gyveno.

Nebegąsdino daugiau jų niekas.

Visi, ausis pastatę, lūpas ištempę, rankas sudėję, klausykite šios pasakaitės!

(Gulbė karaliaus pati. Lietuvių liaudies pasakos. Sudarė Aldona Liobytė. V.: Vyturys, 1980. P. 30–32)

Kadangi skaitytoje pasakoje daug daiktų pavadinimų, dar kartą prisimenamas klausimas *kas?* ir greta *ka?* Kalbos plotelyje MOKOMĖS! (P. 63) yra pateikta taisyklė, kuri skaitoma ir taikoma rašant pavyzdžius.

Daiktų pavadinimų, kurie atsako į klausimą *ka?*, rašybos taisyklė.

Kai žodis reiškia **vieną daiktą** ir atsako į klausimą **ka?**, jo gale rašome nosinę raidę.

ND

Neverskime vaikų jos išmokti atmintinai, svarbiausia, kad jie išmoktų ją taikyti. Mokiniam suklydus ir taisant klaidas visada reikia akcentuoti du dalykus: žodis reiškia **vieną daiktą** ir atsako į klausimą **ka?**

Pasakos veikėjų lėlių gaminimas, vaidinimas.

Namuose siūloma pasigaminti pasakos „Jaučio trobelė“ lėles ir išmokti suvaidinti šią pasaką (Pratybų sąs. P. 57). Taigi mokiniam dar ir dar kartą reikės skaityti šią pasaką. O norintieji gali ją susirasti pasakų knygoje ar internete ir perskaityti visą kūrinių nuosekliai.

Mokytojo užrašams

Tikslas – kalbėtis apie Lietuvos miškų žvėris ir paukščius, kitus gyvūnus, skaityti apie juos grožinius ir negrožinius kūrinus, plėsti žodyną šia tema, sekti pasaką, improvizuoti jos veikėjų pokalbį; mokyti skirti, kada žodis reiškia vieną, o kada daugiau negu vieną daiktą, kelti žodžiams klausimus *kas? ką? ko? kur? kame?*

- skaitys eilėraščių apie gyvūnus, jų aptars;
- skaitys informacinius tekstus apie Lietuvos miškų žvėris, kalbės apie juos, plėš savo žodyną;
- klausysis pasakos „Dangus griūva“, mokysis ją sekti;
- susipažins su lietuvių sakme „Genys kalvis“, ją vaidins;
- spręs kryžiažodį apie žvėris, pasitiks žinias apie juos;
- mokysis skirti, kada žodis reiškia vieną daiktą, kada daugiau negu vieną (praktiškai susipažins su vienaskaita ir daugiskaita);
- toliau mokysis sakinio žodžiams kelti klausimus *kas? ką? ko? kur? kame?* ir rašyti tuos žodžius.

Priemonės: Vad. P. 64–67, Pr. sąs.1. P. 58–60
Žvėrių, žvėrelių, paukščių nuotraukos
Enciklopedijos apie gyvūnus

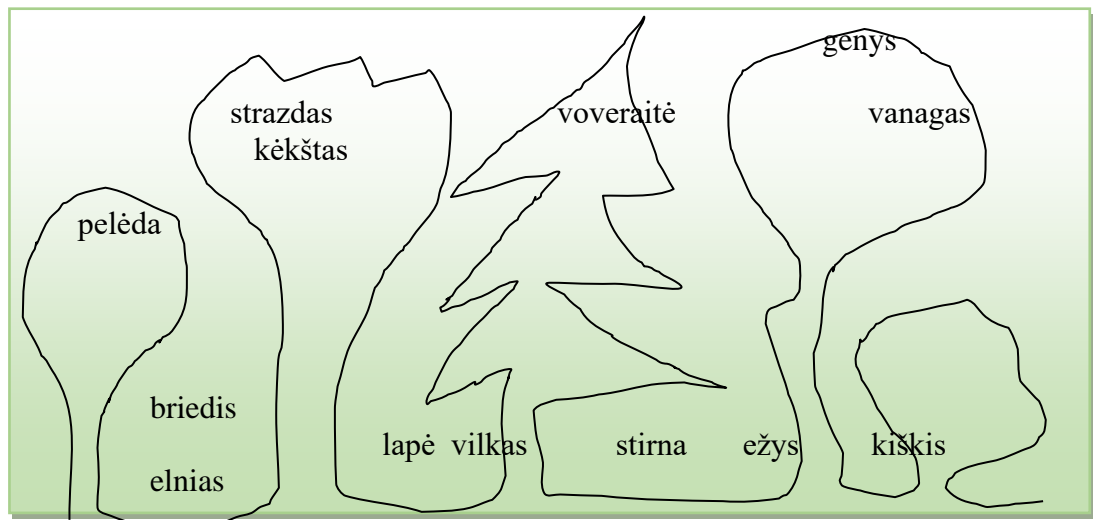
I

Pirmoje klasėje mokiniai gana daug kalbėjo apie Lietuvos paukščius (temos „Paukščius palydint“, „Paukščiai grįžta“), susipažino su pasakos veikėju vilku (tema „Duonos kelias“). Antroje klasėje mokiniai, analizuodami temą „**Kas miške gyvena?**“, kalbės ir skaitys apie Lietuvos miškų žvėris ir paukščius, ieškos apie juos informacijos, pasakos.

Temą galima pradėti ir nuo prieš tai skaitytos pasakos „Jaučio trobelė“ pabaigos (kokie žvėrys veržėsi į trobelę), ir nuo dar vaikų prosenelių ir senelių skaityto Kazio Jakubėno eilėraščio „Mano pasakėlė“ (vad. P. 64). Skirkime vaikams laiko jį perskaityti, o tada aptarkime, kurie žvėrys minimi eilėraštyje, kokių pasakų apie juos vaikai žino. Jeigu mokytojas turi piešinių, nuotraukų, galima rodyti mokiniams žvėris, žvėrelius ir paukščius, kurie gyvena Lietuvos miškuose, ir kalbėtis apie juos, klausti mokinių, ką jie žino, gali papasakoti apie vieną ar kitą gyvūną. Praverstų ir lentoje ar dideliame popieriaus lape visų kartu nupieštas paveikslas – savotiška schema: piešiame miško kontūrą – medžius. Ant medžių rašome paukščių pavadinimus, tarp medžių apačioje – žvėrių pavadinimus. Tegul mokiniai vardija, kokius žvėris, žvėrelius, miško paukščius jie žino, mokytojas parašo jų pavadinimus. Jeigu turi nedidelių piešinių, gali prie pavadinimų ir juos priklijuoti.

K. Jakubėno eilėraščio „Mano pasakėlė“ skaitymas.

Kokius Lietuvos miškų žvėris, paukščius žinome?

Teksto „Ar žinai, kad...“ skaitymas. Kurie faktai mums įdomūs?

Tekstą „Ar žinai, kad...“ gali skaityti stipresnieji mokiniai, o galima paskirstyti jį grupelėms, kad perskaitytų po vieną pastraipą ir pasakytų, ką sužinojo, visai klasei. Aptarkime su mokiniais jiems įdomiausius faktus, apžiūrėkime nuotraukas vadovėlio paraštėje. Paskatinkime antrokus daugiau pasidomėti apie Lietuvos miškų žvėris, palyginti juos su Amerikos laukiniais gyvūnais.

II

Dalykinio teksto apie briedį skaitymas. Briedžio apibūdinimas.

Toliau antrokai geriau susipažįsta su briedžiu: perskaito dalykinį tekstą apie jį, pagal nuotrauką ir klausimus mokosi šį žvėrį apibūdinti (vad. P. 65). Atsakyti į klausimus mokiniams padės žodžiai prie žodynėlio ženkle. Kad mokiniai juos geriau įsimintų, gali ir užsirašyti. Tam tiktų kontūrinis briedžio piešinys, vaikai ant jo prie atitinkamų kūno dalių surašytų jų požymius. Aptarus, apibūdinus briedį, reiktų, kad keletą kartų antrokai papasakotų aie jį – taip įtvirtintų naujų žodžių vartojimą.

III

Svarbi nosinių raidžių rašybos taisyklė.

Kalbos plotelyje MOKOMĖS! (vad. P. 65) pateikta labai svarbi taisyklė:

*Kai žodis reiškia daugiau negu vieną daiktą ir atsako į klausimą **ko?**, šio žodžio gale rašome nosinę raidę.*

Mokiniai jau mokėsi kelti šį klausimą, dėl aiškumo pridėdavo žodį *daug*, bet dabar jau susipažįsta su pilna taisykle. Jos, kaip ir anksčiau išmuktos klausimo *ką?* taisyklės, nereiktų mokytis atmintinai. Svarbiausia, kad antrokai suvoktų, jog žodis **reiškia ne vieną daiktą**, gebėtų jam kelti klausimą **ko?** Ir tokio žodžio gale rašytų **nosinę raidę**. Kad šią rašybos taisyklę įtvirtintų, visi kartu atlieka prie jos pateiktas dvi užduotis.

IV

Kryžiažodžio sprendimas.

Vienas ir daugiau negu vienas, daug. Klausimas **ko?**

Pratybų sąsiuvinyje toliau plėtojama tema apie žvėris ir įtvirtinami vadovėlyje aptarti kalbos dalykai. Pirmiausia antrokai gali individualiai išspręsti kryžiažodį (1 pratimas) ir pasitikrinti savo žinias apie Lietuvos žvėris. Kryžiažodžio atsakymai: 1. EŽYS. 2. VILKAS. 3. LAPĖ. 4. ŠERNAS. 5. LOKYS. 6. STIRNA. Vadovėlio tekste nebuvo paminėtas lokys. Aie jį mokiniai skaito įdomų 2 pratimo straipsnį „Meškinas Timas“. Paanalizuokime visi kartu šį tekstą: senovėje Lietuvoje buvo **daug lokių**, dabar yra **vienas lokys** Timas. Perskaitykime pratybose mėlynai nuspalvinto kalbos plotelio MOKYKIS! paaiškinimą, pasakykime daugiau pavyzdžių. Paskutinėje teksto pastraipoje randami ir pabraukiami daiktų pavadinimai (prisiminkime, ką kalbos moksle vadiname daiktu). Taigi pabrauksime šiuos žodžius: *žmonės, Timą, namą, stiklainių, uogienės, medaus, Telšių, mokiniai, piešinių, namui*. Šie žodžiai nurašomi į 3 pratimo lentelę, juos suskirstant pagal žymimų daiktų skaičių ir klausimą *ką?* arba *ko?*:

Reiškia vieną daiktą ir atsako į klausimą **ką?**

*Timą
namą*

Reiškia daugiau negu vieną daiktą ir atsako į klausimą **ko?**

*stiklainių
Telšių
piešinių*

Taisyklių apibendrinimas.

*Pasitikrinimas,
kaip jas moka
taikyti.*

V

*Pasakos
„Dangus griūva“
klausymas. Jos
pabaigos
prikūrimas.*

Suprastos taisyklės apibendrinamos 4 pratime – atlikime jį visi kartu. Tuomet seka individualus darbas: kiekvienas mokinys įrašo 5 pratimo tekste praleistas raides ir taip pat tikrina, kaip geba taikyti tas aptartas taisykles. Atlikę šį pratimą būtina patitikrinkime (arba mokytojas patikrina individualiai), ar teisingai įrašėme raides, tegul mokiniai įvertina save.

Keičiama veikla: antrojai klausosi mokytojo skaitomos arba sekamos pasakos „Dangus griūva“ (vad. P. 66). Stiprioje klasėje mokytojas gali pasekti tik pasakos pradžia, o toliau jau pagal rodykles ir piešinius seka patys mokiniai. Pirmame piešinyje katinėlis susitikęs kiškį. Pateikti visi abiejų veikėjų žodžiai. Kituose piešiniuose yra tik veikėjų kalbos pirmieji žodžiai, o tęsinį vaikai turės paimti iš pirmo paveikslėlio, nes viskas žodis žodin kartojasi. Antra pasakos dalis jau pateikta sakiniiais parašėje. Kiek tuos sakinius antrojai praplės, priklausys nuo jų kalbinių gebėjimų.

Silpnesnėje klasėje mokytojas paseka visą pasaką, o mokiniai tik po to mokosi ją sekti. Jeigu mokiniams patiks ši pasaka, gali išmokti suvaidinti žvėrių pokalbius. Nepamirškime aptarti su vaikais, kokie žvėrys veikia pasakoje, kodėl tokie žvėrys atsirado šioje pasakoje (todėl, kad tai lietuvių pasaka, joje veikia senovėje mūsų miškuose gyvenę žvėrys).

VI

*Kas dar gyvena
mūsų miškuose?*

Kas dar gyvena Lietuvos miškuose? Antrojai gali apžiūrėti vadovėlio 67-o puslapio viršutinę iliustraciją. Joje miško fone nupiešti: kranklys arba juodvarnis, erelis, volungė, ežys, pelėda, strazdas, tetervinas, gyvatė, žaltys. Nebūtina plačiai pasakoti, kalbėtis apie šiuos miško gyventojus, galima pasirinkti tik kurį vieną iš jų. Pasiūlykime vaikams pasirinkti kurį nors gyvūną ir namie surasti apie jį informacijos, pasiruošti ir kitą šeštadienį papasakoti draugams.

*Lietuvių sakmės
apie genį ir
išskrendančius
paukščius
skaitymas.*

Stipresnieji mokiniai arba visi skaito lietuvių sakmę „Genys kalvis“. Sakmę galima tęsti be galo. Kiekvienas mokinys pasirenka, koku paukščiu bus, ir kuria dialogą su geniu. Sakmės esmė – aiškinimas, kodėl genys niekur neišskrenda (nes ilgai kaustė išskrendantiems paukščiams ratus, o sau nespėjo).

VII

*Žodžių, kurie
atsako į klausimą
kur? (kame?),
rašybos taisyklė.*

Antrojai susipažįsta su dar viena žodžių rašybos taisykle – ją skaito ir aiškinasi kalbos plotelyje MOKOMĖS! (P. 67). Klausimą *kur? (kame?)* mokiniai jau mokėsi kelti, todėl neturėtų būti sunku. Atliekamos prie taisyklės nurodytos užduotys. Tada taisyklė įtvirtinama pratybų sąsiuvinyje. Mokiniai skaito 6 pratimo eilėrašį ir pabraukia klausimą **kur?**, kad jį geriau įsimintų. O 7 pratime jau rašo žodžius, kurie atsako į klausimą *kur?*, nuspalvina *e* kiekvieno žodžio gale. Taip antrojai po truputį mokosi rašyti daiktų pavadinimus, kurie reiškia arba nurodo vietą, ką mokiniams labai dažnai reikia mokėti kuriant tekstus. Ar suprato aptartą rašybos atvejį, parodo 8 pratimas (pirmame sąsiuvinio leidime – 5, tai korektūros klaida). Jį pirmiausia reikėtų atlikti individualiai, o paskui visiems patitikrinti.

ND

*Įdomioji užduotis.
Pasakojimas apie
pasirinktą žvėrį.*

Namie vaikai atlieka lengvą užduotį – sujungdami skaičius, atranda lapę, ją nuspalvina, sugalvoja ir parašo vardą (1 pratimas). 2 pratimas sunkesnis – rasti informacijos apie kurį nors Lietuvos žvėrį ir išmokti papasakoti apie jį, trumpai parašyti. Taigi šią užduotį jau minėjome. Pasiūlykime antrokams dar kartą perskaityti sakmę „Genys kalvis“, išmokti ją pasekti. Arba išmokti atmintinai K. Jakubėno eilėrašį „Mano pasakėlė“.

Tikslas – kalbėtis apie paukštelių ir žvėrelių globą žiemą, pasakoti jų nutikimus; skaityti grožinius kūrinius apie paukštelių ir žvėrelius žiemą, plėsti žodyną šia tema, improvizuoti vaikų ir paukštelių pokalbį, susipažinti su skelbimu, jį kurti; mokytis rašyti pasakojimą pagal paveikslėlius; mokytis kelti žodžiams ne tik klausimą *ka?*, bet ir *į ka?* (*kur?*).

- skaitys eilėraštį apie žvirblį žiemą, jį aptars, improvizuos paukštelio ir vaikų pokalbį;
- skaitys tekstus apie kiškius žiemą, jų globą, plės savo žodyną;
- susipažins su skelbimu, mokysis jį rašyti;
- išsamiau aiškinsis, kaip kuriamas pasakojimas pagal paveikslėlius;
- pasakos pagal paveikslėlių seriją;
- rašys pasakojimą pagal paveikslėlius;
- toliau mokysis sakinio žodžiams kelti klausimus *ka? į ka? (kur?)* ir rašyti tuos žodžius.

Priemonės: Vad. P. 68–71, Pr. sąs. 2. P. 1–3

Popierinis pakelis ar dėžutė lesyklėlei gaminti

I

Aptariame temos pavadinimo reikšmę.

Galima sakyti, kad tema „Žiemos rūpesčiai“ tęsiame 16-ą temą, tik šį kartą kalbėsime apie kai kurių jau aptartų paukštelių ir žvėrelių globą. Pasikalbėkime su mokiniais apie žodžius *rūpėti, rūpintis, rūpestis, rūpesčiai*. Tegul vaikai pasako, kuo jie *rūpinasi*. Dabartinės lietuvių kalbos žodyne pateiktos net trys žodžio **rūpestis** reikšmės: 1. nerimą kelianti mintis ar reikalas, susirūpinimas: *Rūpestis ima, lenda į galvą. Iš didelio rūpesčio susirgo.* 2. vargas, sunkumas: *Jį rūpesčiai spaudžia, riečia.* 3. pastangos, siekimas: *Svarbiausias rūpestis – išlaikyti taiką. Tas darbas mano rūpesčiu atliktas.* Taigi kuri reikšmė artimiausia mūsų temai? Tegul vaikai pasvarsto. O atsakymas nevienareikšmis. Galima teigti, kas žiemos rūpesčiai yra jos šalčio, sniego, pūgų sukeliama vargai, sunkumai žvėreliams ir paukščiams. Bet taip pat galima žiemos rūpesčius suprasti ir kaip žmogaus pastangas padėti tiems žvėreliams ir paukšteliams.

A. Matučio eilėraščio „Aš ir žvirbliukas“ skaitymas, aptarimas, dialogo vaidinimas.

Skirkime mokiniams užduotį: atidžiai pasiklausykite eilėraščio (vad. P. 68) ir pasakykite, kas jame kalbasi. Mokytojas raiškiai perskaito A. Matučio eilėraštį „Aš ir žvirbliukas“ (Matutis A. Margaspalvė genio kalvė.V.: Vaga, 1980. P. 42), išsiaiškinami nesuprasti žodžiai (jų neturėtų būti daug). Svarbus klausimas – ar vaikų gyvenamojoje vietovėje yra žvirblių, ar jie pažįsta šį paukštelį? Jeigu vaikai nesuprato ir negali atsakyti į klausimą, galima dar kartą perskaityti šį eilėraštį. Tada išsiaiškiname, kad eilėraštyje vaikas kalbina žvirbliuką. Skirkime mokiniams laiko išmokyti skaityti eilėraštį, o tada aptarkime jį pagal vadovėlyje pateiktus klausimus. Tegul mokiniai randa tekste, ko reikia žvirbliukui, ir perskaito. Mokytojas galėtų paaiškinti, kad ir paukšteliai, ir žvėreliai ne tiek bijo žiemos šalčio, kiek bado. Smagiausia paskutinė užduotis – suvaidinti žvirbliuko ir vaikų pokalbį. Tai būtų deklamavimas arba teksto skaitymas choru, vieni būtų žvirbliai, kiti – vaikai.

II

Kaip atrodo žvirblis?

Žvirblio pamėgdžiojimai.

Jau pradėdame antrą pratybų sąsiuvinį. Toliau kalbama apie žvirblį (P. 1), apie kurį lietuvių tautosakoje yra nemažai kūrinių. Anksčiau kaimo sodybose buvo labai daug žvirblių. 1 pratimo užduotis – nuspalvinti žvirblį ir surašyti jo kūno dalis. Taip mokiniai artimiausią susipažįsta su šiuo paukšteliu, pakartoja paukščio kūno dalių pavadinimus. Lietuvos vaikų labai mėgstami žvirblio pamėgdžiojimai (2 pratimas). Antrokai juos perskaito, o paskui visi

*Klausimai ką?
į ką?*

kartu atlieką gramatinę užduotį: suskirsto pabrauktus žodžius pagal klausimus: *ką? vanagą, katinėlį; į ką? (kur?) į krūmus, į žagarus, į karklyną*. Šia užduotimi norime atkreipti vaikų akis į klausimus su jiems priklausančiais trumpais žodžiais (*prielinksniais*, bet šio termino nesakome). Mokytojui. Lietuvių kalboje daiktavardžiai su prielinksniais vartojami gana dažnai, todėl po truputį jų mokomės, tačiau tik praktiškai, pagal pavyzdžius, antroje klasėje neaiškiname jokios teorijos. 3 pratimas siūlo išmokti pamėgdžioti žvirblį – tai būtų linksmos taisyklingos tarties pratybos.

*Mokomės kelti klausimus: ką?
į ką? po ką? ko?*

Toliau mokykime antrokus kelti žodžiams-daiktų pavadinimams įvairesnius klausimus. Visi kartu atlikime 4 pratimą. Jis svarbus nosinių raidžių rašybai mokytis. Skaitome po sakinį ir pabrauktiems žodžiams viršuje parašome tinkantį klausimą: *miestą, kaimą, katiną, triukšmą – ką?; į kaminą, į daržinę, į tvartą, į krūmus – į ką? (kur?) ; po kiemą – po ką? (kur?); žvirblių, grūdų, žmonių, trupinių – ko?* Paklauskime vaikų, ką jie rašytų žodžio gale, jeigu būtų ne *į krūmus*, bet *į krūmą*.

III

Susipažįstame su skelbimu, mokomės jį rašyti.

Vadovėlyje siūloma išmokti rašyti nesudėtingą vaikišką skelbimą (vad. P. 69). Mokytojas kartu su vaikais sprendžia, ar klasė to mokysis. Jeigu manoma, kad nereikia, su skelbimu susijusios užduotys praleidžiamos.

Pasirinktu būdu skaitomas skelbimo pavyzdys. Po to jis aptariamas pagal pirmą ir antrą užduotį. Skelbime tikslingai paminėta Varėna, kad antrokai daugiau sužinotų apie Lietuvą. Paaiškinkime jiems, kad Varėnos apylinkėse būna didesni šalčiai negu kitose Lietuvos vietose. Aptarkime, kokią akciją paskelbė Varėnos vaikai. O kokią akciją norėtų paskelbti lituanistinės mokyklos berniukai ir mergaitės? Apžiūrėkite lesyklėlės, padarytos iš pakelio, nuotrauką. Galima tokią lesyklėlę padaryti klasėje arba visiems susitarti panašias lesyklėles padaryti namie ir jas atsinešti kitą savaitgalį į mokyklą.

Pasitikriname, ar mokame rašyti žodžius su nosinėmis raidėmis.

Dar kartą galima stabtelėti prie klausimų – tegul mokiniai atlieka plotelio PASITIKRINK! užduotis, paskui visi kartu pasitikrina ir kiekvienas įsivertina.

Skelbimo tema tęsiama pratybų sąsiuvinyje – kolektyviai atliekamas 5 pratimas. Šone skaitome po klausimą, jį aptariame (vaikai siūlo), išrenkame geriausią variantą ir rašome lentoje ir sąsiuvinyje. Svarbu nutarti, kam skiriamas skelbimas – į tuos ir kreipsimės (galima rašyti ir pasakišką skelbimą, pavyzdžiui, kreiptis į kokį nors gyvūną ar pan.). Po to trumpai paaiškinama situacija arba kodėl rašomas tas skelbimas (kam nors reikia pagalbos, kas nors atsitiko ir t. t.). Paskelbiama akcija ir pranešama, ko norima. Pabaigoje parašoma, kas kreipiasi. Nebūtinai visos sąsiuvinyje nurodytos skelbimo dalys turi būti, pavyzdžiui, galima praleisti paaiškinimą. Skelbimo pavyzdys:

Skelbimo pavyzdys.

Mieli Bičiuliai!
Visus kviečiame į koncertą. Jis įvyks kitą šeštadienį po pamokų.
Įėjimas - morka. Tas morkas vešime kiškiams, kad jie turėtų ką graužti.
Kiškių draugai

IV

*Tekstų skaitymas
ir aptarimas.*

*Prisimename
pasakojimo
sandarą.*

Temai „Žiemos rūpesčiai“ tinka J. Soko tekstai apie kiškius, jų globą ir gelbėjimą (vad. P. 70). Skaitymas diferencijuotas: silniau skaitantiems mokiniams skirtas tekstas „Mikutis ir kiškiai“, o geriau – antrasis tekstas be pavadinimo. Skirkime laiko tekstams perskaityti. Tuomet pagal klausimus po kūrinio aptarkime pirmąjį. Po to skaičiusieji antrą tekstą perskaito garsiai visai klasei. Visi kartu atlikime nurodytas užduotis. Labai reikėtų, kad antroakai antro pasakojimo paskutinę pastraipą paanalizuotų išskirdami pasakojimo dalis pagal klausimus:

Kaip įvykis prasidėjo? Eigulys išėjo į mišką.
Kas atsitiko? Jis rado du sušalusius kiškučius.
Kas buvo toliau? Eigulys kiškučius pakišo po kailiniais
ir šildė.
Kaip viskas baigėsi? Vienas kiškutis atgijo, o kitas ne.

IV

*Mokomės
plačiau, išsamiau
pasakoti pagal
paveikslėlių
seriją.*

*Paveikslėlių
serijos analizė.*

Dar labai svarbi šios temos potėmė – pasakojimas pagal paveikslėlių seriją. Su elementaria pasakojimo sandara antroakai jau susipažino temoje „Rudenėlis ir aš“. Ir pagal paveikslėlių seriją ne kartą pasakojo. Tačiau šį kartą vadovėlyje pateikta išsamesnė pasakojimo pagal paveikslėlius kūrimo metodika, t. y. vaikai mokomi pasakojimo kūrimo žingsnių, kad jie gebėtų sukurti platesnius, išsamesnius tekstus (ir žodžiu, ir raštu).

Mokytojas skelbia užduotį – sukurti gražesnę, platesnę pasakojimą pagal dailininkės vadovėlyje nupieštą paveikslėlių seriją. Kaip? Pasimokykime visi kartu. Labai atidžiai skaitome kalbos plotelio MOKOMĖS! (P. 71) antraštinį klausimą, po to – pirmą punktą ir vykdome jo nurodymus: apžiūrime **pirmą paveikslėlį**, atsakome į klausimus. *Veikėjai: eigulys ir du vaikai arba broliukas ir sesutė. Galima sugalvoti jų vardus. Visi jie yra miške ar parke prie ėdžių žvėreliams. Į ėdžias deda šieno, kopūstų, morkų. Žiema, šalta, žvėreliams trūksta maisto. Įsižiūrime į antrą paveikslėlį: visi važiuoja toliau, mergaitė sėdi ant rogučių, laiko kopūstą (matyt, dar kitiems žvėreliams), berniukas kartu su eiguliu tempia rogutes.* (Mokytojui. Iš tiesų šis paveikslėlis turėjo būti pirmas, tai nepastebėta maketo klaida, bet šime leidime tenka “išsisukti”.) **Trečias paveikslėlis** pats svarbiausias: *visi jie pamato ant sniego gulintį sužeistą stirniuką (galima sakyti ir danieliuką, nes nupieštas su dėmėmis).* Toliau apžiūrime **ketvirtą ir penktą paveikslėlį**: *mergaitė apriša stirniuko kojytę ir užkelia jį ant rogučių. Pabaiga aiški: stirniuką parveš namo ir gydys.*

*Paskojimas
žodžiu.*

Po tokio detalaus aptarimo visas įvykis pasakojamas žodžiu. Atkreipkime mokinių dėmesį, kad pasakojant svarbu nors ir labai trumpai pasakyti įvykio vietą (*Kur viskas vyko ar vyksta?*) ir laiką (*Kada vyko ar vyksta?*), nes vaikai tai dažniausiai praleidžia (jiems viskas aišku, jų pasakojimuose dar yra situacinės kalbos elementų), todėl reikia mokyti pasakoti aiškiau, plačiau, kad klausantieji viską suprastų.

*Pasakojimo
rašymas.*

Ar šį pasakojimą mokiniai užrašys, priklauso nuo klasės galimybių ir turimo laiko. Jeigu pasakojimą rašys, galima panaudoti šone surašytas frazes, sakinius.

ND

Namų darbams mokytojas gali pasiūlyti antrokams išmokti A. Matučio

Tikslas – prisiminti, ką kalbėjo apie sveikatą pirmoje klasėje, pasakoti apie ligonio lankymą, mokytis pasiteirauti ligonio apie savijautą; skaityti vaikų pokalbį telefonu, grožinius kūrinius apie rūpinimąsi sergančiu draugu, apie gerumą, plėsti žodyną šia tema, vaidinti įvairias situacijas; toliau mokytis rašyti žodžius keliant jiems klausimus, rašyti sakinius, kurti tekstą.

- skaitys vaikų pokalbį telefonu, atsakys į klausimus;
- mokysis pasiteirauti draugo apie sveikatą, savijautą, palinkėti ligoniui sveikatos;
- pasakos apie sergančio draugo lankymą;
- skaitys grožinius kūrinius apie rūpinimąsi sergančiu draugu, apie atjautą, gerumą, plėš savo žodyną;
- mokysis rašyti žinutę draugui;
- rašys sakinius, atsakys į klausimus;
- kurs linksmą pasakojimą pagal piešinį;
- toliau mokysis rašyti žodžius, kurie atsako į klausimus *kur? ką? ko?*

Priemonės: Vad. P. 72–75, Pr. sąs. 2. P. 4–7

I

Kalbamės apie mokinių savijautą šį rytą. Berniukų pokalbio telefonu skaitymas. Pasakojimas pagal paveikslėlį ir klausimus.

Pirmos klasės vadovėlyje yra tema „Alio! Reikia daktaro!“. Taigi vaikai, kurie mokėsi iš to vadovėlio, jau turėtų žinoti žodžių apie ligą, sveikatą, mokėti apie tai pasakyti keletą frazių. Antros klasės temoje „**Jei draugas serga...**“ visa tai prisimenama ir toliau plečiama, mokomasi pasiteirauti draugą ar draugę, kaip jaučiasi, kalbėtis telefonu, parašyti žinutę. Skaitymi tekstai šia tema.

Temą galima pradėti pokalbiu apie vaikų savijautą šį rytą, kreipiantis į kiekvieną vaiką: *Kaip tu jautiesi? Ar tau nieko neskauda?* ir pan. Taip mokiniai prisimins praėjusiais metais išmokus žodžius, sudarys nesudėtingus sakinius. Galima pasiūlyti darbą porose: išmokti skaityti tekstą „Pokalbis telefonu“ (vad. P. 72). Tada tekstas perskaitomas garsiai ir aptariamas pagal klausimus. Ypač svarbus trečias klausimas. Tegul vaikai pasako, ar jie rūpinasi, jeigu draugas ar draugė neateina į mokyklą. Būtinai išsiaiškinami nežinomi žodžiai. Atkreipkime vaikų akis į žodynėlio skyrelio apačioje pateiktus pasakymus – jie padės mokiniams pagal paveikslėlį (P. 72) papasakoti, kaip Tomas lankė sergantį Danielių: *Danieliaus kelis buvo sutvarstytas. Tomas atnešė draugui vaisių. Berniukai žaidė šachmatais. Išeidamas Tomas palinkėjo Danieliui greičiau pasveikti...* Kvieskime ir prasčiau kalbančius mokinius pasakoti – tegul jie atsako į puslapio apačioje surašytus klausimus.

II

Žodžių, kurie atsako į klausimus kur? ką? ko?, sakinių rašymas.

Skaitymą ir kalbėjimą keiskime rašto darbais. Visos užduotys seka iš pokalbių ir skaitytų tekstų apie sveikatą. 1 pratimą mokiniai tegul atlieka savarankiškai – įrašo paskutines žodžių raides keldami jiems klausimus *kur? ką? ko?*, paskui visi pasitikrina. Kiekvienas sužinos, kurį rašybos atvejį jam dar reikia išmokti. 2 pratimas – vaikų pokalbis telefonu. Mokiniai gali dirbti porose, skaityti pateiktas sakinių pradžias ir iš lapelio įrašyti tinkamus žodžius. Žodžiai lapelyje surašyti nuosekliai, t. y. ta eile, kuria ir turi būti įrašomi. Atlikę užduotį, perskaitykime vaikų pokalbį garsiai, tegul mokiniai įsimena vieną kitą frazę. 3 pratimas sunkesnis: reikia pakeisti lapelyje surašytus žodžius taip, kad jie tiktų sakinyje, pavyzdžiui: *Jie dažnai žaidžia kieme*. Rašant arba tikrinantis žodžius būtina pakomentuoti jų rašybą (pasakyti klausimą, į kurį tas žodis atsako).

4 pratime pateikti žodžių skiemenys, iš kurių reikia sudėlioti: a) žinutę-klausimą draugui, kuris neatėjo į klasę – *Kas atsitiko? Kaip jautiesi? Ką*

Mokomės rašyti žinutę mobiliajame

telefone.

skauda?, b) sergančiojo žinutę-atsakymą – *Aš sergu. Man sloga, skauda galvą. Vakar sušalau.* Sudaryti sakiniai parašomi mobiliojo telefono ekrane (paveikslėliuose) (jeigu mokiniai turi mobiliuosius telefonus, gali rašyti juose). Pakalbėkime su mokiniais apie žinutes telefone, kada jas reikia rašyti, kokios jos turi būti.

III

Teksto
„Ramintos
laukiant“
skaitymas.
Atsakymai į
klausimus.

Prieš skaitant A. Zurbos tekstą „Ramintos laukiant“ (vad. P. 73) galima paaiškinti mokiniams situaciją: kiemo draugai laukia po ilgos ligos iš ligoninės grįžtančios Ramintos. Jie nori ją pradžiuginti ir nutaria po jos langu pasodinti rožės krūmelį.

Skirkime mokiniams laiko tekstui perskaityti, išsiaiškinkime nežinomus žodžius. Tada skaitykime po klausimą ir ieškokime į jį atsakymo tekste – taip dar kartą mokiniai perskaitys kūrinį. Paskutinis klausimas verčia mokinius pagalvoti ir padaryti išvadą – vaikai tikrai lankys sergančią draugę, nes jie labai gražiai ją sutiko. Kūrybinė užduotis: įsivaizduoti ir papasakoti kiemo vaikų ir Ramintos susitikimą arba jį net suvaidinti.

Tikrinamasis
darbas.

Po skaitytu tekstu yra kalbos plotelis PASITIKRINK! Išties galime pasiūlyti mokiniams ant lapelių atlikti šias užduotis, paskui lapelius surinkti ir įvertinti.

IV

Vaikų būrimai.

Pratybų sąsiuvinio 5 ir 6 pratimas skirti ne tik žodžių rašybai įtvirtinti, bet ir tarties lavinimui. Mokiniai susipažįsta su senais lietuvių vaikų tautosakos kūrinėliais-būrimais. Perskaitykime tuos būrimus visi choru keletą kartų, o namie tegul kiekvienas juos išmoksta atmintinai.

V

Just.
Marcinkevičiaus
poemėlės
„Greitoji
pagalba“
skaitymas.

Vienas iš ryškiausių lietuvių vaikų literatūroje kūrinų sveikatos, ligos tema yra Just. Marcinkevičiaus poemėlė „Greitoji pagalba“. Vadovėlyje pateiktos dvi jos ištraukos. Jos skaitomos diferencijuotai, po to aiškinamasi jose pavaizduota situacija. Labai skambi, vaikiška, paprasta (bet ne prasta) kūrinio kalba. Tegul mokiniai išmoksta raiškiai perskaityti pasirinktus posmus. O visą poemėlę turėtų garsiai ir raiškiai perskaityti mokytojas (ji yra išleista atskira knyga, yra knygoje „Laukinė kriaušė“, leistoje daug kartų).

Daktaro
Aiskauda
prototipas.

Vadovėlyje mokiniai mato paminklo daktarui Aiskauda Vilniuje nuotrauką. Perskaitykime apie tą įdomų faktą, kad daktaro Aiskauda prototipas iš tiesų gyveno Vilniuje. Tai buvo žydų kilmės daktaras Cemachas Šabadas, kuris išgelbėjo ne vieno vilniečio gyvybę, be atlygio gydė vargšus, vaikai jam atnešdavo net sergančius gyvūnėlius. Tai pavaizduota ir R. Kvinto skulptūroje. Rusų vaikų rašytojas K. Čiukovskis, pažinojęs C. Šabadą, sukūrė gerai žinomą poemą „Daktaras Aiskauda“. Ji išversta į daugelį kalbų. Pasiūlykime mokiniams ją perskaityti. Jeigu mokiniai skaitė anglų rašytojo Hju Loftingo knygą „Daktaras Dolitlis ir jo gyvuliai“, tegul pakalba apie šiuos kūrinius, juos palygina.

Kalbinės
užduotys.

Pratybų sąsiuvinyje yra dar viena „Greitosios pagalbos“ ištraukėlė, panaudota kalbos pratyboms. Mokiniai skaito posmus ir pabrauktiems žodžiams parašo klausimus (7 pratimas). Atlikdami 8 pratimo užduotį antroakai tarsi dar kartą pasitikrina savo žodžių skrynelę sveikatos tema ir aptartų rašybos atvejų supratimą. Jiems reikia perskaityti tekstą „Meškis serga“, jį suprasti ir paaiškinti nosinių raidžių rašymą žodžių gale. Atlikime šią užduotį skaitydami po sakinių grandinėle.

Žodžių, kurie
atako į klausimą
kq?, rašymas.

Tekste „Meškis serga“ yra žodžių, kurių gale rašomos nosinės, bet kuriems netinka kelti klausimą *kq?* Tai žodžiai, kuriais pasakome laiką ir kuriems keliame klausimą *kada?: rytą, vakarą*. Raskime juos tekste ir aptarkime. Atlikime 9 pratimą (galimas grupinis darbas). Mokiniai po truputį mokysis rašyti

Tikslas – skaityti kūrinis apie svečius ir svečiavimąsi, atsakyti į klausimus, vertinti veikėjų poelgius, aptarti, kaip elgiamasi svečiuose, prie stalo; susipažinti su kvietimu, mokytis jį rašyti; mokytis savaitės dienų pavadinimus, pakartoti mėnesių pavadinimus, datos rašymą; susipažinti su veiksmo žodžiais ir jų klausimais, mokytis juos kelti.

- skaitys vaikų sukurta kvietimą į gimimo dieną;
- skaitys grožinius kūrinis apie svečius ir svečiavimąsi, vertins veikėjų poelgius.
- aptars, kaip reikia rengtis einant į svečius, kaip elgtis prie stalo, valgyti desertą;
- plės savo žodyną valgių pavadinimais, kitais žodžiais;
- mokysis rašyti kvietimą į gimimo dieną;
- rašys savaitės dienų, mėnesių pavadinimus, datą;
- susipažins su *veiksmą reiškiančiais žodžiais (veiksmo žodžiais)*, į kokius klausimus jie dažniausiai atsako;
- mokysis veiksmo žodžiams kelti klausimus *ką veikia? ką veikė, ką veiks?* ir kt.

Priemonės: Vad. P. 76–79, Pr. sąs. 2. P. 8–11

I

Vaikų sudominimas tema.

Kvietimo skaitymas ir aptarimas.

Gal klasėje yra mokinių gimimo dienų kalendorius, gal pas kurią nors mokinį buvo švenčiama jo gimimo diena ar vaikai svečiavosi pas ką nors? Mokytojui reikėtų apmąstyti, kaip temai išnaudoti mokinių patirtį ir paskatinti juos kalbėti. Pokalbį padėtų užmegzti kvietimo skaitymas (vad. P.76). Ką vaikai sužino iš šio kvietimo? Aptarkime:

- I. Vardas ar vardai – ką kviečia.
- II. Kada – mėnuo, diena, valanda.
- III. Kur – vieta.
- IV. Kokia proga.
- V. Ką veiks.
- VI. Kaip apsirengti.
- VII. Kas kviečia – vardas.

Kada kvietime rašomas „aprangos kodas“?

Drabužių, avalynės pavadinimų kartojimas.

Reikia pastebėti, kad kvietime apranga ne visada nurodoma. Šiame kvietime parašyta, kaip rengtis, todėl, kad šventė vyks Vaikų pramogų parke, kur daug sportuojama, judama. Kada dar reikėtų parašyti kvietime, kaip rengtis? Pavyzdžiui, jeigu šventė vyks gamtoje: prie ežero, miške ar pan. Kartais vaikai sugalvoja šventės temą, todėl prašo draugų įdomiai apsirengti, pavyzdžiui, pasigaminti kaukę, pasisiūti kostiumą ir pan.

Vadovėlyje prašoma padėti Kotrynai ir Pauliui išsirinkti drabužius. Ši užduotis parinkta tikslingai – tegul antrokai pakartoja drabužių, avalynės pavadinimus. Dažniau vartojami drabužių pavadinimai pateikti žodynėlio skilties apačioje.

II

Savaitės dienų kartojimas.

Tame pačiame puslapyje prie žodynėlio ženklo pradėti rašyti savaitės dienų pavadinimai, datos formuluočių pavyzdžiai. Pirmiausia visi kartu prisiminkime savaitės dienų pavadinimus, kuriuos mokėsi I klasėje (tema „Mano diena“). Mokiniai tikriausiai ne kartą juos vartojo savo kalboje. Po to savaitės dienų pavadinimus perskaitykime pratybų sąsiuvinyje (P. 8, 1

pratimas). Antroakai turėtų pastebėti, kad lapelyje savaitės dienos surašytos ne eilės tvarka. Užduotis – jas surašyti iš eilės. Atkreipkime mokinių akis, kaip padaryti savaitės dienų pavadinimai (mėlynas kalbos plotelis ĮSIŽIŪRĖK!).

Mėnesių
kartojimas
Kaip pasakyti
laiką?

III

Pasakojimo apie
svečių sutikimą
skaitymas,
veikėjų elgesio
aptarimas.

Panaši užduotis skirta mėnesių pavadinimams. Prisiminkime juos visi kartu dar kartą, surašykime iš eilės (2 pratimas). Vėl stabtelėkime prie datos rašymo (3 pratimas), nors vaikai jau mokėsi mokslo metų pradžioje (tema „Vasarą buvo smagu“). Prie pateiktų pavyzdžių reikia parašyti dar du. Mokytojas kartu su vaikais sprendžia, ar sudarys klasės mokinių gimimo dienų kalendorių, jeigu jo dar neturi.

Skaitymo pratyboms vadovėlyje skirtas J. Švabaitės-Gylienės pasakojimas „Netikėti svečiai“ (P. 77). Pasirinkime skaitymo būdą ir perskaitykime šį tekstą. Jame daug žodžių iš aprangos, kūno higienos temų, kurios jau ne kartą aptartos. Todėl mokiniams tikriausiai bus nesunku suprasti skaitinio turinį. Aptarkime kūrinį pagal po juo pateiktus klausimus. Antrokus turėtų sudominti berniuko (pasakotojo) veiksmai: kaip jis prausėsi, ką jis pagalvojo apie savo kojas. Raskime tuos sakinius tekste ir dar kartą perskaitykime. Tegul vaikai pasako, ar sutinka su tokia berniuko nuomone. Mergaitės tegul pakalba apie Aldutę, kaip ji apsilvilko suknutę, kaip jos apsilvilka.

IV

Susipažįstame su
veiksmo žodžiais.

Ruošiantis į svečius arba į juos einant atliekama daug veiksmų. Todėl tikslingai pasirinkta kalbos (gramatikos) tema – *veiksmo žodžiai*. Mokytojui. Nei vadovėlyje, nei pratybų sąsiuvinyje sąmoningai nevartojamas veiksmožodžio terminas, tačiau mokytojas, jeigu nori, gali jį vartoti ir pasakyti savo mokiniams. Labai svarbus kalbos plotelis MOKOMĖS! (P. 77). Visi kartu perskaitome pavyzdžius: *bėgu, neša, skaito, važiuoja, valgo, sportuoja* ir aptariame, ką jie reiškia. Klausime, judesiais rodykime mokiniams, kol jie pasakys, kad šie žodžiai pasako, ką veikiamo, ką veikia, pasako įvairius veiksmus. Perskaitykime *veiksmo žodžių* paaiškinimą šviesiame skritulyje, jų klausimus. Tada iš eilės atlikime visas keturias kalbos plotelio užduotis, pavyzdžiui:

- *apsivilkau, dirstelėjau, padėjau, patrinu, perbraukiu, bėgu;*
- *žiūri, kalba, rašo, juokiasi, šypsosi, klausosi...*
- *nusiprausiau, susišukavau, apsirengiau, pavalgiau...*
- *skaitysiu, žaisiu, dainuosiu, sportuosiu, kalbėsiu...*

Pratimai veiksmo
žodžiams mokytis.

Suprasti, atpažinti veiksmo žodžius antroakai mokosi ir pratybų sąsiuvinyje. 4 pratimo užduotis siūlo mokiniams susiskirstyti į grupes ir palenktyniauti, kuri grupė pagal linksmą dailininko piešinį pasakys daugiau veiksmo žodžių. Paskui tuos žodžius užrašome lentoje ir sąsiuvinuose (5 pratimas). Tie žodžiai gali būti labai įvairūs, įvairių formų, bet tikėtina, kad tai bus veiksmo žodžiai, kurie atsako į klausimą *ką veikia?* Pavyzdžiui: *bėga, neša, kramto, uodžia, mina, laiko* ir t. t. Su trim pasirinktais žodžiais mokiniai savarankiškai sugalvoja tris sakinius ir juos parašo, paskui perskaito garsiai (6 pratimas). Pagirkime mokinius už gražesnius, įdomesnius ar linksmesnius sakinius.

IV

Du svarbiausi veiksmo žodžių požymiai.

Atpažįstame veiksmo žodžius, keliame jiems klausimus.

Mokomės vartoti veiksmo žodžius pagal jų klausimus.

Tekstų apie elgesį prie stalo skaitymas.

Galimos kalbinės užduotys.

Kūriniai klausymuisi.

Mokytojui. Mokantis veiksmo žodžių (veiksmažodžių) visą laiką akcentuokime mokiniams du jų požymius: a) **reikšmę – reiškia veiksmą** (kad gali reikšti būseną, antroks dar nesakykime), b) **atsako į klausimus ką veikia? ką veikė? ką veiks?** (ir kitus panašius, su kuriais po truputį susipažins praktiškai). Veiksmažodžio apibrėžimo iš vaikų nereikėtų reikalauti. Taigi labai svarbu, kad antroks išmokyti atpažinti veiksmą reiškiančius žodžius, trumpiau – **veiksmo žodžius**, ir mokytųsi jiems kelti klausimus.

Iš pradžių 7 pratimo tekstas „Svečiai“ perskaitomas visas, išsiaiškinami nežinomi žodžiai, trumpai aptariama tema. Paskui skaitoma po sakinį grandinėle ir pasakomi bei pabraukiami veiksmo žodžiai: *laukia, kepa, užtiesia, išdėlioja, padedu, išsiurbė, nušluostė, pamerkė, skamba, atidaro, kviečia, susės, valgys, gers, gersiu*. Tekstas sudarytas taip, kad jame yra dažniausiai vartojamos veiksmo žodžių formos (nusakančios dabarties, praeities ir ateities veiksmus). Paraginkime mokinius pasakyti, į kokius klausimus, surašytus šone lapelyje, atsako teksto žodžiai, kuriuos pabraukė, t. y. mokykime kelti klausimus. Panašus ir 8 pratimas – virš veiksmo žodžių parašyti jų klausimus. Jie taip pat surašyti šone lapelyje. Šią užduotį mokiniai gali atlikti savarankiškai, o paskui kolektyviai pasitikrinti.

Kitas, devintas, pratimas reikalauja atvirkščio veiksmo – pagal klausimą rasti tinkamą veiksmo žodį. Jie pateikti irgi šone lapelyje, jų formos keisti nereikia, tik rasti tinkamą, nes surašyti ne iš eilės.

Svečių temą vadovėlyje papildoma du dalykiniai D. Kandrotienės tekstai „Kaip valgomie desertai ir uogas“ ir „Prie stalo – beždžionė“ (P. 78). Pirmąjį skaito visi mokiniai, antrąjį – stipresnieji. Pirmo teksto aptarimas nesudėtingas. Visko vaikai tikrai neįsimins, o gal jau ir žino tuos dalykus. Tikriausiai naudingiausia būtų imti ir pademonstruoti, kaip valgomi desertai, bet nebūtinai per pamoką. Antras tekstas – metafora, kurią antroks jau turėtų suprasti: beždžionė ne tikra, o prie stalo taip besielgiantis vaikas.

Šiuos tekstus galima panaudoti ir kalbos mokymuisi. Tegul viena mokinių grupė pirmame tekste randa daiktų pavadinimų (ypač daug yra valgių pavadinimų) pavyzdžių, o kita grupė antrame tekste – veiksmo žodžių pavyzdžių. Jų irgi nemažai, nes jais pasakomi beždžionės veiksmai: *kiša, vaiposi, erzina, užsikelia, nuveja, vagiliauja, prisikiša*. Palyginkime šias dvi žodžių grupes: ką kiekviena reiškia ir į kokius klausimus atsako.

Jeigu bus laiko, mokytojas gali mokiniams perskaityti dar du D. Kandrotienės tekstus – kaip elgiasi prie stalo kiaulė ir papūga:

Kiaulė. *Deja, ypač dažnai sutinkamas gyvūnas prie stalo, taip pat ir pats nemaloniausias, nemaloniausias, nes ne valgo, o ėda. Todėl maistu, dažniausiai sriuba, aptaško kaimynus, kartais kėdes, ir beveik visada – pats save. Labai dažnai valgo rankomis, nemoka naudotis stalo įrankiais. Taip pat dažnai valgo iš svetimų lėkščių, kartais jas netgi laižo! Rajus gyvūnas, visaėdis, netgi labai. Tiesa, jį galima atpažinti ir pagal specifinius garsus: riaugėjimą, siurbčiojimą ir šlerpimą.*

Papūgos. *Valgo mažai, nes dažnai laikosi dietos, yra labai išrankios: nevalgo bulvių, duonos, majonezo, grietinės, riebalų, kumpio odelių, riebios kiaulienos, žuvies, torto, šaltienos. Vieninteliai gyvūnai, kurie prie stalo šneka telefonu. Sunerimsta, jei apsitaško maistu, plepios. Nuo nuolatinio kalbėjimo valgio metu joms dažnai sutrinka virškinimas, todėl beveik visada prie savęs*

Tikslas – kalbėtis apie Lietuvos Nepriklausomybę, jos atstatymą, Sausio 13-ąją, Lietuvos okupaciją, atsakyti į klausimus, aiškintis nežinomus žodžius; susipažinti su laiko juosta, sudaryti sakinius, kurti šūkius, toliau mokytis atpažinti veiksmo žodžius, kelti jiems klausimus, rašyti.

- prisimins, ką I klasėje sužinojo apie Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimą 1918 metais, pasakos, kaip švenčia Vasario 16-ąją;
- kalbės apie Lietuvos Nepriklausomybės atstatymą 1990 metais, Sausio 13-ąją, pagal amžiaus galimybes aiškins, kas yra okupacija;
- klausysis dalykinio teksto apie Kovo 11-ąją, jį aptars, aiškins nežinomų žodžių reikšmę;
- skaitys tekstus apie Sausio-13-ąją, Lietuvos didvyrius, okupaciją, atsakys į klausimus;
- kurs patriotinius šūkius;
- susipažins su laiko juosta – mokysis suprasti įvykio laiką: **praeitis, dabartis, ateitis**;
- mokysis atpažinti pasakojimo laiką;
- mokysis atsakyti į klausimus *ką veikė? ką veikia? ką veiks?*

Priemonės: Vad. P. 80–83, Pr. sąs. 2. P. 12–13
Dokumentiniai filmai, nuotraukos (jeigu yra mokykloje)

I

Apie kokias datas kalbėsime su antrokais?

Mokytojui. Tema viena iš sunkesnių, nes tokio amžiaus vaikams sunku giliai suprasti istorinius įvykius, visuomenės gyvenimo sąvokas. Tačiau ir lituanistinėse mokyklose, ir šeimose švenčiamos Lietuvos Valstybės atkūrimo diena – Vasario 16-oji ir Nepriklausomybės atstatymo diena – Kovo 11-oji, minima Laisvės gynėjų diena Sausio 13-oji. Jau vadovėlyje „Aš – pirmokas“ mokiniai skaitė apie Vasario 16-ąją, Joną Basanavičių, Lietuvos valstybės simbolių. Antros klasės vadovėlyje stengiamasi toliau plėsti vaikų supratimą apie šiuos visiems mums svarbius ir brangius dalykus. Informaciniai tekstai trumpi, o grožiniai paimti iš vaikų rašytojų kūrybos. Be to, temą „Mums brangios datos“ mokytojas turėtų derinti prie kalendoriaus – geriausiai prie Vasario 16-osios. Prie jos galima trumpai sugrįžti ir Kovo 11-ąją.

Teksto klausimas ir aptarimas.

Temą „**Mums brangios datos**“ galima pradėti pokalbiu, kaip vaikai šventė Vasario 16-ąją, aptarti įpūdžius. Galima visiems susėsti ratu ir pasiklausyti mokytojo skaitomo teksto „Kas yra Kovo 11-oji“ (vad. P. 80). Išsiaiškinkime nežinomus žodžius, aptarkime svarbiausius teksto teiginius, visi kartu atsakykime į klausimus. Tada siūloma pratybų sąsiuvinyje išspręsti uždavinius (1 pratimas). Antrokai jau tikriausiai žino, kad šiais (2018) metais švenčiamas 100 metų jubiliejus nuo Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo.

Uždavinių sprendimas.

Tekstų apie Sausio 13-ąją skaitymas, aptarimas. Kokius žinome Lietuvos didvyrius? Šūkių kūrimas.

Visi mokiniai skaito labai trumpą tekstą „Kas yra Sausio 13-oji“, stipresnieji dar ir Vytauto Račicko pasakojimą „Sausio tryliktąją“. Paskui jį perskaito visiems. Pasikalbėkime apie tai, ką perskaitė, atsakykime į klausimus po tekstais. Jeigu turime dokumentinį filmą, parodykime jį mokiniams. Nebijokime kalbėti apie šį tragišką Lietuvai įvykį – tegul vaikai ne viską supras, bet tikrai savo širdelėse pajaus, kokia brangi yra laisvė, kad už ją lietuviai kovojo ir nebijojo žūti. Šią mintį tęskime atlikdami užduotis pratybų sąsiuvinyje. 2 pratimo užduotis siūlo surašyti visus vaikams žinomus Lietuvos didvyrius: tegul vaikai vardija, rašykime lentoje ir sąsiuvinyje. Kulminacija – laisvės šūkių kūrimas (3 pratimas). Tegul antrokai tariasi, laisvai reiškia savo jausmus ir mintis. Galbūt jų sukurti šūkiai nebus labai originalūs, svarbiausia – jie įsijaus, stengsis.

II

Teksto apie Lietuvos didvyrius skaitymas.

Vytės Nemunėlio poezija, skirta Lietuvai.

Dar vienas labai svarbus tekstas, kurį reikėtų perskaityti klasėje ir visiems kartu aptarti – D. Dilytės „Kodėl Lietuva – didvyrių žemė“ (vad. P. 82). Mokiniais artima „Tautiška giesmė“, nes lituanistinėje mokykloje ja pradeda pamokas, todėl visai bus pravartu prisiminti šios giesmės autorių Vinčą Kudirką. Vaikams žinomi ir tekste minimi kunigaikščių vardai, jeigu kurio neparašė pratybų sąsiuvinyje, dabar gali papildyti. Aptarkime trečią ir ketvirtą klausimą.

Poetas Vytė Nemunėlis labai daug rašė apie Lietuvą. Vadovėlyje mokiniai perskaitys tik du posmus. Jeigu yra galimybių, galima paraginti vaikus paieškoti šio poeto knygų bibliotekoje, namie ir paskaityti eilėraščių, atsinešti į klasę ir perskaityti draugams. Gali mokytojas parinkti ir perskaityti minėto turinio eilėraščių ir nebūtinai per šias pamokas. Taigi mokytojas, atsižvelgdamas į savo mokinių galimybes, pats sprendžia, kiek medžiagos šia tema jis pateiks klasei.

III

Susipažįstame su laiko juosta.

Praeitis, dabartis, ateitis.

Kokius klausimus keliame norėdami suprasti praeities, dabarties, ateities įvykius?

Kadangi skaitomi ir analizuojami tekstai, kurie susiję su tam tikru laiku, šioje temoje vadovėlio kalbos plotelyje SUSIPAŽIŪSTAME! antroakai supažindinami su **laiko juosta** (P. 83). Paprastai sakant, mokiniai aptars, kad vieni įvykiai vyko praeityje, kiti vyksta dabar, dar kiti vyks ateityje, išsiaiškins lietuvių kalbos žodžių **praeitis, dabartis, ateitis** reikšmę.

Mokytojui. Tikriausiai antroakai apie laiką kalbėjo ir angliakalbėje mokykloje ir jo tėkmę jau suvokia, tuomet reikės tik įsitikinti, ar jie gali lietuviškai įvardyti tas *dabarties, praeities* ir *ateities* sąvokas (reikėtų paminėti šias sąvokas ir anglų kalba). Atskaitos taškas yra *dabartis* (žinoma, mes, suaugusieji, suprantame, kad tai reliatyvi sąvoka – dabartis kiekvieną akimirką tampa praeitimi, bet vaikams to neaiškiname). Jai suprasti keliame jau vaikams žinomą klausimą **ką veikia?** Galime pridurti dar vieną klausimą *kas yra?*, netgi pasakyti dar kitaip: *kas dabar yra, vyksta?* (nebijokime tą patį reiškinį paaiškinti įvairiai – vaikai geriau supras). Viskas, kas buvo prieš *dabar*, yra *praeitis*. Jai suprasti keliamas klausimas **ką veikė?** (*kas buvo? kas buvo arba vyko praeityje?*) Laiko juostoje *praeitis* žymima rodykle į kairę pusę. (Tai susiję su skaitymo kryptimi: skaitome iš kairės į dešinę, ką eilutėje perskaitėme, jau buvo, t. y. jau praeitis). Kas bus po *dabarties*, yra *ateitis*. Jai keliame klausimą **ką veiks** (*kas bus? kas bus, vyks ateityje?*). Laiko juostoje *ateitį* žymime rodykle į dešinę pusę nuo *dabarties*.

IV

Kaip mokiniai išsiaiškina praeities, dabarties ir ateities sąvokas?

Visą šią „teoriją“, arba laiko tėkmę, vaikams aiškinkime labai paprastai per minėtus klausimus ir jų pačių veiklą, patirtį. Vadovėlyje po sąvokomis *praeitis, dabartis, ateitis* parašyti klausimai ir pavyzdžiai. Jais ir remkimės, klauskime mokinių, *ką jie veikė vakar, ką veikia šiandien, ką veiks rytoj* ir pan. Kodėl mokantis kalbos taip svarbu suprasti laiką? Jeigu mokinys nesupras, apie kokį laiką kalbama, jis neišmoks vartoti veiksmo žodžių, juos rašyti be klaidų arba išmoks tik formaliai, iškals, o naudos bus nedaug. Suvokimą apie praeitį, dabartį, ateitį įtvirtinkime visi kartu atlikdami 4 pratimą. Tekste kalbasi mergaitė ir jos tėtis apie pilies praeitį, dabartį ir ateitį. Skaitykime sakinį po sakinio ir pasakykime, kurie minimi įvykiai (veiksmai) vyko senovėje (praeityje), kurie vyksta šiandien (dabartyje), o kurie vyks ateityje. Įvykiai nusakomi žodžiais, todėl antroakai mokosi rasti tuos žodžius – atlieka 5 pratimą.

Jeigu lieka laiko, mokiniai gali diferencijuotai skaityti R. Černiausko tekstą „Tautų kalėjimas“ (vad. P. 83). Šis tekstas tinka ir namų skaitymui.

Namų darbui skiriama nedaug užduočių pratybų sąsiuvinyje: rasti kelią

ND

Tikslas – susipažinti su keliais lietuvių padavimais apie milžinus, suprasti, kodėl tie padavimai buvo kuriami, atsakyti į klausimus, aiškintis nežinomus žodžius, išmokti sekti patikusį padavimą; toliau mokytis suprasti pasakojimo laiką, kelti klausimus *ką veikė? ką veikia? ką veiks?*, sudaryti sakinius, mokytis rašyti žodžius, kurie atsako į klausimus *ką veikia? ką veikiau? ką veikei?*

- skaitys padavimų apie milžinus, išsiaiškins, kodėl jie buvo kuriami;
- klausysis eilėraščio, kuriame kalbama apie milžiną ir pelę, lygins jį su skaitytu padavimu;
- plės savo žodyną žodžiais apie senovę, praeitį;
- atsakys į klausimus;
- fantazuos – kurs naują padavimo variantą;
- toliau mokysis atpažinti pasakojimo laiką, suprasti, kas kada vyksta, kelti klausimus *ką veikė? ką veikia? ką veiks?*;
- mokysis rašyti veiksmo žodžius, kurie atsako į klausimus *ką veikia? ką veikiau? ką veikei?*

Priemonės: Vad. P. 84–87, Pr. sąs. 2. P. 14–17

I

Savarankiškas padavimo „Milžinas ir artojas“ skaitymas. Kaip mokiniai suprato tekstą?

Apie milžinus mokiniai šiek tiek kalbėjo I klasėje, kai skaitė apie Vilnių, apie Kuršių marias. Tema „**Kadaise milžinai gyveno...**“ II klasėje pasirinkta tikslingai – gal mokiniai geriau supras praeities sąvoką, jos reikimą kalboje. Temą galima pradėti nuo padavimo „Milžinas ir artojas“ (vad. P. 84). Pirmiausia visi apžiūrėkime iliustraciją: kokia didelė pirštinė, jeigu jos viename piršte telpa artojas, žagrė ir arklys. Ant pirštinės parašytas padavimas – tegul mokiniai jį skaito, kelia rankas, jeigu nežino kurio nors žodžio, mokytojas paaiškina (žodynėlyje yra ir dvi nuotraukos). Po tekstu yra klausimai ir atsakymų variantai, iš kurių mokinys turi pasirinkti teisingą. Galima paprašyti, kad kiekvienas mokinys ant mokytojo paruošto lapelio pažymėtų teisingus atsakymų variantus. Mokytojas patikrina ir mato, kurie mokiniai suprato padavimą, o kurie ne.

- a) medžiai, b) žmonės, c) dinozaurai
- a) nykštuku, b) akmenuku, c) vabaliuku
- a) pirštinės piršte, b) kepurėje, c) bate

Ką sužinojome iš padavimo? Ką aiškina padavimas „Apie Girgždūtę“?

Kol prasčiau skaitantys mokiniai skaitys ir atliks užduotį, stipresnieji, greičiau baigę darbą, perskaito trumpą padavimą „Apie Girgždūtę“ (vad. p. 84).

Aptarkime, ką mes sužinome iš padavimo „Milžinas ir artojas“. Tikriausiai antrojai nesunkiai atsakys, kad susipažįstame su milžinų dydžiu. Mokytojas turėtų pridurti, jog būtent tokius didelius milžinus senovėje įsivaizdavo mūsų protėviai. Kodėl? Nes tik taip galėjo paaiškinti, kaip atsirado dideli kalnai, piliakalniai ar kiti dalykai. Pavyzdys – vadovėlyje išspausdinti padavimai „Apie Girgždūtę“ bei „Milžinas ir pelė“ (pastarąjį skaitysime vėliau). Taigi pakalbėkime apie Girgždūtės atsiradimą, raskime šį kalną žemėlapyje, jeigu jį turime (vadovėlyje yra ir Girgždūtės nuotrauka, bet joje kalnas neįspūdingas, nes apaugęs krūmais, mišku). Bet pats padavimas tikrai gražiai paaiškina, kaip atsirado tas kalnelis.

II

Padavimo
„Vilkas ir
milžinas“
skaitymas, jo
perkūrimas.

Dar vienas padavimas „Vilkas ir milžinas“ atskleidžia mokiniams, kokius iš tiesų didelius tuos milžinus įsivaizdavo mūsų senoliai. Mokiniai perskaito tą trumpą tekstą, išsiaiškina, kas yra ta blusa, kurios daug kartų padidinta nuotrauka yra vadovėlyje (būtinai pasakykime mokiniams apie tą padidinimą), o tada šį vabzdį (parazitą) palygina su vilku. Tegul vaikai įsivaizduoja jų dydį: blusa ant vilko kailio – tik mažas taškelis!

Vadovėlyje vaikams siūloma kūrybinė užduotis: įsivaizduoti, kad tas milžinas gyvena šiandien ir sugalvoti, kaip jis nubaustų vilką. Kad mokiniams būtų lengviau pasakoti, dailininkė nupiešė iliustracijas: pirmame paveikslėlyje milžino ranka deda vilką į milžino kelnų kišenę, antrajame – milžinas eina į miesto zoologijos sodą, matyt, nori vilką ten atiduoti. Bet mokiniai gali sugalvoti ir savo versiją. Milžinas lygus su daugiaaukščiu namu arba JAV vaikams gerai pažįstamu dangoraižiu. Taigi mokiniai pasakoja šį padavimo tęsinį. Jeigu sunkiai sekasi, mokytojas padeda pagalbiniais klausimais.

Svarbios
gramatinės
užduotys.

Dar kartą pakartojami trys pagrindiniai veiksmo žodžių klausimai – atliekamos kalbos plotelio MOKOMĖS! užduotys. Tai labai svarbios užduotys, nes jos praktiškai perteikia visą veiksmo žodžių vartojimo esmę. Toliau mokiniai tai įtvirtina atlikdami pratybų sąsiuvinio pratimus. Mokytojui. Mokydami antrokus suvokti veiksmo laiką ir kelti veiksmo žodžių klausimus, remkimės trimis svarbiausiais klausimais: **praeičiai** – *Ką veikė?*, **dabarčiai** – *Ką veikia?*, **ateičiai** – *Ką veiks?* Paskui pamažu pratinkime kelti ir kitus, sakinio sudarymui, o ypač rašybos mokymuisi svarbius klausimus: *Ką veikia?* *Ką veikei?* *Ką veikiu?* *Ką veiksiu?*

III

Kaip gebame
sudaryti sakinius
apie praeitį,
dabartį, ateitį?

Pereinama prie gramatinių užduočių, kuriose taip pat panaudojami tekstai, žodžiai apie milžinus. Šios užduotys labai svarbios, todėl skirkime joms pakankamai laiko. Pirmiausia prisiminkime su mokiniais praėjusį šeštadienį mokytaisi laiko juosta, sąvokas *praeitis*, *dabartis*, *ateitis*, jas pavaduojančius klausimus. **Pratybų sąsiuvinyje prie 1 pratimo plotelyje ATMINK! perskaitykime labai svarbų paaiškinimą apie veiksmo žodžius** ir visi kartu atlikime tą 1 pratimą. Mokiniai siūlo sakinių apie praeitį, pavyzdžiui, *Lietuviai narsiai gynė savo šalį nuo priešų. Vakar skaičiau knygą apie keliones.* (paaiškinkime, kad praeitis gali būti ir labai tolima, ir visai neseni dalykai). Sakiniai rašomi lėtoje ir sąsiuvinuose, pabraukiami veiksmo žodžiai ir dar kartą pasakoma, į kokį klausimą atsako pabrauktas žodis (*Ką veikė?* – *gynė*, *Ką veikia?* – *skaičiau*). Po to kuriami sakiniai apie dabartį, analogiškai analizuojami, paskui – apie ateitį ir vėl aptariami. Taip antrokai praktiškai susipažįsta su veiksmo žodžiais reiškiamu laiku, ir rengiasi suprasti veiksmožodžio laikus aukštesnėse klasėse.

Padavimo
veiksmo žodžiai
parodo praeities
laiką.

2 pratimas grąžina mokinius prie padavimo „Vilkas ir milžinas“: skaitomas padavimo atpasakojimas, randami veiksmo žodžiai, atsakoma į klausimą – šio padavimo veiksmo žodžiai *gyveno*, *ilsėjosi*, *atbėgo*, *graužė*, *pamanė*, *įkando* atsako į klausimą *Ką veikė?* ir parodo *praeities laiką*, arba praeitį.

Perkuriame
padavimą
dabarties laiku.

3 pratimo užduotis – užrašyti padavimą ir anksčiau sukurtą jo tęsinį, tik reikia rašyti taip, lyg viskas vyksta *dabar*. Paaiškinkime mokiniams, kad visi jų kuriamo teksto veiksmo žodžiai turi atsakyti į klausimą *Ką veikia?* Padavimo perkūrimą galima rašyti visiems kartu, mokytojui padedant, grupelėse ar individualiai – pasirenkama pagal klasės mokinių jėgas. Mokinių sukurtas tekstas gali būti labai paprastas, pavyzdžiui:

Vilkas ir milžinas

Prie Kauno gyvena milžinas. Ilsisi jis pamiškėje. Iš miško atbėga alkanas vilkas. Jis stveria milžino koją ir graužia. Milžinui skauda. Jis griebia vilką ir įsideda į kišenę. Tada milžinas nueina į Kauno zoologijos sodą ir atiduoda vilką. Subėga daug vaikų ir žiūri į vilką. Bet dar daugiau žiūri į milžiną.

Parašę būtinai paanalizuokime tekste pavartotus veiksmo žodžius, aptarkime jų rašybą.

Mokomės kurti tekstą apie ateitį.

Tęskime padavimo perkūrimo užduotis – visi kartu fantazuokime ir parašykime, kokia nepaprasta būtybė gyvens ateityje ir kaip ji sutiks vilką, kas jai nutiks (4 pratimas).

Ar mokiniai suprato veiksmo žodžių vartojimą, parodys 5 pratimas. Pasiaiškinkime pradžią, o paskui tegul užduotį antroakai atlieka savarankiškai – virš pabrauktų veiksmo žodžių parašo klausimus, kurie surašyti lapelyje.

IV

Eilėraščio klausymas ir supratimas.

Pagal turimą laiką mokytojas sprendžia, ar klasėje bus skaitomas padavimas „Milžinas ir pelė“ (P. 86). Jį galima tik perskaityti ir ilgiau nesustoti, palikti namų skaitymui. Svarbiau būtų mokiniams pasiklausti M. Vainilaičio eilėraščio tuo pačiu pavadinimu (P. 87). Nuteikime mokinius klausytis ir raiškiai perskaitykime šį juokingą eilėrašį. Išsiaiškinkime nežinomus žodžius ir kaip mokiniai suprato eilėrašį – tegul žodžiu atsako į klausimus, surašytus žaliame fone.

V

Klausimai ką veikiau? ką veikei?

Pradedame mokyti antrokus veiksmo žodžiams kelti ne tik klausimą *ką veikė*, bet ir *ką veikiau? ką veikei?* – visi kartu atliekame kalbos plotelio MOKOMĖS! užduotis (vad. P. 87). Šie du klausimai labai svarbūs mokantis rašyti praeties veiksmus reiškiančius žodžius.

Mokytojui. Žodžius, kurie atsako į klausimą *ką veikiau?* mokiniai vartoja pasakodami ir rašydami apie save, o žodžius, kurie atsako į klausimą *ką veikei?* klausdami draugo, pasakodami jo vardu. Tačiau šiuos du atvejus antroje klasėje dar tik pradedame mokyti, jie gana sunkūs, todėl nesitikėkime, kad visi vaikai greitai išmoks.

Pratybų sąsiuvinyje toliau mokome tų dviejų aptartų atvejų. Pirmiausia galima atlikti 6 pratimą – iš lapelio įrašyti tinkamus žodžius (šį pratimą galima pasiūlyti ir iškart po eilėraščio „Milžinas ir pelė“ klausymo – jis irgi parodys, kaip mokiniai suprato kūrinį). 7 pratimas moko rašyti veiksmo žodžius, kurie atsako į klausimą *ką veikiau?*, o 8 pratimas – į klausimą *ką veikei?* Po truputį mokiniai išsiaiškina pagrindinę šių veiksmo žodžių rašybos taisyklę. Ją visi perskaitykime ne tik vadovėlio analizuotame kalbos plotelyje, bet ir sąsiuvinio plotelyje MOKYKIS! prie 8 pratimo ir nusiteikime ilgoms rašymo pratyboms ateityje, III klasėje. 9 pratimo tekste praleistas raidės mokinyms renkasi iš duotų dviejų variantų. Jeigu atliks savarankiškai, paskui būtinai pasitikrinkime.

Žodžių, kurie atsako į klausimus ką veikiau? ką veikei?, rašybos mokymosi pradžia.

ND

Padavimo „Milžinas ir

Namų darbams mokytojas gali pasiūlyti perskaityti padavimą „Milžinas ir pelė“. Tegul išmoksta jį gražiai skaityti ir perskaito namiškiams. Tada aptaria su jais pagal vadovėlio klausimus. Jau pats mokinyš gali paaškinti, kodėl žmonės sukūrė šį padavimą. O jeigu negalės, aptarkime kitą šeštadienį. Čia svarbiausias akcentas – panašus žodžių *šatra* ir *Šatrija* skambėjimas. Bet kalno

Tikslas – susipažinti su Užgavėnių papročiais, pasakoti, kaip švenčia šią šventę, skaityti tekstus, mokyti Užgavėnių dainų, atsakyti į teksto klausimus, aiškintis nežinomus žodžius; toliau mokyti atpažinti ir vartoti veiksmo žodžius, suprasti, į kokį klausimą jie atsako, mokyti rašyti žodžius, kurie atsako į klausimą *ką veikia?*

- prisimins, kaip I klasėje išvarė žiemą, kokią dainelę dainavo;
- skaitys apie Užgavėnių papročius, švenčių įspūdžius;
- klausysis teksto apie Užgavėnių pokštus, Užgavėnių dainos;
- plės savo žodyną žodžiais apie Užgavėnes, jų papročius;
- atsakys į skaitytų tekstų klausimus;
- laiške aprašys Užgavėnių šventės įspūdžius;
- toliau mokysis atpažinti veiksmo žodžius, kelti jiems klausimus *ką veikė? ką veikia? ką veiks?*;
- mokysis rašyti veiksmo žodžius, kurie atsako į klausimus *ką veikia? ką veikia? ką veikai?*

Priemonės: Vad. P. 88–91, Pr. sąs. 2. P. 18–21

Užgavėnių šventės nuotraukos, filmuota medžiaga (jeigu turi)

I

Prisimename, ką mokėmės I klasėje.

Teksto apie Užgavėnių „gyvuliukus“ skaitymas.

Kadangi Užgavėnės neturi pastovios dienos, mokytojas turėtų temą „Žiema, žiema, bėk iš kiemo!“ nors šiek tiek derinti prie einamųjų metų Užgavėnių datos: pamokas vesti prieš šventę ar tuoj po jos. Apie Užgavėnes mokiniai jau kalbėjo, skaitė I klasėje (tema „Užgavėnės ir... abėcėlės šventė“). Todėl vadovėlyje ši tema ir pradedama siūlymu prisiminti, kaip I klasėje mokiniai išvarė žiemą, kokią dainelę dainavo. Čia pat ir tą dainelę galima perskaityti, padainuoti. Greta – Užgavėnių kaukės: ožio, arklio, gervės. Apie jas ir kitas kaukes mokiniai perskaito tekstą „Užgavėnių „gyvuliukai“. Iš konteksto antrokai turėtų suprasti jiems naujus žodžius, kuriais nusakomi tų „gyvuliukų“ skleidžiami garsai. Būtų gerai, jeigu vieną kitą žodį įsimintų, nes jie tikrai gyvi, vaizdingi, reikalingi kalboje (vaikų žodynas siauras, apie visus gyvulus jie sako „kalba“). Pažaiskime visi kartu – choru pasimokykime mėgdžioti persirengėlių balsus. O kokių pamėgdžiojimų mokiniai sugalvos kitiems „gyvuliukams“, priklausys nuo jų fantazijos. Nestabdykime jos.

II

Teksto apie Užgavėnių pokštus klausymas, nuotraukos aptarimas.

Ilgesnį tekstą „Užgavėnių pokštai“ skaito mokytojas (gali skaityti gerai skaitantis mokinys, bet jį reikia parengti), o mokiniai atidžiai klauso, nes paskui reikės atsakyti į klausimus. Apžiūrėkime nuotrauką vadovėlyje (P. 89). Gal klasėje yra daugiau panašių nuotraukų ar net filmuotos medžiagos, būtinai pažiūrėkime, aptarkime. Pagaliau galima aptarti pačius save – atsinešti į klasę pačių pasigamintas kaukes, prisiminti, kaip atrodė, ir pan.

III

Svarbūs klausimai ką veikė? ką veikia?

Toliau įtvirtinamas veiksmo žodžių vartojimas: jų reikšmės supratimas, klausimai, rašyba. Vadovėlio kalbos plotelyje MOKOMĖS! (P. 89) dar kartą primenami antros klasės kurse numatyti pagrindiniai veiksmo žodžių klausimai *ką veikė? ką veikia?* Jie labai svarbūs mokiniams dėl dviejų priežasčių: pirma, dažniausiai vartojami pasakojant, kuriant tekstą, antra, abu svarbūs mokantis veiksmo žodžių rašybos. Pirmą užduotį mokiniai gali atlikti savarankiškai, o paskui visi pasitikrina. Svarbu, kad antrokai ne tik išrinktų veiksmo žodžius, kurie atsako į klausimą *ką veikė?* bet ir juos pakeistų taip, kad jie atsakytų į klausimą *ką veikia?*: *mekeno – mekena, griežė – griežia, mušė – muša ir t. t.*

Kodėl tekste
vartojami
būtent tokie
veiksma
žodžiai?

Veiksma žodžių,
kurie atsako į
klausaimą
ką veikė?,
rašymas.
Sakinių
sudarymas.

Antra užduotis skatina pamąstyti: žodžiu išsiaiškinkime, kodėl tiek daug vartojama veiksmo žodžių, kurie atsako į klausimą *ką veikė?* Tikriausiai antroakai pasirinks teisingą antrą atsakymą.

Žodyno turtinimo darbu pradedamos šios temos užduotys pratybų sąsiuvinyje (1 pratimas). Užduotis atliekama kolektyviai – kiekvienas mokinys sako tinkamą žodį, nusakantį kurio nors nupiešto Užgavėnių „gyvuliuko“ veiksmą, žodis užrašomas lentoje ir sąsiuvinyje. Galima rašyti ant lipnių lapelių ir juos prilipinti lentoje. Įdomu, kiek žodžių vaikai žinos. Mokytojas taip pat gali pasiūlyti naujų žodžių, pavyzdžiui: *gervė* ne tik *kirksėjo*, *girksėjo*, bet ir *kraipėsi*, *kinkčiojo*, *linkčiojo galvą*, *šnyptė*; *arklys* ne tik *žvengė*, *spardėsi*, bet ir *žvingavo*, *prunkštė*, *kinkavo galvą*, *rietė sprandą*, *kratė karčius* ir t. t. Pasidžiaukime, kiek daug gražių veiksmo žodžių žinome. Iš jau žinomų mokiniams žodžių sudaromi sakiniai (2 pratimas). Sudarę sakinius mokiniai juos perskaito garsiai.

IV

Žodžių, kurie
atsako į
klausaimą
ką veikia?
ką veiki?,
rašymas.

Labai svarbios rašybos mokymuisi kitos užduotys. 3 pratimas skirtas žodžių, kurie atsako į klausimą *ką veikia?* *ką veiki?*, rašybai. Silpnesnėje klasėje šią užduotį galima atlikti visiems kartu, stipresnėje – individualiai, paskui pasitikrinti. Vaikų dainoje vartojami veiksmo žodžiai, kurie atsako į klausimą *ką veikia?*, mokiniai randa juos ir pabraukia. Aptarkime, kaip jie parašyti: kuriuose gale girdime *-eu*, bet rašome *-iau*. Nuspalvinkime tas raides. (Prisiminkime ir dvibalsio *au* po minkštai tariamo priebalsio rašymą.) Tęsiame užduotį: mokiniai pabrauktus žodžius pakeičia taip, kad jie atsakytų į klausimą *ką veiki?*: *ganiau* – *ganei*, *sėdėjau* – *sėdėjai* ir t. t. Ir vėl aptarkime tuos žodžius, kurių gale rašome *-ei*, kurių po *j* *-ai*, nuspalvinkime tas raides. Mokytojui. Vaikams tai painūs rašybos atvejai, nes vienur rašoma *ei*, kitur *ai*, nors žodžiai atsako į tą patį klausimą *ką veiki?* *Ką daryti? Kaip išmokyti šios rašybos? Visų pirma antroje klasėje dar tik mokome, o nereikalaujame išmokyti. Žinoma, tokius žodžius kaip *ganei*, *lėkei*, *nešei* ir pan. antroakai galėtų rašyti taip, kaip girdi: *-ei* girdi ir rašo. Bet po *j* *gulėjai*, *sėdėjai*, *mokėjai* ir pan. taip pat girdisi *ei*, bet rašosi *ai*, todėl čia jau toks aiškinimas netinka.*

Žodžių, kurie atsako į klausimus *ką veikia?* *ką veiki?*, rašybos geriausia mokyti pagal pavyzdį. Sukurkime ir pakabinkime klasėje tokius plakatus:

Ką veikia? rašiau
skaičia
žiūrėjau
tylėjau

Ką veikė? - rašė, skaitė
Ką veiki? - rašei, skaitei
Ką veikė? žiūrėjo, tylėjo
Ką veiki? - žiūrėjai, tylėjai

Kokie rašybos
plakatai gali
padėti.

V

Užgavėnių
daina.

Dar vienas šios temos tekstų pluoštelis, iš kurio mokytojas gali rinktis medžiagą skaitymo pratyboms, pateiktas kitame vadovėlio atvarte (P. 90–91). Užgavėnių dainą „Šalta žiema šalin eina“ mokytojas turėtų mokiniams padainuoti, o jeigu turi jos įrašą, pasiūlyti pasiklausyti. Paskui ją visi kartu gali išmokyti dainuoti. Tekstą „Užgavėnių paprotys“ pasiūlykime namų skaitymui. Aido laiške Simonui mokiniai sužinos daug dalykų apie Užgavėnių šventę

Tikslas – kalbėtis apie teatrą, spektaklius, elgesį teatre, susipažinti su lėlių teatru, plėsti žodyną su teatru susijusiais žodžiais, išmokti pasigaminti stalo teatrą, jo lėles; mokyti skaityti dramos kūrinį, jį vaidinti; toliau mokyti vartoti veiksmo žodžius, rašyti žodžius, kurie atsako į klausimus *ką veikiu? ką veiki?*, prisiminti klausimą *kur? (kame?)*

- prisimins, ką žino apie teatrą, pasakos kokius spektaklius matė;
- skaitys stalo teatro gaminimo instrukciją ir pagal ją pagamins sceną;
- aptars, kas sudaro teatrą, kas rašoma biliete, išmoks naujų žodžių teatro tema;
- skaitys dalykinį tekstą apie lėlių teatrą (pratybų sąsiuvinyje);
- mokysis skaityti dramos kūrinio ištrauką, sužinos, kuo ypatingas dramos kūrinys;
- pasigamins stalo teatro lėles, suvaidins kūrinį;
- mokysis vartoti veiksmo žodžius, kurie atsako į klausimą *ką veiksiu?*;
- mokysis rašyti veiksmo žodžius, kurie atsako į klausimus *ką veikiu? ką veiki?*
- prisimins žodžių, kurie atsako į klausimą *kur? (kame?)* rašybą.

Priemonės: Vad. P. 92–95, Pr. sąs. 2. P. 22–25

Didelė kartoninė dėžė

Spalvotas popierius

Storesnis popierius lėlėms, piešimo priemonės

Vielutės

I

Pokalbis apie teatrą.

Skaitome apie lėlių teatrą.

*Klausimas **kur?**
Kaip gebame vartoti žodžius teatro tema?*

Dar ikimokykliniais metais ir I klasėje vaikai tikriausiai ne kartą vaidino šventiniuose spektakliuose, su tėveliais lankėsi teatre, gal matė spektaklių per televiziją. Todėl pradėdami temą „**Teatras mūsų klasėje**“ pirmiausia ir pasikalbėkime, ką jie žino apie teatrą, kokių spektaklių matę, kokiuose patys vaidinę. Ar patinka mokiniams teatras? Kodėl patinka ar nepatinka? Mokytojas gali papasakoti vaikams, kad teatrą būna įvairių: dramos, muzikinių, lėlių, šešėlių, vežimo ir kt. Internetu galima apie kiekvieną rasti medžiagos. O kokie teatrai veikia vaiko mieste? Gal žino Lietuvos teatrų? Šio amžiaus vaikams artimiausias lėlių teatras. Garsus yra Vilniaus Lėlės teatras. Paskaitykime apie lėlių teatrą pratybų sąsiuvinyje (P. 22, 1 pratimas), grupelėse arba visi kartu raskime atsakymus į klausimus. Pasiteiraukime mokinių, ką naujo sužinojo iš šio teksto. Kadangi jame yra daug žodžių, kurie atsako į klausimą *kur?*, trumpai prisiminkime jų rašybą – atlikime 2 pratimą. O 3 pratimą vaikai pirmiausia atlieka savarankiškai, o paskui pasitikrina.

II

Gaminame stalo teatrą.

Stalo teatro dekoracijos ir lėlės.

Suintriguokime mokinius pasakydami, kad šiandien išmoksime pasigaminti teatrą, kurį galime turėti kiekvienas savo namuose, jį turėsime savo klasėje. Tai **stalo teatras**. Kaip mano mokiniai, kodėl jis taip vadinasi? Tegul vaikai pasamprotauja.

Tada mokytojas ima kartono dėžę ir visi pradeda darbą. Iš eilės antroakai skaito instrukciją (vad. P. 92), kartu su mokytoju atlieka veiksmus. Vaikai spalvotu popieriumi iškljuoja vidinius dėžės šonus, papuošia išorę. Paskui dėžės viršuje iškerpami du plyšiai, vienas siauras, kitas platus. Aptarkime, koki spektaklį vaidinsime, išrinkime mokinius, kurie pieš dekoracijas, kurie gamins lėles. Pagaminkime dekoracijas ir lėles. Lėlių gali būti keli variantai. Kaip jas gaminti, mokiniai skaito vadovėlyje (P. 93). Prie dekoracijų ir lėlių pritvirtinkime vielutes. Per siaurą plyšį pakabinkime dekoracijas.

Pakeiskime veiklą ir keletą minučių skirkime kalbos pratyboms (žinoma,

III

*Mokomės rašyti žodžius, kurie atsako į klausimus **ką veikiu?** **ką veikei?***

mokytojas gali ir kitaip rikiuoti pamokos darbus). Atlikime kalbos plotelio MOKOMĖS! (vad. P. 93) užduotis, jas aptarkime. Paskui – 4 pratimą: tegul Reginos ir Mato pokalbį mokiniai perskaito vaidmenimis, kiekvienas randa ir pabraukia veiksmo žodžius. Toliau mokomasi rašyti žodžius, kurie atsako į klausimus *ką veikiu?* *ką veikei?* (5 ir 6 pratimas). Įsitinkime, ar antrokai jau moka kelti žodžiams šiuos du svarbius klausimus: skaitytame dialoge jie ras daug veiksmo žodžių, juos nurašys ir prie kiekvieno parašys jo klausimą. Būtinai visi kartu pasitikrinkime. O 6 pratimas – kūrybinis: vienas rašo klausimą, kitas atsako. Taip kuriamas dialogas, kuriame neįmanoma išsiversti be žodžių, atsakančių į klausimus *ką veikiu?* *ką veikei?*

IV

Geriau susipažįstame su teatro sale. Plečiame savo žodyną.

Vadovėlio 94 puslapyje yra teatro salės nuotrauka, surašyti visų objektų, vietų pavadinimai. Aptarkime šią nuotrauką. Tegul mokiniai pasitikrina, ar žino pateiktus pavadinimus, plečia savo žodyną. Tada apžiūrėkime bilietą, aptarkime, kam jis reikalingas, kas jame nurodoma. Jeigu yra laiko, galima įvykdyti ir dvi paskutines užduotis – klasę paversti teatro sale, nusipiešti bilietus (jų gali iš anksto pagaminti ir mokytojas, pavyzdžiui:

Kas nurodoma biliete?

STALO TEATRAS „ANTROKAS“

Spektaklis „**Gužutis ir gervė**“ 2018 02 15

Eilė 5 Vieta 12 Spektaklio pradžia 12: 00 val.

V

Skaitome ir aiškinamės scenai skirtą kūrinį. Jį vaidiname.

Labai svarbu išmokyti vaikus skaityti kūrinį, skirtą vaidinti (dramos kūrinį). Panašų jau skaitė temoje „Mūsų Kalėdos“. Skaitykime sudramintą pasaką „Gužutis ir gervė“ (vad. P. 95) ir aiškinkimės, kas kur yra. Prie teksto rodyklėmis nurodyti visi paaiškinimai, todėl mokiniai turėtų suprasti. Vaidinti skirtame kūrinyje visada nurodomi VEIKĖJAI, kitu šriftu paaiškinama, **kur** (dažnai ir **kada**) **vyksta veiksmas, ką veikėjai daro, kaip elgiasi** (remarkos). Perskaite šį neilgą pasakos tekstą, viską išsiaiškine, vaikai pasiskirsto po du vaidmenimis ir mokosi savo veikėjo žodžius. Pratybų sąsiuvinyje nupiešti gandro ir gervės lėlių kontūrai (7 pratimas). Jeigu yra laiko, vaikai gali pasigaminti šias dvi lėles pagal 8 pratimo instrukciją (nuspalvinti lėles padės trumpas 9 pratimo tekstas) ir suvaidinti pasaką. Jeigu laiko pritrūksta, galima lėles pasigaminti namie, o spektaklį stalo teatre suvaidinti kitą šeštadienį. Gali mokytojas paprašyti vaikų iš anksto, prieš savaitę ar dvi, pasigaminti šias lėles namie. Tuomet daugiau laiko bus galima skirti vaidinimui. Taigi mokytojas planuoja darbus pagal savo klasės galimybes, sau ir mokiniams keliamus tikslus.

ND

*Gaminame pasakos lėles, ją vaidiname. Klausimas **ką veiksiu?***

Namų užduotis – pasigaminti anksčiau vadovėlyje skaitytos pasakos „Dangus griūva“ (tema „Kas miške gyvena?“) lėles ir su namiškiais suvaidinti šią pasaką. Paskui pasirengti ir suvaidinti ją klasėje.

Kalbos mokymuisi – atlikti kalbos plotelio MOKOMĖS! (vad. P. 95) užduotis. Jų pavyzdžiai pateikti.

Tikslas – pasakoti apie įvairius gyvūnus, mūsų augintinius, elgesį su jais, skaityti įdomius tekstus apie juos, aptarti jų veikėjus, vertinti jų poelgius; mokytis nuosekliai pasakoti įvykį; įsivertinti, kaip išmoko atpažinti veiksmo žodžius, juos vartoti pasakojant, kelti jiems klausimus, rašyti.

- pasitikrins, ką jau geba papasakoti apie savo augintinį, kitus gyvūnus;
- skaitys tikroviškus ir fantastinius pasakojimus apie gyvūnus, atsakys į klausimus, vertins gyvūnų poelgius ir žmonių elgesį su jais;
- kurs pasakojimą pagal paveikslėlių seriją;
- atstatys supainiotas pasakoto įvykio dalis;
- mokysis nuosekliai pasakoti įvykį, prisimins pasakojimo sandarą;
- įsivertins, kaip išmoko vartoti veiksmo žodžius, kelti jiems klausimus;
- įsivertins, kaip išmoko rašyti veiksmo žodžius, kurie atsako į klausimus *ką veikia? ką veikia? ką veikia? ką veikia?*

Priemonės: Vad. P. 96–99, Pr. sąs. 2. P. 26–29

Lipnūs lapeliai

Sąsiuvinis arba lapas diktantui

I

Pokalbis apie gyvūnus, vaikų pasakojimai apie labiausiai patinkantį gyvūną.

Gyvūnų vardų rašymas, skaičiavimas.

Tema „**Jie ir mes**“ tęsia I klasės temą „Mano mažasis draugas“, temas apie paukščius rudenį ir pavasarį, susišaukia su II klasės temomis „Ūkininko sodyboje“ ir „Kas miške gyvena?“ Taigi antrokai jau žino nemažai žodžių apie savo mažuosius draugus, gali apie juos papasakoti. Antros klasės vadovėlyje ši tema gilinama, kalbamasi apie elgesį su gyvūnais, skaitoma klasikų ir naujausių lietuvių vaikų literatūros kūrinių ištraukų, fantazuojama. Pamoką siūloma pradėti pokalbiu (vad. P. 96) apie naminius gyvūnus ir miško žvėris, paukščius – tegul mokiniai pasakoja apie juos, kiekvienas pasirinkdamas jam labiausiai patinkantį.

Antrokai atlieka pratybų sąsiuvinio 1 pratimą: ant lipnių lapelių raudonai surašo savo augintinių vardus (galima imti raudonus lapelius), pasirašo ir prilipina prie lentos. Tie, kurie neturi augintinių, ant lapelių mėlynai rašo (galima imti mėlynus lapelius), kokį gyvūnėlį ar gyvūną norėtų turėti, ir taip pat prilipina lentoje. Taip visi mokiniai sukuria tarsi savo mylimiausių augintinių sąrašą. Paskui suskirsto juos į 2 pratimo lentelę ir suskaičiuoja (skaičiuoja lietuvių klaba). Taip mokiniai pakartoja gyvūnų vardų rašymą ir lietuviškus skaitmenų pavadinimus.

II

Skambaus, nuotaikingo, keistoko eilėraščio skaitymas.

Pakeiskime veiklą: tegul antrokai atsiverčia vadovėlį ir perskaito V. Kukulo eilėrašį „Tigras obely“ (P. 96). Išsiaiškinkime žodynyje surašytus žodžius – jų gana daug, jie labai gyvi, vaizdingi. Mėginkime visi kartu atsakyti į eilėraščio klausimus. Išties tai nepaprastas eilėraštinis, labai netikėtas jo vaizdas – tigras obely, netikėtas ir tigro noras – pasišnekėti su vaikais. Kartu su mokiniais nuspręskite, kada klasė mokysis šį eilėrašį. Jis tinka mokytis chorų, skanduoti, nes daug pasikartojančių žodžių porų, labai skambus. Gali būti skiriama užduotis namams – išmokti eilėrašį atmintinai, paskanduoti jį su namiškiais.

III

Prisimenamė

Prisiminkime gyvūnų kūno dalių pavadinimus – tegul mokiniai skaito 3 pratimo tekstą ir randa sakinius, kuriais apibūdinamos šuniuko kūno dalys,

gyvūno kūno dalių pavadinimus, jų apibūdiname.

Kartojame veiksmo žodžius, jų klausimus.

Pasakojame apie šuniuko nuotykių pagal paveikslėlius.

IV

Teksto apie vaikų elgesį su paukšteliais skaitymas, jų poelgių vertinimas.

Patikriname, kaip mokiniai atpažįsta veiksmo žodžius ir moka jiems kelti klausimus.

V

Rašytojo pavaizduoto įvykio skaitymas, aptarimas.

Kaip pasakojame įvykių?

VI

Įvykio nuoseklumo atstatymas.

o tada atsako į 4 pratimo klausimus. Ne visi atsakymai yra skaitytame tekste, kai ką reikės išivaizduoti patiems. Mokinių gebėjimą pasakoti apie gyvūną, įvardyti jo kūno dalis atskleis 5 pratimas, kuris atliekamas žodžiu.

3 pratimo tekstą dar kartą panaudokime veiksmo žodžių kartojimui: į 6 pratimo lentelę mokiniai parašo 5 veiksmo žodžius, kurie atsako į klausimą *ką veikia?*, pavyzdžiui: *auga, didėja, platėja, atsitupia, lekuoja*. Šiuos žodžius reikia pakeisti pagal pavyzdį, kad jie atsakytų į klausimus *ką veikė? ką veiks?*:

Auga – augo – augs, didėja – didėjo – didės ir t. t. Taigi prisimenami pagrindiniai veiksmo žodžių klausimai.

7 pratimas užbaigia užduočių grupę, susijusią su tekstu apie šuniuką Mauricijų – mokiniai pagal paveikslėlių seriją pasakoja žodžiu šio šuniuko nuotykių. Kad būtų lengviau, gali vartoti apačioje po paveikslėliais surašytus žodžius.

Skirkime mokiniams laiko perskaityti B. Buivydaitės pasakojimą „Kuosiukas“ (P. 97). Tai ištrauka iš šios rašytojos knygos „Auksinis batelis“, kurią skaitė dar vaikų proseneliai (B. Buivydaitė. Auksinis batelis. V.: Vaga, 1984. P. 60–61). Skaitymo požiūriu tekstas nesudėtingas. Perskaitę mokiniai žodžiu atsako į klausimus ir vertina berniukų poelgių, aptaria, kaip pasielgė Petriukas.

Mokytojas, pažindamas savo mokinius, jaučia, ar dar reikia stabtelėti prie veiksmo žodžių. Jeigu reikia, mokiniai grupėmis atlieka kalbos plotelio PASITIKRINK! pirmą užduotį (P. 97). Antrą užduotį tegul mokiniai atlieka lapeliuose savarankiškai, o mokytojas surenka ir patikrina – taip galės įvertinti kiekvieną mokinį, kaip jis atpažįsta veiksmo žodžius ir moka jiems kelti klausimus.

Dar vienas svarbus šios temos tikslas – pakartoti ir įtvirtinti mokinių supratimą apie pasakojimo sandarą. Skaitomas S. Paltanavičiaus tekstas „Lyg sapnas, lyg ne“ (vad. P. 99), aptariamasis jo turinys. Svarbus antras klausimas – ką sužino ežiukas iš mamos. Lietuvoje labai aktuali problema – ežių apsaugojimas keliuose. Jų labai daug žūsta po automobilių ratais, nes ežys, išgirdęs artėjančią mašiną, ne bėga nuo kelio, o pašiauria spyglius gynybai. Jeigu vairuotojas nepastebi mažo kamuoliuko, jis žūsta.

Kalbos plotelyje MOKOMĖS! (P. 99) visi kartu perskaitykime tekstą „Išgelbėjo“ ir aptarkime, kaip pasakojame įvykių. Pasakykime mokiniams, kad jie jau mokėsi pasakojimo sandarą ir prisimena jo klausimus. Taigi **papasakoti įvykių – reiškia sukurti pasakojimą**. Tik gyvenime dažniau sakome „Papasakok tą įvykių“ arba „Papasakok, kas atsitiko“ negu „Sukurk pasakojimą“.

Ar gebame suprasti įvykio nuoseklumą, jį atstatyti, pasitikrinkime atlikdami 8 ir 9 pratimą. Mokiniai gali dirbti grupelėse ar porose. Skaitomos pasakojimo dalys, nustatoma įvykio seka ir tos dalys sunumeruojamos.

3

1

Kaip obuoliukas pabėgo (pavadinimas)

2

4

Tikslas – daugiau sužinoti apie gintarą, skaityti dalykinius ir grožinius tekstus apie jį, aptarti veikėjų poelgius; mokyti apibūdinti daiktą; mokyti atpažinti žodžius, kuriais apibūdinamas daiktas, kelti klausimus *koks? kokia?*

- prisimins, ką žino apie gintarą, kalbės apie jį;
- skaitys eilėrašį apie gintarą, mokysis jį atmintinai;
- skaitys grožinius ir negrožinius tekstus apie gintarą, daugiau sužinos apie jį;
- žodžiu ir raštu atsakys į teksto klausimus;
- mokysis apibūdinti daiktą, apibūdins pasirinktą daiktą;
- mokysis atpažinti žodžius, kuriais apibūdinamas daiktas (spalva, forma, dydis ir kt.);
- mokysis kelti žodžiams klausimą *koks? kokia?*, vartoti žodžius, kurie atako į šiuos klausimus, su šiais žodžiais sudarys sakinius.

Priemonės: Vad. P. 100–103, Pr. sąs. 2. P. 30–33

Koks nors daiktas, tinkamas mokyti apibūdinti (statulėlė, vazelė, žaislas ir pan.)

I

Apie gintarą mokiniai kalbėjo I klasėje, kai skaitė apie Palangą (tema „Lietuvos miestai“), gintaro papuošalus vaikai dažnai mato per įvairias lietuviškas šventes, namie senelių skrynelėse, mergaitės jais puošiasi vilkėdamos tautinius kostiumus. Antrai klasei temą „**Mano saujoj – gintarėlis**“ pasiūlė lituanistinių mokyklų mokytojos.

Pasirenkame, kaip pradėti šią temą.

Labai įvairiai galima pradėti šią temą. Pavyzdžiui, surengti klasėje gintaro dirbinių parodą arba nueiti į muziejų, jeigu jis netoli, o nesant tokių galimybių, atsiversti 103-ią vadovėlio puslapį ir apžiūrėti gintaro dirbinių nuotrauką. Tuomet ir kūriniai apie gintarą vaikams bus lengviau suprantami.

Raiškūs eilėraščių skaitymas.

Mokytojas pirmiausia vadovėlyje (P. 100) raiškiai perskaito M. Vainilaičio eilėrašį „Mano gintarėlis“, paaiškina nežinomus vaikams žodžius. Tada užduotis – išmokti šį eilėrašį skaityti. Išanalizuokime kūrinį pagal vadovėlio klausimus. Galime visi choru pasimokyti du pirmus eilėraščio posmus – jie sudaro visiškai gražų, užbaigtą ir vaikams lengvai suprantamą kūrinį.

II

Dalykinis tekstas apie gintarą. Ataskymai į klausimus.

Pratybų sąsiuvinyje porose perskaitomas tekstas „Apie gintarą“ (1 pratimas), išsiaiškinami nežinomi žodžiai (pratinkime mokinius dirbant porose padėti vienas kitam, paaiškinti, jeigu kuris žino žodį). Tuomet pasitariant atsakoma į klausimus, kurių visi atsakymai yra tekste, tik reikia būti atidiems. Atlikus užduotį, pasitikrinama. Suklydusieji pasitaiso klaidingus atsakymus. 2 pratimo teiginius apie gintarą mokiniai skaito kiekvienas savarankiškai ir pažymi, ko nežinojo apie jį.

III

Diferencijuotas grožinio teksto skaitymas. Veikėjo poelgio vertinimas.

Diferencijuotam skaitymui skirtas V. Miliūno tekstas „Gintarėlis“ (vad. P. 101). Duokime mokiniams laiko jam perskaityti. Tada tegul kiekvienas paklausia, kurių žodžių nesuprato, juos išsiaiškina. Skaito klausimus po jam skirta teksto dalimi, randa atsakymus tekste ir dalyvauja aptariant kūrinį. Reikėtų atkreipti mokinių dėmesį į pasakojimo pradžią – kaip ant kranto patenka gintaro gabalėliai. Būtinai aptarkime Evalduko poelgį – jis atidavė didelį gintarą Danutei. Kodėl? Tikriausiai norėjo mergaitę nudžiuginti. Koks, vaikų manymu, buvo šis berniukas? Apie kokį gražų jo poelgį mokiniai skaitė anksčiau? (Dovanojo negirdinčiai Saulutei rožę.)

IV

Mokomės kelti žodžiams klausimus koks? kokia? Ką reiškia tie žodžiai?

Žodžių poros: daikto vardas ir prie jo vartojamas jį apibūdinantis žodis.

Iš šio teksto mokome antrokus kelti labai svarbius klausimus **koks? kokia?** (kalbos plotelis MOKOMĖS!) Abi užduotis atliekame visi kartu. Kelti šiuos klausimus mokomasi ir pratybų sąsiuvinyje. Atlikime 3 pratimo užduotį: perskaitykime tekstą ir pabraukime žodžius, kurie atsako į klausimus **koks? kokia?** Mėginkime paklausti mokinių, ką reiškia, ką parodo tie žodžiai. Mokiniai gali ir nežinoti, ką atsakyti. Todėl turėsime motyvą atlikti 4 pratimą ir pasiaiškinti, kokie tie žodžiai, kam jie reikalingi kalboje. Iš trečio pratimo teksto išrašome žodžių poras: *graži diena, silpnas vėjelis, kaitri saulutė, šlapias smėlis, didelė banga, didelis, skaidrus gintaras*. Aptarkime šias žodžių poras: žodis *diena* atsako į klausimą *kas?* ir reiškia daikto vardą, o žodis *graži* atsako į klausimą *kokia?* ir pasako, kokia ta diena yra. Panašiai galime aptarti ir kitas žodžių poras. Galime kelti klausimus: *Koks vėjelis? Kokia saulutė? Koks smėlis? Kokia banga? Koks gintaras?* Atsakydami į tuos klausimus sužinome **kokie tie daiktai yra, kaip jie atrodo**, t. y. sužinome, apibūdiname jų ypatybes, požymius. 5 pratimą mokinia gali atlikti savarankiškai – suporuoti žodžius, paskui pasitikrinti, pasakyti, ką apie kiekvieną daiktą pasako žodžiai, kurie atsako į klausimą *koks? kokia?* Padėkime mokiniams suprasti, kad šie žodžiai mums dažnai reikalingi kalbant, ką nors apibūdinant: tegul su keliomis sudarytomis žodžių poromis (junginiais) sugalvoja ir parašo po sakinį (6 pratimas). Taigi aptartais žodžiais mes ką nors apibūdiname.

V

Sužinome naujų faktų apie gintarą.

Jeigu mokiniai temą pradėjo pokalbiu apie gintarą, tai toliau nereikia atlikti vadovėlio 102 puslapio viršuje pateiktos užduoties. Skaitykime informacinį tekstą „Ar žinai, kad...“ ir aiškinkimės su vaikais naujus faktus apie gintarą. Stipresnieji mokiniai gali pasimokyti ir visiems klasės draugams garsiai perskaityti S. Poškaus tekstą „Apie gintarą“ (P. 102). Tai linksmas, tik šiam rašytojui būdingas tekstas. Kas mokiniams buvo gražu, netikėta, įdomu? Aptarkime visi kartu. Ir mokytojas turėtų pasakyti, kas jam patiko, kas jį nustebino šiame tekste (pavyzdžiui, vabalai kuteno medžius, jie juokėsi sakais). Tokie rašytojo pasakymai turbūt labiau įsimins vaikams negu sausi gamtininkų teiginiai apie tai, kaip atsirado gintaras.

VI

Susipažįstame, kaip apibūdinamas daiktas.

Dėmesio! **Susipažįstame su daikto aprašymu**. Antrokams galime dar nesakyti šios sąvokos, tačiau mokome apibūdinti daiktus, t. y. pasakoti, kaip daiktas atrodo (apibūdinti galime viską, ką anksčiau pavadinome daiktu, pavyzdžiui: *didelis akmuo* ir *didelis džiaugsmas*). Skaitome kalbos plotelio MOKOMĖS! (P. 103) tekstą „Gintarėlis“ ir aiškinamės, **kaip apibūdiname gintarėlį**. Šone pateikti pagrindiniai klausimai, kurie mokiniams padės išmokti apibūdinti daiktą:

Kaip apibūdiname daiktą?

Kas tai yra? - šiuo klausimu pasakome, ką apibūdinsime.

Kaip atrodo? - apibūdiname tą daiktą: jo dydį, spalvą, formą ir kt. požymius.

Kaip patinka? - pasakome savo nuomonę apie tą daiktą, vertiname.

Pavyzdžio analizė.

Analogišką analizę atliekame pratybų sąsiuvinyje. Skaitome Domanto rašinėlį „Brangi dovana“ (7 pratimas), trumpai aptariame temą, randame žodžius,

Tikslas – pasakoti apie pavasarį, plėsti žodyną šia tema; klausytis eilėraščio, minti mįsles, skaityti pasakaitę apie pavasarį, mokyti tekste rasti atsakymus į klausimus; apibūdinti saulę, vėją, pavasarį, žiemą; toliau mokytis kelti klausimus *koks? kokia? kokie?*, pradėti mokytis rašyti žodžius, kurie atako į klausimus *kokį? kokią? kokių?*

- žais žodžių apie pavasarį žaidimą, sudarys sakinius;
- prisimins pavasario mėnesių pavadinimus; kokių žodžių apie jį žino, kalbės apie jį;
- klausysis eilėraščio apie lietų, aptars girdimuosius įspūdžius;
- skaitys ir mins mįsles pavasario tema, kurs naujas mįsles;
- skaitys pasakaitę apie paukštelį, kuris išveja žiemą, ras tekste atsakymus į klausimus;
- spręs nebaigtų sakinių kryžiažodį;
- mokysis apibūdinti pavasario saulę, vėją, kitus gamtos reiškinius;
- mokysis kelti žodžiams klausimus *koks? kokie? kokia? kokios?*;
- mokysis rašyti žodžius, kurie atako į klausimus *kokį? kokią? kokių?*

Priemonės: Vad. P. 104–107, Pr. sąs. 2. P. 34–37

Mėlynas popierius lapeliams arba gatavi lapeliai

I

*Žaidimas
„Pavasario
žodžių lietus“.*

Apie pavasarį mokiniai daug kalbėjo, skaitė ir I klasėje (temos „Pavasaris ateina“, „Paukščiai grįžta“, „Pražydo pasklido žiedai po laukus“). Antros klasės temoje „**Koks tas pavasaris?**“ jie prisimena ir tarsi apibendrina, ką gali lietuviškai pasakyti apie pavasarį, plečia savo žodyną, toliau ugdomi gebėjimą pasakoti šia tema. Pamoką siūlome pradėti žaidimu „Pavasario žodžių lietus“. Žaidimas aprašytas 104-ame vadovėlio puslapyje. Mokiniai išklauso mokytojo skaitomą žaidimo instrukciją ir pagal ją atlieka visus nurodytus veiksmus (mėlynų popieriaus lapelių gali prisikarpyti ir namie, tuomet pamokoje bus mažiau gaištama laiko). Kiekvienas mokinys ant atskirų lapelių užrašo kuo daugiau žodžių apie pavasarį. Tuomet imituojamas pavasario (žodžių) lietus, lapeliai renkami, skaitomi žodžiai ir klijuojami ant didelio popieriaus lapo. Šis žaidimas padės vaikams ne formaliai, o prasmingai prisiminti žodžius pavasario tema, plėsti savo žodyną.

II

*Sakinių
sudarymas.*

Prisimintus žodžius mokiniai įprasmina pirmiausia žodžiu sudarydami sakinius. Vadovėlio paraštėje pateikti pagalbiniai klausimai padės net silpnesniam vaikui: pirmiausia sudaromas sakinytis, kuris atsako į klausimą *Kas ką veikia?*, paskui jis plečiamas žodžiais, kurie atsako į klausimą *koks? kokia? kaip?* Pavyzdžiui: *Šviečia saulė. Šviečia skaisti saulė. Kaitriai šviečia skaisti saulė. Pražydo žibuoklės. Pražydo melsvos žibuoklės.* Žinoma, gebantis mokinys gali iš karto sudaryti pilnesnį, ilgesnį sakinį. Pratybų sąsiuvinyje ši užduotis atliekama raštu (1 pratimas).

*Kokių žodžių
žinome
pavasario
saulėi, vėjui
apibūdinti?
Kryžiažodis.
Pavasario
mėnesiai.*

Tęsimi žodyno plėtimo pratimai: piešinyje ant spindulių surašomi saulę apibūdinantys žodžiai, ant vėjo piešinio – jam tinkantys žodžiai (2 pratimas). 3 pratimo žodžiai mokiniams taip pat jau žinomi – tegul draugiškai palenktyniauja, kas greičiau išspręs nebaigtų sakinių kryžiažodį: 1. ORAS. 2. KOVAS. 3. GEGUŽĖ. 4. VYTURYS. 5. VARNĖNAS. 6. PAVASARIS. Dar kartą prisimenami pavasario mėnesių pavadinimai (4 pratimas), du iš jų mokiniai jau parašė kryžiažodyje.

Kokiais žodžiais antrojai geba apibūdinti pavasarį, atskirti juos nuo žiemą apibūdinančių žodžių, pasitikrina suskirstydami į lentelę 5 pratimo žodžius. Visi kartu pasitikrindami nepraleiskime progos pasimokyti kelti klausimus *koks? kokie? kokia? kokios?*

III

Eilėraščio klausymas. Regimųjų ir girdimųjų išpūdžių aptarimas.

Nuteikime antrokus klausytis labai meniško, daug garsinių išpūdžių sukeliančio V. Palčinskaitės eilėraščio „Lietučio pasaka“ (vad. P. 105). Mokytojas jį perskaito (arba padeklamuoja) labai meniškai. Net ir muzikinį foną galima pritaikyti. Vaikai turėtų įsivaizduoti tuos žydrus lietaus nykštukus ir išgirsti, kaip jie barbena į stogą. Tada kūrinys aptiriamas pagal po eilėraščiu esančius klausimus, ieškoma atsakymų pačiame kūrinio tekste. Svarbi paskutinė žaidybinė užduotis: pamėgdžioti garsažodžių eilute „Ci-ku ca-ku, tu-ku tu-ku“ lietaus lašiukų barbenimą į stogą ir išgirsti tą barbenimą.

IV

Mokomės rašyti žodžius, kurie atsako į klausimus kokių? kokių? kokių?

Iš V. Palčinskaitės eilėraščio paimti pavyzdžiai gramatinėms užduotims kalbos plotelyje MOKOMĖS! (P. 105). Pradedame mokyti antrokus kelti klausimus *kokių? kokių? kokių?* Mokytojui. Tai sunki užduotis, todėl tik pradedame, bet nereikalaujame išmokti! Tegul mokiniai skaito po klausimą ir į kiekvieną atsako. Galime lentoje ir paprastuose sąsiuvinuose parašyti atsakymų žodžius, pavyzdžiui:

*mažą, mėlyną, linksmą nykštuką
mažų, mėlynų, linksmų nykštukų
apvalų, didelį, žydrą lašą
žydrą, stilinę, mėlyną, mažą kepurytę*

Labai svarbu, kad mokiniai įsižiūrėtų, suprastų, jog nosines raides rašome ne tik žodžių, kurie atsako į klausimus *ką? ko (daug)?* gale, bet ir tų, kurie atsako į klausimus *kokių? kokių? kokių?* Visi kartu atlikime pratybų sąsiuvinio 6 pratimą. Aptarkime, į kokius klausimus atsako pabraukti žodžiai, parašykime klausimus viršuje ir būtinai palyginkime žodžius, kurių gale yra ne nosinė raidė (*skaisti, graški*) su tais, kurių gale nosinė raidė (*mėlyną, geltoną*) – pirmieji atsako į klausimą *kokia?*, antrieji – *kokių?* ir t. t.

Pasitikriname, kaip išmokome rašyti aptartus atvejus.

Kaip mokiniai geba parašyti aptartus atvejus, paaiškės jiems savarankiškai atlikus 7 ir 8 pratimą. 7 pratime įrašys lapelyje pateiktus, jau sakiniams priderintus žodžius (atreipkime mokinių akis į klausimus skliaustuose), o 8 pratime pakeis žodžių junginius pagal pavyzdžius. 9 pratime reikia iš pateiktų žodžių sudaryti sakinius, pavyzdžiui: *Aš matau danguje baltą lėktuvą. Medyje aš matau pilką varną.* (žodžių tvarka gali būti ir kitokia).

V

Mįslės pavasario tema.

Visas 106-as vadovėlio puslapis skirtas mįslėms pavasario tema. Kaip mokytojas organizuos darbą, sprendžia kartu su mokiniais. Gal nutars skelbti grupių konkursą, gal skirs savarankišką skaitymą, o gal skirs užduotį namams – sužinoti kuo daugiau mįslių, susijusių su pavasario gamta, darbais, kitais reiškiniais, o kitą savaitgalį surengs mįslių konkursą. Visų mįslių atsakymai pavaizduoti vadovėlio iliustracijoje: *beržo sula, šalpusniai, paukščių virtinė arba pulkas, upelis, žolė, kovas, saulė, karklų kačiukai, varnėnas, žibuoklės, pavasaris ir žiema.* Jeigu klasėje skaitysime ir minsime mįsles, būtinai aptarkime su mokiniais, kas padeda atspėti mįslę (spalva, forma, kokie nors daikto požymiai ir kt.). Įdomiausias darbas – naujų mįslių kūrimas grupėse, lenktynės, kas jų daugiau sugalvos.

Mokomės vartoti žodžius, kuriais

Toliau mokomasi vartoti žodžius, kuriais apibūdinami daiktai, ir šiems žodžiams kelti klausimus: *koks? kokias? kokie? kokios? kokių? kokių? kokių?* – atliekamos kalbos plotelio MOKOMĖS! užduotys (vad. P. 107): pirmoji – žodžiu,

Tikslas – kalbėtis apie Verbų sekmadienį, mokyti Verbų ryto linkėjimų, susipažinti su Vilniaus krašto verbomis, plėsti žodyną spalvų pavadinimais, skaityti tekstus apie Verbų šventę, verbas; mokyti apibūdinti daiktą, kelti žodžiams įvairius klausimus, rašyti žodžius su nosinėmis raidėmis gale, mokyti rašybą pasitikrinti keliant žodžiui klausimą.

- kalbės apie Verbų šventę, pasakos, ką apie ją žino, kaip švenčia;
- mokysis Verbų ryto linkėjimų;
- skaitys tekstus apie verbas, aiškinsis nežinomus žodžius, atsakys į klausimus;
- skaitys informacinį tekstą apie Vilniaus krašto verbas, apžiūrės jų nuotrauką, o jeigu klasėje yra – natūralias;
- spręs spalvų kryžiažodį;
- mokysis apibūdinti verbas, pasakyti jų spalvas;
- toliau mokysis kelti žodžiams įvairius klausimus: *ką? ko? koks? kokį? kokia? kokią? kokių?*, rašyti tuos žodžius.

Priemonės: Vad. P. 108–111, Pr. sąs. 2. P. 38–41
 Įprastų lietuviškų ir Vilniaus krašto verbų pavyzdžiai
 Spalvinimo priemonės

I

Ką reikėtų antroksams suprasti apie Verbų sekmadienį?

Mokomės Verbų ryto linkėjimų, aiškinamės, kas yra verba.

Rašome švenčių datas. Kuriame Verbų ryto linkėjimus.

Mokytojui. Temos apie verbas pageidavo kai kurios lituanistinių mokyklų mokytojos. Galbūt vaikai jau žino daug apie Verbų sekmadienį iš tėvelių ar senelių, kitų žmonių, gal lanko tikybos pamokas. Verbų sekmadienio esmę mokytojas žino, bet kiek jos atskleis antroksams, priklauso nuo situacijos mokykloje, vaikų šeimų pageidavimų. Vargu ar antroksai pajęgs ją giliai suvokti. Gal pakaks, jei jie žinos, kad Verbų sekmadienis – tai paskutinis sekmadienis prieš šv. Velykas, pasiruošimas šiai didelei šventei, ir susipažins su pagrindiniu Verbų papročiu – verbos šakele išplakti namiškius ir palinkėti jiems sveikatos.

Pradėdami temą „**Ne aš plaku, verba plaka**“ pagal mokinių amžiaus galimybes aptariame Verbų šventę, paskui perskaitome Verbų ryto linkėjimus (vad. P. 108), juos pasimokome choru. Stipresnieji mokiniai perskaito tekstą „Kas yra verba?“, visi kartu jį aptariame. Būtinai išsiaiškinkime, kas yra ta verba, ką reiškia Kristaus Prisikėlimas, gamtos atbudimas (apie Velykas mokiniai jau kalbėjo I klasėje, todėl turėtų žinoti šiuos simbolius). Atkreipkime vaikų dėmesį, kad šventė „Verbų sekmadienis“ rašoma didžiąja raide, o žodis verba, kuriuo vadiname šakelę, šios šventės simbolį, – mažąja.

Skaitymo užduotis keičia pratimai sąsiuvinyje. Pirmiausia išsiaiškinkime ir parašykime šių metų Verbų sekmadienio ir šv. Velykų datas (1 pratimas). 2 pratimas – sugalvoti linkėjimų ir jais užbaigti pateiktus posmus. Nereikalaukime iš mokinių eiliuotų pabaigų – jiems gali nepavykti, tiesiog pasidžiaukime kiekvieno kūryba.

II

Skaitome tekstus apie verbų rišimą, labai tinkančius augalus.

Skaitymo pratybos – diferencijuotas tekstų „Vaikai laukia Verbų sekmadienio“ ir „Senelio aiškinimai“ skaitymas (vad. P. 109). Šie tekstai yra iš žinomo Lietuvos fotografo, etnografo Balio Buračo knygos „Lietuvos kaimo papročiai“ (V.: Mintis, 1993. P. 198–199). Jeigu mokytojas turi šią knygą, gali ir daugiau mokiniams paskaityti apie šią šventę, jos papročius. Skirkime mokiniams laiko perskaityti tekstus, pasimokę juos perskaito garsiai ir aptaria pagal klausimus. Atkreipiame mokytojų dėmesį – į paskutinį pirmo teksto klausimą vaikai atsako ne iš atminties, o atsakymą randa tekste. Labai gražus

antrasis tekstas, paremtas legenda. Kad jį vaikai suprastų, paaiškinkime, kas būdinga drebulei, o kas lazdyno krūmui. Lazdyno šakelės nuotrauką vaikai mato ir vadovėlyje. Ji su išsprogusiais žirginiais labai graži, turbūt todėl ją irgi deda į verbų puokštę.

Po skaitytais tekstais yra kalbos plotelis MOKOMĖS! Jo užduotį skirkime mokinių savarankiškam darbui: tegul tekstą nurašo ant lapelių, sugalvoja pavadinimą, nuspalvina nosines raides. Tada surinkime ir patikrinkime, kaip mokiniai atliko šią užduotį. Turėtų būti visų atlikta puikiai, nes užduotis tikrai nesunki. Galima ją pasunkinti: mokiniai užverčia vadovėlius, o mokytojas diktuoja šį tekstą, kurį vaikai rašo į lapelius ar diktantų sąsiuvinius. Parašius darbai surenkami, patikrinami, individualiai pasakomos klaidos, ko kiekvienam dar reikia pasimokyti. Kaip parašė, mokiniai gali pasitikrinti ir patys žiūrėdami į vadovėlio tekstą.

*Kaip mokiniai
geba rašyti
tekstą, žodžius
su nosinėmis
raidėmis gale?*

III

*Kaip supratome
tekstus?
Ką sužinojome
apie kadagį?*

*Toliau mokomės
kelti žodžiams
klausimus,
rašyti žodžius.*

Kaip vaikai suprato skaitytus tekstus, kiek žinių gavo, patikrina atsakydami į pratybų sąsiuvinio 3 pratimo klausimus. O žinias apie verbai tinkamus augalus gali praplėsti skaitydami 4 pratimo tekstą „Kadagys“ ir atlikdami 5 pratimo užduotį. Kitos pratybų sąsiuvinio užduotys kviečia mokinius dar kartą prisiminti daiktus apibūdinančių žodžių klausimus, nosinių raidžių rašymą žodžio gale. 6 pratime mokiniai iš teksto apie kadagį prie pateiktų žodžių (daiktų pavadinimų) parašo žodžius, kurie atsakytų į skliaustuose parašytus klausimus (*paukšteliai (kokie?) maži, vanagas (koks?) piktas, uogos (kokios?) mėlynos arba juodos, šakelė (kokia?) žalia*). Jau savarankiškai reikėtų 7 pratimo tekste įrašyti praleistas raides, paskui visiems pasitikrinti. Ir toliau mokomės kelti klausimus *koks? kokia? kokie? kokios?* – apibūdinami 8 pratimo objektai (*paukštelis, verba, berniukai, mergaitės*).

IV

*Aptariame
Vilniaus krašto
verbas,
skaitome apie
jas.
Plečiame savo
žodyną spalvų,
jų atspalvių
pavadinimais.*

Dar viena labai įdomi potėmė – Vilniaus krašto verbos. Pirmiausia jas pažiūrėkime nuotraukoje (vad. P. 110) arba natūralias, jeigu jų turime klasėje. Labai svarbu, kad vaikai pasidžiaugtų šiais liaudies meistrų kūriniais, nors šiek tiek jas apibūdintų: iš ko jos surištos, kokių spalvų, formų. Paskui mokiniai skaito tekstą. Išsiaiškina naujus žodžius, atsako į teksto klausimus. Ypač svarbu plėsti mokinių žodyną spalvų pavadinimais. Skaitykime spalvas, jų atspalvius reiškiančius žodžius (vad. P. 111) ir visi kartu įsižiūrėkime į tas spalvas. Reikia pastebėti, kad dėl vadovėlio spausdinimo kokybės gali šiek tiek įvairuoti spalvų atspalviai. Jeigu mokytojas turėtų minimų spalvų pavyzdžių, galėtų juos parodyti vaikams. Paskui atliekamos kalbos plotelio MOKOMĖS! užduotys, t. y. dar kartą prisimenami klausimai *kokia? kokią? kokių?*

Įtvirtinti spalvų pavadinimus padės 9 pratimo kryžiažodis. Mokiniai turi atspėti ir surašyti spalvų pavadinimus: 1. RUDA. 2. BALTA. 3. MĖLYNA. 4. GELTONA. 5. RAUDONA. 6. RAUSVA. 7. JUODA. 8. ŽALIA. Paskui šiomis spalvomis nuspalvina pažymėtas skritulio dalis. Spalvų pavadinimai vartojami ir 10 bei 11 pratime. Pirmąjį pratimą reikėtų atlikti visiems kartu, kadangi jame reikės pakeisti žodžių pabaigas – derinti žodžius sakinyje. Antrąjį mokiniai atlieka individualiai, paskui visi patikrina.

ND

*Piešiame verbą,
rašome spalvų
pavadinimus.*

Namų darbams skirtas 41-as pratybų sąsiuvinio puslapis. Mokinys nupiešia spalvingą verbą ir surašo panaudotų spalvų pavadinimus. Paskui patikrina juos vadovėlyje. O jeigu spalvino ir kitokiomis spalvomis, tegul jų pavadinimus sužino iš namiškių, kad atėjęs į mokyklą galėtų pasakyti draugams.

Velykų laukimui ir pasiruošimui skirta 2 užduotis – išmolti eilėrašcio posmą ir jį gražiai parašyti.

Tikslas – kalbėtis apie Velykas, pasakoti, kaip jas švenčiame, plėsti žodyną šia tema, skaityti tekstus apie margučių marginimą, mokytis atmintinai eilėraščių apie margučius; mokytis pasakyti gražiai, maloniai, vartoti žodžius, kuriais apibūdinamas daiktas, sudaryti sakinius, kurti pasakojimą pagal paveikslėlių seriją.

- kalbės apie šv. Velykas, pasakos, kaip švenčia šią šventę;
- skaitys eilėraščių apie margučius, mokysis jų atmintinai;
- skaitys tekstus apie margučių marginimą, aiškinsis nežinomus žodžius, atsakys į klausimus;
- kartos spalvų pavadinimus;
- sudarys žodžių junginius, sakinius;
- apibūdins margučius, pasakys jų spalvas, kokiais raštais išmarginti;
- kurs pasakojimą pagal paveikslėlių seriją;
- rašys velykinį sveikinimą.

Priemonės: Vad. P. 112–115, Pr. sąs. 2. P. 42–43
Vaikų numarginti margučiai

I

Mokytojui. Velykų temą reikėtų derinti su einamųjų metų šios šventės data, t. y. ši tema turėtų būti kilnojama kaip ir Velykos. Kalbos ugdymo (gramatikos) sistemos šis keitimas nepažeis, kadangi Velykų temoje numatytos pratybos gali būti atliekamos bet kada, nėra kokių nors naujų kalbos ugdymo temų. Velykinių margučių parodą klasės mokiniai tikriausiai rengs po šios šventės, todėl mokytojas turėtų numatyti tam laiko.

Pokalbis apie margučius, jų apibūdinimas.

Tema „**Rid rid rid margi margučiai**“ tęsia I klasės temą „Sveiki sulaukė šv. Velykų!“. Pirmokai skaitė trumpus tekstus apie margučių marginimo būdus, Velykų papročius, mokėsi eilėraščių atmintinai. Antroje klasėje Velykų temą galime pradėti nuo vaikų pasakojimų, kaip jie šeimoje švenčia šią šventę, kaip jai ruošiasi, kaip margina margučius. Galima apžiūrėti II klasės vadovėlyje pateiktą nuotrauką, kurioje nufotografuoti liaudies meistrės Odetos Bražėnienės marginti margučiai. Aptarkime jų spalvas, raštus. Ant kiaušinių matome gėlių, paukštelių, snaigių ir kitokius motyvus, ornamentus. Galbūt klasėje yra ankstesniais metais numargintų margučių ar jų nuotraukų, apžiūrėkime ir juos. Jeigu mokiniams bus sunku išsamiau apibūdinti margučius, pasakoti apie juos, nenusiminkime, nes svarbiausia, kad vaikai džiaugtųsi, pajautų artėjančios šventės laukimą.

II

Skaitome Vytės Nemunėlio eilėraščių „Margučiai“, atsakome į klausimus.

Vytės Nemunėlio eilėraščių „Margučiai“ (vad. P. 112) pirmiausia labai raiškiai perskaito mokytojas, o mokiniai klauso. Tada skirkime laiko pasimokyti skaityti šį eilėraščių. Jį aptariame pagal vadovėlio klausimus: mokiniai turėtų pasakyti kūrinio temą (apie margučius, apie Velykas ir pan.), paaiškinti, kad ir saulė, ir mėnulis, ir žemė poetui panašūs į margutį (tikriausiai, kad visi apvalūs ar visi labai gražūs, visi rieda, sukasi); ir vaikai poetui panašūs į margučius (tegul paspėlioja kuo – gal, kad irgi labai įvairūs, kad moka rintis kūlio ir pan.). Atsakymą į trečią klausimą mokiniai randa eilėraščio tekste – perskaito paskutines eilutes. Kada, kaip vaikai mokysis šį eilėraščių atmintinai, sprendžia jie patys kartu su mokytoju.

III

Savarankiškas

Savarankiško skaitymo pratybos: visi klasės mokiniai skaito lietuvių sakmę „Kodėl dažo kiaušinius“ (vad. P. 113), stipresnieji papildomai perskaito „Ar žinai, kad...“. Skirkime šiam darbui keletą minučių ir konkrečią užduotį,

sakmės
skaitymas, jos
analizė.

pavyzdžiui: perskaitykite ir atsakykite, kodėl dažo kiaušinius. Perskaite mokiniai stengiasi atsakyti į šį klausimą. Mokytojas turėtų pasakyti, kad šis kūrinys yra sakmė, kuria mūsų protėviai bandė paaiškinti, kaip atsirado paprotys marginti margučius. Įdomi sakmė, verta ją atsiminti ir kitiems pasekti. Aptarkime jos turinį pagal klausimus, o tada visi kartu padiskutuokime, kodėl Velykoms dažomi, visai marginami kiaušiniai (vieną iš atsakymų variantų mokiniai skaitys kitame vadovėlio atvarte, bet vėliau). Skaičiusieji tegul supažindina klasės draugus su kiaušinių spalvų reikšmėmis.

IV

Sudaro žodžių
junginius keldami
klausimus **koks?**
kokia?
Rašo sakinius.

Skaitymo pratybas keiskime kalbos užduotimis. Pratybų sąsiuvinyje (P. 42) mokiniai sudarys žodžių junginius (1 pratimas): *margi margučiai, maži vaikučiai, mėlynos žibuoklės, raudonas kiaušinis, žalia šakelė, šventos Velykos, graži verba*. Paaiškinkime mokiniams, kaip sudaryti tokius junginius: pirmiausia randame daikto pavadinimą, paskui jam keliamo klausimą **koks?** arba **kokia?** ir randame tinkamą žodį. Visi junginių žodžiai antrokams jau žinomi. 2 pratimo užduotis – sudaryti ir parašyti tris sakinius. Tegul kiekvienas šią užduotį atlieka savarankiškai, o paskui perskaito savo sakinius garsiai. Klasė vertina, pataria, jeigu reikia taisyti. 3 pratimas padės mokiniams pasitikrinti, ar jie buvo atidūs, ar įsiminė, ką reiškia margučių spalvos.

V

Susipažįsta su
žodžiais, kurie
lietuvių kalboje
reiškia ne tik
mažumą, bet ir
kuriais norime
pasakyti gražiai,
maloniai.

Antrokai dar nesupažindinami su sąvoka *mažybiniai maloniniai žodžiai*, tačiau mažumą reiškiančius žodžius su *-elis, -elė, -ėlis, -ėlė, -ytė, -ytis* ir kt. jie vartoja savo kalboje. Velykoms skirtoje temoje taip pat gausu panašių žodžių. Todėl kalbos plotelyje MOKOMĖS! (vad. P. 113) yra užduotis pasakyti kuo daugiau žodžių, kuriais pavadiname ne tik mažą daiktą, bet ir pasakome maloniai, švelniai, gražiai. Palyginkime, kuo skiriasi šie žodžiai, ką kiekvienas reiškia, kada jie vartojami: *šuo – šuniukas, šaka – šakelė, saulė – saulutė, mama – mamytė, tėtis – tėvelis* ir kt. Paaiškinkime vaikams, kad šuo gali būti didelis gyvūnas, o šuniukas – mažas, bet ir didelį savo šunį kartais meiliai pavadiname *šuniuku*. Saulė ar saulutė – vienodo dydžio, tačiau sakome *saulutė*, kai norime pasakyti švelniai, su meile. Panašiai yra ir su žodžiais *mamytė, tėvelis*. Visi kartu atlikime 4 pratimą. Nesvarbu, ką mokiniai nuspręs, kuriems žodžiams priskirs mažumo reikšmę, o kuriuos pavadinis maloniais, nes atsakymai gali būti nevienareikšmiai. Svarbu, kad antrokai suprastų, jog lietuvių kalboje tie žodžiai vartojami gana dažnai, jog jie papuošia mūsų kalbą, padeda perteikti mūsų jausmus (juk į draugę ar draugą dažnai kreipiamės maloniai *Dalyte, Jonuk*, nes juos mylime, jais džiaugiamės). Atkreipkime mokinių akis į žodžių su *-elis, -elė, -ėlis, -ėlė* rašybą, po truputį, progai pasitaikius, mokykime tuos žodžius rašyti.

VI

Informacinių
tekstų skaitymas,
aiškinimasis.

Pagal klasės mokinių galimybes mokytojas sprendžia, kaip bus skaitomi informaciniai tekstai 114-ame vadovėlio puslapyje. Galima darbą diferencijuoti: sunkiau skaitantys mokiniai skaito tik pirmą teksto „Klausimai ir atsakymai“ dalį, o gerai skaitantys – ir antrą. Paskui tekstai analizuojami pagal vadovėlio klausimus. Aptarkime, kaip gražiai, žaismingai pajuokavo kunigas A. Saulaitis atsakydamas į Domanto klausimą. Raskime tą pajuokavimą tekste. O kokia puiki proga dar kartą pasitikrinti, kiek kiekvienas žinome spalvų pavadinimų: reikia išvardyti dar dvylika spalvų, kuriomis nuspalvintos iliustracijos vištytės. Žinoma, galima ir daugiau spalvų prisiminti. Sudėtingiau aiškintis Velykų simbolius – Kunigo atsakymą į Mariaus klausimą.

VII

Viena iš svarbesnių šios temos užduočių – mokytis pasakoti pagal

Tikslas – apibendrinti, ką žino ir gali papasakoti apie gamtos pokyčius pavasarį, ką dirba žmonės pavasarį; skaityti tekstus apie pavasario darbus, išmokti sekti sakmę; susipažinti su atpasakojimu, mokytis kelti sakinio žodžiams klausimus, kurti pasakojimo tęsinį, kartoti žodžių, kurie atsako į klausimus *ką? ko? ką veikia?*, rašybą.

• pasakos apie gamtos pokyčius pavasarį: saulę, augalus, gyvūnus, mokysis naujų žodžių;

• kalbės apie žmonių darbus senovėje ir dabar;

• skaitys grožinius kūrinius, jų ištraukas apie žmonių darbus, aptars juos, mėgins pratęsti;

• išmoks sekti sakmę;

• kurs skaityto pasakojimo tęsinį, jį užrašys;

• mokysis kelti sakinio žodžiams klausimus;

• kartos žodžių, kurie atsako į klausimus *ką? ko? ką veikia?*, rašybą;

Priemonės: Vad. P. 116–119, Pr. sąs. 2. P. 44–47

Popieriaus lapai arba parengta užduočių medžiaga

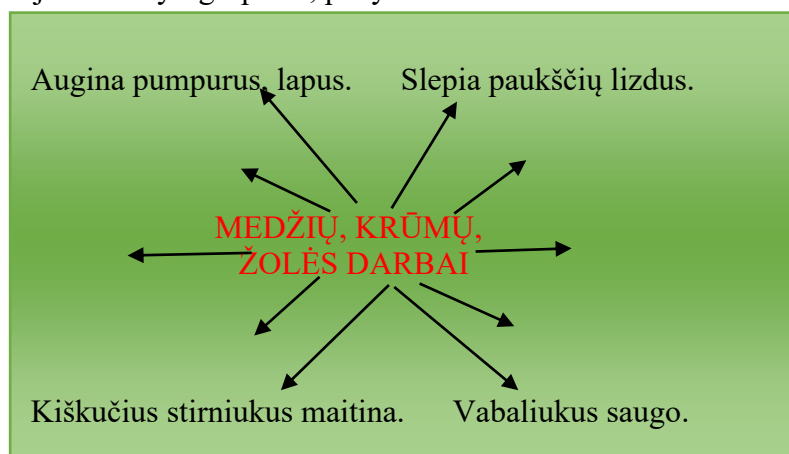
Spalvinimo priemonės

I

Pasirenka konkretų gamtos objektą, aptaria jo pokyčius pavasarį, pristato draugams.

Tęsiama II klasės 26-a tema „Koks tas pavasaris?“, tik temoje „**Pavasario darbai**“ ji siaurinama, konkretinama: mokiniai apibendrins, ką jau žino apie gamtos pokyčius pavasarį, o paskui kalbės ir skaitys apie žmonių darbus šiuo metų laiku. Vadovėlyje (P. 116) siūloma mokiniams susiskirstyti į keturias grupes, pasirinkti labai konkrečius objektus (galima traukti burtus), perskaityti pateiktą medžiagą ir aptarti, ką jau žino apie tai ir ką naujo sužinojo. Iš tiesų antrojai jau turėtų gebėti papasakoti, kaip gamtą keičia **saulė**, kas atsitinka **medžiams, krūmams, žolei**, ką veikia **žvėrys** ir **paukščiai**, kokius darbus dirba **žmonės**. Kad būtų lengviau, vadovėlyje pateikti gairiniai žodžiai – tereikia juos perskaityti ir pridėti nors vieną kitą savo mintį. Vaikai gali užsirašyti tuos papildymus ant popieriaus lapo taip, kaip geba. Jeigu mokytojas turėtų laiko, galėtų iš anksto paruošti medžiagą – keturis lapus su iš vadovėlio nurašytais teiginiais ir juos išdalyti grupėms, pavyzdžiui:

Lapo pavyzdys.

Kiekviena grupė perskaito tuos išvardytus darbus, įrašo savo papildymus ir pristato klasės draugams. Kitos grupės klauso, jei žino daugiau, papildo. Taip mokiniai apibendrina savo žinias apie pavasario požymius, plečia žodyną.

II

*Žodžių, kurie
atsako į
klausimus **ką?
ko? ką veikia?**,
rašybos
kartojimas.*

Aptarę pavasario darbus, mokiniai prisimena svarbius rašybos atvejus – žodžių, kurie atsako į klausimus *ką? ko? ką veikia?*, rašybą. Pratybų sąsiuvinyje (P. 44) atlieka 1 pratimą: kiekvienas nuspalvina piešinį, paskui visi aptaria, ką mato tame piešinyje, ir parašo. Galima rašyti lentoje ir sąsiuvinuose. Svarbu, kad mokiniai pasakytų kuo daugiau objektų po vieną (*ką?*) ir daugiau negu vieną (*ko daug?*). Taip pakartoja nosinių raidžių rašymą daiktų pavadinimuose.

2 pratimo užduotis taip pat susijusi su nuspalvintu ir aptartu paveikslėliu: reikia parašyti, ką tie nupiešti daiktai veikia, taigi prisimenamas klausimas *ką veikia?* ir į jį atsakančių veiksmo žodžių rašyba. Prie abiejų užduočių pateikti pavyzdžiai ir primintos taisyklės (mėlyni kalbos ploteliai PRISIMINK!).

III

*Pasakojimo
skaitymas,
atsakymai į
klausimus.*

Pasirinktu būdu mokiniai skaito A. Zurbos apsakymo „Inkilas“ pirmą dalį. Kitą dalį antroksams reikės sugalvoti patiems, o paskui palyginti su autoriaus versija. Pasiūlykime mokiniams pirmą kartą tekstą perskaityti savarankiškai ir pasižymėti (užsirašyti) nesuprastus žodžius, paskui juos išsiaiškinti. Ar bus skaitomas tekstas antrą kartą ir kaip – pastraipomis ar grandinėle – priklauso nuo klasės mokinių skaitymo lygio. Tiksliau būtų skaityti po klausimą ir, grįžus į tekstą, ieškoti atsakymo. Taip pakartotinis skaitymas būtų motyvuotesnis, tikslingesnis.

*Pasakojimo
pratęsimas.*

Atsakę į klausimus mokiniai žodžiu kuria pasakojimo tęsinį. Pateikime jiems pagalbinių klausimų, pavyzdžiui: *Kas įkels inkilą į obelį? Kaip lips į obelį? Kaip pasiseks? Kas gali atsitikti?* ir pan. Paskui mokiniai atsiverčia pratybų sąsiuvinį, apžiūri 3 pratimo paveikslėlius ir pasakoja pagal juos (pasakoti pagal paveikslėlius jau mokėsi). Neskubinkime mokinių užrašyti šį pasakojimą, o pirma supažindinkime juos su teksto atpasakojimu.

III

*Susipažįstame
su teksto
atpasakojimu.*

Visi kartu susipažįstame su kalbos plotelio MOKOMĖS! (vad. P. 117) medžiaga: skaitome aiškiai sutrumpintą pasakojimą „Inkilas“, atkreipiame mokinių akis į žodžius *atpasakojame, atpasakojimas*, perskaitome paaiškinimą **Atmink!** Tada palyginame šį tekstą su A. Zurbos tekstu: jis trumpesnis, jame nėra veikėjų pokalbio. Taigi kalbos plotelyje perskaitėme A. Zurbos kūrinio **atpasakojimą** – skaitytą tekstą perteiktą savais (skaitytojo) žodžiais, trumpiau. Paklauskime mokinių, kaip jie apibūdintų atpasakojimą. Dar labai svarbu paaiškinti antroksams, kam reikalingas atpasakojimas. Pasiūlykime įsivaizduoti: jūs perskaitėte labai įdomią knygą, o draugas negalėjo to padaryti. Jis prašo, kad jūs papasakotumėte, ką skaitėte. Tuomet jūs ne kuriate savo knygą, o tik atpasakojate, t. y. kuriate atpasakojimą. Kai norite kokia nors knyga sudominti draugus, trumpai atpasakojate jos turinį ar įdomiausią momentą – irgi kuriate atpasakojimą. Taigi atpasakoti reikia mokėti.

IV

*Rašome
pasakojimo
„Inkilas“ tęsinį.*

Išsiaiškinę, kas tas atpasakojimas, galime perskaityti dar vieną teksto „Inkilas“ atpasakojimo versiją pratybų sąsiuvinyje (4 pratimas). Tegul mokiniai perskaito teksto pradžią – tai labai trumpas (glaustas) A. Zurbos skaityto kūrinio atpasakojimas. O toliau jau antroksai tęs pasakojimą pagal paveikslėlius. Galima paaiškinti mokiniams, kad šie paveikslėliai nupiešti pagal rašytojo pasakojimo tęsinį: *Narutė įkelia inkilėlį į obelį, lipa žemyn, atsistoja ant plonos šakelės, ta lūžta. Mergaitė krenta žemyn ir susižeidžia koją. Sutvarstyta koja Narutė žiūri pro langą ir mato prie inkilo paukštelį.* Taigi dailininkas kūrinio tęsinį pavaizdavo piešiniais, o mokiniai pagal juos sukurs savo tekstą. Kyla klausimas: kas jis – pasakojimas ar atpasakojimas. Tegul mokiniai pamąsto, pasiginčija. (Manytume, kad tai daugiau atpasakojimas, nes perteiktas rašytojo sukurtas turinys, o pasakojimas būtų, jeigu vaikai išgalvotų visai naują turinį.) Tačiau

tradiciškai tekstą sukurtą pagal paveikslėlių seriją vadiname pasakojimu.

V

Skaitome pasakojimą apie ganyną senovėje.

Mokytojui. Vargu ar įmanoma šio amžiaus vaikui įsivaizduoti, kaip prieš šimtą metų jo vienmečiai pavasarį išgindavo į laukus gyvulius ir juos ganydavo. P. Mašiotas tekstą „Jurgutis gano“ į vadovėlį įdėjome tik dėl istorijos pažinimo. Bet jeigu mokytojas mano, kad jo mokiniams jis bus neįdomus, gali jį praleisti. Su ganymu lietuvių vaikų tautosakoje susiję labai daug kūrinėlių, kurių mokiniai jau mokėsi, pavyzdžiui, gyvulių, paukščių pamėgdžiojimai, kurie labai tinka kalbiniams žaidimams.

Sakmė apie vieversio atsiradimą.

Jeigu vis tik P. Mašiotas tekstą klasė skaitys, darbą diferencijuokime: stipresnieji tegul perskaito ir sakmę „Vieversys“. Visi kartu aptarkime pirmąjį tekstą pagal po juo pateiktus klausimus. Žodžiu atpasakojama mėlynai atspausdinta teksto dalis. O antrą tekstą-sakmę neskaičiusieji perskaitys namie ir atliks jam skirtas užduotis.

VI

Žemės dirbimas šiandien ir senovėje.

Vadovėlyje pateiktas ir šiuolaikinio žemės dirbimo vaizdas bei aprašymas (P. 119). Aptariama nuotrauka, perskaitomas tekstas. Svarbiausia, kad vaikai suprastų, jog šiuolaikinis traktorius dirvą ir išpurena, ir grūdus pasėja, kad jį reikia mokėti valdyti kaip kompiuterį. Kaip palyginimą mokiniai gali perskaityti pratybose tekstą „Darbininkai“ (5 pratimas), kuriame minimi visi mūsų prosenelių ir senelių naudoti žemės dirbimo padargai: plūgas, sėtuvė, akėčios. Padėkime mokiniams išsiaiškinti šiuos žodžius (arba prisiminti, nes I klasėje juos jau girdėjo). Galime prisiminti ir pasakoje „Kaip vilkas užsimanė duonos išsikepti“ išvardytus darbus. Taigi galime visi kartu padaryti išvadą: kiek daug padargų, naudotų senovėje, šiandien pakeitė galingi traktoriai. Tikriausiai mokiniai apie juos gali dar daugiau papasakoti (jie kompiuterizuoti, gali būti valdomi iš tolo ir pan.)

VII

Mokomės sakinio žodžiams kelti įvairius klausimus.

Po tekstu „Traktorius“ yra kalbos plotelis PRISIMINK!, kuriame apibendrinti svarbiausi sakinio žodžių klausimai. Išanalizuokime pavyzdį. Paaiškinkime, kad sakinyje gali būti sudarytas tik iš dviejų žodžių: *Tėtis vairuoja*. Mokytojui. Sakinys gali būti ir iš vieno žodžio: *Lyja. Naktis*. Bet gal dar to neaiškinkime antro kartą. Bet sakinyje *Tėtis vairuoja*. mums ne viskas aišku, todėl keliam klausimą *Ką vairuoja?* ir kitus klausimus. Taigi klausimai padeda sudaryti ilgesnį sakinį, pasakyti aiškiau, daugiau. Kiekvienam sakinio žodžiui galime kelti klausimą, t. y. kiekvienas sakinio žodis atsako į tam tikrą klausimą. Pasimokykime juos kelti – visi kartu atlikime 6 pratimą. Jį atlikti padės šalia kalbos plotelyje MOKYKIS! pateikti sakinio žodžių klausimai. Skaitome po sakinį, nuo kiekvieno žodžio nuvesta rodyklė prie burbulo, į jį įrašome to žodžio klausimą. Mokiniai bus lengviau, jeigu pirmiausia išsianalizuos pateiktą pavyzdį. Galima rašyti tik klausimus arba pilnus klausiamuosius sakinius:

Pavyzdžiai.

Tikslas – mokyti pasakoti patirtus įspūdžius, perteikti jausmus; mokyti raiškiai skaityti eilėraštį, prozos tekstą, išmokti vaikų būrimų, žaidimų, pakartoti drabužių pavadinimus; gilinti supratimą apie laiko reiškimą (laiko juostą), mokyti atsakyti į klausimą *kada?*, pasitikrinti žodžių rašybą.

- pasakos, kaip vaikai sutinka pavasarį, stengsis perteikti savo įspūdžius, jausmus;
- mokysis raiškiai skaityti eilėraštį, perteikti jo nuotaiką;
- mokysis raiškiai skaityti veikėjų pokalbį;
- pakartos drabužių pavadinimus, pasakos, kaip rengiasi pavasarį;
- kurs nuotaikingą plakatą apie pavasarį;
- prisimins laiko juostą, mokysis atsakyti į klausimą *kada?*, kelti klausimus *ką veikia?*

ką veikė? ką veiks?

• toliau mokysis rašyti išmoktus rašybos atvejus, juos pasitikrinti keliant žodžiui klausimą.

Priemonės: Vad. P. 120–123, Pr. sąs. 2. P. 48–51
Lipnūs lapeliai, didelis popieriaus lapas
Daug mėlynų balionų

I

Kalbamės, kaip sutinkame pavasarį: pasakojame pagal iliustraciją ir iš asmeninės patirties.

Reiškiame savo įspūdžius, kuriame plakatą. Klausimas Ką veikiau?

Apie pavasarį antrojai jau gali daug papasakoti. Tema „**Pavasaris ir aš**“ skirta asmeninių įspūdžių pasakojimui, mokymuisi perteikti savo jausmus, apibendrinti vaikų patirtį. Svarbiausias klausimas – *Kaip kiekvienas sutiko ar sutinka pavasarį?* Apžiūrėkime vadovėlio 120-o puslapio iliustraciją ir aptarkime, kaip atrodo vaikai. Atsisagstę striukes, paltus, nusiėmę ar atsismaukę kepure, su pavasarinio žiedu rankoje, apsiavę ilgaaulius guminius batus, su kuriais galima braidyti po balas, linksmi. Nuo šių vaikų mokiniai turėtų pereiti prie pasakojimų apie save – kaip kiekvienas sutinka pavasarį: kaip rengiasi eidamas į kiemą, ką ten mato, kuo džiaugiasi, ką veikia ir t. t.

Darbą tęsia pratybų sąsiuvinyje: skaito bendraamžių parašytus sakinius (1 pratimas), juos vertina. Kadangi perskaitytuose sakiniuose vartojami veiksmo žodžiai, kurie atsako į klausimą *ką veikiau?*, yra proga pakartoti jų rašybą (2 pratimas). Šių veiksmo žodžių antrokiemams prireiks rašant, kuo jie gali pasidžiaugti šį pavasarį, kad sukurtų plakatą „Pavasaris ir mes“ (3 pratimas). Kiekvienas mokinys ant lipnaus lapelio parašo vieną sakinį apie tai, kas jį nudžiugino pavasarį, ir prilipina tą lapelį ant didelio popieriaus lapo. Taip visi kartu sukuria plakatą. Pasiūlykime nuspalvinti (*i)au* žodžių gale.

II

Mokomės nuotaikingai skaityti eilėraštį, jį vaidiname.

Išmokime raiškiai skaityti labai nuotaikingą, žaismingą Č. Navakausko eilėraštį „Šoka gatvėj burbulai“ (P. 120). Pirmiausia šį kūrinį turėtų labai raiškiai perskaityti mokytojas. Išsiaiškiname nežinomus žodžius, aptariame jo vaizdus. Skirkime vaikams laiko pasimokyti skaityti pusbalsiu (nebijokime darbinio triukšmo klasėje). Tada mėginkime chorą pasimokyti skaityti kūrinį. Pažaiskime balionais tarsi burbulais – paskatinkime mokinius išivaizduoti, kaip gatvėje (klasėje) šokinėja mėlyni lietaus burbulai (šiam žaidimui reikia turėti daug melsvų, mėlynų balionų). Šį menišką, nuotaikingą eilėraštį verta išmokti atmintinai.

III

Prisimename drabužių, avalynės

Prisiminti drabužių, avalynės pavadinimus mokiniams pagelbės tekstas „Ką keiti pavasarį? Kuo?“ (vad. P. 121). Skirkime mokiniams užduotį: perskaitykite tekstą ir pasakykite, kokius drabužių, avalynės pavadinimus

pavadinimus.

radote. Mokiniai skaito savarankiškai ir atsako į klausimą. Bet tekste pavartota nedaug žodžių, reiškiančių aprangą, todėl atliekama pirma ir antra užduotis: mokiniai pasakoja, kokius žieminius rūbus deda į spintas, sandėliukus, drabužines, o kokiais rengiasi pavasarį. Nepamirškime, kad šiai užduočiai galime panaudoti ir klasės situaciją – tiesiog išvardijami mokinių drabužiai, avalynė. L. Darbutaitės ketureilis – žodžių žaidimas. Jeigu yra laiko, pažaiskime jį su mokiniais.

Įdomioji užduotis.

Įdomioji pratybų sąsiuvinio užduotis skirta palenktyniauti dirbant porose (4 pratimas): kiekvienas mokinys kuo greičiau randa ir pasižymi piešinių skirtumus, kuriuos beveik visus sudaro aprangos detalės. 5 pratimo užduotis – kūrybinė: mokiniai perskaito M. Vainilaičio eilėraščio posmus ir randa batukų apibūdinimą, jį nurašo ant naujo bato kontūro: *Batai tviska, batai girgžda! Skamba užkulniai plienu!* Toliau jau reikia ant nunešio bato kontūro parašyti nors du tris sakinius, kaip atrodys Mato batai, kai jis paspardys plytgalius ir žvirgždą. Pavyzdžiui: *Batų nosys išsižiojo. Bato pade skylė. Batai negražūs.* ir pan. Gal bus ir eiliuoti bandančių? Leiskime vaikams labai laisvai reikšti savo mintis, emocijas.

Batukų išvaizdos palyginimas.

IV

Žodžių rašybos kartojimas.

Kalbos plotelio užduotis PRISIMINK! primena mokiniams, kad rašant žodžius padeda nesuklysti klausimai. Visi kartu atlikime užduotį: rašykime sakinius, komentukime žodžių rašybą. Pasitikrinti, kaip išmoko tuos atvejus, galima atliekant 6 pratimą. Skirkime laiko padirbėti ir įvertinti draugas draugo darbą.

V

Vaikų žaidimo mokymasis.

Po rašto darbo siūlome perskaityti ir išmokti žaisti senovinį vaikų žaidimą „Žaselės“ (vad. P. 122). Žaisti tinka ir lauke per pertrauką, kartoti ir kitą savaitgalį.

Teksto skaitymas vaidmenimis.

Dar vienas svarbus tekstas – A. Žukausko „Vaikų darbai“ (P. 123). Tai vaikų pokalbis vartojant daug veiksmo žodžių, kurie pasako, ką vaikai veiks. Mėginkime išmokti jį skaityti vaidmenimis: kiekvienas pasirenka, kurio vaiko žodžius skaitys, išmoksta tą sakinį sklandžiai, raiškiai perskaityti, o geriausiai skaitanti mergaitė (arba mokytoja) pasirengia skaityti Rūtelės žodžius. Taip vaidmenimis perskaitomas visas tekstas (skaitoma tiek kartų, kiek susidarė vaikų grupių). Paskui atsakoma į klausimus po tekstu: išvardijami vaikų darbai, Rūtelės pasiteisinimai, kodėl ji negali dirbti vienokio ar kitokio darbo.

VI

Laiko juostos, klausimų ką veikė? ką veikia? ką veiks? kartojimas. Žodžiai vakar, šiandien, rytoj.

Iš skaityto teksto seka kalbos ugdymo darbai: mokiniai dar kartą prisimena laiko juostą, klausimą *kada?* ir mokosi vartoti žodžius ***vakar, šiandien, rytoj*** kartu su atitinkamais veiksmo žodžiais: *sėjau, sėju, sėsiu, dirbo, dirba, dirbs* ir pan. Visi kartu atlieka 7 pratimą. Atkreipkime vaikų dėmesį į klausimą **KADA?** ir po juo parašytus tris žodžius: ***vakar, šiandien, rytoj***. Tada aptarkime nupieštą laiptais lipantį vaiką: už jo nugaros yra tai, kas jau buvo, keliame klausimą *Ką veikė?* Galime kelti ir kitus klausimus *ką veikei? ką veikia? ką veiks?*, bet galima nesiplėsti ir pirmiausia mokytis tik *ką veike?* Kuris žodis tinka šiam klausimui? Žinoma, ***vakar*** – įrašykime jį į klausimą. Praėjusiam laikui nusakyti yra ir daugiau žodžių: *užvakar, anksčiau, seniai* ir kt., juos mokiniai išmoks ir vartos ateityje. Prie nupiešto vaiko yra klausimas *Ką veikia?* Išsiaiškinkime, kad į klausimą tinka įrašyti žodį ***šiandien***, bet dar tiktų *dabar, šiuo metu*. Vaiko priekyje yra tai, kas dar tik bus, ir klausimas *Ką veiks?* Įrašykime ***rytoj***. Mūsų kalboje yra daugiau žodžių ateičiai nusakyti: *poryt, užporyt, ateityje* ir kt. Pratimą aprašėme gana detalai, tačiau galima jį aptarti labai siaurai: tik klausimus ir žodžius susieti su vaiko lipimu laiptais – kas už

Tikslas – kalbėtis apie mamytes, močiutes, perteikti jausmus; mokytis deklamuoti eilėraščių, skaityti prozos tekstą, atsakyti į jo klausimus, aptarti veikėjų jausmus; kurti eilėraščių, rašyti sveikinimą mamytei, močiutei, kartoti lietuvių kalbos garsus.

- pasakos, kaip ji, ją globoja mamytė, močiutė, stengsis perteikti savo jausmus;
- prisimins pačius gražiausius žodžius, pasakymus apie motiną, močiutę;
- mokysis raiškiai skaityti eilėraščių, deklamuoti;
- skaitys prozos tekstą, aptars jo veikėjus, jų jausmus;
- kurs eilėraščių, sveikinimą mamytei, močiutei;
- prisimins lietuvių kalbos garsus: *balsius, ilguosius ir trumpuosius balsius, priebalsius, dvibalsius.*

Priemonės: Vad. P. 124–127, Pr. sąs. 2. P. 52–53

Spalvotas popierius žiedams iškarpyti arba gatavi žiedai

Du popieriaus ritiniai

I

*Motinos dienos
skirti poetų
posmai.*

*Aptariame
bendraamžių
sveikinimus
mamytėms,
močiutėms.*

Tema „**Kiekvienam jo mamytė – brangiausia**“ tęsia I klasės temą „Tau, mamyte“, tik šiemet antrokai daugiau mokysis reikšti savo jausmus. Tradiciškai Motinos dienos proga daug deklamuojama, dainuojama, mamytėms, močiutėms skamba patys gražiausi posmai. Todėl ir šiai šventei skirtą temą galima pradėti poezija: mokytojas galėtų paskaityti mokiniams gražiausių lyrikos posmų, kurių nesunku rasti ir išsivijios, ir Lietuvos poetų kūryboje, pavyzdžiui: Vytės Nemunėlio, Kotrynos Grigaitytės, Jono Minelgos; Ramutės Skučaitės, Violetos Palčinskaitės, Leonardo Gutausko, Martyno Vainilaičio, Zitos Gaižauskaitės ir kt. Gali ir patys mokiniai prisiminti ir padeklamuoti eilėraščių mamytei ar močiutei. Galbūt mokykloje rengiamasi šiai šventei ir kuriama jai skirta programa – pasinaudokime ir ja.

Vadovėlyje antrokai skaito savo bendraamžių sveikinimus mamytėms, senelėms. Aptarkime juos: kaip vaikai kreipiasi, ko linki, kaip prisipažįsta mylį, kuriame sveikinime panaudoti poetės žodžiai. Kiekvienas mokinys tegul išsirenka jam labiausiai patikusį sveikinimą. Trečia užduotis skiriama namų darbams.

II

*Gėrimės poeto
eilėraščiu apie
mamą.*

*Pasakojame,
kaip mus
globoja mamos.*

*Kartojame
ilguosius ir
trumpuosius*

Tegul mokiniai atidžiai pasiklauso mokytojo raiškiai skaitomo E. Selelionio eilėraščio „Mano dienos“ (vad. P. 125). Trumpai visi patylėkime, o paskui tegul vaikai pasako, ką jie jautė klausydamiesi eilėraščio: jiems buvo gražu, gera, norėjosi šypsotis, apkabinti mamytę, jai dėkoti ir t. t. Išsakę pirmuosius išpūdžius, mokiniai kartu su mokytoju nagrinėja eilėraščių pagal vadovėlyje pateiktus klausimus. Atkreipkime antrokų akis į gražius, vaizdingus pasakymus, kurių taip gausu šiame meniškame kūrinyje: *mažutės dienos* (nes ir vaikas dar mažas), *tarsi laukų purienos, vaikiškai neilgas mano takelis* (dar trumpai gyventa), *mažas mamos paukštelis* (mamos dažnai savo vaikus meiliai vadina paukšteliais). Eilėraščio mergaitė nebijo net debesėlių grūmojimo (gal griaustinio), nes ją saugo mamytės rankos. Priešpaskutinė užduotis siūlo pereiti prie pokalbio apie savo mamytes ir papasakoti, kaip jos kiekvieną globoja. Jeigu mokiniams sunku, galime padėti klausimais: *Kas tavo rytais žadina? Kas ruošia pusryčius, pietus? Kas skalbia, tvarko tavo drabužėlius? Kas ruošia tavo gimimo dienos šventę?* ir t. t.

Skambius eilėraščio garsus panaudojame ir kalbos ugdymo tikslui –

**balsius,
priebalsius.**

III

**Gražių žodžių
apie mamytę,
močiutę
rašymas, posmų
kūrimas.**

**Kolektyvinis
poezijos
„pergamento“
kūrimas.**

IV

**Kūrinio apie
berniukus ir jų
mamas
skaitymas,
berniukų
elgesio ir
jausmų
aptarimas.**

V

**Dvibalsių
žaidimas.**

prisiminti lietuvių kalbos garsus. Visi kartu atlikime kalbos plotelio PASITIKRINK! užduotis – pakartokime *ilguosius ir trumpuosius balsius, priebalsius*.

Dabar mokiniams tikrai bus nesunku parašyti gražių žodžių apie mamytę, senelę – tegul juos parašo pratybų sąsiuvinyje ant dailininko nupieštų žiedų (1 pratimas). Tuos žodžius vaikai gali perrašyti ant iš spalvoto popieriaus pagamintų žiedų (juos galima pagaminti iš anksto) ir pritvirtinti ant klasės sienos. Kai siena pražys įvairiaspalviais žiedais, gražiais žodžiais, visi kartu sugalvokime jai gražų pavadinimą (2 pratimas). Toliau pratybų sąsiuvinyje siūloma sunkesnė užduotis: su draugu ar drauge (galima ir individualiai) sukurti posmą mamytei ir posmą močiutei, juos užrašyti sąsiuvinyje (3 pratimas). Tegul vaikai kuria laisvai, pagal savo galimybes. Jeigu tai nebus labai originalūs posmai, vis tiek pasidžiaukime, raskime už ką pagirti. Sukūrę ir parašę, puošia savo eilėraščius spalvomis: ilgųjų balsių raides nuspalvina pasirinkta tamsesne spalva, trumpųjų – šviesesne. 4 pratimo užduotis – kolektyvinis darbas, kuris užims nemažai laiko. Todėl kiekvienas vaikas perrašo savo posmą atėjęs prie mokytojo, kuris padeda ištaisyti ir klaidas, jeigu jų pasitaiko, o visi kiti, laukdami savo eilės, skaito kitus vadovėlio tekstus apie mamytes ir vaikus.

Diferencijuotas V. Misevičiaus kūrinio „Keturi vyrai“ skaitymas (vad. P. 126). Jeigu eilėraštinis buvo artimesnis mergaitėms, tai šis kūrinys aktualesnis berniukams. Skirkime laiko pirmosioms dviem dalims perskaityti (P. 126). (Kaip minėjome, vaikai po vieną tuo pačiu metu nurašo eilėraštinio posmą.) Perskaitykime tekstus garsiai ir aptarkime pagal klausimus. (Mokytojui. Reikėtų vadovėlio I leidimo pirmame tekste ištaisyti nepastebėtą korektūros klaidą: *nuomonės* turi būti *nuomonės*.) Tegul klasės berniukai įvertina veikėjų norą, kad jų į stovyklą nelydėtų mamos. Įdomu paspėlioti, kas bus toliau. Skaičiusieji antrą dalį randa žodžius, kurie išduoda, kad tie keturi berniukai, kurie labai norėjo būti tikrais vyrais, labai pasiilgo savo mamų. Fantazuokime, kaip jie pasitiks savo mamas. Trečią kūrinio dalį (P. 127) mokiniai tikriausiai skaitys namie ir sužinos, kaip tie berniukai elgėsi sulaukę savo mamų.

Antroks dar liko prisiminti *dvibalsius*. Žaidžiame dvibalsių žaidimą, aprašytą kalbos plotelyje PRISIMINK! (P. 127). Taigi klasėje atsiranda šešios grupės, kiekviena pasivadina kuriuo nors dvibalsiu, ieško skaitytuose tekstuose žodžių su grupės dvibalsiu ir parašo tą žodį lentoje.

ai	au	ei	ui	ie	uo
v <u>a</u> ikų	sul <u>a</u> ukėme	nere <u>e</u> ikia	pask <u>u</u> i	nau <u>i</u> eną	važ <u>u</u> ojame
ger <u>a</u> i	nau <u>a</u> ijeną	pare <u>e</u> škiau	...	t <u>i</u> esiog	nu <u>o</u> monės
...

**Dvibalsių
kartojimas,
apibendrinimas.**

Pratybų sąsiuvinyje tęsiame lietuvių kalbos dvibalsių kartojimą – mokiniai savarankiškai atlieka 5 ir 7 pratimą: perskaito labai gražų L. Gutausko kūrinį „Saulės dukra“, jeigu sutiko nežinomų žodžių, klausia mokytojo, pabraukia žodžius, kuriuose yra dvibalsių. Paskui į 7 pratimo lentelę parašo šešis

Tikslas – fantazuoti, skaityti ir pasakoti apie svajones; skaityti prozos tekstus apie keistus, neįprastus veikėjus, atsakyti į jų klausimus, juos pratęsti; kurti plakata, fantastinius pasakojimus, rašyti atpasakojimą, kartoti priebalsių minkštumo ženklą *i*.

- skaitys eilėraščių apie nepaprastas svajones, fantazuos;
- visi kartu sukurs plakata „Norėčiau būti...“;
- skaitys pasakojimą apie nepaprastą veikėją – akmeninį žmogeliuką, prikurs pasakojimo pabaigą;
- klausysis pasakojimo su detektyvo elementais, ypatinga kalba, ugdysis pastabumą;
- pagal paveikslėlių seriją pratęs fantastinį pasakojimą;
- pakartos žodžių su *priebalsių minkštumo ženklu i* rašymą;
- rašys teksto, kuriame yra daug žodžių su priebalsių minkštumo ženklu *i*, atpasakojimą;
- rašys diktantą – pasitikrins, kaip geba rašyti žodžius su priebalsių minkštumo ženklu *i*.

Priemonės: Vad. P. 128–131, Pr. sąs. 2. P. 54–57
Lipnūs lapeliai, didelis lapas plakatui

I

Eilėraščio apie vaiko fantazijas skaitymas ir aptarimas.

Kuo norėtume būti? Plakato kūrimas.

II

*Pasakojimas apie netikėtą veikėją. Atsakymai į teksto klausimus, tęsinio kūrimas žodžiu. **Priebalsių minkštumo ženklo *i* kartojimas.***

Pirmoje klasėje mokiniai kalbėjosi apie profesijas, kuo jie norėtų būti užaugę (tema „Profesijos ir vaikų svajonės“), dabar ši tema tęsiama, tačiau joje daugiau fantazuojama, kalbama ne tiek apie profesijas, kiek apie įdomius „tapsmus“, neįtikėtinus dalykus, kitaip sakant, temoje „**Jeigu aš būčiau...**“ daug išsivalvojama. To pavyzdys – R. Skučaitės eilėraštis „Jeigu būčiau...“ (vad. P. 128). Skirkime mokiniams laiko susipažinti su eilėraščio tekstu: silpnesnieji skaito pirmą dalį, stipresnieji – visą kūrinį. Padėkime mokiniams išsiaiškinti nežinomus žodžius ir paprašykime dar kartą skaityti eilėraščių ir atlikti 1 pratimą sąsiuvinyje. Vaikams reikės nurašyti žodžius: *pelė, mėnulis, sapnas, vaizdajuostė, mama, pinigėlis*. Aptarkime eilėraščių pagal vadovėlio klausimus. Tegul mokiniai pasako, kuo svajojama būti ir ką eilėraščio vaikas darytų, jeigu taptų: pele, mėnuliu, sapnu, vaizdajuoste, mama, sidabrinu pinigėliu. Nesvarbu, kuo taptų, bet vis tiek būtų labai laimingas (pelė, mėnulis, sapnas), labai geras (vaizdajuostė, mama, o ypač – sidabrinis pinigėlis). Kaip matome, savo fantazijose galime tapti tuo, kas tik šauna į galvą, ir daryti gerus darbus. Tegul vaikai užsimerkia ir pasvajuoja, kuo ir kokie norėtų būti (labai būtų įdomu sužinoti mokinių svajones). Tada atlieka 2 pratimą ir visi kartu sukuria fantazijų plakata „NORĖTUME BŪTI...“

Labai netikėtas vadovėlyje jauno lietuvių vaikų rašytojo Aido Jurašiaus pasakojimas „Akmeninis žmogeliukas“ (P. 129) iš knygos „Akmenukų pasakos“ (V.: Vaikų bibliotekėlė, 2015. P. 131–137). Ši knyga – antrojo Nacionalinio vaikų literatūros konkurso (2015) pirmosios premijos laimėtoja. Pasirenkame, kaip mokiniai skaitys šią pasaką. Perskaite atsako į tris pirmus klausimus, o ketvirtą užduotį atlieka grupelėse. Skatinkime mokinius fantazuoti, sugalvoti net ir neįtikėtinų dalykų (o gal akmenukas vaiką nuskraidins į Marsą ar į Laplandiją...). Paskutinė užduotis skirta namų darbui.

Po teksto skaitymo ir aptarimo kartojamas *priebalsių minkštumo ženklas i*: atliekamos kalbos plotelio PRISIMINK! užduotys. Dar kartą akcentuokime mokiniams dvibalsio *au* rašymą po priebalsių minkštumo ženklo *i* – pavyzdžių daug skaitytame eilėraštyje. Ar mokiniai atpažįsta priebalsių minkštumo ženklą, pasitikrina atlikdami 3 pratimą. Pirmiausia perskaito tekstą, randa ir nuspalvina priebalsių minkštumo ženklą *i*, visi kartu pasitikrina (galima paklausti mokinių, kiek rado priebalsių minkštumo ženklų (jų tekste yra 6).

III

Dar vieno teksto skaitymas ir jo tęsinio kūrimas. Priebalsių minkštumo ženklų i rašybos įtvirtinimas.

Aptarkime su mokiniais skaitytą 3 pratimo tekstą: koks irgi nepaprastas rašytojo A. Jurašiaus sugalvotas veikėjas, kuo jis ypatingas. Tada mokiniai įsižiūri į 4 pratimo paveikslėlius ir pasakoja Burbulo Burbuliuočio istorijos tęsinį. Kad būtų lengviau, gali panaudoti po paveikslėliais surašytus gairinius žodžius.

Mokiniai toliau kartoja priebalsių minkštumo ženklų *i* rašymą žodžiuose – pirmiausia savarankiškai atlieka 5 pratimą, paskui visi kartu pasitikrina, paaiškina kiekvieno žodžio rašybą (pratime yra šie priebalsių minkštumo ženklų rašybos atvejai: po minkštai tariamų priebalsių prieš *u, o, y, au*; vienas žodis su *j*, kur priebalsių minkštumo ženklų rašyti nereikia). 6 pratimas – savarankiškas diktantas, bet užduotį galima keisti – rašyti aiškinamąjį diktantą arba tikrinamąjį, kai diktuoja mokytojas.

IV

Pasakojimo apie Pasaibą klausymas. Tekstas apie kaliausę, jo atpasakojimas. Priebalsių minkštumo ženklų, kitų rašybos atvejų įtvirtinimas.

Nuteikime mokinius klausytis ir raiškiai perskaitykime pasakojimą apie jiems jau žinomą veikėją Pasaibą (vad. P. 130). Mokiniai atidžiai klausosi ir atsako į du pirmus klausimus (jeigu tekste bus daug nesuprantamų žodžių, juos paaiškiname ir dar kartą skaitome kūrinį). Kitas užduotis palikime namų darbams.

Klausyto teksto geresniam supratimui mokiniams pravers pratybų sąsiuvinio užduotys. Pasirenkame, kaip bus skaitomas 7 pratimo tekstas, atliekamos užduotys. Paskui mokiniai įrašo tinkamus žodžius atpasakojime apie kaliausę (8 pratimas). Tikriausiai antroks bus įdomu ištaisyti Pasaibos padarytas klaidas – tokia 9 pratimo užduotis. Skirkime jai laiko, o paskui skaitykime grandinėle po sakinių ir aiškinkimės klaidas, o jų Pasaiba padarė tikrai labai daug. Paklauskime mokinių, ko nemoka rašyti šis pasakiškas veikėjas (žodžių su priebalsių minkštumo ženklų, nosinių raidžių, dvibalsių *ie, uo, au* po minkštai tariamų priebalsių, vardų, be to, painioja priebalsius *s* su *š, r* su *l, z* su *ž, c* su *č*). Taigi taisydami ir aptardami šio teksto klaidas antroks pakartos svarbius rašybos atvejus, kurių jau mokėsi. Tekstas turėtų būti ištaisytas taip:

Aš - Pasaiba

Aš esu pats geriausias Pasaiba. Gyvenu pas Sofiją. Mes geri draugai. Sofija geria pieną, ir aš geriu. Aš važiuoju dviračiu, ir mergiotė važiuoja. Aš labai myliu Sofiją. Ji graži ir gera.

Ištaisytas rašinėlis.

ND

Fantazuoti kartu su namiškiais. Akmenukų ieškojimas.

Namų darbams skiriama keletas užduočių iš skaitytų tekstų ir kūrybinis darbas. Pirmiausia mokiniui reikės prisiminti pasakojimą „Akmeninis žmogeliukas“ ir atlikti paskutinę užduotį: perskaityti namiškiam žaliame fone parašytus žodžius ir kartu su jais sukurti šios istorijos tęsinį. Bet kad jį sukurtų, namiškiam reikės perskaityti ir visą tekstą. Jį lydi vaiko pastabumą lavinanti užduotis pratybų sąsiuvinyje (P. 57, 1 pratimas). Yra ir „užslėpta“ užduotis: jeigu vaiko gyvenamojoje aplinkoje yra akmenukų, galėtų paieškoti panašaus akmenėlio, koks yra nuotraukoje (galvėtės) ir į kitas kūno dalis panašių akmenukų ir sudėlioti žmogeliuką. Galima tai padaryti ir būnant prie jūros, kur yra gražių, įvairios formos akmenukų. Būtų puiku, jei kitą rudenį šiuos akmenukus vaikai atsineštų į mokyklą.

Kita užduotis – pafantazuoti, kaip Sofija ir Pasaiba ras dingusią kaliausę (vad. P. 130), o paskui rasti kaliausės dalis 131 puslapio iliustracijoje.

Fantazuoti, kaip bus rasta kaliausė.

Tikslas – kalbėtis apie ateinančią vasarą, jos šventes, atostogas, stovyklą, gyvenimą joje, pakartoti mėnesių pavadinimus, abėcėlę; skaityti prozos tekstą, atsakyti į jo klausimus, skaityti ir aptarti stovyklos tvarkaraštį; įsivertinti savo pasiekimus: kaip išmoko skaityti ir suprasti tekstą, sakinio žodžiams kelti klausimus, skirti lietuvių kalbos garsus, rašyti.

- kalbės apie ateinančią vasarą, atostogas, savo svajones;
- prisimins, kokios šventės yra švenčiamos vasarą, pakartos datos rašymą;
- mėgins sudaryti savo vasaros kalendorių;
- skaitys prozos tekstą, aptars jo veikėjų elgesį;
- skaitys ir vertins stovyklos dienotvarkę;
- įsivertins savo skaitymo ir rašymo pasiekimus;
- aptars vasaros užduotis.

Priemonės: Vad. P. 132–136, Pr. sąs. 2. P. 58–60.

I

Vasaros kalendorius, mokiniams svarbių datų aptarimas. Bendraamžių kalendoriaus skaitymas. Lietuviams svarbios datos.

Paskutinė tema „**Vasaros kalendorius**“ papildo I klasėje nagrinėtą temą „Vasara! Vasara!“ ir apibendrina tai, ką antrojai mokėsi. Pirmiausia galime pasiūlyti mokiniams apžiūrėti vasaros kalendorių (būtų gerai, kad mokytojas turėtų lietuvišką kalendorių su pažymėtomis šventėmis). Tegul mokiniai prisimena vasaros mėnesių pavadinimus (ta proga galime pakartoti visų mėnesių pavadinimus), aptaria pažymėtas šventes, pasisako, kurių gimimo dienos bus vasarą (pasiūlykime draugams pasveikinti paštu, žinute), kurį mėnesį vaikai su tėveliais vyks atostogauti ir pan.

Skaitykime ir analizuokime Vytenio ir Laimos pagamintą kalendorių (vad. P. 132), aptarkime jį pagal vadovėlio klausimus. Nors trumpai papasakokime mokiniams apie mums svarbias šventes: Tėčio dieną, Jonines (Rasos šventę), Lietuvos Valstybės dieną, **Žolinę** (arba **Žolinę**). Pasiūlykime mokiniams namie susikurti savo vasaros kalendorių arba pasiimti gatavą ir jame pasižymėti jam svarbias datas. Perskaitykime kalbos plotelio PRISIMINK! (vad. P. 133) medžiagą ir visi kartu dar kartą prisiminkime, kaip rašomi švenčių pavadinimai, mėnesiai, data.

II

Prozos teksto skaitymas, mokinių skaitymo gebėjimų vertinimas. Užduotys vasarai.

Sigito Poškaus kūrinį „Užduotis vasarai“ (P. 133) galime panaudoti ne tik skaitymo pratyboms, bet ir mokinių skaitymo gebėjimų įvertinimui. Paprašykime antrojų tyliai perskaityti šį tekstą, padėkime jiems išsiaiškinti nežinomus žodžius. Paskui tegul mokiniai skaito po pastraipą (jos trumpos, jų daug, todėl galbūt užteks visiems klasės mokiniams), o mokytojas klausosi ir pasižymi savo užrašuose, kaip kuriam sekasi skaityti (skaito sklandžiai sakiniiais, ar žodžiais, skiemenimis). Perskaite kūrinį aptariame pagal klausimus. Šį kūrinį rašytojas paprašytas pritaikė Amerikos lietuviukams, todėl jiems turėtų būti įdomus ir pats tekstas, ir užduotys. Galime ir mokiniams pasiūlyti vasaros užduotis. Jas mokytojas gali paruošti kiekvienam vaikui individualiai arba visiems skirti vienodas.

III

Dienotvarkės pavyzdžio skaitymas, aptarimas.

Kitas tekstas, susietas su mokinių gyvenimu, – linksma „Kiškių“ būrio dienotvarkė. Ją skaityti galime pasiskirstę į grupes, kiekviena grupė paskui perskaito linksmiausią savo dalies užsiėmimą – pristato jį visiems mokiniams. Mokomės pasakyti laiką. Šią dienotvarkę galime palyginti su tikra Dainavos stovyklos dienotvarke, jeigu nors keli mokiniai toje stovykloje buvo.

*Abėcėlės
kartojimas.*

IV

*Mokinio
pasiekimų
įvertinimas ir
įsivertinimas.*

Pasikalbėkime apie šią stovyklą. Visi kartu apžiūrėkime pašto „dėžutes“, pateiktas 135 vadovėlio puslapyje. Jos sudėliotos abėcėlės tvarka (trūksta tik retųjų raidžių), todėl kartu galime ir abėcėlę prisiminti. Pašto „dėžučių“ iš popierinių krepšelių idėją vadovėlio autorė sugalvojo ne pati, o nusižiūrėjo nuo „Dainavos“ stovyklos organizatorių: toks paštas veikė stovyklos valgykloje, buvo smagu gauti laiškus, juos skaityti.

Skaitymas.

Paskutiniai pratybų sąsiuvinio puslapiai (P. 58–60) – lyg koks testas, skirtas įvertinti arba įsivertinti pasiekimus, todėl visas užduotis mokinys turėtų atlikti savarankiškai.

Skaitymo gebėjimai: 1 pratimas. Mokiniai tyliai persiskaito sakmę „Paparčio žiedas“, išsiaiškina nežinomus žodžius, tada pusę sakmės pusbalsiu skaito draugui ar draugei, o tas atidžiai klausosi ir savo sąsiuvinyje pažymi žodžius, kuriuos skaitantysis skiemenavo. Tada pasikeičiama vaidmenimis ir skaitoma antra sakmės pusė, žymimi skiemenimis skaityti žodžiai. Perskaitę draugai įvertina vienas kito skaitymą – įrašo į draugo sąsiuvinį vertinimą, kuris nurodytas po tekstu.

*Teksto
supratimas.*

Teksto supratimas: 2 pratimas. Mokinys trumpai atsako į teksto klausimus. Susitariama, ar galima žiūrėti į tekstą. Jei negalima, leiskime dar kartą perskaityti sakmę. Atsakymus į klausimus mokytojas surašo lentoje arba ant didelio popieriaus lapo ir uždengia. Kai visi parašo, atidengia, mokiniai pasitikrina ir vertina save – suskaičiuoja teisingus atsakymus (paskutinis atsakymas gali turėti du variantus, abu bus teisingi).

Atsakymai:

*Karvę
Naktį
Švento Jono
Paparčio žiedas
Kur yra karvė
Kai nusiavė vyželes/ kai iškrito paparčio
žiedas*

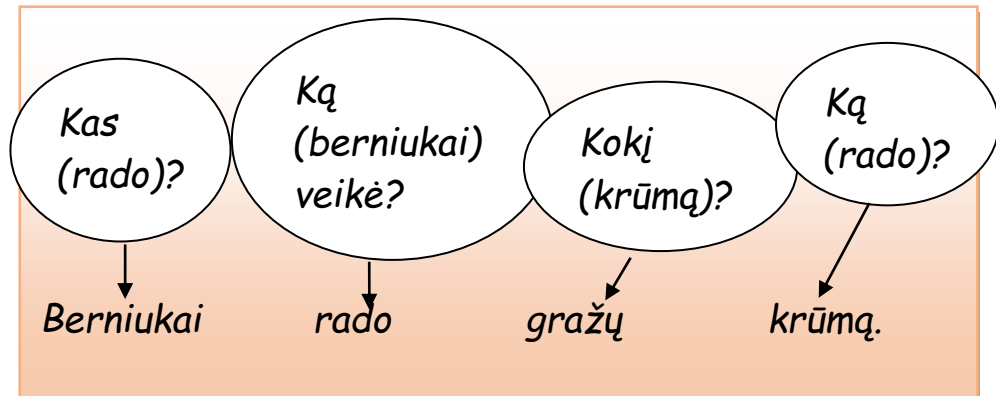
Sakinys.

Sakinio sudarymas: 3 pratimas. Mokinys iš pateiktų žodžių sudaro sakinius, juos parašo. Sakinių žodžių tvarka gali šiek tiek įvairuoti, svarbu, kad sakinyje būtų taisyklingas, pradėtas rašyti didžiąja raide, gale padėtas taškas. Sakinių pavyzdžiai (gali būti ir kitokių variantų):

*Senelis per Jonines švenčia gimimo dieną./ Gimimo
dieną senelis švenčia per Jonines./ Per Jonines
senelis švenčia gimimo dieną.
Papartis pražysta Joninių naktį./ Joninių naktį
pražysta papartis./ Joninių naktį papartis
pražysta.
Domantas rugpjūtį stovyklauja prie Spyglio ežero./
Rugpjūtį Domantas stovyklauja prie Spyglio ežero./
Prie Spyglio ežero Domantas stovyklauja rugpjūtį.*

Klausimų sakinio žodžiams kėlimas: 4 pratimas. Mokinys į burbulus įrašo nurodytų sakinio žodžių klausimus. Jie gali būti trumpi (tik klausiamasis žodis) ar pilni. Parašius tikrinama ir įšivertinama.

Klausimai:

Lietuvių kalbos garsai.

Lietuvių kalbos balsių, priebalsių, ilgųjų, trumpųjų balsių skyrimas: 5 pratimas. Kiekvienas mokinys savarankiškai atlieka abi užduotis. Mokytojas gali jas iš anksto parašyti dideliame popieriaus lape ir uždengti. Mokiniam atlikus darbą, atidengiama ir mokiniai pasitikrina, įšivertina. Kadangi antroki dar nesusipažino su mišriaisiais dvigarsiais, jų garsus traktuojame kaip balsį ir priebalsį ir atitinkamai pažymime. Mokiniai gali padaryti ir klaidą žodyje *suiro* – *ui* palaikyti dvibalsiu ir nežymėti. Jei taip atsitiktų, paaiškinkime, kad čia *u* ir *i* yra ne tame pačiame skiemenyje, o skirtinguose (*su-i-ro*), todėl jie yra balsiai. Nesitikėkime, kad atlikdami šią užduotį antroki nepadarys klaidų, todėl skaičiuojami tik teisingai pažymėti garsai.

Balsiai, priebalsiai.

Ilgieji balsiai, trumpieji balsiai.

Mano kėdutė
Vakar suiro, -
Koja pakrypo,
Vinys pabiro.

Mano kėdutė
Vakar suiro, -
Koja pakrypo,
Vinys pabiro.

Dvibalsiai.

Dvibalsių skyrimas: 6 pratimas. Panašiai kaip penktoje užduotyje, mokiniam radus ir nuspalvinus dvibalsių raides, skaičiuojami tik teisingi atsakymai.

Daug dienų saulėtų
Vasara mums žada.
Kas be jos galėtų
Ruošt gėlių parodą?

Puikios miško vaišės.
Ačiū jam - uogauju.
Klasėj uogas paišęs,
Va, šiandien ragauju.

Priebalsių minkštumo ženklas i.

Priebalsių minkštumo ženklas: 7 pratimas. Kiekvienas mokinys gali sugalvoti arba čia pat skaitytuose tekstuose rasti žodžių su priebalsių minkštumo

ženklų i.

Paparčio, gėlių, ačiū, šiandien ir pan.

Tikrinamasis diktantas.

Rašybos pasiekimai – išmokti žodžių rašybos atvejai – diktantas: 8 pratimas. Labai smulkiai aptarkime, kaip rašysime diktantą, tada perskaitykime jo tekstą, išsiaiškinkime, ko mokiniai nesuprato, tada diktuo­kime. Mokytojas gali diktanto tekstą taip pat iš anksto parašyti lentoje, baigus darbą atidengti, kad vaikai pasitikrintų ir išsita­isytų klaidas bei įsivertintų. Gali ir pats ištaisyti klaidas ir palikti vaikams tik susiskaičiuoti teisingai parašytus žodžius (klaidų neskaičiuokime).

Siūlomas diktanto tekstas:

Diktantas

Šilta vasaros diena. Šviečia saulė. Dangus žydras. Nėra jokio debesėlio. Tomas ir Julė prie jūros. Jūra rami. Nėra bangų. Vanduo šiltas. Vaikai maudosi. Paskui Tomas iš smėlio stato pilį. Julė bėga krantu ir renka akmenukus. Akmenukų reikės pilies kiemui. Smagu prie jūros.

V

Atsisveikinimas su vadovėliu. Linkėjimai vasarai.

Visi kartu perskaitykime vadovėlio 136 puslapį, aptarkime linkėjimus. Paskatinkime vaikus per vasaros atostogas skaityti lietuviškas knygas. Mokytojas pagal mokyklos bibliotekos fondus gali sudaryti siūlomų skaityti knygų sąrašą. Jeigu vaikai turi lietuviškų knygų namie, gali jomis keistis su draugais. Labai svarbu, kad per vasarą kiekvienas vaikas perskaitytų nors keletą lietuviškų knygų – taip neprarastų skaitymo įgūdžių.

Mokinių pasiekimų lentelė.

Klasės mokinių pasiekimus mokytojas gali apibendrinti šioje lentelėje. Joje pažymėti žodyno, kalbėjimo, skaitymo, rašybos pasiekimai. Mokinio žodyną, kalbėjimo gebėjimus mokytojas stebi nuolat, todėl juos žino ir parašo įvertinimą. Rašybos atvejai vertinami ne visi, kadangi kai kurie (žodžiai, kurie atako į klausimus *kur? ką veikia? ką veikei?*) tik pradėti mokytis. Žinoma, mokytojas gali ir pats sudaryti kitokią vertinimo lentelę.

_____ mokyklos II klasės mokinių _____ m. m.

pasiekimų lentelė

Pasiekimai / Mokinio vardas	Žodynas	Kalbėjimas	Skaitymas, teksto supratimas	Sakinio sudarymas	Praleidžia, sukeičia raides	Balsiai, dvibalsiai	Priebalsių minkštumo ženklas <i>i</i>	Žod., kurie atsako į kl. <i>ką?</i>	Žod., kurie atsako į kl. <i>ko?</i>	Žod., kurie atsako į kl. <i>ką veikia?</i>	Kitos klaidos

Mieli Mokytojai!

Ačiū už Jūsų darbą ir pasišventimą. Džiaugiuosi, jeigu šie patarimai padėjo ugdant antrojų lietuvių kalbą, skiepijant meilę jai.

Linkiu sėkmės!

Autorė